

ONDERWIJSVISITATIE

logopedie en audiologie

Een onderzoek naar de kwaliteit van de professioneel gerichte bachelor logopedie en audiologie aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

Vlaamse Hogescholenraad

4 september 2008

De onderwijsvisitatie logopedie en audiologie

Ravensteingalerij 27, bus 3
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
[http://www.vlhora.be/visitatie en accreditatie/visitatierapporten.htm](http://www.vlhora.be/visitatie%20en%20accreditatie/visitatierapporten.htm)

Wettelijk depot: : D/2008/8696/2

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professioneel berichte bacheloropleiding logopedie en audiologie in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de vernieuwde visitatieprocedure *Handleiding onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA (februari 2005)* gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretarissen van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Ann Verreth
secretaris-generaal

Bert Hoogewijs
voorzitter

inhoudsopgave

---

voorwoord.....	3
inhoudsopgave	5
deel 1.....	7
Hoofdstuk 1 De onderwijsvisitatie logopedie en audiologie	8
1.1 Inleiding	8
1.2 De betrokken opleidingen	8
1.3 De visitatiecommissie	8
1.3.1 Samenstelling.....	8
1.3.2 Taakomschrijving	9
1.3.3 Werkwijze	10
1.3.4 Oordeelsvorming	11
1.4 Indeling van het rapport	12
Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader logopedie en audiologie	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Domeinspecifieke competenties	13
2.3 Besluit.....	17
Hoofdstuk 3 De opleidingen in vergelijkend perspectief	19
Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding.....	20
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	20
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen.....	21
Onderwerp 2 Programma	22
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud.....	22
Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid.....	23
Facet 2.3 Samenhang	24
Facet 2.4 Studieomvang	24
Facet 2.5 Studielast.....	24
Facet 2.6 Afstemming vormgeving - inhoud	25
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing.....	25
Facet 2.8 Masterproef	26
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	26
Onderwerp 3 Inzet van personeel	27
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	27
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid.....	27
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	28
Onderwerp 4 Voorzieningen	28
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	28
Facet 4.2 Studiebegeleiding.....	29
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg.....	30
Facet 5.1 Evaluatie resultaten.....	30
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering.....	30
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	31
Onderwerp 6 Resultaten	31
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	31
Facet 6.2 Onderwijsrendement	32

Hoofdstuk 4	Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten	33
deel 2	.....	37
Hoofdstuk 1	Arteveldehogeschool.....	39
Hoofdstuk 2	Hogeschool Gent.....	81
Hoofdstuk 3	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende.....	119
Hoofdstuk 4	Lessius Hogeschool	157
bijlagen	.....	193

algemeen deel

Hoofdstuk 1 De onderwijsvisitatie logopedie en audiologie

1.1 Inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding logopedie en audiologie, die zij in 2006-2008 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

1.2 De betrokken opleidingen

De opleiding logopedie en audiologie wordt door 4 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 16, 17 en 18 april 2007   Arteveldehogeschool
- 7, 8 en 9 februari 2007   Hogeschool Gent
- 2, 3 en 4 mei 2007   Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
- 26, 27 en 28 maart 2007   Lessius Hogeschool

1.3 De visitatiecommissie

1.3.1 Samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld conform de procedure van de *Handleiding onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA, februari 2005*. Meer in het bijzonder werden de richtlijnen van de Erkenningcommissie Hoger Onderwijs met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissieleden opgevolgd. De visitatiecommissie werd samengesteld door het bestuursorgaan van de VLHORA in zijn vergadering van 5 mei 2006.

De visitatiecommissie:

voorzitter en onderwijsdeskundige:	Rita Duchêne
domeindeskundige audiologie:	Theo Kapteyn
domeindeskundige audiologie:	Natalie Vanderlinden
domeindeskundige logopedie en audiologie:	Fanny Scherf (voor het bezoek aan Hogeschool Gent)
domeindeskundige logopedie en audiologie:	Marc De Bodt (voor het bezoek aan Arteveldehogeschool, Lessiushogeschool en Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende)
student:	Nele Neukermans (voor het bezoek aan Arteveldehogeschool, Lessiushogeschool en Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende)

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

Indien een commissielid omwille van persoonlijke redenen niet kon deelnemen aan een (gedeelte van een) visitatiebezoek, werden diens aandachtspunten behandeld door de andere leden van de visitatiecommissie, eventueel steunend op de vragen en opmerkingen die het commissielid tijdens vroegere bezoeken aangebracht had.

Vanuit de VLHORA werden een coördinator en een secretaris aangesteld. Voor de visitatie van de opleiding logopedie en audiologie waren dit:

projectbegeleider: Klara De Wilde

secretaris: Guido Cuyvers

1.3.2 Taakomschrijving

De commissie geeft op basis van het zelfevaluatierapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse:

- een oordeel over de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader van de NVAO;
- een integraal oordeel over de opleiding;
- suggesties om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

Op aanvraag van de opleiding geeft de commissie een beoordeling van de voorgedragen bijzondere kwaliteitskenmerken. De beoordeling van het bijzonder kwaliteitskenmerk heeft geen invloed op de globale beoordeling van de opleiding en het accreditatiebesluit van de NVAO.

1.3.3 Werkwijze

De visitatie van de opleiding naam opleiding aan de hogescholen gebeurde conform de werkwijze zoals die is vastgelegd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA, februari 2005*.

Voor de beschrijving van de werkwijze van de visitatiecommissie worden vier fasen onderscheiden.

- fase 1, de installatie van de commissie;
- fase 2, de voorbereiding;
- fase 3, het visitatiebezoek;
- fase 4, de schriftelijke rapportering.

Fase 1 De installatie van de visitatiecommissie

Op 12 september 2006 werd de visitatiecommissie officieel geïnstalleerd.

De installatievergadering stond in het kader van een kennismaking, een gedetailleerde bespreking van het visitatieproces aan de hand van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA, februari 2005* en een toelichting van het ontwerp van domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast werden een aantal praktische afspraken gemaakt, onder meer met betrekking tot het bezoekschema, de bezoekdagen en de te lezen eindwerken en/of stageverslagen.

Fase 2 De voorbereiding

De visitatiecommissie heeft een domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding opgesteld en aan de opleidingen bezorgd.

Elk commissielid heeft het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen bestudeerd, de geselecteerde eindwerken gelezen en haar argumenten, vragen en voorlopig oordeel vastgelegd in een checklist, waarvan de secretaris een synthese heeft gemaakt. De synthese werd uitvoerig besproken en beargumenteerd door de commissieleden. Op basis van de bespreking en de door de commissieleden opgestuurde vragenlijsten, inventariseerde de secretaris kernpunten en prioriteiten voor de gesprekken en het materialenonderzoek bij de visitatie.

Fase 3 Het visitatiebezoek

De VLHORA heeft een bezoekschema ontwikkeld dat desgevallend aangepast werd aan de specifieke situatie van de opleiding. De bezoekschema's werden opgenomen als bijlage 3. Tijdens de visitatie werd gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van alle geledingen die bij de opleiding betrokken zijn. Tijdens de visitatie werd bijkomend informatiemateriaal bestudeerd en werd een bezoek gebracht aan de instelling met het oog op de beoordeling van de accommodaties en de voorzieningen voor de studenten. Tijdens de visitatie werd voor de verdere bevraging gebruik gemaakt van de synthese van de checklist en de vragenlijsten.

Binnen het bezoekprogramma werden een aantal overlegmomenten voor de commissieleden voorzien om de bevindingen uit te wisselen en te komen tot gezamenlijke en meer definitieve (tussen)oordelen. Na de gesprekken met de vertegenwoordigers van de opleiding hebben de visitatieleden hun definitief (tussen)oordeel per facet en per onderwerp gegeven.

Op het einde van het visitatiebezoek heeft de voorzitter een korte mondelinge rapportering gegeven van de ervaringen en bevindingen van de visitatiecommissie, zonder expliciete en inhoudelijk waarderende oordelen uit te spreken.

Fase 4 De schriftelijke rapportering

De secretaris heeft in samenspraak met de voorzitter en de commissieleden, op basis van het zelfevaluatie-rapport, de checklisten en de motiveringen een ontwerp opleidingsrapport opgesteld. Het ontwerprapport geeft per onderwerp en per facet het oordeel en de motivering van de visitatiecommissie weer. Daarnaast werden - waar wenselijk en/of noodzakelijk - aandachtspunten en eventuele aanbevelingen voor verbetering geformuleerd.

Het ontwerp opleidingsrapport werd aan de hogescholen gezonden voor een reactie in/op/tijdens periode eerste terugmelding . De reactie van de opleiding op het ontwerp opleidingsrapport werd door de commissie in een slotvergadering besproken. De visitatiecommissie stelde ook een vergelijkend gedeelte op. Hierin worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de visitatie vergelijkenderwijs weergegeven.

In een aantal gevallen leidde de reactie van de opleiding tot een aanvullend bezoek door (een afvaardiging van) de visitatiecommissie om de nieuwe informatie verder te verifiëren. De resultaten van het aanvullende bezoek aan de betrokken opleiding werden door de voltallige visitatiecommissie besproken.

Het vergelijkende deel werd samen met het antwoord van de visitatiecommissie op de reacties van de opleidingen en het definitieve opleidingsrapport aan de hogescholen toegezonden in/op/tijdens periode tweede terugmelding .

Het vergelijkende deel en de opleidingsrapporten werden samengebracht in het voorliggende visitatierapport van de professioneel gerichte bachelor logopedie en audiologie, dat op 4 september 2008 gepubliceerd werd.

1.3.4 Oordeelsvorming

De commissie legt in een eerste fase een oordeel per facet vast. Daarna legt de commissie een oordeel per onderwerp vast op basis van de oordelen van de facetten die van het onderwerp deel uitmaken.

In de oordelen per onderwerp wordt steeds een overzicht gegeven van de oordelen per facet. In geval van een compensatie van facetten, wordt het oordeel op onderwerpniveau gevolgd door een motivering en aangevuld met de weging die de commissie hanteerde in de oordeelsvorming op onderwerpniveau. In de overige gevallen wordt voor de motivering van het oordeel op onderwerpniveau verwezen naar de argumentatie bij de facetten.

De oordelen per facet en per onderwerp hebben betrekking op alle locaties, afstudeerrichtingen en varianten. Daar waar er een onderscheid in het oordeel per afstudeerrichting en/of locatie en/of variant nodig is, wordt dit aangegeven in het rapport.

De commissie houdt in haar beoordeling rekening met accenten die de opleiding eventueel zelf legt, met het domeinspecifieke referentiekader en met de benchmarking ten opzichte van de gelijkaardige opleidingen in andere instellingen van hoger onderwijs.

Alle oordelen en wegingen volgen de beslisregels zoals geformuleerd in de *Handleiding onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA* van februari 2005. Op het niveau van de facetten volgen de oordelen een vierpuntschaal: “onvoldoende”, “voldoende”, “goed” en “excellent”. Op het niveau van de onderwerpen en op het niveau van de opleiding in haar geheel geeft de commissie een antwoord op de vraag of er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Hierbij kan het oordeel “voldoende” of “onvoldoende” luiden.

1.4 Indeling van het rapport

Het rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel, hoofdstuk 2, beschrijft de visitatiecommissie het domeinspecifiek referentiekader op basis waarvan zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste conclusies en bevindingen van de commissie per thema vergelijkenderwijs weergegeven en tot slot worden in hoofdstuk 4 de toegekende scores in tabelvorm samengevat.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de gevisiteerde opleidingen. Voor elke afzonderlijke hogeschool en dus voor elke afzonderlijk gevisiteerde opleiding kan u een deelrapport terugvinden. De deelrapporten bevatten de aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van elke afzonderlijke hogeschool en zijn gemakshalve geordend naar alfabetische volgorde van de benaming van de hogescholen.

Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader logopedie en audiologie

2.1 Inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

2.2 Domeinspecifieke competenties

Gehanteerde input

- Referentiekaders van de opleidingen
  - Associaties
    - Associatie K.U.Leuven
    - Associatie Universiteit Gent
  - hogescholen
    - Arteveldehogeschool
    - Hogeschool Gent, Vesalius
    - Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
    - Lessius Hogeschool

- Wettelijke bronnen
  - Koninklijk besluit betreffende de beroepstitel en de kwalificatievereisten voor de uitoefening van het beroep van logopedist en houdende vaststelling van de lijst van de technische prestaties en van de lijst van handelingen waarmee de logopedist door een arts kan worden belast (KB: 1994-10-20; BS: 1994-12-06).
  - (http://www.health.fgov.be/AGP-Lex/nl/wetgeving/koning_besluiten/paramedicikb_logopedist.htm)
  - Koninklijk besluit betreffende de beroepstitel en de kwalificatievereisten voor de uitoefening van het beroep van audioloog en van audicien en houdende de vaststelling van de lijst van de technische prestaties en van de lijst van handelingen waarmee de audioloog en de audicien door een arts kan worden belast (KB: 2004-07-04; BS:9/8/2004).

---

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

- Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (2003-04-04) (<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/bundel/HOstruct.htm>)
- Brondocumenten onderschreven door het werkveld
  - VLOR, studie 14: beroepsprofiel van de logopedist (1997) (<http://www.vlor.be>)
  - VLOR, studie 53: opleidingsprofiel logopedie (1997) (<http://www.vlor.be>)
  - Interreg IIL A: accreditatiestandaarden logopedie (2005) <http://193.190.124.4/la/documents/Standaardenkaart.pdf>
  - VLOR, studie 13: beroepsprofiel van de audioloog (1997) (<http://www.vlor.be>)
  - VLOR, studie 101: opleidingsprofiel audiologie (1998) (<http://www.vlor.be>)
- Internationale referentiekaders
  - CPLOL, professional profile (1997) (http://www.cplol.org/eng/profil_professionnel.html)
  - NVLF, beroepsprofiel (2003)
  - Studiegids opleiding Logopedie Hogeschool Utrecht (juli 2002)
  - Opleidingsconcept van de Nijholle opleiding versie 4 (17/04/2003)

Domeinspecifieke competenties

Gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

- **preventie, therapie, training en advies**

Preventie

Vanuit de rol als therapeut kan de afgestudeerde

- De behoefte aan en de noodzaak van logopedisch/audiologisch gerelateerde preventieactiviteiten vaststellen, een bijdrage leveren in het ontwikkelen, uitvoeren, evalueren en waar nodig bijsturen van een onderbouwd preventieplan.
- Op professionele wijze voorlichting geven over logopedische/audiologische stoornissen en/of beperkingen in een multiprofessioneel verband.
- Relevante risicofactoren vroegtijdig opsporen, via screening en analyse en er een gepast gevolg aan geven.
- Een advies formuleren over logopedische/audiologische stoornissen en/of beperkingen.
- Een bijdrage leveren aan de ontwikkeling en uitvoering van een preventieplan.
- Op een deskundige en doordachte wijze doorverwijzen.

Onderzoek en behandeling

Vanuit de rol als therapeut kan de afgestudeerde:

- Een doorverwijzing interpreteren.
- Een onderbouwd logopedisch/audiologisch assesment plannen, uitvoeren, evalueren en bijsturen conform met het methodisch logopedisch/audiologisch handelen.

- Gegevens uit het assesment correct verwerken, analyseren en interpreteren i.f.v. het logopedisch/audiologisch handelen.
- Een logopedisch/audiologisch (differentiële) diagnose formuleren, bijsturen en rapporteren.
- Een onderbouwd behandelplan opstellen op maat van de cliënt en het cliëntstelsel
- Het behandelplan systematisch, conform met het methodisch handelen en 'evidence based' uitvoeren, evalueren en bijsturen door middel van reflectie en toetsing en op het geschikte moment op de juiste wijze de hulpverlening beëindigen.
- De cliënt en zijn omgeving informeren over het doel, de methoden en hulpmiddelen en het verloop van de behandeling.

Het effect van therapeutische interventies evalueren en erover rapporteren.

Training, advies communicatie en professionele relatie

Vanuit de rol als trainer en adviseur kan de afgestudeerde

- De omgeving en de cliënt trainen met het oog op een efficiënte behandeling.
- Beroepsgerichte activiteiten en de resultaten ervan mondeling en/of schriftelijk rapporteren aangepast aan de doelgroep.
- Training en adviesvragen in verband met aspecten gerelateerd aan communicatie te inventariseren en een plan daartoe op stellen, cliënten te adviseren en een training uit te voeren.
- Constructieve relaties met cliënt en zijn omgeving opbouwen en onderhouden.
- Empatisch omgaan met emoties en ervaringen van anderen in functie van het professioneel handelen.

Coördinatie

Vanuit de rol als coördinator kan de afgestudeerde:

- De afgesproken activiteiten rondom de patiënt en doelgroepen coördineren.
- De therapeutisch gerelateerde activiteiten rondom de cliënt organiseren in samenwerking met de omgeving van de cliënt, collega's en professionals van andere disciplines.
- Samenwerken en samenwerking coördineren in een multidisciplinaire context in het belang van de cliënt.

- **Organisatie**

Leiding geven, managen/beheren van de praktijk, onderneming, afdeling of dienst

Vanuit de rol van leidinggevende kan de afgestudeerde:

- Een bijdrage leveren aan een plan voor het oprichten van een professionele werk omgeving volgens de geldende kwaliteitscriteria.
- Op een systematische wijze een professionele cliënt- en/of praktijkadministratie organisatie te voeren en de gegevens ervan beschikbaar te stellen ten behoeve van onderzoek van interne en externe partijen.
- Een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van kwaliteitscriteria, meetinstrumenten en verbeteracties binnen de organisatie.
- De taken van de logopedist/audioloog en het beroep van logopedist/audioloog waarmaken in een multidisciplinaire context.

Begeleiden van collega's, teamleden en stagiairs

Vanuit de rol van begeleider/coach kan de afgestudeerde:

- Gerichtte feed-back geven en ontvangen, collega's en teamleden adviseren over het uitvoeren van logopedische/audiologische gerelateerde taken en collega's van uiteenlopende disciplines stimuleren.

- **Professionalisering**

Ontwikkelen van de eigen professionaliteit

Vanuit de rol van beroepsbeoefenaar is de afgestudeerde in staat om

- Te handelen volgens de beroepsethiek, de beroepscode en de geldende wet- en regelgeving voor logopedie/audiologie.
- Het eigen beroepsmatig handelen te evalueren door middel van toetsing en reflectie.
- Een actieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van kennis en kunde met betrekking tot het beroep en het vakgebied bij externe instanties.
- Mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van beroepscompetenties te zien en te benutten.

Ontwikkelen van professionaliteit binnen het beroep

Vanuit de rol van innovator kan de afgestudeerde

- Een actieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling en evaluatie van nieuwe logopedische programma's, methoden, technieken en richtlijnen voor preventie, training en advies vanuit het stimuleren van de ontwikkeling de kennis en kunde met betrekking op het beroep.

Wetenschappelijke ingesteldheid

Vanuit een wetenschappelijke grondhouding zal de afgestudeerde:

- Zelfstandig of in teamverband toegepast wetenschappelijk onderzoek uitvoeren in het logopedisch/audiologisch vakgebied.
- Wetenschappelijke onderzoeksliteratuur kritisch evalueren, adequaat aanwenden en meewerken aan en rapporteren van logopedisch/audiologisch wetenschappelijk onderzoek.
- Product- en beleidsinformatie opvragen en adequaat aanwenden.

- **beroepshoudingen**

Gemeenschappelijke beroepshoudingen voor logopedie en audiologie die de onderbouw vormen voor de beroepsspecifieke competenties zijn: contactbereidheid, dienstverlenende ingesteldheid, empathie, flexibiliteit, kritische ingesteldheid, leergierigheid, resultaatgerichtheid.

Opleidingsgebonden/Afstudeerrichtingsgebonden competenties

Logopedie

- De afgestudeerde logopedist(e) kan de bovengenoemde domeinspecifieke competenties integreren in een interpersoonlijke therapeutische relatie waarbij competenties en relatie elkaar versterken.
- De afgestudeerde kan stem, spraak en de Nederlandse taal adequaat als medium voor therapeutische interventie aanwenden.
- Essentiële en gevorderde diagnostische werkwijzen en therapeutische technieken m.b.t. stem, spraak en taal moeten worden toegepast.
- Elementaire diagnostische audiometrie en audioprothetische metingen moeten kunnen uitgevoerd of voorgesteld worden.
- Het proces van de rehabilitatieve audiologie op taaltechnisch vlak en op technisch vlak in teamverband uitvoeren en ondersteunen.
- Geëigende informatiebronnen en specifieke wetenschappelijke literatuur kunnen ontsluiten en aanwenden als basis voor levenslang leren.
- Inzake beroepshouding is naast de algemene, accuratesse zelfstandigheid en zin voor samenwerking extra belangrijk binnen logopedie.

Audiologie

- De afgestudeerde audiolo(o)g(e) kan het technische gedeelte van de onderzoeken ter evaluatie van de auditieve en de otoneurologische functies, evenwichtsfunctie en de functies van de bovenste luchtwegen uitvoeren.
- Doet aan preventie en screening van gehoorstoornissen.
- De afgestudeerde audiolo(o)g(e) kan mechanische, elektro-akoestische en elektronische systemen selecteren en aanpassen met het oog op een beter auditief functioneren.
- Staat in voor de programmering en het onderhoud van het uitwendige deel van de implantaten ter verbetering van de auditieve functie.
- Kan elementaire geluidsmetingen en aanpassingen uitvoeren of voorstellen.
- Kan hooropvoeding, hoortraining en de revalidatie van het gehoor en de evenwichtsfunctie uitvoeren.
- Kan instaan voor de bescherming van het gehoor tegen schadelijk geluid, omvattend de keuze, aanpassing en de levering van individuele hulpmiddelen ter bescherming van de hoorfunctie.
- Geëigende informatiebronnen en specifieke wetenschappelijke literatuur kunnen ontsluiten en aanwenden als basis voor levenslang leren.
- Inzake beroepshouding is naast de algemene nauwkeurigheid, resultaatgerichtheid en veiligheid en milieubewustzijn extra van belang binnen audiologie.

2.3 Besluit

De domeinspecifieke competenties voor de opleidingen logopedie en audiologie hebben betrekking op de competenties van een beginnend beroepsbeoefenaar. De vermeldde doelen moeten dan ook vanuit dit perspectief geïnterpreteerd worden. Dit betekent ondermeer dat “op deskundige wijze” een gegeven is dat slechts door ervaring kan verworven worden.

Het “evidence based handelen” is een belangrijk actiepoint voor de toekomst waarop studenten zeker moeten worden voorbereid. Op dit ogenblik is het echter een ambitie die nog niet kan worden waar gemaakt gezien het onderzoek nog in zijn kinderschoenen staat.

Hoofdstuk 3 De opleidingen in vergelijkend perspectief

Woord vooraf

In dit hoofdstuk geeft de visitatiecommissie vanuit een vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de opleidingen logopedie en audiologie in Vlaanderen, naast een aantal observaties die zij tijdens de visitatiebezoeken heeft gedaan. Ze besteedt daarbij vooral aandacht aan de elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en aan de aspecten die ze bij meerdere opleidingen heeft vastgesteld.

Tussen het inleveren van de zelfevaluatierapporten en de visitatiebezoeken hebben de meeste opleidingen niet stilgezeten. De commissie ontving van een aantal opleidingen aanvullingen op het ZER vlak voor of bij aanvang van het bezoek. Daarnaast lieten enkele opleidingen als reactie op de voorlopige rapporten van de commissie ook weten wat er sinds het visitatiebezoek reeds voor een aantal facetten gerealiseerd werd. De commissie heeft deze gerapporteerde evoluties en de gerealiseerde bijsturingen positief onthaald. Aangezien de visitatiebezoeken echter gespreid over een aantal maanden plaatsvonden en een gelijkberechtiging essentieel geacht werd, heeft ze zich evenwel in de eerste plaats gesteund op de stand van zaken die uit het ZER en het visitatiebezoek naar voren kwam.

Zoals uit de samenvattende tabel blijkt, voldoen alle opleidingen in Vlaanderen aan de basiskwaliteit.

Vooraleer over te gaan naar de vergelijkende beschrijving, wenst de commissie volgende punten onder de aandacht te brengen.

1. Relatie Logopedie en Audiologie

De opleiding tot audioloog sluit meestal (in drie van de vier opleidingen) aan bij de opleiding tot logopedist, wat door het werkveld als een pluspunt ervaren wordt. De meeste audiologen zijn eveneens bachelor in de logopedie. Beide opleidingen hebben een gemeenschappelijke stam van minstens 60 studiepunten.

De commissie stelt zich, vooral voor Audiologie, vragen over de kritische ondergrens van het aantal studenten dat noodzakelijk is om een kwaliteitsvolle opleiding te blijven aanbieden. De commissie suggereert een intensievere samenwerking binnen de associaties, in het bijzonder voor Audiologie. Een samenwerkingsverband zou de studentenmassa tot een redelijk peil kunnen optrekken en voldoende kwaliteit in het docentenkorps moeten garanderen. De commissie vraagt zich verder ook af of de inhoud van de tewerkstelling van audiologen conform is aan de brede en gediversifieerde inhoud van de opleiding (tewerkstelling in hoorcentra).

2. De maatschappelijke relevantie van de afstudeerrichting Logopedie

De commissie heeft vastgesteld dat het terrein waarin logopedisten tewerkgesteld worden zeer breed is. Naast communicatiestoornissen behandelen zij ook leerstoornissen. Een grondige voorbereiding op deze veelheid van toepassingsgebieden is in een driejarige bacheloropleiding haast niet realiseerbaar en vraagt dan ook om verdere specialisatie.

3. Financiële middelen

Het hanteren van een bevroren enveloppe voor de financiering van de hogescholen laat de opleidingen weinig ruimte om op de verschillende terreinen tegelijkertijd aan vernieuwing te doen en inzake hoogtechnologische

apparatuur voor audiologie up-to-date te blijven. Het op peil houden van de mediatheek (boeken en tijdschriften) is ook om die reden problematisch.

Onderwerp 1   Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1   Niveau en oriëntatie

In Vlaanderen heeft de studierichting Logopedie en audiologie conform het hogescholendecreet van 13 juli 1994 twee afstudeerrichtingen. Deze sluiten aan bij een verschillend beroepsprofiel en geven aanleiding tot verschillende beroepstitels.

Het doel van de opleiding Logopedie en audiologie is ervoor te zorgen dat afgestudeerde Bachelors in de Logopedie en audiologie beschikken over de in het beroepsprofiel omschreven generieke en beroepsspecifieke competenties (kennis/vaardigheden/attitudes) en hen aan te moedigen deze na het afstuderen zelfstandig en in multidisciplinaire samenwerking verder te ontwikkelen.

Alle opleidingen baseren zich op een beroepsprofiel van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR). Gezien het paramedische opleidingen betreft, zijn de opleidingen verplicht rekening te houden met de betreffende Koninklijke Besluiten (KB: 1994-10-20; BS: 1994-12-06 en KB: BS:9/8/2004).

De inhoud van de opleiding is gericht op het verwerven van competenties, die noodzakelijk zijn voor de latere beroepsuitoefening van een professioneel gerichte bachelor. Men maakt hierbij een onderscheid tussen drie niveaus:

- algemene competenties (vaak hebben de opleidingen een gedetailleerde lijst van deze competenties beschikbaar)
- domeinspecifieke competenties
- gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

In het kader van een Europees Intereg-III project werkten alle Vlaamse opleidingen in internationaal verband samen om de opleidingsdoelstellingen en domeinspecifieke eisen op te stellen. Er is op dit gebied dan ook een grote overeenkomst tussen de verschillende opleidingen.

De opleidingen formuleren volgende actieterreinen waarbinnen verschillende beroepsrollen gedefinieerd worden:

- preventie
- onderzoek en behandeling
- training, advies, communicatie en professionele relatie
- coördinatie
- organisatie
  - leiding geven, managen, beheren van praktijk, ondernemen, afdeling of dienst
  - begeleiden van collega's, teamleden en stagiairs
- professionalisering
  - ontwikkeling van de eigen professionaliteit
  - ontwikkeling van professionaliteit binnen het beroep
  - wetenschappelijke ingesteldheid

De verschillende rollen zijn:

- therapeut
- trainer en adviseur
- coördinator
- leidinggevende/manager
- begeleider/coach

- beroepsbeoefenaar
- innovator

Naast deze gemeenschappelijke actieterreinen (zowel voor Logopedie als Audiologie, met de daaraan gekoppelde rollen) worden door alle opleidingen de specifieke competenties vermeld voor Logopedie en Audiologie.

Facet 1.2   Domeinspecifieke eisen

De opleidingen baseren zich voor het definiëren van de domeinspecifieke eisen op de beroeps- en opleidingsprofielen van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR), de betreffende Koninklijke Besluiten en op de resultaten van het Europese interreg-III rapport.

De opleidingen kunnen zich vinden in het voorstel van domeinspecifieke eisen, voorgesteld door de commissie.

In alle opleidingen vinden periodiek toetsingen van de competenties en domeinspecifieke eisen plaats, om zo het actualiteitsgehalte te garanderen. In Vlaanderen maakt men hiervoor gebruik van volgende respondenten (via bevestigingen of gesprekken):

- werkveld
- beroepsverenigingen (Vereniging Gegradueerde Audiologen)
- adviescommissie Werkveld Vlaanderen Nederland
- afgestudeerden
- deeltijdse lectoren
- gastsprekers
- focusgroepen
- stageplaatsen, mentoren en eindwerkjury's
- externe sollicitatietrainingen
- vacatureonderzoek

Systematische binnenlandse contacten bestaan op associatieniveau, maar ook bi- en multilateraal tussen de opleidingen.

Belangrijke initiatieven om de domeinspecifieke eisen in een internationale context te toetsen zijn:

- toetsing aan de Dublindescriptoren;
- opzet van intensive programme;
- lidmaatschap van de International Association of Logopedics and Phoniatrics;
- samenwerking in het kader van het Intereg III-rapport (Grensoverschrijdende Accreditatiestandaarden Logopedie);
- het uitschrijven van ECTS-fiches;
- rekening houden met de HBO-competenties;
- deelname aan buitenlandse stages door studenten;
- samenwerking binnen een internationaal netwerk met 17 Europese instellingen;
- toetsing aan het Internationale beroepsprofiel van het Comité Permanent de Liaison des Orthophonistes (CPLOL)/ Logopèdes de l'Union Européenne i.e. de overkoepelende internationale beroepsvereniging;
- samenwerking met het Zweedse Karolinska Institutet en de opleiding aan de University of Manchester.

Sommige opleidingen hebben een eigen structuur opgezet om de domeinspecifieke eisen te valideren. Een opleiding werkt met een departementale werkgroep compoG. Een andere opleiding ontwerpt een competentieraamwerk. De meeste opleidingen werken met één of andere vorm van focusgroepen.

De domeinspecifieke eisen vertrekken van een gemeenschappelijke basis voor Logopedie en Audiologie en worden per afstudeerrichting verder gespecificeerd. De uitgebreidheid van deze specificatie voor Audiologie is gerelateerd aan het voorziene aantal studiepunten.

Het permanent toetsen van de domeinspecifieke eisen aan buitenlandse referentiekaders is een uitdaging voor alle opleidingen

Onderwerp 2   Programma

Facet 2.1   Relatie doelstelling en inhoud

De opleiding Logopedie en audiologie profileert zich als een sterke studierichting in het landschap van de professioneel gerichte bachelor. De breedheid van het beroepsveld, gesitueerd in de hulpverlening, vraagt dan ook om een vorming, waarin de kenniscomponent van de vereiste competenties bestaat uit een sterke taalcomponent, positief wetenschappelijke vakken en humane vakken. Vaardigheden en attitudes situeren zich in sterke interactie, methodisch en empathisch handelen. Audiologie doet bovendien beroep op een technisch inzicht gestoeld op een gedegen kennis van de onderliggende fysische processen. Het merendeel van de studenten is vrouwelijk en heeft als achtergrond een opleiding algemeen secundair onderwijs.

Alle opleidingen hebben bij de omslag naar een bachelorprogramma het competentiegericht denken in wisselende mate geïntegreerd. De nieuwe curricula vertrekken meestal vanuit de mens met een logopedisch of audiologisch gerelateerd probleem en de handelingen en beroepsrollen van de logopedist/audioloog die daartegenover staan. De gehanteerde referentiekaders zijn: het beroepsprofiel, het opleidingsprofiel getoetst aan internationale criteria, het structuurdecreet en het flexibiliseringsdecreet.

De meeste programma's zijn modulair thematisch opgebouwd. In bepaalde opleidingen, waar het competentiegericht werken al sterk is uitgebouwd, worden binnen de opleidingsonderdelen de componenten van competenties of een vooropgesteld niveau van competenties nagestreefd. De eisen ten aanzien van de complexiteit van de situatie, de mate van zelfstandigheid van de student evenals de transfervaardigheid worden gradueel verhoogd.

Vanuit het competentiegericht denken ligt de klemtoon sterk op de integratie van zowel cognitieve inhouden, sociale en technische vaardigheden als op professionele en persoonlijke attitudes. Zelfstandig leren met zelfwerkzaamheid en verantwoordelijkheid voor het leerproces door de student wordt in alle opleidingen sterk gepromoot.

De opleidingen streven er allen naar om op een gestructureerde en consistente manier internationale expertise in huis te halen, bijvoorbeeld via "internationalisation at home". De mate waarin de internationale contacten zijn uitgebouwd is onderling verschillend; enkele opleidingen staan hierin duidelijk verder dan andere.

De interne zorg voor kwaliteit, de vergelijking op nationaal en internationaal niveau, de betrokkenheid van het werkveld en de resultaten van de bevestigingen van studenten en afgestudeerden stimuleren de opleidingen tot permanente reflectie over het programma. Dit gebeurt meestal in permanente curricula commissies van waaruit regelmatig wordt bijgestuurd.

Facet 2.2   Eisen professionele en academische gerichtheid

De professionele en academische gerichtheid van de opleidingen blijkt uit:

- de betrokkenheid van het werkveld bij het tot stand komen van de curricula, de begeleiding en de evaluatie bij stage en eindwerken;
- de beroepservaring van de lectoren (deeltijds lector, deeltijds logopedist of audioloog);
- de inschakeling van (buitenlandse) gastlectoren;
- de inhoud van handboeken, cursussen, ondersteunende literatuur en informatie die, op enkele uitzonderingen na, actueel en naar het werkveld gericht zijn;
- methodieken zoals begeleid zelfstandig leren, projectmatig werk en probleemgestuurd werken waarbij casussen uit de beroepspraktijk prioritair zijn;
- beginnende aandacht voor evidence based practice;
- de maatschappelijke dienstverlening, het oprichten van onderzoeksgroepen voor toegepast wetenschappelijk onderzoek, evenals de terugkoppeling van onderzoek naar het onderwijs (Deze elementen zijn reeds aanwezig, maar verschillen in de vier opleidingen en moeten zeker nog verder gestructureerd worden.);
- de uitbouw van een diagnostisch centrum dysorthografie en dyscalculie;
- het concept van de stage met aanzet van werkbegeleiding en leerbegeleiding;
- de stages die goed georganiseerd zijn. Studenten worden degelijk voorbereid, begeleid en geëvalueerd door de opleiding en het stageveld. Er zijn minimum 600 uren verplichte stage (KB van 20/10/1994). Ook hier bestaat een grote diversiteit tussen de verschillende opleidingen wat onder meer blijkt uit:
  - de organisatie en de frequentie van begeleiding;
  - de tijdsbesteding (blokstages versus enkele dagen per week);
  - het type stage (observatiestages, participatiestages en projectstages);
  - het verschil in timing van de stages binnen het opleidingstraject (reeds vanaf het eerste jaar ofwel vanaf het tweede jaar);
  - de mogelijkheden om buitenlandse stages te doen.

Alle opleidingen nemen een eindwerk op in hun programma. Dit kan, al dan niet in de vorm van een artikel, gekoppeld zijn aan eigen onderzoek en stage, of is een literatuurstudie. Telkens wordt er een product- en procesevaluatie opgenomen.

De commissie heeft in alle opleidingen een aantal eindwerken geanalyseerd en stelt vast dat ze in sommige opleidingen conceptueel beheersbaar opgebouwd zijn, met een goed design, soms geschreven in de stijl van een wetenschappelijk artikel en met voldoende gebruik van buitenlandse literatuur. Gezien er naast een productevaluatie ook een procesevaluatie is, waren de quotaties van de commissie en de opleidingen niet steeds gelijklopend.

De internationale dimensie is sterk aanwezig in de meeste opleidingen. Initiatieven zijn onder meer "**internationalisation at home**", een intensive programme en bilaterale akkoorden met buitenlandse instellingen.

Het lectorencorps volgt frequent bijscholing in het kader van het navormingsbeleid van de hogescholen. Verder maken de lectoren deel uit van beroepsverenigingen, zijn ze actief in maatschappelijke dienstverlening of betrokken bij toegepast wetenschappelijk onderzoek. Een aantal lectoren publiceert zelf regelmatig in nationale en internationale tijdschriften. Er zijn duidelijke verschillen tussen de opleidingen, dit in relatie tot het aantal studenten.

De commissie waardeert de aanpak van sommige opleidingen inzake de promotie van wetenschappelijk onderzoek, het eindwerkconcept waarbij de artikelformaat wordt aangewend, de internationale gerichtheid, de zorg inzake stagebegeleiding en de betrokkenheid van het werkveld.

Als algemeen advies wil de commissie de opleidingen vragen om de kwaliteitsbewaking van de stageplaatsen en stage-evaluatie steviger te onderbouwen en het toegepast wetenschappelijk onderzoek een structurele plaats te geven in de opleiding.

Facet 2.3 Samenhang

De vier opleidingen verschillen onderling wat de opbouw van het programma betreft. Naast 60 gemeenschappelijke studiepunten zijn er de volgende verschillen:

- In twee opleidingen kiezen de studenten in het derde jaar een afstudeerrichting: Logopedie of Audiologie. De meeste studenten van deze opleidingen kiezen voor Logopedie; sommigen volgen in een bachelor na bachelor (BNB) de richting Audiologie.
- In één opleiding kiezen de studenten vanaf het tweede jaar een afstudeerrichting (Logo- of Audiologie).
- Eén opleiding biedt Audiologie aan vanaf het eerste jaar.

De samenhang van het programma wordt bekomen door het competentiegericht leren, vertrekkend vanuit leerlijnen waarbij het methodisch handelen centraal staat. Alle opleidingen werken met een semestersysteem, dat al dan niet modulair is opgebouwd. De opleidingen beschikken over een kruistabel waarmee de relatie tussen de vereiste competenties en opleidingsonderdelen aangetoond en bewaakt kan worden.

De aangepaste keuze van de didactische werkvormen (begeleid zelfstandig leren, projectwerk, peer teaching, enz.), het gebruik van ICT, (Toledo, Dokeos, 'tlab) en de evenwichtige uitbouw van theorie en praktijk verhogen de samenhang van het programma.

In alle opleidingen krijgen de studenten in de afstudeerrichting Audiologie een goede basis van logopedische kennis waardoor ze een brede inzetbaarheid verkrijgen op het terrein van hoorrevalidatie inclusief het stimuleren van spraaktaalontwikkeling bij jonge kinderen met hoorproblemen.

Op één uitzondering na is flexibilisering en individuele leertrajectbegeleiding goed ingeburgerd en kunnen studenten hun elders verworven competenties (EVC) en eerder verworven kwalificaties (EVK) volledig valoriseren.

De doorstroming naar een masteropleiding wordt slechts in één opleiding sterk gepromoot.

Binnen alle opleidingen wordt via geëigende structuren (opleidingsraden, vakwerkgroepen) de samenhang van het programma permanent geëvalueerd en bijgestuurd.

De commissie adviseert de opleidingen om de overgang naar een masteropleiding te promoten.

Facet 2.4 Studietoestand

Zoals decretaal verplicht bieden alle opleidingen een bachelorprogramma van 180 studiepunten aan.

Facet 2.5 Studielast

De studietoestand, uitgedrukt in studiepunten, heeft betrekking op het contactonderwijs (hoorcolleges, practica, en stages), toets- en examentijd, taken in zelfstudietijd en zelfstudie. De opleidingen geven in hun studiegids het aantal studiepunten weer.

De studietijdmetingen verschillen sterk per opleiding. Ze situeren zich op een continuüm van goed uitgebouwde metingen tot occasionele bevragingen. Meestal wordt de reële studielast gemeten door middel van een studententevredenheidsenquête en studietijdmetingen.

Op één uitzondering na, waarbij het eerste jaar door de studenten als te licht beoordeeld werd, is er een evenwichtige verdeling van de studielast over de drie jaren.

Studiebelemmerende factoren hebben binnen de opleiding Logopedie en audiologie meestal te maken met de aard en de grootte van de accommodatie. Dit leidt tot springuren.

Verder hebben de omschakeling naar het competentiegericht leren en de invoering van het semestersysteem hun invloed op het niet tijdig beschikbaar zijn van het cursusmateriaal.

De opleidingen bevorderen het studeren door zowel in groep als individueel intense begeleiding te organiseren. Op organisatorisch vlak werken zowel Dokeos als Toledo sterk ondersteunend.

Voor de betreffende opleidingen adviseert de commissie om werk te maken van goed doordachte en betrouwbare studietijdmetingen, liefst gecorrigeerd aan de kenmerken van de studenten om een gedifferentieerder beeld te krijgen van de bestede studietijd.

Facet 2.6 Afstemming vormgeving - inhoud

Alle opleidingen hebben, conform hun onderwijsvisie, duidelijk de omslag naar het competentiegericht leren gemaakt. Dit resulteerde in een doordachte afstemming tussen vormgeving en inhoud.

Kenmerkend voor alle opleidingen is enerzijds de studentgerichte aanpak, de responsabilisering en de voorbereiding op levenslang leren. Dat vertaalt zich in eerste instantie in het begeleid zelfstandig leren (BZL) waarbij het samenwerkend leren van de studenten beoogd wordt. Anderzijds moet het complexere vakgebied gecoverd worden door een veelheid en heterogeniteit van leervormen. Hierbij treft de commissie zowel het gefaseerd als ononderbroken leren aan.

De meest courante onderwijsvormen zijn hoorcolleges, werkcolleges (audiologie), practica, stages, BZL (met onder meer projectmatig werken) en elektronisch leren (Dokeos, Toledo).

De meeste werkvormen zijn sterk gericht op het stimuleren van zelfreflectie, zoals bijvoorbeeld de stage (leerbegeleidingsgesprekken) en het portfolio.

Doorheen de opleiding neemt het zelfstandig leren geleidelijk een ruimere plaats in.

De opleidingen vermelden in hun opleidingsbrochures en studiefiches de werkvormen, gerelateerd aan de inhoud van de diverse cursussen

De commissie stelt vast dat het tijdig aanbieden van kwalitatief cursusmateriaal, waarbij recente wetenschappelijke bevindingen geïntegreerd zijn, een uitdaging blijft voor heel wat lectoren. De opleidingen moeten dan ook de kwaliteit van dit materiaal permanent bewaken en de mogelijkheid bieden om dit verder te ontwikkelen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Het evaluatieproces maakt deel uit van de totale kwaliteitszorg van de opleiding en wordt goed bewaakt. De opleidingen streven er naar hun toetsbeleid in overeenstemming te brengen met het competentiegericht leren en met hun eigen onderwijsvisie. Ze bereiken dit door:

- het zo groot mogelijk maken van de examentransparantie (bekendmaking langs diverse kanalen);

- het geven van duidelijke informatie over het examenreglement, de regeling IAJ en de afspraken voor studenten met speciale statuten zoals functiebeperkingen, topsportstudenten en minderheidsgroepen (Joodse studenten);
- de aanwezigheid van een ombudsdienst;
- een evenwichtige planning en spreiding van examens (al dan niet met studentenparticipatie);
- een overzichtskalender (jaarkalender);
- het betrekken van het werkveld bij eindevaluaties;
- een goed georganiseerde en gestructureerde feedback met inzage en bespreking van de resultaten;
- de aanwezigheid van studiebegeleiders;
- een brede waaier van evaluatievormen waaronder mondelinge examens, schriftelijke examens, open- en geslotenboekexamens, praktische proeven, papers, verslagen, opdrachten, oefeningen, multiple choice examens, essayvragen, periodieke en permanente evaluaties en product- en procesevaluaties.

In één opleiding is het toetsbeleid sterk theoretisch onderbouwd en geoperationaliseerd voor lectoren door middel van een databank met competentiegerichte onderwijsvormen en beoordelingen.

De commissie wenst de zelfevaluatie voor stages te stimuleren en één opleiding dringend aan te sporen werk te maken van een competentiegericht toetsbeleid.

Na inzage van de diverse evaluatievormen heeft de commissie vastgesteld dat er doorgaans ernstig werk gemaakt wordt van een degelijke evaluatie.

Het beschikbaar stellen van ondersteunend materiaal vanuit de hogeschool wordt door de commissie als een meerwaarde beschouwd.

Het bewaken van de kwaliteit van de evaluaties, congruent met de ontwikkeling van een competentiegerichte onderwijspraktijk, door middel van een toetsbeleid is een permanente opdracht voor alle opleidingen vooral in het licht van het steeds vernieuwende curriculum.

Facet 2.8   Masterproef

Niet van toepassing

Facet 2.9   Toelatingsvoorwaarden

De opleiding Logopedie en audiologie profileert zich als een sterke studierichting in het landschap van de professionele bachelor, gezien de breedheid van de vereiste competenties en de daarvoor noodzakelijke kennis, vaardigheden en attitudes. Als toelatingsvoorwaarden geldt het diploma secundair onderwijs.

De opleiding Logopedie en audiologie onderscheidt zich van andere opleidingen door het aanbieden van een adviesgesprek aan kandidaat-studenten. Tijdens dit gesprek worden de stem-, spraak- en taalvaardigheden gescreend. Studenten met ernstige tekorten wordt aangeraden een andere opleiding te kiezen. De schriftelijke taalbeheersing wordt eveneens getest.

Als voorbereiding voor de richting Logopedie worden opleidingsspecifieke instapcursussen, zoals mondelinge presentatie, zakelijk schrijven, expressie, grammatica en spelling georganiseerd. Als voorbereiding voor Audiologie bieden enkele opleidingen ook een instapmodule wetenschappen aan.

De studentenpopulatie is overwegend vrouwelijk. De diversiteit, wat vooropleiding en leeftijd betreft, is erg verschillend per opleiding. Eén opleiding heeft vooral studenten uit het algemeen secundair onderwijs terwijl er in een andere opleiding een grote diversiteit aan studenten is.

Twee opleidingen voeren een actief beleid om minderheidsgroepen te informeren en aan te trekken (promotie en stimulansen voor allochtonen en kansarme studenten en een project voor meisjes uit de joodse gemeenschap).

In drie van de vier opleidingen is er een actief flexibiliseringbeleid, wat zich concretiseert in individueel aangepaste jaarprogramma's, valorisering van elders verworven competenties (EVC) en eerder verworven kwalificaties (EVK) en individuele programma's voor studenten met functiebeperkingen, met chronische medische aandoeningen en leerstoornissen, voor topsporters en voor studenten die leven in moeilijke sociaaleconomische omstandigheden.

Alle opleidingen begeleiden de eerstejaarsstudenten zeer intens met tal van initiatieven zoals leerstijlbepaling, een studievaardigheidstest (Lassi) en studietrajectgesprekken.

Onderwerp 3   Inzet van personeel

Facet 3.1   Kwaliteit personeel

De kwaliteit van het personeel is gemiddeld gezien behoorlijk. Ondanks de algemeen grote werkdruk is er een sterk gevoel van ownership, wat zich vertaalt in een grote betrokkenheid, een sterke motivatie en een begeleidingscultuur. De opleidingen werken op diverse manieren aan teambuilding, wat soms leidt tot teamteaching en de kwaliteit zeker ten goede komt. Peer review wordt door de commissie sterk gewaardeerd en aanbevolen waar het nog niet aanwezig is.

Alle opleidingen hebben een goed onderbouwd aanwervingbeleid dat gestuurd wordt vanuit competentiegericht denken.

Een competentiegericht personeelsbeleid met functiebeschrijvingen, functioneringsgesprekken, begeleiding van beginnende lectoren en duidelijke evaluatieprocedure is in aanzet in alle opleidingen aanwezig. De commissie adviseert om hier nog meer werk van te maken. Twee opleidingen profileren zich op dit vlak sterk in positieve zin. In alle opleidingen wordt een professionaliseringsbeleid gevoerd dat kadert in het onderwijsontwikkelingsplan. Dit resulteert in:

- een aanbod op het niveau van de hogeschool en/of de associatie en heeft vooral betrekking op aspecten van onderwijsvernieuwing zoals competentiegericht werken, toetsen, studiebegeleiding, nieuwe didactische werkvormen en ondersteuning begeleid zelfstandig leren;
- de mogelijkheid om bijscholing te volgen in het eigen vakgebied;
- het gebruik van een portfolio door lectoren om de gevolgde bijscholingen te documenteren.

Facet 3.2   Eisen professionele gerichtheid

De professionele gerichtheid van de lectoren is gemiddeld goed.

De meeste lectoren zijn deeltijds verbonden aan de opleidingen en combineren hun opdracht met een beroepsopdracht in een logopedische of audiologische setting, wat de verbondenheid met het beroepsveld verhoogt.

Er is globaal gezien een goede mix aanwezig wat de competenties van de lectoren betreft.

Naast gastprofessoren (met of zonder doctoraat) hebben de opleidingen eigen docenten met een doctoraatdiploma, een masterdiploma volgend op de bachelor Logopedie en/of Audiologie of een bachelordiploma. Globaal gezien is er een overwicht van lectoren met een masteropleiding

Heel wat lectoren hebben intense contacten met het beroepsveld via de stagebegeleiding, beroeps- en belangenorganisaties en partnerinstellingen.

Congressen, internationale contacten, uitwisseling met universiteiten en contacten binnen de associatie ondersteunen de eigen professionele gerichtheid. De commissie adviseert twee opleidingen om de internationale contacten nog verder te intensifiëren.

Toegepast wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening zijn sterke pijlers voor de professionele gerichtheid. In twee van de vier opleidingen is dit in behoorlijke mate aanwezig. De schaalgrootte van de opleiding is een belemmering voor één van de opleidingen. De commissie adviseert om structureel in de tijdsplanning ruimte te voorzien in een personeelsbezetting voor toegepast wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening.

De opleidingen waar eindwerken doordacht worden gepland en begeleid in het kader van toegepast wetenschappelijk onderzoek en waarvoor een artikelformat wordt aangewend verhogen hiermee hun professionele gerichtheid. De commissie vraagt de opleidingen om dit in hun eindwerkconcept op te nemen. Voor één opleiding was dit zeker een voorbeeld van good practice.

Facet 3.3   Kwantiteit personeel

De werkdruk wordt in alle opleidingen als zeer hoog ervaren. Dit wordt bevestigd door de resultaten van het stressonderzoek dat door de SERV werd uitgevoerd. De ratio personeel/student is ongeveer 1/15.

De commissie kwam tot de volgende vaststellingen:

- Algemeen is de verhouding tussen voltijdse en deeltijdse lectoren niet zo gunstig waardoor er een te grote versnippering van opdrachten is. De commissie adviseert dat minstens de helft van de lectoren halftijds werkzaam moet zijn in de opleiding.
- Loopbaanontwikkeling en duidelijke carrièrestructuur/planning ontbreken waardoor een belangrijke stimulans onbenut gelaten wordt.
- In drie van de vier opleidingen wordt de taakbelasting berekend a rato van 1600-1800 uren voor een full time. Eén opleiding hanteert de nieuwe prestatieregeling nog niet en werkt nog met het aantal lesuren. Vanaf 2008 wordt dit gewijzigd.
- Door optimaal samen te werken met andere opleidingen binnen hetzelfde departement kan het personeel nog efficiënter ingezet worden.

Onderwerp 4   Voorzieningen

Facet 4.1   Materiële voorzieningen

De infrastructuur varieert van verouderde over gerenoveerde tot nieuwe accommodatie die overal zeer goed onderhouden wordt. Voor twee van de vier opleidingen wordt op korte termijn in een nieuwe campus ruimte voorzien. De infrastructuur van één van de opleidingen wordt gerenoveerd.

De opleidingen beschikken over auditoria, grote en kleine lokalen die voldoende multimediaal zijn uitgerust met onder meer dataprojectiesystemen, overheadprojector, internetaansluiting en een multimediacomputer voor audio-, video-, en dataprojectie.

- Sommige opleidingen beschikken over de mogelijkheid tot videoconferencing.
- Alle opleidingen hebben de noodzakelijke practica-ruimten voor Logopedie en Audiologie, zoals onder meer: een stem-spraak-audiolab en vaardigheidslokalen ('flab).
- De mediatheken variëren van matig tot zeer goed wat hun inrichting, uitrusting en uitleenmogelijkheden betreft, rekening houdend met de beperkte financiële middelen waarover de opleidingen beschikken.
- De voorzieningen voor ict zijn overal aanwezig door middel van de noodzakelijke computers.
- De lectoren hebben hun eigen lokaal dat meestal gemeenschappelijk is. In één opleiding beschikt elke lector over een individueel bureau, wat door de commissie zeker als een pluspunt ervaren wordt.
- Binnen de beschikbare mogelijkheden hebben alle opleidingen aandacht voor de toegankelijkheid van de gebouwen voor studenten met functiebeperkingen.
- Elke opleiding beschikt over de nodige facilitaire voorzieningen voor studenten zoals een restaurant, een studeerruimte en een stille ruimte. Het beheer ervan gebeurt in samenwerking met de dienst sociale voorzieningen.

Facet 4.2   Studiebegeleiding

Studiebegeleiding is voor alle opleidingen een prioriteit, conform hun onderwijsvisie waarin de student centraal staat. De inspanningen die hiervoor geleverd worden variëren van erg betrokken maar niet gestructureerd, tot structureel zeer sterk uitgebouwd. Alle opleidingen hebben een nauwe samenwerking met de diensten voor sociale voorzieningen (SOVO) die vooral de studentenbegeleiding (sociale, medische en psychologische problemen) op zich nemen.

Alle opleidingen informeren de kandidaat-studenten uitgebreid over hun aanbod door middel van websites, cd-rom, opleidingsfolders (kwalitatieve informatie studiekeuze en studieplanning, KISS), SID-in's, opendeurdagen en infodagen.

De instroombegeleiding voert met alle kandidaat-studenten Logopedie een intakegesprek waarbij advies wordt gegeven over spraak en spelling en waarin een logopedisch bilan wordt opgemaakt. Voor studenten Audiologie komt hierbij ook een gehoor- en communicatietest.

Aan kandidaat-studenten wordt een onthaalweek en instapmodules aangeboden (onder meer voor wetenschappen, taal, expressie en statistiek).

Alle opleidingen bieden een ombudsdienst aan tijdens de examens; in de meeste opleidingen werkt de ombudsdienst tijdens het ganse academiejaar.

Studievaardigheden worden getest en begeleid onder meer door middel van de LASSI-test (Learning Study Strategies Inventory). De studiemethode wordt ondersteund door extra materiaal zoals de brochures Succes, succeswijzer en sukses.

Eén opleiding werkt met leer- en leertrajectbegeleiders voor elke individuele student en studietrajectgesprekken voor groepen.

Alle opleidingen bieden monitoraten aan. Voor tweede- en derdejaarsstudenten situeert de begeleiding zich, naast vakbegeleiding, vooral op het gebied van het eindwerk en de stages.

Sommige opleidingen vragen een exitgesprek bij uitschrijving van de student.

Internationalisering wordt extra begeleid zowel voor de eigen studenten in het buitenland als buitenlandse studenten.

De tevredenheid van de studenten over de studiebegeleiding is voor alle opleidingen positief.

Onderwerp 5   Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1   Evaluatie resultaten

De opleidingen Logopedie en audiologie hebben ernstig werk gemaakt van kwaliteitszorg, vertrekkend vanuit de mission statement (missieverklaring) van de hogescholen, waarin de kwaliteitszorg centraal staat. Het betreft vooral de processen van kwaliteitsborging, verbetering en rapportering over kwaliteitszorg.

De verschillen die onderling, tussen de opleidingen, werden vastgesteld met betrekking tot kwaliteitszorg (zoals de ontwikkeling van een kwaliteitshandboek, kwaliteitsindicatoren, inventarisatie van cruciale processen en actieplannen) kunnen gedeeltelijk verklaard worden door de mate waarin de opleidingen hierin al dan niet ondersteund worden vanuit de hogeschool.

De meeste opleidingen hanteren het Trissysteem (EFQM). Eén opleiding werkte vanuit Proza (EFQM) In alle opleidingen is het PDCA-denken en handelen aanwezig. De commissie adviseert aan één opleiding om hier nog meer werk van te maken.

Binnen de opleidingen fungeert er een opdrachthouder kwaliteitszorg; de toegekende percentages in de opdrachten zijn hiervoor verschillend.

Opleidingen evalueren periodiek aan de hand van een geheel van meetinstrumenten op hogeschool-, departementaal- en/of opleidingsniveau. Het merendeel van de evaluaties heeft betrekking op het primaire proces. Er zijn aantoonbare verschillen in aanpak, frequentie, diepgang, opvolging en rapportering van de evaluaties.

Voorbeelden van de periodiek geëvalueerde thema's zijn:

- instroom (informatiedagen, introductiedagen, studiebegeleiding, leertrajectbegeleiding)
- doorstroom (eerstejaarsbegeleiding, studententevredenheid, evaluatie opleidingsonderdelen)
- studeerbaarheid (inhoud en vormgeving van het leermateriaal, evaluatie van een opleidingsonderdeel, effectieve studietijd)
- stage (plaatsen, begeleiding)
- eindwerkbegeleiding
- uitstroom alumni (startbekwaamheidsonderzoek)
- medewerkertevredenheid

De commissie bemerkt dat het organiseren van bevragingen in verband met de kwaliteit van de stageplaatsen voor alle opleidingen een opdracht blijft, evenals het verder uitwerken van een kwaliteitshandboek.

Facet 5.2   Maatregelen tot verbetering

De commissie stelt vast dat de opleidingen ernstig werk maken van verbeteracties.

Door het aanwenden van de PDCA-cyclus (zowel bottom-up als top-down) wordt er informatie verkregen die aangewend wordt als basis voor het opstellen van een opleidingsplan en een onderwijsontwikkelingsplan met verbeterpunten en doelstellingen.

Opleidingen nemen ook de aanbevelingen van vorige doorlichtingen ter harte.

In bijna alle opleidingen behoort de opvolging van de verbeterplannen tot de bevoegdheid van een werkgroep, de opleidingscommissie of -raad. De opvolging van verbeteracties en/of het ingrijpen als streefdoelen niet gehaald worden, blijft echter een moeilijk punt. Vandaar de suggestie van de commissie om kritische bevindingen sneller opnieuw te toetsen en zo de verbeteringen systematisch op te volgen.

Informereren van studenten en/of andere betrokkenen over de verwerkte gegevens is een uitdaging voor sommige opleidingen.

De commissie vindt in de verslagen van werkgroepen en opleidingscommissie bevestiging dat de opleidingen de resultaten van de bevragingen verwerken in beleidsplannen en dat ze rapporteren over de mate van realisatie van de verbeterdoelen.

Facet 5.3   Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Algemeen kan gesteld worden dat er in de opleidingen Logopedie en audiologie een duidelijke participatieve cultuur aanwezig is die zich uit in de wijze waarop diverse actoren bij de interne kwaliteitszorg betrokken worden.

Deze betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld wordt als volgt gerealiseerd:

- op formele wijze via diverse raden: opleidingsraden, opleidingsadviesraden, de opleidingsstudentenraad, de resonantiegroep, de departementale-, academische en studentenraad;
- in het kader van de PROZA- en TRIS-bevragingen;
- op informele wijze via de contacten met het stageveld en de betrokkenheid van het werkveld bij eindwerken.

De commissie adviseert om de intense informele contacten die met het werkveld bestaan te formaliseren en voor de meeste opleidingen een alumniwerking op te starten of verder uit te bouwen;

Onderwerp 6   Resultaten

Facet 6.1   Gerealiseerd niveau

De commissie stelt vanuit de gesprekken met het werkveld een zeer grote tevredenheid vast over de competenties van de afgestudeerden.

Uit de bevragingen van afgestudeerden blijkt eveneens een duidelijke tevredenheid.

In het Intereg-III rapport (bevraging van werkveld en afgestudeerden) waarbij alle opleidingen betrokken zijn, is duidelijke informatie aanwezig met betrekking tot de behaalde competenties van de afgestudeerden. Van de 68 bevroegde competenties worden er 57 voldoende of meer gescoord. De 11 overige worden beperkt tot voldoende beheerst.

Aanpassingen zouden volgens de respondenten vooral betrekking moeten hebben op kennis van wettelijke en administratieve regels, het beheer van de beroepspraktijk, het geven van leiding, het communiceren en de samenwerking in een multidisciplinaire omgeving. De opleidingen hebben acties ondernomen om aan deze competenties te werken.

De afgestudeerden vinden makkelijk werk (De tewerkstelling van de afgestudeerden is zeer goed.) De meeste afgestudeerde logopedisten werken in een zelfstandige praktijk. Hun actieterrein is zeer ruim. Binnen de diagnostiek en therapie komen onder meer de volgende domeinen aan bod: lees- en schrijfstoornissen, spraak- en taalontwikkelingsstoornissen, slik- of communicatiestoornissen, rekenstoornissen en verworven spraak- of taalstoornissen.

Er is een duidelijk verschil tussen de opleidingen wat de internationalisering betreft. Naast zeer intense contacten, en uitwisseling van lectoren en studenten bij bepaalde opleidingen, kunnen enkele opleidingen dit gegeven versterken. De studentenmobiliteit dient zeker aangemoedigd te worden.

Facet 6.2   Onderwijsrendement

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van rendementscijfers per studiegebied en/of opleiding voor meerdere jaren. Uit de ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor de generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 % en de 50 % liggen. De evolutie over de jaren heen wordt niet opgevolgd, evenmin als de situatie per opleiding of studiegebied. Opleidingen kunnen voor hun onderwijsrendement geen streefcijfers formuleren in vergelijking met andere relevante opleidingen.

De gemiddelde studieduur bedraagt 3 jaar en 3 maanden.

Slaagpercentages zijn moeilijk te vergelijken omwille van het gebrek aan vergelijkbare criteria. Algemeen gezien liggen ze boven het Vlaamse gemiddelde.

Omwille van de nieuwe outputfinanciering die door de Vlaamse overheid opgelegd wordt, is de commissie van mening dat de opleidingen dringend werk moeten maken van het werken met streefcijfers en prestatie-indicatoren. De opleidingen zijn zich hiervan bewust en de aanzetten zijn reeds gegeven.

Hoofdstuk 4 Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten

De oordelen van de commissie op de zes onderwerpen en de daarbij horende facetten wordt in een vergelijkende tabel weergegeven. De commissieleden hebben per facet een score op een vierpuntenschaal (onvoldoende, voldoende, goed, excellent) en per onderwerp een score op een tweepuntenschaal (onvoldoende, voldoende) weergegeven.

De toekenning van het oordeel slaat op het geheel van het facet en het onderwerp en is onderbouwd met argumenten. De oordelen moeten gelezen worden in samenhang met de tekst in de deelrapporten per instelling. Deze tabellen dienen dan ook met de nodige omzichtigheid te worden benaderd.

Verklaring van de scores op facetniveau

- E** **Excellent:** de opleiding realiseert voor het facet een niveau waardoor de ze zowel in Vlaanderen als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren.
- G** **Goed:** het niveau van de opleiding stijgt voor het facet boven de basiskwaliteit uit.
- V** **Voldoende:** de opleiding beantwoordt voor dit facet aan de basisstandaard of basisnorm voor respectievelijk een professionele bachelor, academische bachelor of master.
- O** **Onvoldoende:** de opleiding presteert voor het facet beneden de gestelde verwachting en er is voor dit punt beleidsaandacht is.
- NVT** Het facet is voor beoordeling van de opleiding **niet van toepassing**.
- OK** Wordt vermeld bij het facet studieomvang indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen omtrent de studieomvang.

Verklaring van de scores op onderwerpniveau

- V** **Voldoende:** de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau voldoet aan de basiskwaliteit.
- O** **Onvoldoende:** de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau niet voldoet aan de basiskwaliteit.

Verklaring van de gebruikte afkortingen in de tabel en opsomming van de gevisiteerde afstudeerrichtingen, locaties en eventuele varianten zoals brugopleiding, anderstalige opleiding, ...

ARTEV	Arteveldehogeschool
- logopedie	afstudeerrichting logopedie
- audiologie	afstudeerrichting audiologie
HOGENT	Hogeschool Gent
- logopedie	afstudeerrichting logopedie
- audiologie	afstudeerrichting audiologie
KHBO	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
- logopedie	afstudeerrichting logopedie
- audiologie	afstudeerrichting audiologie
Lessius	Lessius Hogeschool
- logopedie	afstudeerrichting logopedie
- audiologie	afstudeerrichting audiologie

logopedie en audiologie	ARTEV	HOGENT	KHBO	LESSIUS
Onderwerp 1: Doelstellingen	V	V	V	V
Facet 1.1.: Niveau en oriëntatie	G	V	G	G
Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen	G	V	V	G
Onderwerp 2: Programma	V	V	V	V
Facet 2.1.: Relatie doelstelling en inhoud	G	V	V	G
Facet 2.2.: Eisen professionele en academische gerichtheid	G	V	V	G
Facet 2.3.: Samenhang	G	V	V	G
Facet 2.4.: Studieomvang	OK	OK	OK	OK
Facet 2.5.: Studielast	V	V	V	V
Facet 2.6.: Afstemming vormgeving – inhoud	G	V	V	G
Facet 2.7.: Beoordeling en toetsing	V	V	V	V
Facet 2.8.: *Masterproef	NVT	NVT	NVT	NVT
Facet 2.9.: Toelatingsvoorwaarden	V	G	V	G
Onderwerp 3: Inzet van personeel	V	V	V	V
Facet 3.1.: Kwaliteit personeel	G	V	V	G
Facet 3.2.: Eisen professionele/academische gerichtheid	G	V	V	G
Facet 3.3.: Kwantiteit personeel	V	V	V	V
Onderwerp 4: Voorzieningen	V	V	V	V
Facet 4.1.: Materiële voorzieningen	V	G	V	V
Facet 4.2.: Studiebegeleiding	G	G	V	G
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg	V	V	V	V
Facet 5.1.: Evaluatie resultaten	G	G	V	V
Facet 5.2.: Maatregelen tot verbetering	G	V	V	V
Facet 5.3.: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	G	G	V	G
Onderwerp 6: Resultaten	V	V	V	V
Facet 6.1.: Gerealiseerd niveau	G	G	*1	G
Facet 6.2.: Onderwijsrendement	V	V	V	V

*1: KHBO facet 6.1 logopedie: G ; audiologie: V

Opleidingsrapporten

Hoofdstuk 1 Arteveldehogeschool

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in de logopedie en audiologie aan de Arteveldehogeschool

Op 31 december 2000 is KaHoG gefuseerd met drie andere hogescholen tot de Arteveldehogeschool. De opleiding tot gegradueerde in de Logopedie en audiologie werd op dat moment één van de 14 opleidingen aan de Arteveldehogeschool. De naam van de opleiding veranderde in 2004-2005 in professionele bachelor in de Logopedie en audiologie als gevolg van het decreet van 4 april 2003 over de herstructurering van het hoger onderwijs. De opleiding vindt plaats op de campus Sint-Lievenspoort. In 2003 richtte Arteveldehogeschool mee de Associatie Universiteit Gent op waartoe ook de Universiteit Gent, de Hogeschool West-Vlaanderen en de Hogeschool Gent behoren.

De Arteveldehogeschool kent geen departementale structuur maar is gestructureerd in opleidingen enerzijds en diensten anderzijds. Van bij het ontstaan van de Arteveldehogeschool koos men voor een organisatiestructuur zonder andere tussenlagen zodat korte communicatielijnen en directe interactie mogelijk zijn. De gekozen structuur benadrukt dat de opleiding de belangrijkste ordeningseenheid vormt binnen de organisatie (naar studenten, voor accreditatie, naar identiteit, e.d.). De diensten vormen een tweede pijler.

In het academiejaar 2005-2006 richt de Arteveldehogeschool 14 professionele bacheloropleidingen in, één master na masteropleiding (ManaMa) en drie bachelor na bacheloropleidingen (BanaBa).

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In Vlaanderen heeft de opleiding, conform het hogescholendecreet van 13 juli 1994, twee afstudeerrichtingen. Deze sluiten elk aan bij een verschillend beroepsprofiel en geven aanleiding tot verschillende beroepstitels.

De opleiding Logopedie en audiologie van de Arteveldehogeschool heeft er als enige in Vlaanderen voor gekozen Logopedie en audiologie aan te bieden als twee afstudeerrichtingen met een sterke autonomie. Op die manier worden de beroepsspecifieke competenties op een hoog niveau bereikt zonder echter de gemeenschappelijke competenties uit het oog te verliezen. De opleiding heeft een programma dat al van bij de start sterk differentieert.

De commissie bezocht de opleiding op het moment dat die nog volop in de omslag naar een competentiegerichte onderwijspraktijk zat. Deze curriculumhervorming werd goed voorbereid en ondersteund door een sterke dynamische en goed gestructureerde organisatie die dienstverlenend werkt. De eerste schijf van de opleiding was volledig geheroriënteerd en functioneerde binnen het vernieuwde onderwijsconcept; de voorbereidingen van de tweede en derde schijf waren nog volop bezig.

Om het aantal competenties te beperken, besliste de opleiding om de algemene en de beroepsgerichte competenties te verwerken in de beroepsspecifieke competenties. Het resultaat is een hanteerbaar aantal van twintig beroepsspecifieke competenties die een beginnende logopedist/audioloog hoort te bezitten. In totaal zijn er acht clusters: preventie, diagnostiek, therapie, professionaliseren, manager, deontologie en ethiek, multidisciplinair werken en wetenschappelijk onderzoek. De domeinspecifieke competenties heeft de opleiding uitgewerkt samen met de andere bacheloropleiding Logopedie en audiologie binnen de Associatie Universiteit Gent.

Preventie

- De behoefte aan en de noodzaak van logopedisch/audiologisch gerelateerde preventieactiviteiten vaststellen, een bijdrage leveren in het ontwikkelen, uitvoeren, evalueren en waar nodig bijsturen van een onderbouwd preventieplan.

- Relevante risicofactoren vroegtijdig opsporen door een screening van logopedische/audiologische doelgroepen te verantwoorden, te plannen, uit te voeren, te verwerken, correct te interpreteren en er een gepast gevolg aan te geven.
- Voorlichting geven over logopedische/audiologische interventiegebieden aan hulpvragers, verwijzers en andere betrokken personen, groepen of organisaties.

Diagnostiek

- Een onderbouwd logopedisch/audiologisch assessment plannen, uitvoeren, evalueren en bijsturen, conform het methodisch handelen.
- Gegevens uit het assessment correct verwerken, analyseren en interpreteren in functie van het logopedisch/audiologisch handelen.
- Een logopedische/audiologische (differentiële) diagnose formuleren, bijsturen en rapporteren.

Therapie

- Een onderbouwd logopedisch/audiologisch behandelplan opstellen op maat van de cliënt en het cliëntsysteem.
- Het behandelplan systematisch, conform het methodisch handelen en 'evidence based', uitvoeren, evalueren en bijsturen door middel van reflectie en toetsing en op het geschikte moment op de juiste wijze de hulpverlening beëindigen.
- Beroepsgerichte activiteiten en de resultaten ervan mondeling en / of schriftelijk rapporteren, aangepast aan de doelgroepen.

Professionaliseren

- Evalueren en bespreekbaar maken van het eigen beroepsmatig handelen door middel van reflectie en toetsing.
- Mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van beroepscompetenties zien en benutten.
- Nieuwe logopedische/audiologische inzichten, methoden, technieken en richtlijnen verkennen, kritisch evalueren, zich eigen maken en verfijnen.
- Individuen en doelgroepen gericht coachen, trainen, vormen en adviseren op het vlak van de specifieke logopedische/audiologische stoornisgebieden.
- Bijdragen tot het profileren en promoten van het beroep.

Manager

- Een bijdrage leveren aan een plan voor het oprichten van een professionele werkomgeving volgens de geldende kwaliteitscriteria.
- Op een systematische wijze een professionele cliënt- en / of praktijkadministratie voeren.
- Deontologie en ethiek
- Inspelen op ethische en maatschappelijke vragen in relatie tot het logopedisch/audiologisch beroepsmatig handelen.
- Handelen volgens de deontologie, de beroepscode en de geldende wet- en regelgeving voor logopedie/audiologie.

Multidisciplinair werken

- De taken van de logopedist/audioloog en het beroep van logopedist/audioloog waarmaken in een multidisciplinaire context.

Wetenschappelijk onderzoek

- Wetenschappelijke onderzoeksliteratuur kritisch evalueren en meewerken aan en rapporteren van logopedisch/audiologisch wetenschappelijk onderzoek.

Alle beroepsspecifieke competenties voor logopedie werden uitgeschreven op steekkaarten die de commissie kon raadplegen. Op deze steekkaarten zijn de rubrieken 'toelichting', 'beoordelingscriteria', 'niveau van verwerking', 'componenten' en 'leerlijn' uitgeschreven.

Gezien het eigen beroepsprofiel van audioloog en de profilering van de opleiding met Audiologie als afstudeerrichting die meteen start in de eerste bachelor, heeft de afstudeerrichting Audiologie ervoor gekozen de twintig beroepsspecifieke competenties te concretiseren in veertien competenties. Hierbij baseerde zij zich vooral op de verschillende interventiedomeinen, met andere woorden op de verschillende settings waarbinnen een audioloog actief kan zijn. Alle beroepsspecifieke competenties voor audiologie staan eveneens uitgeschreven op de steekkaarten.

Klinische audiologie

- Nauwkeurig uitvoeren van alle onderzoeken van het gehoor, interpreteren van de resultaten en de daaruit voortvloeiende besluiten trekken en rapporteren aan de arts en bij patiënten van verschillende leeftijden, met verschillende mogelijke audiologische en bijkomende ziektebeelden.

Evenwicht

- Onderzoeken van de evenwichtsfunctie, interpreteren van de resultaten en de daaruit voortvloeiende diagnose stellen en rapporteren aan de arts bij patiënten van verschillende leeftijden. Samenstellen en uitvoeren van een aangepast revalidatieprogramma, gebaseerd op de resultaten van het onderzoek.

Hoortoestelaanpassing

- Aanpassen van hoorapparaten en andere hulpmiddelen en uitvoeren van de nodige administratie bij alle doelgroepen binnen een integraal hulpverleningsproces.

Begeleiding

- Begeleiden van cliënten van verschillende leeftijden en hun omgeving in het inclusieproces in verschillende samenlevingsverbanden.

Revalidatie

- Geven van specifieke en algemene hoor- en luistertraining aan patiënten van alle leeftijdscategorieën, aangepast aan de specifieke problematiek. Verzorgen van de perceptuele en communicatieve training bij personen met een verworven auditieve handicap en meewerken aan de sociale competentietraining, binnen een revalidatieteam.

Geluidsbeheer

- Aanbieden van primaire preventieve audiologische zorgverlening die bestaat uit meten, visualiseren en interpreteren van de geluidsomgeving, gebruik makend van objectieve fysische gegevens, vergelijken van deze metingen met de vooropgestelde criteria om de aanvaardbaarheid van de geluidsomgeving te kunnen beoordelen. Opstellen van een preventieplan ter voorkoming van gehoorproblematiek in verschillende geluidsomgevingen en opvolgen van het gehoor bij personen uit een risicogroep voor gehoorverlies.

Voorlichting

- Vanuit een audiologische ingesteldheid op een gepaste wijze sensibiliseren, informatie verstrekken en vorming geven.

Screening

- Opstellen, uitwerken en uitvoeren van een gehoorscreeningprogramma in een aangepaste setting, waarna de resultaten geïnterpreteerd worden en de cliënt en omgeving het gepaste audiologische advies krijgt. Door deze programma's worden cliënt en omgeving gesensibiliseerd.

Communicatie audioloog – slechthorende persoon

- Communiceren met dove en slechthorende personen naargelang de graad van de handicap.

Hoorinplants

- Selecteren, programmeren en onderhouden van een implantaat ter verbetering van de auditieve functies bij kinderen, volwassenen en bejaarden binnen een integraal hulpverleningsproces.

Auditieve verwerking – onderzoek en behandeling

- Screenen en onderzoeken van een patiënt met auditieve verwerkingsproblemen en indien nodig voor deze persoon een aangepaste behandeling uitwerken.

Tinnitus

- Begeleiden van personen met tinnitus en/of hyperacusis en geven van tinnitus-retrainingtherapie.

(Zelfstandige) praktijk

- Opstarten en beheren van een eigen (zelfstandige) praktijk, met de bijhorende administratie.

Projectmatig wetenschappelijk onderzoek

- Meewerken aan projectmatig wetenschappelijk onderzoek binnen de audiologie en binnen de gezondheidszorg.

De commissie besluit dat alle decretaal geformuleerde algemene en algemeen beroepsgerichte competenties terug te vinden zijn. Qua niveau en oriëntatie stemt de opleiding Logopedie en audiologie duidelijk overeen met de nationale decretale bepalingen (art. 58, 1° van het decreet van 4 april 2003).

De commissie stelt in de gesprekken met de studenten vast dat vooral de studenten van de eerste schijf goed ingeleid zijn in het competentiegericht denken. Ze blijken de ECTS-fiches te kunnen koppelen aan de competenties. De competenties staan beschreven in de opleidingsgids.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om de congruentie tussen de twee afstudeerrichtingen te verhogen en blijvend te zoeken naar kansen tot samenwerking en synergie.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert bij de ontwikkeling van haar beleid een maatschappijgeoriënteerde visie en een holistische mensvisie. In haar zelfevaluatie rapport profileert ze zich in het onderwijslandschap op de volgende vlakken: sterk geëngageerde en dynamische medewerkers, aandacht en zorg voor elke student, begeleid zelfstandig leren als onderwijsmethodiek, autonomie van de afstudeerrichtingen en een sterke praktijk- en beroepsgerichtheid van het onderwijs en aandacht voor elke decretale opdracht. De commissie kon dit ook bevestigen.

In 2003 is er per afstudeerrichting één verantwoordelijke aangesteld om de beroepsspecifieke competenties uit te werken. Aanvankelijk hebben zij zich in de werkgroep CompoG het denkkader en de begrippen rond competentieontwikkeling eigen gemaakt onder begeleiding van een medewerker, gespecialiseerd in onderwijsonderzoek en onderwijsontwikkeling.

Het beroepsprofiel van de logopedist en dat van de audioloog fungeerden als voornaamste inspiratiebron voor de bepaling van de beroepstaken. Dit werd in 1996 op vraag van de VLOR (Vlaamse Onderwijs Raad) geformuleerd door een werkgroep bestaande uit leden van de beroepsvereniging en medewerkers van de hogescholen.

Het opleidingsprofiel, waarin de kennis, vaardigheden en attitudes voor logopedisten en audiologen zijn uitgeschreven, vormde een belangrijke bron van inspiratie.

Daarnaast raadpleegde de opleiding externen. Alle stappen met betrekking tot de competenties voor de audioloog werden voorgelegd aan de raad van bestuur van de VGA (Vereniging Gegradueerde Audiologen).

Voor de afstudeerrichting Logopedie vormde het Interreg III-project een belangrijke bron van informatie. Aan dit project namen alle opleidingen logopedie uit Vlaanderen en Nederland deel, samen met de beroepsverenigingen voor logopedisten (VVL en NVLF) en een adviescommissie Werkveld Vlaanderen en Nederland. Het doel was beroepsspecifieke competenties en deskundigheden voor de startende logopedist op te stellen. Het opleidingsprogramma Logopedie wordt continu getoetst aan het internationale beroepsprofiel van het Comité Permanent de Liaison des Orthophonistes (CPLOL)/ Logopèdes de l'Union Européenne, de overkoepelende internationale beroepsvereniging.

De afstudeerrichting Audiologie toetste haar programma in het buitenland, namelijk bij de opleiding Audiologie in Stockholm aan het Karolinska Instituut en de opleiding aan de University of Manchester.

In juni 2005 werden alle competenties gelinkt met mogelijke opleidingsonderdelen. Het eerste ontwerp van een driejarig programma werd eind juni voorgelegd aan pas afgestudeerden, vanaf oktober aan het volledige team van lesgevers en aan het werkveld in de opleidingsadviesraden. Op basis van de feedback werd er in november 2005 een tweede versie ontworpen en goedgekeurd door het hele team tijdens de opleidingsvergaderingen.

Het nieuwe curriculum wordt gradueel ingevoerd. Vanaf academiejaar 2006-2007 implementeerde men de eerste schijf. In 2007-2008 volgt een tweede schijf en in 2008-2009 volgt de derde schijf.

De commissie stelt vast dat de competenties van het door haar opgestelde domeinspecifieke referentiekader (DSR) terug te vinden zijn in de opleidingsdoelstellingen. Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding zich terugvindt in het domeinspecifieke referentiekader (DSR) van de commissie.

Gesprekken met de verschillende betrokkenen tonen aan dat de competenties gekend zijn. De competenties staan beschreven in de opleidingsgids.

De opleidingsdoelstellingen congrueren met de wettelijke bepalingen op de uitoefening van de beroepen in kwestie. Het KB van 20/ 10/ 94 legt de kwalificatievereisten en de beroepstitel logopedist vast. Het KB van 8/ 4/ 88 stelt dat houders van het diploma van gegradueerde in de Audiologie zonder bijkomend examen erkend worden als audioprothesist (soms ook audicien genoemd) door het RIZIV en het KB van 4/ 7/ 04 legt de beroepstitel en de kwalificatievereisten voor audiologen/ audiciens vast.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De commissie vindt dat de doelstellingen van beide afstudeerrichtingen voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten. De eindkwalificaties worden getoetst bij het relevante beroepenveld.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding baseert haar programma op een doordacht onderwijsconcept met zes krachtlijnen die zowel in het zelfevaluatie-rapport als in de opleidingsgids uitvoerig omschreven worden. Daarin nemen het actief, zelfstandig en samenwerkend leren een belangrijke plaats in.

In de afstudeerrichting logopedie is het programma thematisch opgebouwd en gespreid over drie schijven (zes semesters). Het bestaat uit 16 modules, die duidelijk het handelen als logopedist (de beroepsrollen) als rode draad hebben. De modules zijn elk opgebouwd uit twee of meer opleidingsonderdelen. In totaal zijn er 39 opleidingsonderdelen. De studenten kunnen twee van die opleidingsonderdelen als minor kiezen. Het programma bestaat dus uit een majordeel van 37 opleidingsonderdelen en een minor van 2 opleidingsonderdelen.

In elk opleidingsonderdeel streeft men componenten van competenties of een vooropgesteld niveau van competenties na. Het vooropgestelde niveau van competenties wordt omschreven op basis van een combinatie van drie kwalificatoren: de complexiteit van de situatie waarin de competentie aangewend wordt, de mate waarin de student de competentie zelfstandig kan uitvoeren en ten slotte de mate waarin de student een aangeleerde competentie flexibel toepast in uiteenlopende beroepssituaties (transfer) en daarbij aansluitend de mate waarin hij flexibel omspringt met extra bemoeilijkende elementen die het noodzakelijk maken om zijn werkwijzen aan te passen. De commissie oordeelt dat het aandeel audiologie in deze afstudeerrichting erg beperkt is.

De afstudeerrichting audiologie bestaat uit twaalf modules gespreid over drie schijven, met hierin zes semesters. Bijna alle modules zijn 15 studiepunten waard met uitzondering van modules 8,10 en 12. De modules zijn gebaseerd op de interventiedomeinen binnen de discipline audiologie. De modules zijn opgebouwd uit telkens drie tot vier opleidingsonderdelen. De studenten kunnen een van de opleidingsonderdelen zelf kiezen. Het programma bestaat dus uit een majordeel van 42 opleidingsonderdelen en één keuzeopleidingsonderdeel.

De beide afstudeerrichtingen hebben voor zestig studiepunten gemeenschappelijke opleidingsonderdelen.

De commissie kon de kruistabel consulteren die alle competenties in verband brengt met de opleidingsonderdelen. Voor de eerste schijf van de opleiding heeft de opleiding de competenties vertaald in duidelijke doelstellingen van opleidingsonderdelen. De opleiding was tijdens het bezoek bezig met de vertaling voor de tweede en derde schijf. De commissie heeft er alle vertrouwen in dat de opleiding dat werk ook tot een goed einde zal brengen.

De opleiding profileert zich internationaal door onder meer een bdiplomeringstraject (met Nederland) voor de afstudeerrichting Logopedie aan te bieden en door de organisatie van het jaarlijkse internationaal programma in

de Kinderaudiologie. Het programma Audiologie werd getoetst aan de programma's van de universiteiten van Stockholm en Manchester.

De opleidingsgids bevat naast de competenties, ondermeer ook het onderwijs- en examenreglement, afspraken voor stage en scriptie, de planning van onderwijsactiviteiten en een beschrijving van de opleidingsonderdelen.

De commissie constateerde tijdens de gesprekken met studenten, lectoren, opleidingsverantwoordelijken en het werkveld dat de opleiding op een doordachte manier werk maakt van de omschakeling naar een competentiegericht programma. Ze stelt vast dat de omslag theoretisch goed voorbereid is en ook grondig en ambitieus is aangepakt. De eerste schijf is al volledig omgevormd; schijven twee en drie komen in de volgende academiejaren aan bod.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding te overwegen om het aandeel audiologie binnen de afstudeerrichting Logopedie te versterken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De gesprekken en het schriftelijk materiaal tonen aan dat de opleiding veel aandacht besteedt aan de ontwikkeling van kennis, attitudes en vaardigheden. De beroepspraktijk neemt in het curriculum een centrale plaats in en wordt in het nieuwe programma benadrukt via doelbewuste initiatieven.

Van bij het begin van hun opleiding worden de studenten aangesproken in hun rol van toekomstig beroepsbeoefenaar. In het eerste opleidingsonderdeel van de eerste schijf werkveld en hulpverlening wordt hen een totaalbeeld aangeboden van het werkveld waarin de logopedist/audioloog zich beweegt, van de beroepsrollen die hij daarin opneemt, van de taken die hij daarin uitvoert, van de communicatieve en perceptuele stroomlijnen of problemen die tot zijn werkterrein behoren en van een algemene methodische handelwijze die hij in de beroepspraktijk tot de zijne maakt.

De invoering van het opleidingsonderdeel professionele ontwikkeling in elke schijf van de opleiding illustreert dat de student een centrale rol speelt in het verwerven van de competenties. De student krijgt van in de eerste schijf al goed uitgeschreven opdrachten begeleid zelfstandig leren (BZL). De voorbereiding van deze opdrachten resulteert in reële beroepspraktijk. De coaching door de lesgevers wordt van schijf tot schijf systematisch opgebouwd.

De commissie waardeert het dat in het nieuwe programma alle leerinhouden, zowel in de hoorcolleges als in de practica, vertrekken vanuit beroepsrealistische of beroepsreële situaties.

Naast deze initiatieven betreft de opleiding het werkveld bij de structurele en inhoudelijke vormgeving van het programma via formele (de opleidingsadviesraad) en informele (de stagementoren en therapeuten van de stagediensten) contacten.

De opleiding heeft bilaterale akkoorden met verschillende buitenlandse partners en uitwisselingsprogramma's.

De afstudeerrichting Audiologie werkte gedurende drie jaar als coördinator aan curriculumontwikkeling voor een verdiepende Europese master in Audiologie. Vanuit de beroepsvereniging audiologie werkt de opleiding ook samen met de Association Européenne des Audiciens (AEA). Binnen deze samenwerking werd gewerkt aan een Europees programma voor de opleiding in hoortoestelaanpassing. Lectoren van deze afstudeerrichting werken samen aan wetenschappelijk onderzoek in internationale context. Voorbeelden zijn het onderzoek naar het voorkomen van auditieve neuropathie bij Vlaamse dove kinderen en de resultaten van gehoorscreening bij de atleten van de Special Olympics.

De commissie stelt bovendien vast dat de opleiding inspanningen doet om diverse vormen van intensieve en stabiele samenwerking uit te bouwen met verwante opleidingen uit andere Europese landen via internationale stagemogelijkheden en keuzeopleidingsonderdelen.

Lesgevers wisselen hun internationale ervaringen uit met het team waarin ook wordt onderzocht in welke mate deze aanleiding kunnen geven tot nieuwe initiatieven. De eigen professionalisering van lesgevers via het volgen van internationale congressen en symposia of via het raadplegen van internationale vakliteratuur, leidt eveneens tot een afstemming van het programma op internationale ontwikkelingen.

Stage

De commissie stelde vast dat de stagegidsen Logopedie en Audiologie voor alle betrokkenen de inhoud, de organisatie en de afspraken in verband met de begeleiding en de beoordeling van de stage beschrijven.

De opleiding heeft voor de afstudeerrichting Logopedie de stage-uren uitgebreid. Het is voor de commissie echter niet duidelijk hoe de opleiding die extra uren kwalitatief invult en welke de betekenis is van die uitbreiding in het kader van de omschakeling naar een grotere competentiegerichtheid.

De studenten Logopedie komen al in de eerste schijf met alle stoornisgebieden in aanraking in module 1L4 'Handelen als logopedist: assessment bij personen met geïsoleerde logopedie gerelateerde problemen'. Wanneer ze in de tweede schijf op stage gaan, kunnen ze handelen en observeren met een basisachtergrond.

De afstudeerrichting Logopedie organiseert drie stageperiodes. De opleiding opteert ervoor om in de tweede schijf een blokstage van vijf weken met drie dagen per week te organiseren.

In de afstudeerrichting Audiologie zijn er zeshonderd stage-uren, verdeeld over driehonderd uren stage in de klinische audiologie en revalidatie en driehonderd uren in de hoortoestelaanpassing en het preventieve geluidsbeheer.

Het ervaringsgericht leren wordt via stage al mogelijk tijdens het opleidingsonderdeel screening van de eerste schijf. Vervolgens is er een stageperiode in de tweede schijf. In de derde schijf start de stageperiode in het eerste semester en deze loopt door in het tweede semester.

Voor beide afstudeerrichtingen kunnen de studenten in functie van de stagevoorbereiding aan de stagecoördinator doorgeven welke doelgroepen of stoornisgebieden en welke regio hun voorkeur wegdragen. De studenten worden zo snel mogelijk op de hoogte gebracht van de verdeling van de stageplaatsen. Vervolgens

stuurt de opleiding een schriftelijk voorstel en een document voor het regelen van het arbeidsgeneeskundig onderzoek op naar de stageplaats en ondertekenen de studenten hun stagecontract.

Studenten krijgen elk jaar ook de kans om in te tekenen op een internationale stage.

Vóór de aanvang van de eerste stageperiode kan de student een aantal voorbereidende activiteiten volgen onder begeleiding van verschillende lesgevers. Elke student beschikt over een stagebegeleider (een medewerker van de opleiding) en een stagementor (een medewerker van de stagedienst).

Tijdens de eerste stageperiode is er een terugkommoment op de hogeschool waarbij de studenten in groep en onder begeleiding van de verantwoordelijke lesgever de evolutie van hun stage kunnen bespreken.

De stage heeft een permanent of gespreid evaluatiesysteem. Voor elke stageperiode is er een tussentijdse evaluatie en een eindevaluatie. Zo kan men een balans opmaken van het leerproces van de student. De evaluaties vinden plaats op de stagedienst in aanwezigheid van de mentor, de begeleidende therapeut(en), de stagebegeleider en de student zelf.

Het resultaat van de evaluatie wordt genoteerd op een evaluatiefiche. De evaluatiefiche bevat een aantal te beoordelen onderwerpen die verwijzen naar de doelstellingen van de stage. Afhankelijk van het belang van de beoordelingscategorieën is er een verschillende weging in punten. Er worden leerpunten genoteerd voor het verdere verloop van de stage en voor de stageperiodes die nog volgen. Voor de verschillende interventiedomeinen van audiologen (klinische audiologie, revalidatie, hoortoestelaanpassing en geluidsbeheer en preventie) gebruikt men telkens een andere evaluatiefiche. Deze evaluatiefiches beantwoorden aan de normen van ECTS-grades.

De commissie vindt dat de opleiding de aandacht voor gedragsindicatoren kan verhogen in haar evaluatietool voor de stages.

Eindwerk

De studenten kunnen het afstudeerproject individueel of in groep uitwerken. De uitwerking gebeurt in drie fasen. In de tweede schijf kiezen de studenten hun onderwerp. Ze leren refereren en citeren, formuleren hun onderzoeksvragen, werken een methode uit en raadplegen bronnen. Na de voorbereidingsfase in de tweede schijf begint in de derde schijf de realisatiefase. De student werkt dan het afstudeerproject uit. Ten slotte presenteert de student zijn werk voor een jury die bestaat uit de promotor en een of meerdere assessoren.

De student krijgt op verschillende manieren begeleiding bij de voorbereiding en de uitwerking van het afstudeerproject. De coördinator van het afstudeerproject zorgt voor alle algemene informatie.

Elk afstudeerproject wordt begeleid door minimum twee promotoren, van wie er minstens één lid is van het lesgeversteam van de opleiding. Deze laatste noemt men de interne promotor. De promotor van buiten de hogeschool noemt men de externe promotor.

De studenten vinden alle informatie, afspraken, voorbeelden in de Gids voor de bachelorproef. 'Afstudeerproject: voorbereiding' en 'Afstudeerproject: realisatie' zijn verplichte examenonderdelen van het opleidingsprogramma.

In de derde schijf vindt een tussentijdse evaluatie plaats. Deze peilt naar de frequentie van de contacten tussen de student en de promotoren en naar de vordering van het theoretische en van het praktische deel van het afstudeerproject. Verder wordt aan de promotoren gevraagd een prognose te geven voor de verdere evolutie van het werk.

In de examenperiode van de derde schijf vindt de eindevaluatie plaats. Dan evalueren en beoordelen de promotoren en één onafhankelijke lezer het proces, het product en de voorstelling (de presentatie en de ondervraging).

De opleiding erkent al lang het belang van wetenschappelijk onderzoek voor zowel het beroep als voor de opleiding zelf. Dit bewustzijn concretiseerde zich in de jaren '80-'90 in het opnemen van een specifiek opleidingsonderdeel in het programma en in de oprichting van de werkgroepen WOL (Wetenschappelijk Onderzoek Logopedie) en AUDIWO (Audiologie Wetenschappelijk Onderzoek).

De opleiding schreef een scriptiebeleid uit dat op een meer systematische en onderbouwde manier ruimte maakt voor onderzoekswerk door studenten. Studenten en hun promotoren krijgen hierbij de ondersteuning van de werkgroepen WOL en AUDIWO, zowel op onderzoeksmethodologisch vlak als bij een publicatie voor het werkveld.

Om de onderzoeksgerichtheid nog meer aan te moedigen, schrijven de lesgevers regelmatig onderzoekslijnen uit waarvoor studenten kunnen intekenen. De lesgevers kunnen hierbij voor de subsidiëring van noodzakelijke onderzoeksactiviteiten een beroep doen op het interne onderzoeksfonds van de hogeschool.

De commissie waardeert dat de opleiding ernaar streeft ook een kenniscentrum te zijn in de zin dat ze nieuwe evoluties oppikt en die op een didactische wijze doorgeeft aan het werkveld, de mentoren en de studenten. Het postgraduaat is daar een goed voorbeeld van. Ze vindt tegelijk dat de doelstellingen van de eindwerken nog onvoldoende passen bij een competentiegericht onderwijsmodel en verder aan herziening toe zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie is ervan overtuigd dat de opleiding het stagegebeuren verder kan optimaliseren via onder andere een kwalitatieve bewaking van de stageplaatsen. Ze moet ook de uniformiteit en transparantie van het stage-evaluatiekader verder bewaken.
- De commissie adviseert de opleiding om in de scriptie het kritisch denken van de student nog meer te stimuleren. De commissie suggereert om eventueel het format van de scriptie te herzien, bijvoorbeeld in de richting van een artikel. Verder raadt de commissie de opleiding aan om haar scriptiebeleid grondig te verbeteren en consequent te herdenken vanuit de competentiebenadering.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professioneel gerichte opleiding bachelor in de Logopedie en audiologie biedt twee afstudeerrichtingen aan, namelijk Logopedie en Audiologie. De studenten kiezen een afstudeerrichting vanaf de eerste schijf. De opleiding kiest ervoor om zestig studiepunten gemeenschappelijk aan te bieden. De overige 120 studiepunten zijn specifieke opleidingsonderdelen voor elk van de twee afstudeerrichtingen.

De toewijzing van studiepunten aan elk van de opleidingsonderdelen van de afstudeerrichting Logopedie gebeurde ook op basis van een aantal criteria zoals het voorkomen, de diversiteit en de toegankelijkheid van de problematiek. De diversiteit in de doelgroep speelt een rol, net als het te behalen niveau van de competenties.

Daarnaast bestaan er afspraken in de hogeschool en/of in het studiegebied gezondheidszorg rond de omvang van bepaalde opleidingsonderdelen. 'Religie, zingeving en levensbeschouwing' telt drie studiepunten. Vanaf

2006-2007 kennen alle opleidingen gezondheidszorg aan het opleidingsonderdeel 'afstudeerproject: realisatie' in de derde schijf minimum zes studiepunten toe.

In de tweede schijf Audiologie komen alle beroepsrollen en interventiedomeinen aan bod. Elk interventiedomein telt ongeveer hetzelfde aantal studiepunten. Voor Klinische audiometrie zijn er bijvoorbeeld tien studiepunten in de tweede schijf, maar ook al zes in de eerste schijf. Het domein van de aanpassing van hulpmiddelen is in de tweede schijf goed voor 15 studiepunten.

De commissie waardeert dat de opleiding de flexibilisering ernstig neemt. Ze biedt individuele trajecten aan maar bewaakt de haalbaarheid daarvan via de leertrajectbegeleiders.

Vooreerst is het curriculum flexibel. De opleiding benut de mogelijkheden van het semestersysteem maximaal. Er is geen volgtijdelijkheid van de opleidingsonderdelen in de eerste schijf. Dankzij het semestersysteem kan een student die niet slaagt voor stage en/of scriptie op het einde van de derde schijf in januari van het daaropvolgende academiejaar al zijn diploma halen omdat hij de stage en de scriptie opnieuw tijdens het eerste semester kan afleggen.

De studenten worden binnen het modeltraject aangespoord om individuele keuzes te maken. Over de drie schijven heen kiest de opleiding er expliciet voor om in de opleidingsonderdelen professionele ontwikkeling de student voldoende tijd te geven. Door zelfreflectie leert de student zichzelf te ontplooiën en verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces te nemen.

Het individualiserende karakter komt nadien ook tot uiting in de minor in de tweede en de derde schijf. De minor in de derde schijf is een verbredende minor, een keuzeopleidingsonderdeel. De minor in de tweede schijf Logopedie is verdiepend en heeft rechtstreeks te maken met de rol van therapeut. De afstudeerrichting heeft expliciet voor een verdiepende minor gekozen, omdat het eigen is aan het werkveld en aan de taak van de logopedist om zich te specialiseren.

Studenten die opleidingsonderdelen uit de eerste schijf hernemen, kunnen drie trajecten kiezen: het modeldeeltraject (programma met opleidingsonderdelen uit één schijf), een persoonlijk deeltraject (een programma met opleidingsonderdelen uit meerdere schijven van één opleiding) of een individueel deeltraject (programma met opleidingsonderdelen uit verschillende opleidingen).

De commissie vindt het positief dat het programma in grote mate een beroep doet op het zelfsturende vermogen van de studenten. Daartoe wordt tijd en ruimte vrij gemaakt voor een geïndividualiseerde leertrajectbegeleiding. Enerzijds is het aantal contacturen verminderd, zodat er meer tijd vrijkomt voor individuele coaching. Anderzijds zit leertrajectbegeleiding in het opleidingsprogramma zelf door de opleidingsonderdelen professionele ontwikkeling: oriëntatie, verdieping, profilering waarbinnen de student individueel zijn leerdoelen bepaalt.

De opleiding beschikt over een EVC/EVK-procedure (eerder verworven competenties/kwalificaties). De coördinatoren zorgen voor de opvang en de begeleiding van studenten die geïnteresseerd zijn in die procedure en van de doelgroepstudenten die in aanmerking komen voor een persoonlijk deeltraject. Zij werken ook de dossiers af en bepalen in overleg met de student het traject waarvoor hij zich inschrijft.

De opleiding heeft een beperkt aantal verkorte studietrajecten uitgestippeld. Er is een verkort traject Audiologie na Logopedie. De afstudeerrichting Audiologie heeft een traject uitgestippeld voor logopedisten en optometristen en voor de masters in de Audiologie. De opleiding vindt het vooral belangrijk om trajecten op maat van de individuele student te kunnen bepalen.

In de gesprekken met studenten en docenten stelt de commissie weinig animo vast voor de doorstroming naar de masteropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie moet de opleiding meer aandacht hebben voor de doorstroming van bachelor naar master en tegelijk de ontwikkeling van de masteropleiding meer stimuleren.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studie jaren van elk zestig studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding gebruikt studietijdmetingen waarvan de commissie de resultaten kon inkijken tijdens het bezoek. Uit het zelfevaluatie rapport (ZER) bleek dat de opleiding op basis van de resultaten tot verbeteringen komt, onder meer door het aantal studiepunten voor een opleidingsonderdeel aan te passen, bijvoorbeeld voor de stage en de scriptie.

Uit de gegevens van het laatste uitstroomonderzoek in 2004 vond 69% van de respondenten dat de studies evenwichtig gespreid werden over de jaren heen. De moeilijkheidsgraad van de opleiding kwam voor 93% overeen met de verwachtingen.

De commissie besluit uit de gesprekken met de studenten dat de studielast redelijk goed verdeeld is over de drie schijven.

Gezien de nieuwe ontwikkeling naar de nieuwe schijvenstructuur heeft de commissie er vertrouwen in dat bij de uitwerking van de derde schijf de studielast evenredig verdeeld zal blijven.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om in de periode van vernieuwingen de vinger aan de pols te houden. Dat kan onder meer via bevragingen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Hoorcolleges, practica en begeleide zelfstudie (BZL-opdrachten) vormen in de meeste opleidingsonderdelen de meest courante onderwijsvormen. Zowel in de hoorcolleges als in de practica maakt men gebruik van teamteaching.

Een vijftal jaren geleden heeft de opleiding ervoor gekozen om het samenwerkend leren van studenten te stimuleren, onder meer door het invoeren van begeleid zelfstandig leren. De opleiding zette één derde van de leerinhouden uit de theoretische opleidingsonderdelen om in taken waaraan de studenten in groepen van zes en volgens een welbepaalde techniek werken. Elke groep krijgt hierbij begeleiding van de zogenaamde BZL-begeleider die zich focust op het samenwerkingsproces in de groep. Of de taken correct en met voldoende diepgang worden afgewerkt, blijft de verantwoordelijkheid van de inhoudsdeskundige. Dit is de lesgever van het opleidingsonderdeel die de taken uitschrijft. De organisatie van dit BZL-project staat voor studenten en lesgevers beschreven in een handleiding.

De afstudeerrichting Audiologie gebruikt ook werkcolleges als onderwijsvorm. In werkcolleges zoeken studenten samen met de inhoudsdeskundige naar oplossingen voor bepaalde problemen, bijvoorbeeld welke apparatuur nodig is in een bepaalde situatie. De studenten installeren samen bepaalde technieken en voeren metingen uit.

De commissie waardeert dat de meeste werkvormen sterk gericht zijn op het stimuleren van de zelfreflectie. Reflecteren is een belangrijke vaardigheid met het oog op levenslang leren. In het nieuwe curriculum breidt de opleiding zelfreflectie nog uit door de invoering van het portfolio en de leerbegeleidingsgesprekken.

Voor elk opleidingsonderdeel is er een syllabus, een cursus of een handleiding. Voor sommige opleidingsonderdelen is er een bijkomend handboek. Tevens maken zowel lesgevers als studenten gebruik van

de vele leermiddelen uit de mediatheek: anatomische modellen, cd-roms, tijdschriften, testmateriaal en video- en geluidsopnamen.

Volgens de commissie spant de opleiding zich wel degelijk in om werkvormen te hanteren die de studenten in staat stellen de competenties te verwerven. Wel stelt de commissie zich na de gesprekken met studenten en afgestudeerden vragen bij de manier waarop en de mate waarin begeleid zelfstandig leren (BZL) aan bod komt. De studenten hebben nog vragen bij het nut van deze werkvorm en vinden dat die te veel gebruikt wordt.

De kwaliteit van het didactisch materiaal is doorgaans voldoende maar varieert van up-to-date tot tamelijk verouderd. Sommige cursussen bevatten alle informatie die nodig is om tot een goede verwerking te komen; bij anderen is dat nog onvoldoende aanwezig.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan de opleiding dit aspect nog op een hoger niveau tillen door de kwaliteit van alle cursusmateriaal te evalueren en te actualiseren vanuit een competentiegerichte invalshoek en waar nodig bij te sturen, zodat het een echte ondersteuning vormt voor een competentiegerichte onderwijspraktijk.
- De commissie suggereert de opleiding de plaats van begeleid zelfstandig leren (BZL) kritisch te evalueren en het gebruik van deze werkvorm duidelijk te koppelen aan gerichte doelstellingen in functie van de te bereiken competenties en dat ook uitdrukkelijk naar de studenten te verwoorden.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op dit moment organiseert de opleiding periodieke evaluaties op een vast examenmoment in de officieel goedgekeurde examenregeling. Op basis van inhoudelijke, didactische en praktische overwegingen, kiezen de lesgevers voor een mondelinge of schriftelijke evaluatie. Bij de examens ligt het accent steeds meer op het peilen naar inzicht en kunnen dan op kennisreproductie.

Permanente evaluatie is gespreid over het hele semester. De lesgever hanteert deze evaluatievorm wanneer hij het groeiproces in vaardigheden en/of attitudes in beschouwing wil nemen. Hij koppelt hier ook een aantal opdrachten en werkstukken aan vast. Deze taken kunnen individuele taken of groepsopdrachten zijn. De permanente evaluatie biedt de student meer kans tot bijsturing van zijn leerproces. In de opleidingseenheden waar vaardigheidstrainingen een belangrijke component van de opleiding vormen, is permanente evaluatie de meest gehanteerde evaluatievorm.

Casuïstiek is een voorbeeld van een competentiegerichte evaluatievorm. De opleiding neemt zich voor de competentiegerichte evaluatiepraktijk nog verder te ontwikkelen, onder andere door evaluatievormen als peer-assessment, selfassessment en portfolio systematisch te gebruiken.

De evaluatievormen staan vermeld in de studiefiches. Hierbij geeft men ook aan of het om een permanente evaluatie gaat en of het mondelinge of schriftelijke examens betreft.

De opleiding beschikt over een databank met competentiegerichte onderwijsvormen en beoordelingsvormen (CoWeB). Dit is nuttig voor de lesgevers bij de ontwikkeling van hun competentiegericht onderwijs en beoordeling.

Het examenrooster voor de eerste examenperiode wordt gemaakt op basis van de gegevens die de lesgevers bij het begin van het academiejaar schriftelijk meedelen over de examenvorm, de specifieke behoeften enz. De examenregeling wordt telkens voorgelegd aan de studenten en besproken in de opleidingsraad. De studentenvertegenwoordigers ontvangen het voorstel op papier en leggen het voor aan hun medestudenten. De studentengroep mag bedenkingen formuleren bij dit voorstel. Ook de ombudsmedewerker en de lesgevers krijgen de kans om te controleren of de planning correct is. De coördinatoren verwerken de feedback van studenten en lesgevers. Tijdens de opleidingsraad wordt het examenrooster goedgekeurd. Vervolgens wordt het openbaar gemaakt via het digitale leerplatform en wordt het ad valvas uitgehangen.

De coördinatoren maken het rooster op voor de tweede examenperiode en leggen dit ter controle voor aan de ombudsmedewerker en aan de lesgevers. Nadat zij het nauwkeurig gecontroleerd hebben, wordt het rooster eind juni via het digitale leerplatform en ad valvas bekendgemaakt.

Studenten die wegens gewettigde omstandigheden niet kunnen deelnemen aan examens, bezorgen een afwezigheidsattest en contacteren de ombudsmedewerker indien zij een inhaalexamen wensen af te leggen tijdens dezelfde examenperiode. De inhaalexamens worden aan het einde van de examenperiode geconcentreerd georganiseerd. Doelgroepstudenten en studenten die omwille van hun geïndividualiseerd traject overlappingsen in hun examenrooster hebben of speciale faciliteiten hebben zoals examenspreiding, kunnen via de ombudsmedewerker een geïndividualiseerde examenregeling verkrijgen.

Er zijn richtlijnen ter beschikking over de opmaak van de examens, de timing, de toezichtregeling, de deliberaties, de proclamaties en de organisatie van de feedbackgesprekken.

De examencommissie deliberiert na elke examenperiode. Enkele dagen na de deliberatie worden de rapporten uitgedeeld. Kort daarna vinden feedbackgesprekken plaats waarbij de studenten advies krijgen over de deelname aan een volgende examenperiode of een eventuele heroriëntering naar een andere studiekeuze.

De studenten kunnen met eventuele klachten over de examens terecht bij de ombudsmedewerker.

De opleiding bewaakt preventief de kwaliteit bij de ontwikkeling van de toetsen en het opmaken van examens. Wanneer enkele lesgevers dezelfde leerinhouden geven, leggen zij in consensus het examen en de beoordelingscriteria vast. Per leereenheid of opleidingsonderdeel, onderwezen door verschillende lesgevers, krijgen alle studenten hetzelfde examen. De lesgevers werken met een checklist, zodat iedereen op dezelfde wijze quoteert.

Eind 2005 en begin 2006 volgden alle lesgevers van de opleiding vorming over evalueren en quoteren. De hogeschool evolueert naar een systeem waar een cijfer een weergave is van een appreciatie, gekoppeld aan beoordelingscriteria en niet langer een numerieke optelling van een aantal deelcijfers.

De lesgevers geven op voorhand hun examenvragen af op het secretariaat op een geijkt formulier. Hierop vermelden zij de voorziene tijd voor het examen en de hulpmiddelen die gebruikt mogen worden.

De ombudsmedewerker stelt een handleiding op met uitvoerige informatie over het examentoezicht. Dit is een handige leidraad, zeker voor startende lesgevers. De examentoezichter controleert nauwlettend of de werkelijke duur van het examen de aangegeven tijd op het formulier niet overschrijdt.

Voor de eindevaluaties doet de opleiding een beroep op personen uit het werkveld. Zij worden betrokken als examinator en beoordelen mee de prestaties van de studenten bij casuïstiek, bij stage en bij scriptie. Dit is voor de opleiding een belangrijke meerwaarde en een vorm van directe controle van de kwaliteit aan de uitstroom die zij levert.

De verantwoordelijke lesgever verzamelt de examenresultaten en geeft deze gebundeld door aan de medewerkers van het opleidingssecretariaat. Zij voeren de gegevens in. Voor de deliberatie controleert de verantwoordelijke lesgever systematisch opnieuw alle cijfers. De ombudsmedewerker en de voorzitter van de examencommissie (opleidingsdirecteur) volgen eventuele klachten van de studenten over de evaluaties op.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om het ondersteunende materiaal dat vanuit de hogeschool beschikbaar gesteld wordt (CoWeB), zoveel mogelijk te gebruiken in de opleiding.
- De commissie adviseert de opleiding verder te werken aan een competentiegerichte toetsing, onder meer voor de stagebeoordeling waarbij ook gedragsindicatoren de nodige aandacht moeten krijgen.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoek ingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In 2004 formuleerde de opleiding een heldere en beknopte omschrijving van de instroomcompetenties. Dit zijn de competenties waarover een kandidaat-student moet beschikken inzake voorkennis, begaafdheid, motivatie en studiegedrag waarop de programmering van een opleiding gericht is.

Voor een student zich inschrijft aan de richting Logopedie vindt een adviesgesprek plaats, waarbij ook zijn stem-, spraak- en taalvaardigheden gescreend worden. De kandidaat-student met ernstige tekorten krijgt het advies om een andere opleiding te kiezen. De student Audiologie met een beperkte kennis van natuurwetenschappen, zal een extra studie-inspanning leveren.

De dienst Studieadvies van de hogeschool krijgt elk jaar van de opleiding een overzicht van de recente vernieuwingen in het opleidings- en begeleidingsaanbod zodat hij deze kan presenteren op de jaarlijkse studievoormiddag voor CLB-medewerkers en studiekeuzebegeleiders.

Leerlingen uit het laatste jaar secundair onderwijs ontvangen vijf keer per jaar een mailing van de Arteveldehogeschool met een verwijzing naar het opleidingsaanbod. Op aanvraag stuurt de hogeschool opleidingsbrochures en/of een algemene brochure op.

Op de website vinden kandidaat-studenten de meest recente informatie over de hogeschool. De website is recent geherstructureerd en opgebouwd vanuit de vragen van de bezoeker.

De opleiding gaat ook in op de particuliere vraag van secundaire scholen om deel te nemen aan presentaties over studeren in het hoger onderwijs.

Kandidaat-studenten kunnen tot slot ook individueel terecht via mail, telefoon of na een afspraak bij de dienst Studieadvies van de hogeschool of bij de coördinatoren van de opleiding. Ze kunnen ook een uitgebreide infotheek met studiemateriaal raadplegen.

De afstudeerrichting Logopedie stelt voorop dat logopedisten over zeer goede mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden moeten beschikken. Daarom kunnen de kandidaat-studenten Logopedie tijdens de informatiedagen deelnemen aan twee adviesgesprekken: een adviesgesprek over hun mondelinge taalbeheersing op basis van een korte mondelinge proef en een adviesgesprek over hun schriftelijke taalbeheersing op basis van een korte spellingtest.

Met de adviesgesprekken wil de afstudeerrichting enerzijds het belang van mondelinge en schriftelijke taalbeheersing onderstrepen. Anderzijds geven de gesprekken de kandidaat-studenten de kans hun taalvaardigheid gericht bij te werken voor en tijdens het academiejaar.

De afstudeerrichting Audiologie heeft in 2001 een cd-rom Audiologie, een klinkend beroep uitgebracht met een voorstelling van het beroep en de opleiding. Studenten, CLB's, scholen,... kunnen deze cd-rom gratis aanvragen.

Via de oprichting van het promotieteam STIMULANS, dat bestaat uit allochtone en autochtone studenten die als voorbeeldfiguur fungeren, tracht de Arteveldehogeschool, in samenwerking met de Hogeschool West-Vlaanderen en de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, allochtone en/of kansarme jongeren en hun ouders beter te informeren over studeren in het hoger onderwijs.

Studenten kunnen bij inschrijving het statuut van topsportstudent verkrijgen. Voor topsporters is er een aparte informatiemap beschikbaar. Ook voor studenten met een handicap ontwikkelde de opleiding een expliciet en realistisch beleid.

In de week voor het begin van het academiejaar organiseert de opleiding algemene en opleidings specifieke instapcursussen. Studenten kunnen zich voor een kleine bijdrage hiervoor inschrijven na hun officiële inschrijving. Voorbeelden van instapcursussen zijn expressie, mondelinge presentatie, zakelijk schrijven, studievaardigheden en MS Windows.

Studenten kunnen sinds 2005-2006 kiezen voor een diplomacontract, een creditcontract of een examencontract. De commissie stelt vast dat er weinig diversiteit in de instroom en in de studentenpopulatie aanwezig is.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie suggereert de opleiding, met het oog op een bredere instroom, om ook instapmodules voor wetenschappen te organiseren.
- De commissie vindt het aangewezen dat de opleiding de slaagpercentages analyseert in functie van een beleidsmatige aanpak van de niet-geslaagden en dat ze die analyse koppelt aan een totaalvisie en daarmee anticipeert op het nieuwe financieringsbeleid.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Het programma is een adequate transformatie van de eindkwalificaties qua niveau, oriëntatie en de domeinspecifieke eisen. Het gewicht van de individuele opleidingsonderdelen is goed gebalanceerd. De inhoudelijke samenhang is goed. De opleiding besteedt voldoende aandacht voor de studeerbaarheid van het

programma. De afstemming tussen vormgeving en inhoud is goed. De inhoud van de cursussen zijn praktijkgericht en actueel. De beoordeling en de toetsing zijn gericht op de realisatie van de leerdoelen en tevens transparant.

De commissie is van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De belangrijke aspecten van het personeelsbeleid zijn beschreven in het zelfevaluatierapport (ZER). Concreet gaat het onder meer om de vacatureprocedures, de aanstelling van het personeel, de benoeming en de bevordering, de evaluatie van het personeel, de navorming en het onthaal en de ingroeibegeleiding en uitstroombegeleiding van een personeelslid. Het personeelsbeleid wordt geëvalueerd via Proza.

Nadat de personeelscontingentering bepaald is op het niveau van de hogeschool, werkt het opleidingsmanagementteam het personeelsbeleid verder uit. Vooreerst is er de invulling van de zogenaamde opleidingsssokkel: een opleidingsoverstijgende inspanningsverplichting waarbij onder meer leer- en leertrajectbegeleiding, kwaliteitszorg, internationalisering, ombudswerking, professionalisering en maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening aan bod komen. Daarna streeft men naar een voldoende evenwichtige bestaffing per stroomgebied of interventiedomein. Indien er nood is aan bijkomende krachten en de contingentering dit toelaat, stelt men een vacature met een functieprofiel op. Dit gebeurt in nauw overleg met de adviseur human resources management van de hogeschool.

De coördinatoren van de afstudeerrichtingen nemen de concrete taakinfilling van het onderwijzend personeel voor hun rekening. Aan de hand van een taakinfillings- of opdrachtenfiche per medewerker verdelen zij zorgvuldig alle taken. Om de omschakeling naar een competentiegericht curriculum te stimuleren, vormen niet langer de contacturen de berekeningsbasis voor de opdrachten per opleidingsonderdeel, maar wel het aantal studiepunten

Binnen de opleiding gebeurt de rekrutering en de selectie van vacante functies in twee rondes. Eerst selecteert de opleidingsdirecteur in overleg met de coördinator de kandidaten op basis van hun cv en hun sollicitatiebrief. De geselecteerde kandidaten worden daarna uitgenodigd voor een gesprek met een lid van de algemene directie, de opleidingsdirecteur, de coördinator van de afstudeerrichting en een externe expert uit het werkveld. Eventueel is bij deze commissie ook een interne expert aanwezig om de kandidaten vakinhoudelijke vragen te stellen. De commissie beslist in consensus wie het aanwerft op basis van de gehanteerde selectiecriteria.

Een personeelslid krijgt bij indiensttreding in een vacant ambt een aanstellingsovereenkomst voor één jaar.

Nieuwkomers ontvangen bij hun indiensttreding een (jaarlijks geactualiseerde) onthaalbrochure die hen wegwijs maakt in de hogeschool en doorverwijst voor meer informatie. Ook krijgt elk nieuw personeelslid alle officiële documenten die hem aanbelangen. Veel nuttige informatie is online beschikbaar via het intranet dat medewerkers in en buiten de hogeschool kunnen raadplegen. Het personeelslid krijgt een dossierbeheerder toegewezen op de dienst personeelsbeheer, bij wie hij terecht kan voor informatie of met vragen in verband met personeelszaken. Bij het begin van het academiejaar vindt een onthaaldag voor nieuwe medewerkers plaats. Sinds academiejaar 2005-2006 kunnen startende lesgevers een specifiek professionaliseringstraject volgen, georganiseerd door de hogeschool.

Een nieuwe medewerker in de opleiding wordt uitgenodigd voor een gesprek bij de coördinator van de afstudeerrichting. Hij krijgt onder andere informatie over de organisatie van de onderwijsactiviteiten, de

campusinfrastructuur, de algemene werkafspraken en opleidingsspecifieke informatie. Bovendien krijgt elke nieuwe lesgever een interne aanspreekpersoon gedurende het eerste werkjaar. Bij deze persoon kan hij terecht met praktische vragen.

De opleiding hanteert de visie dat zichtbare resultaten belangrijker zijn dan effectieve aanwezigheid op de campus. Kennismedewerkers worden geëvalueerd op datgene wat zij realiseren, niet op de uren die zij op de werkplek doorbrengen. De opleiding vertrekt daarnaast ook van de visie dat elke lid van het onderwijzend personeel verschillende taken heeft; hij is meer dan alleen een lesgever. Het opleidingsmanagementteam lijst bij de start van het academiejaar deze taken op en verdeelt ze daarna over alle leden van het team. Deze visie wordt zichtbaar vertaald in een opdrachten- of taakinfillingsfiche.

Gedurende de periode van tewerkstelling doorloopt elke medewerker een ontwikkelingscyclus van planningsgesprekken, functioneringsgesprekken en evaluatiegesprekken.

Ter ondersteuning van de functioneringsgesprekken ontwikkelde de opleiding een instrument dat studenten bevraagt over verschillende aspecten in verband met het professioneel functioneren van de lesgever. Dit instrument EVOP (Evaluatie Onderwijsprocessen in Opleidingsonderdelen) past in de visie van kwaliteitszorg door zelfanalyse. Met een hulpprogramma in Excel kan de lesgever de onderwijsprocessen binnen zijn opleidingsonderdeel zelf evalueren. Dit gebeurt via het oordeel van de studenten.

De hogeschool koos er bewust voor om het administratief en technisch personeel opleidingsoverstijgend in te zetten voor het geheel van de campus. Op deze wijze kan ze de krachten efficiënter inzetten en kunnen de betrokken personeelsleden zich duidelijker profileren. De hogeschool maakt werk van een eigen uitgeschreven functieprofiel en de daarbij horende taakdomeinen van de administratieve en technische medewerkers.

De opleiding heeft een professionaliseringsplan dat vooral gericht is op het onderwijzend personeel. Daarin heeft ze enerzijds de langetermijndoelen en anderzijds de concrete planning voor het lopende academiejaar uiteengezet. Met het oog op onderwijskundige vernieuwing, geeft de opleiding op langere termijn voorrang aan vorming in groep, omdat alle teamleden hierbij betrokken zijn. Voor bijscholing over wetenschappelijk onderzoek, stimuleert de opleiding vooral de gemotiveerde medewerkers. Zij vervullen immers een voortrekkersrol. Vakinhoudelijke vorming gebeurt dan weer vooral op individuele aanvraag van de medewerker zelf.

Via de opleidingsvergadering betreft de opleiding de medewerkers bij beleidsmatige thema's. Deze vergadering is niet enkel een informatiekanaal, maar ook een discussieforum. Deze vergadering wil ruimte bieden voor dialoog en medezeggenschap.

In de gesprekken met de commissie stellen de medewerkers dat de werkdruk hoog is, maar dat ze de pogingen van het management om daaraan tegemoet te komen waarderen. Tegelijk beseffen ze dat hun ownership van de vernieuwingsprocessen en hun eigen gedrevenheid om het goed te doen de werkdruk mee bepalen. Daarnaast benadrukken ze de laagdrempelige bereikbaarheid van de opleidingsverantwoordelijken als een pluspunt.

De commissie drukt haar waardering uit voor het grote engagement van de lectoren, die als een competent en gevarieerd team, de studenten adequaat voorbereiden op het beroep. De commissie stelde vast dat de studenten en afgestudeerden erg tevreden zijn over de openheid en de laagdrempelige bereikbaarheid van de lectoren.

De commissie heeft aan de hand van de beschikbare documenten kunnen vaststellen dat het personeel voldoende expertise heeft om het programma adequaat in te kunnen vullen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vooreerst stelt de commissie tijdens de gesprekken met het werkveld en met afgestudeerden vast dat de opleiding goede contacten onderhoudt met het werkveld, een noodzakelijke voorwaarde voor de professionele gerichtheid van de opleiding.

Het zelfevaluatie-rapport en de gesprekken tonen aan dat de opleiding de eis tot professionele gerichtheid van het personeel op verschillende manieren realiseert. Er is expertise aanwezig op het vlak van onderwijs en onderzoek. Bovendien blijken voldoende medewerkers actief te zijn in het internationale werkveld.

De opleiding streeft ernaar om een grote diversiteit aan medewerkers in te zetten op drie verschillende vlakken: de inhoudelijke competenties, de competenties op het vlak van onderwijs en van onderzoek.

De contacten met de stagepartners, de werkgevers, de overheid, de belangenorganisaties en de partnerinstellingen zijn erop gericht een verrijkende samenwerking uit te bouwen voor beide partijen. Enerzijds tracht de opleiding op diverse wijzen de aanwezige kennis te exporteren en te delen met belanghebbenden, anderzijds integreert de opleiding de expertise van de partners om de kwaliteit van de opleiding te verhogen. Via congressen, internationale contacten, docentmobilititeit, literatuurstudie, uitwisseling met universiteiten, contacten met uitgeverijen, vormingsdagen,... komen medewerkers in contact met recente ontwikkelingen.

De commissie stelt met genoeg vast dat bij een aantal lectoren een sterk engagement aanwezig is om toegepast wetenschappelijk onderzoek te integreren in de opleiding, onder meer via de scripties. Ze waardeert de duurzame wijze waarop ze studenten betrekken bij het onderzoek, bijvoorbeeld tijdens de Special Olympics.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikte op 1 februari 2005 over een theoretisch contingent van 24,74 voltijds equivalenten, namelijk 23,01 voltijds equivalenten onderwijzend personeel (OP) en 1,73 voltijds equivalenten administratief en technisch personeel. Binnen deze totale theoretische omkadering van 24,74 voltijds equivalenten zit de opleidingssokkel vervat, het gedeelte van de omkadering dat gereserveerd wordt voor taken die

opleidingsoverstijgend moeten gebeuren. De opleidingssoekel heeft voor het academiejaar 2005-2006 volgende kwantitatieve invulling:

0,25 voltijds equivalenten voor kwaliteitszorg, 0,50 voltijds equivalenten voor projectmatig wetenschappelijk onderzoek, 0,40 voltijds equivalenten voor onderwijsonderzoek, -ontwikkeling en digitaal leren, 0,05 voltijds equivalenten voor coaching studentenparticipatie, 0,10 voltijds equivalenten voor professionalisering opleidingsteam, 0,75 voltijds equivalenten voor leer- en leertrajectbegeleiding, 0,10 voltijds equivalenten voor ombudswerking en 0,15 voltijds equivalenten voor internationalisering.

Binnen het aantal voltijds equivalenten voor het onderwijzend personeel zijn ook enkele voltijds equivalenten voor extra taken vervat. Voor het academiejaar 2005-2006 ging het om de volgende taken:

0,10 voltijds equivalenten voor twee medewerkers uit de opleiding die deelnemen aan de hogeschoolbrede participatieorganen; 0,10 voltijds equivalenten voor participatie van de medewerkers aan de interne raden: de opleidingsraad en de opleidingsadviesraad; 0,60 voltijds equivalenten voor twee medewerkers die deelnemen aan een multidisciplinair project wetenschappelijk onderzoek; 0,15 voltijds equivalenten voor deelname aan de interdisciplinaire kenniskringen van de hogeschool: de opleiding participeert aan 'interdisciplinair werken in de gezondheidszorg' en de kenniskring 'Inclusief onderwijs en maatwerk';

0,25 voltijds equivalenten voor onderwijsvernieuwing en -ontwikkeling, extra omkadering voorzien via het onderwijsontwikkelingsplan van de hogeschool; 0,50 voltijds equivalenten eenmalig toegevoegd voor een medewerker om het zelfevaluatierapport te schrijven en 0,40 voltijds equivalenten voor de opleidingsdirecteur.

Er zijn 45 medewerkers van het onderwijzend personeel statutair verbonden aan de opleiding. 15,56% van deze medewerkers is voltijds tewerkgesteld in de opleiding. Daarnaast zijn er zeven medewerkers van het administratief en technisch personeel die allen deeltijds tewerkgesteld zijn. De opleiding kiest er bewust voor om voldoende deeltijdse medewerkers in dienst te hebben. Ze beschouwt het als een absolute meerwaarde om medewerkers in dienst te hebben die nog in de praktijk staan. Wel vindt ze het noodzakelijk dat die parttimers over de nodige coachingskwaliteiten beschikken. Bovendien is ze ervan overtuigd dat medewerkers die minstens 50 % aan de opleiding verbonden zijn, in staat zijn om de opleiding mee te schragen.

78,85% van de medewerkers van het onderwijzend en het administratief en technisch personeel is vrouwelijk. De opleiding telt 21,15% mannelijke medewerkers.

De verhouding van het aantal studenten per lesgever is 1 op 15.

De leeftijdpiramide is gezond: 15% van de personeelsleden zit in de leeftijdscategorie tussen 20 en 29 jaar, 37% in de categorie tussen 30 en 39 jaar, 27% in de categorie tussen 40 en 49 jaar en 21% in de categorie tussen 50 en 59 jaar.

Van het onderwijzend personeel is 37,78% benoemd en 62,22 % tijdelijk. Bij het administratief en technisch personeel is 71,42 % benoemd en 28,58 % tijdelijk. Het geringere aantal vastbenoemde lesgevers heeft volgens het zelfevaluatierapport enerzijds te maken met het strikte benoemingsbeleid uit het verleden en anderzijds met de snelle groei van het aantal jonge medewerkers. Door de stijgende studentenpopulatie heeft de opleiding de jongste jaren immers heel wat jonge personeelsleden aangeworven.

De commissie drukt haar zorg uit over het ontbreken van een promotiebeleid en interne mobiliteit van de medewerkers.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om werk te maken van een promotiebeleid en interne mobiliteit van de medewerkers.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding beschikt over gekwalificeerd personeel en voert een personeelsbeleid dat het mogelijk maakt om goed te functioneren in het onderwijsproces. Het aantal lectoren met praktijkervaring is relatief groot en de opleiding besteedt aandacht aan de pedagogische, didactische en vakinhoudelijke vorming van de onderwijsgeevenden.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In september 2009 zal de opleiding verhuizen naar een nieuwe campus op de Kantienberg. De hogeschool kocht het terrein voor deze campus samen aan met de Universiteit Gent. Het huidige gebouw kent volgens de opleiding zijn beperkingen. De structuur van het gebouw is ondanks een duidelijke bewegwijzering en een logische nummering vrij ingewikkeld. Daarnaast is de optimalisatie van de werk- en leeromgeving problematisch: het meubilair is aan vernieuwing toe, lokalen zijn soms niet te verduisteren en de vloerbedekking is niet onderhoudsvriendelijk. Lokalen die zich niet op de benedenverdieping bevinden, zijn voor rolstoelgebruikers moeilijk toegankelijk.

De gebouwen zijn goed onderhouden. De hogeschool zet voor de schoonmaak van de leslokalen, burelen en gemeenschappelijke ruimtes een eigen onderhoudsploeg in.

Op de campus beschikt de opleiding over vijftien onderwijslokalen, waarvan acht praktijklokalen. Daarnaast kunnen studenten en medewerkers terecht op andere campussen van de hogeschool. De mediatheek beschikt over zes uitleenbare lcd-projectoren, vijf laptops, drie camera's, één dvd-speler, vijf cassetterecorders en vier cdspelers voor de campus. De lesgevers en studenten installeren het ontleende materiaal zelf.

Het opleidingssecretariaat behartigt administratieve en organisatorische taken in de opleiding ter ondersteuning van het opleidingsmanagementteam. De student kan bij een aantal medewerkers van het opleidingssecretariaat terecht voor directe dienstverlening. Deze medewerkers staan vooral in voor studentgerelateerde materie en werken met het softwareprogramma Informat Bamaflex. Studentgebonden informatie wordt hierin opgeslagen en verwerkt. Op de campus is er onthaal van 8 uur tot 17 uur en op vrijdag tot 16 uur, zowel voor lesgevers, als voor studenten en externen. Aan het onthaal bevinden zich de postvakjes van de lesgevers. De studenten kunnen studiereizen en studiemateriaal met bancontact en proton betalen aan het onthaal.

Studenten en medewerkers kunnen in de cafetaria op de campus een warme maaltijd of een broodje eten. Er zijn ook frisdrankautomaten aanwezig.

De opleiding gebruikt de centrale digitale leeromgeving van de hogeschool DiLeAhs (Digitaal Leren Arteveldehogeschool). De opleiding voerde het gebruik van deze elektronische leeromgeving met gerichte vorming geleidelijk in. De lesgevers kunnen de opleidinginformatie op DiLeAhs raadplegen en introduceren zelf de studenten in het gebruik van de elektronische leeromgeving.

De Arteveldehogeschool zorgt voor centrale ondersteuning wat betreft ict en informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs (ICTO). Er is een helpdesk waar zowel het onderwijzend als het administratief en technisch personeel terecht kan met technische problemen. Voor onderwijsondersteunende software is er centrale ondersteuning door de ICTO-medewerkers. Voor hardware ontvangt de opleiding technische ondersteuning van de dienst ict op de campus. De dienst zorgt voor de ict-infrastructuur en voor het onderhoud ervan.

Binnen de opleiding is er per afstudeerrichting een ict-verantwoordelijke. Hij beheert bijvoorbeeld het uitleensysteem van laptops aan lesgevers en studenten in functie van de scriptie. Hij inventariseert ook de software op de pc's van de lesgevers en houdt deze up-to-date. Daarnaast heeft de opleiding ook opdrachthouders 'ICTO en digitaal leren' aangesteld.

De Arteveldehogeschool kiest voor één mediatheek per studiegebied. De opleiding beschikt over meer dan 800 specifieke boeken en 35 logopedische en audiologische tijdschriften.

De mediatheek beschikt ook over tal van didactische hulpmiddelen zoals skeletten en anatomische modellen die de student ter plaatse kan gebruiken of lenen. Voor de opleiding zijn strottenhoofden, camera's en ander opnamemateriaal beschikbaar. Specifiek voor de afstudeerrichting Logopedie beschikt de mediatheek over een testotheek met gespecialiseerd testmateriaal zoals spraak-, spelling- en leestests.

Daarnaast heeft de mediatheek een digitaal luik. Via intranet zijn de databanken Web of Knowledge (inclusief Web of Science en Current Contents), Swetsnet, Invert, Ebsco (omvattend Eric, Business Source Elite en Academic Source Elite), Elsevier Science Direct, Cochrane Library, Jura, Lexisnexis, de Sociale Kaart en Antilope te raadplegen. In totaal stelt de mediatheek meer dan 4000 tijdschriften full text en een veelvoud met samenvatting beschikbaar voor de studenten en de lesgevers. Daarenboven doet men via internet vaak een beroep op de medische databank Medline terwijl op cd-rom de Collectieve Catalogus van België (CCB) en de databank Rehabilitation and Physical Medicine raadpleegbaar zijn. Via DiLeAhs of via de portaalsite van de mediatheek kunnen studenten algemene informatie over de mediatheek, allerhande catalogi en databanken raadplegen.

Een onderdeel van de mediatheek is het studielandschap (zelfstudieruimte). Deze ruimte beschikt over 39 pc's waarvan 28 pc's met internetaansluiting.

De opleiding doet een beroep op een centrale preventieadviseur.

De hogeschool beschikt over een milieubeleidsverklaring en wil een duurzaam beleid voeren. Naast de uitbouw van een milieuzorgsysteem en de integratie hiervan in alle facetten van het hogeschoolgebeuren, besteedt zij bijzondere aandacht aan de implementatie van milieuzorg in alle opleidingen. Dat uit zich bijvoorbeeld in een selectief afvalbeleid op de campus, gepaard met een sensibiliseringsactie voor studenten en lesgevers.

De campus is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie stelt vast dat de opleiding maximaal gebruikt maakt van de huidige infrastructuur, maar verwacht dat in de nieuwbouw de nodige ruimtes voor lectoren en voor competentiegerichte onderwijsvormen zullen komen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studenten worden tijdens het introductiemoment verwelkomd door de opleidingsdirecteur, de coördinatoren, de lesgevers en de studenten van de tweede schijf. Ze krijgen de opleidingsgids (ook online) met de ECTS-fiches. Tijdens de eerste week van het academiejaar – de introductieweek - krijgen de studenten in kleine groepen camera-initiatie, een introductie tot het digitale leerplatform DiLeAhs, een kennismaking met begeleid zelfstandig leren en uitleg over de leertrajectbegeleiding.

Studenten Logopedie worden gescreend op hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid. Voor mondelinge taalvaardigheid heeft elke student een gesprek met een lesgever. Dat gesprek wordt opgenomen op video. Op basis daarvan krijgt de student advies over stem, ademhaling, articulatie, slikken en taalgebruik. Eventueel moeten ze verbetertrajecten buiten de onderwijsactiviteiten volgen. Voor de screening schriftelijke taalbeheersing leggen de studenten een dictee af en schrijven ze een zakelijke tekst. Studenten die te zwak scoorden op mondelinge en/of schriftelijke taalbeheersing, worden in februari opnieuw geëvalueerd.

Tijdens de eerste week van het academiejaar screent men de studenten Audiologie op hun gehoor- en communicatievaardigheden. De student moet een voldoende sociaal gehoor hebben en deze perceptuele mogelijkheden kunnen integreren in de communicatie met slechthorende cliënten. Op basis van de screenings formuleert men individuele verbeterdoelen die besproken worden met de leertrajectbegeleider die dit verder opvolgt gedurende de opleiding.

De studenten kunnen deelnemen aan een screening van hun leer- en studiestrategie aan de hand van het instrument LASSI (Learning and Study Strategies Inventory). De studenten kunnen de vragenlijst via DiLeAhs invullen. Alle studenten krijgen een schriftelijk verslag van hun resultaten. Tijdens een feedbackgesprek met een leertrajectbegeleider bespreekt men de resultaten op de verschillende schalen van de LASSI-test en de remediërmogelijkheden en geeft men interne of externe doorverwijsinstanties aan.

Alle studenten Logopedie gaan kort na de start van het academiejaar gezamenlijk vier dagen naar een externe locatie. Deze startmodule heeft als doelstelling de creativiteit te stimuleren die een therapeut nodig heeft bij zijn beroepsuitoefening. Alle studenten Audiologie volgen de eerste week een initiatie in de opleiding en het beroep van audioloog.

De coördinatoren van de afstudeerrichtingen zijn verantwoordelijk voor de opvang van late inschrijvers. Zij werken met de student een aangepast traject uit, om zoveel mogelijk leeransen te halen uit de resterende tijd van het academiejaar.

De hogeschool ontwikkelde een Arteveldebreed raamwerk voor leer- en leertrajectbegeleiding. Dit raamwerk vertaalde zij in het voorjaar van 2005 in een opleidingsspecifiek actieplan 'Leer- en leertrajectbegeleiding'.

Leerbegeleiding is de begeleiding van studenten bij het verwerven van vakoverschrijdende en/of vakspecifieke studievoordigheden. Leerbegeleiding is in eerste instantie geïntegreerd in alle onderwijsactiviteiten en is de

verantwoordelijkheid van iedere lesgever. Daarnaast is er extra leerbegeleiding ter preventie en ter remediëring voor die studenten die dit nodig hebben. Leertrajectbegeleiding houdt de begeleiding in van studenten bij het kiezen van hun leertraject, alsook bij het systematisch en op actieve wijze reflecteren over trajectkeuzes en het eigen trajectverloop.

Een persoonlijke leertrajectbegeleider (leertrajectbegeleiding eerste lijn) begeleidt de student bij het reflecteren over zijn leerproces en bij zijn trajectkeuzes op doorstroom – en uitstroomniveau (bijvoorbeeld stagediensten, keuzeopleidingsonderdelen, scriptieonderwerp, ...). Samen met de student begeleidt hij ook de studievoortgang. Dit houdt onder meer de bespreking in van screenings, examenresultaten, trajectwijzigingen, heroriëntering, ... Hij bewaakt ook de studievoortgang door niet-bindende adviezen te geven aan de examencommissie. Voor leertrajectbegeleiding tweede lijn is de coördinator van de afstudeerrichting bevoegd.

De commissie heeft bijzondere waardering voor het feit dat studenten met een functiebeperking in de persoon van de zorgcoördinator een aparte persoonlijke leertrajectbegeleider krijgen. Elk academiejaar evalueert de opleiding de begeleiding van de studenten van de eerste schijf. Hierbij wisselt zij kwantitatief onderzoek af met een kwalitatieve analyse.

Wanneer een student zijn leertraject wil wijzigen, vindt er altijd een heroriënteringsgesprek met de leertrajectbegeleider eerste lijn plaats.

De dienst studieadvies verzamelt de informatie in verband met verder studeren. Alle afstuderenden ontvangen de cd-rom SUCCES met regelgeving en adviezen rond verder studeren, solliciteren en werken. Dit wordt gestoffeerd met getuigenissen. Jaarlijks organiseert de opleiding ook een afstudeerdag.

De opleiding kent geen gestructureerde alumniwerking. Alumni worden wel uitgenodigd voor lezingen en studiedagen.

De psychosociale begeleiding vindt plaats op vraag van de student of na doorverwijzing van lesgevers of ouders. Leertrajectbegeleiders van studenten uit de eerste schijf vervullen hierin een belangrijke signaal- en verwijsfunctie. De studenten krijgen in een eerste fase de hulp van SOVOARTE-medewerkers bij het formuleren en verhelderen van hun hulpvraag. SOVOARTE-medewerkers begeleiden ook kortdurende veranderingsprocessen. Studenten met complexe hulpvragen of moeilijkheden rond assertiviteit en faalangst worden verder verwezen naar StudioO of naar externe begeleidingsdiensten.

De commissie waardeert de goed uitgebouwde studentenbegeleiding, het concept van de leertrajectbegeleider en de beschikbaarheid van de lectoren voor de studiebegeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Er zijn voldoende lokalen met een goede uitrusting en er is constant aandacht voor didactisch materiaal. De ict-ondersteuning is goed. De opleiding neemt diverse initiatieven voor de informatievoorziening en de studiebegeleiding. Ze besteedt veel aandacht aan de instroom.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het kwaliteitsbeleid van de opleiding kadert in het algemene kwaliteitsbeleid van de Arteveldehogeschool en omvat drie aspecten: kwaliteitsborging, kwaliteitsverbetering en rapportering over kwaliteitszorg. De opleiding beschouwt kwaliteitszorg als een flankerende ondersteuning bij onderwijsontwikkeling. Er bestaat een nauwe relatie tussen beide. Kwaliteitszorg volgt de onderwijsontwikkeling op. Eerst moet de vernieuwing gerealiseerd worden en dan kan blijken of de vernieuwing een verbetering is

De dienst Integrale kwaliteitszorg van de Arteveldehogeschool levert een systeem aan. De opleiding bepaalt de inhoud ervan. Op die manier kan zij er voor zorgen dat de cultuur en de eigenheid van de opleiding bewaard blijven binnen een Arteveldebreed kader. Daarom koos men in de sokkel van het personeelscontingent ook voor het aanduiden van een opdrachthouder integrale kwaliteitszorg in elke opleiding. Deze medewerker ent de kwaliteitscultuur van de opleiding op het kwaliteitsbeleid van de hogeschool. Voor iedere opleiding is vanuit de sokkel een minimumopdracht van 0,25 voltijds equivalenten bepaald.

De hogeschool wil de kwaliteitsborging metertijd verzekeren door de verdere ontwikkeling van een kwaliteitshandboek, dat alle goede werkpraktijken vastlegt die binnen de hogeschool bestaan. De papieren versie bestrijkt momenteel slechts enkele domeinen. De hogeschool werkt aan een digitale versie. Deze moet de papiermolen beperken en moet alle relevante domeinen aan bod brengen. De opleiding werkt bewust minder met procedures, maar wel met documenten zoals een stagegids, een gids bachelorproef enz. Het is voor de commissie niet duidelijk welke visie de opleiding heeft op het kwaliteitshandboek.

De opleiding realiseert de Plan-Do-Check-Act-cirkel (PDCA) door zowel top-down als bottom-up aan kwaliteit te werken. De top-downbeweging vertrekt van de missie en het onderwijsconcept van de Arteveldehogeschool. Dat onderwijsconcept vertaalt men in een opleidingsconcept en op basis hiervan stelt men een opleidingsplan op. Het opleidingsplan vormt het strategisch plan van de opleiding en geeft de middellange- en langetermijndoelen weer. Het opleidingsplan bewaakt dus de doelen die gespreid zijn over verschillende jaren (vanaf twee tot vijf jaar). Uit het opleidingsplan leidt men een kwaliteitsplan af. Dit bewaakt de operationele doelen op korte termijn. Elk doel wordt toegewezen aan een medewerker, een bestaande werkgroep of een nieuw opgericht kwaliteitverbetersteam (KVT). De doelen in het kwaliteitsplan zouden binnen het academiejaar gerealiseerd moeten zijn. Op het einde van het academiejaar evalueert men het kwaliteitsplan. De realisaties worden opgenomen in het jaarverslag. Daarna stelt men een nieuw kwaliteitsplan op.

Voor de organisatie van de bottom-up beweging kiest de Arteveldehogeschool en de opleiding onder meer voor het zelfevaluatie-instrument PROZA. Jaarlijks organiseert men bevragingen over enkele aandachtsgebieden aan de hand van dit instrument. Naast het PROZA-instrument gebruikt men andere resultaten van onderwijsbeoordelingen, tevredenheidsonderzoeken over studiebegeleiding of andere interne onderzoeken om verbeterdoelen op te stellen. De commissie kon tijdens het bezoek de verwerkte resultaten van de bevragingen inkijken.

De opleiding betreft de verschillende groepen belanghebbenden bij de bevestigingen. Vooreerst worden de studenten betrokken bij PROZA-evaluaties als het gaat om het aandachtsgebied studententevredenheid. Elk academiejaar gebeurt er een onderzoek naar de kwaliteit van de leer- en leertrajectbegeleiding bij de startende studenten. Daarnaast peilt de opleiding elk jaar naar de mening van de startende student over de communicatie tijdens de informatiedagen, het onthaal en de contactname met de medewerkers van de opleiding en de verschillende diensten. Bij de studenten peilt de opleiding met het programma EVOP² naar de studeerbaarheid van de verschillende opleidingsonderdelen en naar de inhoud, de vormgeving, het leermateriaal en de evaluatie van een opleidingsonderdeel. Ten slotte zijn er bevestigingen die peilen naar de effectieve studietijd van de studenten. Deze metingen worden vergeleken met de inschattingen van de lesgevers over de verwachte studietijd voor de opleidingsonderdelen.

Via PROZA ondervraagt de opleiding de medewerkers over hun tevredenheid. Bij startende medewerkers peilt men naar de mate waarin zij begeleid zijn bij de ingroei in hun nieuwe baan. Vervolgens werkte de opleiding in mei 2005 mee aan een Arteveldebrede bevestiging van het personeel naar de tevredenheid en het welbevinden en aan de SERV-bevestiging over stress en werkdruk.

De bevestiging van het werkveld gebeurt voorlopig op informele wijze via de stagementoren, die als vertegenwoordigers van het werkveld belangrijke feedback geven aan de opleiding. De opleiding beschouwt ook de scriptiebeoordeling door het werkveld als een evaluatie van de opleiding. Afgestudeerden worden in het uitstroombestudieonderzoek expliciet bevestigd. De opleiding schrijft elke afgestudeerde minstens één maal en ten laatste drie jaar na het afstuderen aan.

De commissie waardeert het goed uitgebouwd kwaliteitssysteem met de sterke traditie van bevestiging, dataverwerking en verbeteracties, zowel op het niveau van de hogeschool als op het niveau van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan een goed uitgebouwd kwaliteitshandboek dat het kwaliteitsbeleid ondersteunt en dat op een klantvriendelijke manier toegankelijk is voor de medewerkers een meerwaarde zijn voor de opleiding. Ze suggereert daarom dat bij de ontwikkeling van het kwaliteitshandboek op het niveau van de hogeschool ook voldoende aandacht zou gaan naar een opleidings specifiek deel.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsplan 2004-2009 is enerzijds gebaseerd op de missie en het onderwijsconcept van de Arteveldehogeschool en op het eigen opleidingsconcept en anderzijds op de resultaten uit PROZA en andere kwaliteitsevaluatiemetingen.

De opleiding stelt jaarlijks op basis van het opleidingsplan een kwaliteitsplan per afstudeerrichting op. Het kwaliteitsplan is een verzamelaar van de operationele doelen, zowel uit de top-down als de bottom-up beweging, die in één academiejaar opgezet worden. Voor elk doel duidt de opleiding een proceseigenaar aan. Dit kan zowel een bestaande werkgroep zijn als een nieuw op te richten kwaliteitverbeterteam (KVT) zijn. Verder bepaalt de opleiding voor elk verbeterdoel de resultaten die zij beoogt en een streefdatum waarbinnen dit doel gerealiseerd moet worden. Op het einde van elk academiejaar evalueert de opleiding de realisaties van het kwaliteitsplan en stelt ze een nieuw kwaliteitsplan op. De realisaties worden opgenomen in het jaarverslag.

Verbeteracties in de opleiding kunnen enerzijds geïnspireerd zijn door beleidsbeslissingen op het niveau van de hogeschool en anderzijds door een scoring met het PROZA-instrument of andere evaluaties.

Binnen de opleiding wijst men bij voorkeur verbetervoorstellen toe aan een bestaande werkgroep. Hierdoor verloopt de verankering vlot, omdat de actie deel uitmaakt van de gewone werking van de opleiding. Dit garandeert een opvolging op lange termijn van de bereikte doelen. De opvolging is in verslagen terug te vinden. Verder kan de opleiding ook een kwaliteitverbeterteam (KVT) oprichten dat een prioritair actieplan (PRIAC) opstelt.

De kwaliteitverbeterteams rapporteren formeel en informeel aan de coördinator, die op zijn beurt via het kwaliteitsplan rapporteert aan de opleidingsdirecteur. Het opleidingsmanagementteam evalueert de opvolging door de kwaliteitverbeterteams en de werkgroepen.

De commissie constateerde uit de verslagen van de werkgroepen en de opleidingscommissie dat de opleiding de resultaten van de bevestigingen daadwerkelijk verwerkt in de beleidsplannen en ook rapporteert uitbrengt over de realisaties van de verbeterdoelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft er in het zelfevaluatie-rapport voor gekozen om in dit facet de betrokkenheid van de medewerkers en studenten te verruimen naar het opleidingsmanagement, met inbegrip van interne kwaliteitszorg in plaats van uitsluitend de betrokkenheid van deze belanghebbenden bij de interne kwaliteitszorg te beschrijven.

De opleiding betreft de medewerkers bij beleidsmatige thema's van de opleiding via de opleidingsvergadering. De opleidingsvergadering is niet enkel een informatiekanal maar ook een discussieforum met ruimte voor dialoog en medezeggenschap.

Een aantal leden van het opleidingsteam zetelt in de opleidingsraad (OR) en de opleidingsadviesraad (OAR), die voorgezeten worden door de opleidingsdirecteur. Alle medewerkers worden betrokken bij de PROZA-evaluaties.

De opleiding heeft een eigen opleidingsstudentenraad (OSR) die studentenactiviteiten organiseert. Daarnaast worden er studenten verkozen voor de opleidingsraad (OR) per afstudeerrichting. Bij de PROZA-evaluaties overleggen studenten mee als het over het aandachtsgebied studententevredenheid gaat. Bij andere aandachtsgebieden zoals performantie en kernprocessen zijn er deelaspecten waarbij de studenten ook deel uitmaken van de consensusgroep.

Ook de afgestudeerden betreft men via PROZA formeel bij de interne kwaliteitszorg.

De afgestudeerden en het werkveld worden vooral op een informele wijze betrokken. Het wijdvertakte netwerk van de medewerkers, de stagebezoeken en de informele gesprekken die stagebegeleiders en stagementoren daarbij voeren, beschouwt de opleiding als een belangrijke bron voor kwaliteitsverbetering. Een jaarlijks geformaliseerd contactmoment met alle stageplaatsen is daar een voorbeeld van.

Via de vertegenwoordigers van het werkveld in de opleidingsadviesraden ten slotte, krijgt de opleiding feedback over de kwaliteitszorg en –borging die zij nastreeft.

De commissie stelde vast dat er een duidelijke participatiecultuur aanwezig was waarbij zowel studenten, lectoren als vertegenwoordigers uit het werkveld betrokken waren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt dat de opleiding haar alumniwerking moet uitbouwen.
- De opleiding zou op dit facet ook sterker scoren door haar veelvuldige contacten met het werkveld te structureren met een systematische en methodologische bevraging.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De commissie vindt dat de opleiding beschikt over een geïntegreerd kwaliteitszorgsysteem. Zij organiseert regelmatig bevragingen over diverse onderwijsterreinen met relevante doelgroepen. De uitkomsten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen. Er is duidelijk sprake van een verbeterbeleid. Studenten, lectoren en het werkveld worden actief betrokken bij interne kwaliteitszorg. De commissie oordeelt dat voor dit onderwerp de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De gesprekken met het werkveld brengen een zeer grote tevredenheid over de competenties van de afgestudeerden aan het licht. De competenties bereiken het voorgestelde eindniveau. De opleiding organiseert bevestigingen bij het werkveld en bij de afgestudeerden over de tevredenheid met de opleiding en de tevredenheid over de kwaliteit van de afgestudeerden. Uit de resultaten die in het ZER beschreven zijn, blijkt een zeer grote tevredenheid.

De dienst integrale kwaliteitszorg (IKZ) heeft de afgestudeerden van 2001, 2002 en 2003 in 2004 bevestigd. In het uitstroomonderzoek ging men na in welke mate de afgestudeerden vinden dat ze de eindcompetenties bereikt hebben. Daaruit kon de commissie afleiden dat de afgestudeerden globaal tevreden zijn over de genoten opleiding en vinden dat ze de gestelde competenties ook daadwerkelijk bereikt hebben.

De studenten drukken in de gesprekken met de commissie hun tevredenheid uit over:

- het goede contact met de docenten;
- de kwaliteit en de openheid van de docenten;
- de goede begeleiding van de stages;
- de introductieweek die ervoor zorgt dat ze zich snel opgenomen voelen door de groep;
- de duidelijke informatie over de studies;
- het systeem van de leertrajectbegeleiders;
- het feit dat men rekening houdt met de mening van de studenten;
- de degelijkheid van de opleiding.

Als verbeterpunten vermelden ze:

- de verouderde infrastructuur en de kostprijs van het cursusmateriaal;
- de betrouwbaarheid van DiLeAhs;
- de overbeklemtoning van het begeleid zelfstandig leren.

De vertegenwoordigers van het werkveld vermelden als sterke punten van deze opleiding:

- de wijze waarop het werkveld bij de opleiding betrokken wordt, onder meer via de opleidingsadviesraad;
- het feit dat de studenten in de therapie durven te stappen en zich daarin sneller thuis voelen dan universiteitsstudenten;
- de hoeveelheid praktijkgerichte opleidingsonderdelen;
- het postgraduaat en de vele mogelijkheden om verder te studeren.

Ze suggereren dat de opleiding bij de organisatie van de stages er moet trachten voor te zorgen dat de studenten over een langere tijd evoluties en resultaten kunnen zien bij de patiënten.

De afgestudeerden waarderen op hun beurt de kwaliteit van de contacten met de lectoren en het feit dat ze snel met de praktijk geconfronteerd werden (audiologie). Ze formuleren wel een aantal bedenkingen bij de manier waarop het begeleid zelfstandig leren aangepakt wordt. Ze stellen zich onder meer vragen bij de hoeveelheid, de sterke groepsgebondenheid en de wisselende kwaliteit van de begeleiders. Ook vermelden ze grote verschillen in de kwaliteit van de begeleiding van de scripties.

De commissie waardeert de vele initiatieven die de opleiding neemt op het vlak van internationalisering en de partnerschappen met buitenlandse instellingen. Minstens 25% van de studenten uit de derde schijf neemt actief deel aan uitwisselingsprojecten en zo goed als alle studenten maken kennis met aspecten van internationalisering, interculturaliteit of interdisciplinair samenwerken gedurende de opleiding. Wel stelt de commissie vast dat nog te weinig lesgevers van de eigen opleiding de stap naar het buitenland zetten.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De streefcijfers met betrekking tot de slaagcijfers, gemiddelde studieduur en studie-uitval zijn in de hogeschool nog niet bepaald. De hogeschool kiest ervoor om eerst een grondige doorstroomanalyse uit te voeren en de leerpunten die hieruit voortvloeien om te zetten in het beleid.

De gemiddelde studieduur voor de opleiding bedraagt drie jaar en drie maanden.

De herkomst van de studenten in het academiejaar 2005-2006 is als volgt: aso 71,2%, bso 1,3%, kso 1,9% en tso 26,6%. 7,1% van de instromers heeft een diploma van het hoger onderwijs. De opleiding beschikt per afstudeerrichting niet over slaagcijfers naargelang de herkomst. De slaagkansen van studenten uit het tso zijn volgens de opleidingsdirecteur in de eerste schijf kleiner dan die van aso-studenten, maar zijn gelijk vanaf de tweede schijf.

Eerste schijf

Bij de slaagcijfers op basis van alle inschrijvingen varieert het aandeel geslaagde studenten van 58% (2004-2005) tot 67% (2003-2004). Over de laatste academiejaren, slaagt gemiddeld 62,2% van de studenten (op basis van alle inschrijvingen). Dit is boven het gemiddelde van de laatste vijf academiejaren in de Arteveldehogeschool (50,5%). Over de laatste vier academiejaren slaagt gemiddeld 57% van de generatiestudenten in de eerste schijf bachelor in de Logopedie en audiologie (op basis van deelname aan examens). Dit is hoger dan het gemiddelde slaagpercentage van de generatiestudenten aan de Arteveldehogeschool van de laatste vier academiejaren (46%).

Over de laatste vier academiejaren slaagt gemiddeld 57% van de generatiestudenten in de eerste echijf bachelor in de Logopedie en audiologie (op basis van deelname aan examens). Dit is hoger dan het gemiddelde slaagpercentage van de generatiestudenten aan de Arteveldehogeschool van de laatste vier academiejaren (46%).

Tweede schijf

Als men kijkt naar de slaagcijfers op basis van alle inschrijvingen, varieert het aandeel geslaagde studenten van 82% tot 99%. Over de laatste vijf academiejaren, slaagt gemiddeld 91,4% van de studenten. Dit is boven het gemiddelde van de laatste vijf academiejaren in de Arteveldehogeschool (85,4%).

Derde schijf

De opleiding kent voor de laatste vijf academiejaren een gemiddeld aandeel geslaagden van 96,4% op basis van deelname aan de examens.

Gemiddeld kent de eerste schijf van de opleiding een studie-uitval van 9%. Globaal kent de tweede schijf een studie-uitval van 0,5%. In de derde schijf is de studie-uitval beperkt tot ongeveer 0,75% van de studenten. De opleiding schrijft die lage uitval toe aan de hoge instroom van aso-studenten.

De commissie beoordeelt het onderwijsrendement slechts als voldoende omwille van het ontbreken van streefcijfers. Het werken met streefcijfers beschouwt ze niet als een bureaucratische oefening, maar als een noodzakelijke voorwaarde om een beleid te ontwikkelen dat de realisatie van haar doelen afmeet aan en verantwoordt vanuit het rendement.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om vooreerst werk te maken van streefcijfers op het vlak van studierendement en vervolgens het werken met indicatoren te integreren in het beleid.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de opleiding haar doelstellingen realiseert. De opleiding levert breed inzetbare logopedisten en audiologen af. Het werkveld is tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie rapport en de bijlagen. Het zelfevaluatie rapport is een goed onderbouwd, kritisch en gedocumenteerd rapport dat vlot leesbaar is. Het geeft evenwel nauwelijks blijk van een kritische opstelling tegenover de opleiding. Vooral de sterke punten worden benadrukt, terwijl de verbeterpunten eerder beperkt blijven. Tijdens het visitatiebezoek kon de commissie zich een adequater beeld vormen van de opleiding. Wel botste ze meermaals op een vrij formele opstelling van de gesprekspartners en miste ze daardoor een spontane openheid.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studiomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

- ARTEV   logopedie en audiologie**
- logopedie   afstudeerrichting logopedie
  - audiologie   afstudeerrichting audiologie

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 2 Hogeschool Gent

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in de logopedie en audiologie aan de Hogeschool Gent

Met in 2006 nagenoeg tweeduizend personeelsleden, 13177 studenten en 76 basisopleidingen is Hogeschool Gent niet enkel de grootste hogeschool, maar ook de op twee na grootste instelling voor hoger onderwijs in Vlaanderen, inclusief de universiteiten. Ze bestaat uit dertien departementen en centrale of decentrale, ondersteunende, uitvoerende of beleidsvoorbereidende diensten, de dienst Studentenvoorzieningen (Sovoreg vzw.), de Sporthal en twee centra, namelijk het Centrum voor Toegepast Onderzoek en Dienstverlening (cto) en het Centrum voor de Ontwikkeling en Beoefening der Kunsten (cobek).

In 2003 richtte Hogeschool Gent mee de Associatie Universiteit Gent op waartoe ook de Universiteit Gent, de Hogeschool West-Vlaanderen en de Arteveldehogeschool behoren.

De basisopleiding Logopedie en audiologie vindt plaats op de campus Vesalius. Ze biedt twee afstudeerrichtingen aan: Logopedie en Audiologie.

Vanaf 2004-2005 ging – rekening houdend met de implementatie van de BAMA-structuur - een nieuw programma van start Dit wordt gradueel ingevoerd en zal vanaf 2006-2007 de hele opleiding omvatten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In Vlaanderen heeft de studierichting Logopedie en audiologie conform het hogescholendecreet van 13 juli 1994 twee afstudeerrichtingen. Deze sluiten elk aan bij een verschillend beroepsprofiel en geven aanleiding tot verschillende beroepstitels. Dankzij de duidelijke onderlinge band tussen de richtingen Logopedie en Audiologie, is het in Hogeschool Gent mogelijk om op het niveau van professionele bachelor via een studieduurverkorting op vier jaar beide afstudeerrichtingen te doorlopen.

De opleiding Logopedie en audiologie op de campus Vesalius van Hogeschool Gent vertrekt bewust vanuit de heterogeniteit van de instromende studentengroep om zelfstandige, patiënt- of cliëntgerichte logopedisten en audiologen of audiciens te vormen met de graad van professionele bachelor. Zij moeten in de eerste plaats het beroepsleven aankunnen en eventueel ook verdere studies.

De opleiding heeft binnen de Associatie Gent in overleg met de Arteveldehogeschool een gemeenschappelijk domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding Logopedie en audiologie vastgelegd. De opleiding wil jonge professionals vormen die volgende competenties bezitten:

- teamgericht werken maar ook zelfstandig problemen uit de beroepspraktijk ontleden en koppelen aan een oplossingsstrategie;
- patiënten/ cliënten voorlichting geven, screenen en doorverwijzen;
- doorverwijzingen interpreteren, anamnestiche gegevens verzamelen en diagnostische methoden beheersen;
- therapeutische mogelijkheden correct inschatten, plannen en ten uitvoer brengen;
- de structuur en het effect van therapeutische interventies evalueren en rapporteren;
- mee- en samenwerken in hiërarchisch en teamverband;
- een praktijk runnen;
- bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek;
- de eigen spraak en taal met rustig meesterschap hanteren.

De student die in de richting Logopedie afstudeert is daarenboven in staat:

- essentiële en gevorderde diagnostische werkwijzen en therapeutische technieken met betrekking tot stem, spraak en taal toe te passen;
- elementaire diagnostische audiometrie en audioprothetische metingen door te voeren of voor te stellen;
- het proces van de rehabilitatieve audiologie op taaltherapeutisch vlak door te voeren en op technisch vlak in teamverband mee te ondersteunen;
- de eigen stem, spraak en taal als medium voor therapeutische interventie aan te wenden;
- informatiebronnen aan te wijzen met het oog op levenslang leren.

De student die in de richting Audiologie afstudeert is daarenboven in staat:

- elementaire geluidsmetingen en aanpassingen door te voeren of voor te stellen;
- essentiële en gevorderde diagnostische audiometrie en audioprothetische metingen en aanpassingen door te voeren;
- het proces van de rehabilitatieve audiologie op technisch vlak door te voeren en op taaltherapeutisch vlak in teamverband mee te ondersteunen;
- informatiebronnen aan te wijzen met het oog op levenslang leren.

De commissie besluit dat alle decretaal geformuleerde algemene en algemeen beroepsgerichte competenties aan bod komen. Het niveau en de oriëntatie van de opleiding Logopedie en audiologie stemmen duidelijk overeen met de nationale decretale bepalingen (art. 58, 1° van het decreet van 4 april 2003). De generieke competenties, eigen aan het hoger professioneel onderwijs uit paragraaf 1 van art. 58 zijn terug te vinden in kerngedachte 2 (“zelfstandigheid”). De beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties zijn weerspiegeld in de derde en de vierde kerngedachte (“patiënt-/ cliëntgerichtheid”, resp. “professionele bachelor”) en uiteraard, maar dan explicieter, ook in de domeinspecifieke eisen.

De commissie kon de kruistabel consulteren waarin alle competenties in verband gebracht worden met de opleidingsonderdelen.

De opleiding tot audioloog in Hogeschool Gent wenst in te spelen op de specifieke Vlaamse/ Belgische situatie. Deze situatie is door het hogescholendecreet tot stand gebracht en plaatst audiologen op het niveau van professionele bachelor. De opleiding wil trachten haar eigen accent te leggen door de historische verweving van Logopedie en Audiologie te cultiveren. Zij mijdt dus een complete scheiding van beide en stimuleert inhoudelijke kruisbestuiving. Deze keuze blijkt uit het relatieve gewicht van de afstudeerrichtingen tegenover de gemeenschappelijke stam in het tweede en derde jaar, respectievelijk 1/3 en 2/3.

De betrokken partijen (kandidaat-studenten, studenten, stageverantwoordelijken, overheidsinstanties, arbeidsplaatsen) maken langs verschillende kanalen kennis met de opleidingsdoelstellingen. In de eerste plaats door middel van duiding tijdens informatiesessies voor kandidaat-studenten. Daarnaast zijn er de websites van de hogeschool en het departement en diverse documenten zoals informatiefolders, een vademecum voor stagiairs en stagebegeleiders en een vademecum voor scriptiestudenten en scriptiebegeleiders waarin de doelstellingen uiteengezet worden. Nieuwigheden worden een drietal keer per academiejaar aan de stageplaatsen gemeld in een nieuwsbrief. Sinds kort bevat het elektronisch leerplatform Dokeos virtuele valven om de doelstellingen in actuele en operationele termen tot bij de huidige studenten en (praktijk)lectoren te brengen.

In de gesprekken met de studenten stelt de commissie vast dat het competentiegericht denken bij hen slechts in een summere mate aanwezig is en dat ze het verschil met een traditionele onderwijspraktijk nauwelijks kunnen verwoorden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding nog meer inspanningen te doen om de samenhang van alle competenties te verduidelijken voor de studenten. Op die manier komt de opleiding deels tegemoet aan de onzekerheid over het beroepsbeeld waarmee studenten het beroep instappen.
- Door de eigen visie op het beroep van logopedist en audicien explicieter te communiceren en door zich duidelijk te profileren ten opzichte van gelijkaardige binnenlandse en buitenlandse verwante opleidingen, kan de opleiding de transparantie sterk verhogen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij het bepalen van de beroepsspecifieke opleidingsdoelstellingen, hield de opleiding rekening met de vaakst voorkomende functie-invulling van de afgestudeerden. Er vindt trouwens een continue bijsturing plaats door regelmatige contacten met vertegenwoordigers van het werkveld (de contactdag voor stagementoren, de resonantiecmmisssie, de systematische navraag bij het verwerken van vacatures).

De beroepsspecifieke opleidingsdoelstellingen spruiten voort uit beroepsprofielen. De beroepsprofielen verwijzen naar individuele en collectieve hulpvragen in geval van communicatiestoornissen. Deze hulpvragen gaan uit van alle leeftijdsgroepen uit verscheidene sectoren. Voor logopedisten gaat het om preventie, onderzoek en behandeling van stoornissen in de menselijke communicatie op het punt van ademhaling, stem en spraak met inbegrip van mondfuncties en achterstanden of stoornissen in gesproken of geschreven taal, leerstoornissen inbegrepen.

Voor audiologen draaien de hulpvragen rond preventie, detectie en meting van gehoorstoornissen, waaronder ook sonometrie en vestibulometrie. In zijn hoedanigheid van audicien richt de audioloog zich op de prothetische correctie van gehoorverliezen met inbegrip van de zogenaamde assistive technology. Hij/ zij heeft bovendien een rol te spelen in teams voor cochleaire implantatie.

De commissie stelt vast dat de competenties van het door haar opgestelde domeinspecifieke referentiekader (DSR) terug te vinden zijn in de opleidingsdoelstellingen. Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding zich terugvindt in het domeinspecifieke referentiekader van de commissie.

De opleiding heeft de competenties getoetst aan de Dublindescriptoren. Daarnaast vermeldt het zelfevaluatierapport (ZER) een summiere vergelijking met buitenlandse opleidingen. Een formele toetsing van

haar domeinspecifieke referentiekader aan buitenlandse referentiekaders ontbreekt. Bovendien meent de commissie dat de internationale oriëntering van de opleiding best versterkt kan worden.

De opleidingsdoelstellingen komen overeen met de wettelijke bepalingen op de uitoefening van de beroepen in kwestie. Het KB van 20/ 10/ 94 legt de kwalificatievereisten en de beroepstitel logopedist vast. Het KB van 8/ 4/ 88 stipuleert dat houders van het diploma van gegradueerde in de Audiologie zonder bijkomend examen erkend worden als audioprothesist (soms ook audicien genoemd) door het RIZIV en het KB van 4/ 7/ 04 legt de beroepstitel en de kwalificatievereisten voor audiologen/ audiciens vast.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om haar domeinspecifieke referentiekader formeel te toetsen aan buitenlandse referentiekaders. Bovendien is het nodig haar contacten met buitenlandse vakgenoten te versterken en structureel uit te bouwen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatië: voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen: voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De doelstellingen van de opleiding voor beide afstudeerrichtingen voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten. De eindkwalificaties worden getoetst bij het relevante beroepenveld.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De laatste curriculumwijziging voor de BAMA-hervorming dateerde van 2000-2001 en kende pas in 2002-2003 de volle implementatie. Als gevolg van deze eerdere grondige aanpassingen bestond de voornaamste ingreep voor de BAMA-hervorming in het omzetten van de disparate, vooral didactisch geïnspireerde doelstellingen naar competenties. Dit gebeurde niet zozeer door formele aanpassingen van de lessentabel, maar door een onophoudelijk streven naar competentiegerichte inhouden, werkvormen en evaluatievormen. In 2005-2006 is het nieuwe BAMA-programma reeds van toepassing in het eerste en tweede jaar. Vanaf academiejaar 2006-2007 geldt het nieuwe programma ook in het derde jaar.

In een eerste fase moest de titularis van elk opleidingsonderdeel de competenties opsommen, de doelstellingen formuleren, een voorstel doen in verband met de contacturen, de uren vaardigheid, de zelfstudie en een voorstel formuleren van specifieke begeleiding binnen het opleidingsonderdeel. Deze gegevens zijn verwoord in de studiefiche.

De opleidingscommissie paste in een tweede fase het curriculum aan, rekening houdend met een veelheid van bronnen: de adviezen van de titularissen van de opleidingsonderdelen, de adviezen van de werkgroepen ad hoc, het voorontwerp van het flexibiliseringsdecreet, het onderwijsdecreet van de Vlaamse Gemeenschap, de opleidingsprofielen van logopedist en audioloog, de beroepsprofielen van de Vlaamse Onderwijsraad, de KB's betreffende de beroepstitels en de uitoefening van de beroepen van logopedist c.q. audioloog-audicien.

De studenten werden bij de curriculumherzieningen betrokken via de bevragingen van de opleidingsonderdelen (fase 1) en de studentenvertegenwoordiging in de opleidingscommissie (fase 2). Daarnaast zijn er veel, minder formele, contacten tussen (praktijk)lectoren en studenten, waarbij vaak adviezen worden geformuleerd. In dat geval brengt de (praktijk)lector de kwestie te berde op de opleidingscommissie.

Ook het beroepsveld wordt bij de herziening betrokken dankzij de jaarlijkse stagecontactdagen waarop meestal specifieke bevragingen plaatsvinden. De resonantiecommissie als forum voor interactie met het werkveld bestond reeds in de vorm van de stagecontactdagen, maar werd onlangs als formeel orgaan opgericht. Ten slotte zijn er ook, als gevolg van de vrij intensieve stagebegeleiding, regelmatig contacten met de stagementoren. Niet zelden leveren deze contacten adviezen op die in de opleidingscommissies besproken worden en indien nodig geïmplementeerd worden als curriculumherziening.

Het eerste jaar is een gemeenschappelijk jaar met vooral basisvakken en een beperkt pakket studiepunten voor observaties en stages. Vanaf het tweede jaar zitten de studenten in hun afstudeerrichting. Naast de ruimte voor verdiepende vakken, besteedt het curriculum in het tweede jaar ook aandacht aan onderzoek en toegepaste

informatica. De stage beslaat nu twaalf studiepunten. In het derde jaar bevat het curriculum een aantal ondersteunende opleidingsonderdelen zoals deontologie en recht en wordt het aantal studiepunten voor de stage opgetrokken tot zeventien. Een nieuw element hier is de scriptie, die goed is voor tien studiepunten. Ook nieuw is het keuzeaanbod, goed voor drie studiepunten.

De opleiding realiseert het disciplineoverschrijdende element op verschillende manieren. Vooreerst is er het project 'Begeleiding en Studietraject' (BESTT). Dat omvat een tijdspad voor vakoverschrijdende en competentiegerichte onderwijsactiviteiten. Daarnaast zit in het project DIGITOOLS een disciplineoverschrijdende cursus, waarbij de studenten samen met de studenten uit de andere opleidingen software leren gebruiken voor een specifiek probleem. Sinds 2005 – 2006 loopt het Interdis-project dat bestaat uit gesimuleerde teambesprekingen met studenten van andere disciplines en een deskundige coach. De vakken psychodiagnostiek, recht en wetgeving en de vakken uit de medische component van de opleiding worden door een specialist uit de discipline zelf verzorgd. De denkkaders die de student hier aangereikt krijgt, zijn disciplineoverschrijdend in twee richtingen. Tijdens de stageopdrachten moedigt men de studenten aan om contact op te nemen met therapeuten van andere disciplines in het kader van de dossierstudies. Het keuzepakket studium generale, dat openstaat voor alle laatstejaarsstudenten van Hogeschool Gent, heeft precies het disciplineoverschrijdende als doelstelling.

De commissie stelt vast dat de opleiding aandacht heeft voor de internationale dimensie, maar dat er tot nog toe slechts beperkte initiatieven genomen werden. Vanaf het eerste jaar wordt de student geleidelijk geconfronteerd met internationale vakliteratuur binnen de vakkenclusters spraak- en taalbeheersing en linguïstiek. De studenten krijgen in het derde jaar de kans een buitenlandse stage te lopen en/ of lessen te volgen. Sommige lesgevers wonen internationale congressen bij.

Studiefiches en lessentabellen tonen aan dat de opleiding via deze doelstelling de eindcompetenties als basis hanteerde voor het bepalen van haar programma.

De studiegids (Studax) beschrijft de opleiding en de verschillende opleidingsonderdelen met telkens aandacht voor de leerinhoud, de doelstellingen, de begin- en eindcompetenties, de onderwijsvormen, de leermaterialen, de wijze van evalueren, de studiekosten en eventueel de studiebegeleiding. Het onderwijs- en examenreglement staat vermeld op de cd-rom die alle studenten ontvangen bij inschrijving.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de internationale dimensie verder uit te bouwen, vooral inzake beleid en participatiegraad.
- De commissie vindt dat de opleiding de rode draad doorheen de opbouw van het programma, in samenhang met recente onderwijsontwikkelingen, nog meer zichtbaar kan maken voor de studenten.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding aandacht heeft voor de professionele gerichtheid van het programma. Dat blijkt ondermeer uit volgende punten.

Op het punt van kennisontwikkeling geeft de opleiding de studenten twee belangrijke competenties mee: “inzicht in en toepassen van specifieke kennisinhouden” en “ingesteldheid tot levenslang leren”. De opleiding stimuleert de kennisontwikkeling via verscheidene kanalen en het aanwezige studiemateriaal. De commissie vond het beschikbare leer materiaal doorgaans inhoudelijk actueel. De studiegids geeft uitgebreid informatie over de start- en eindcompetenties en de doelstellingen. Ze heeft een zelfstudieomgeving opgericht, waarbij de studenten leerstof via Dokeos en via zelfstudie kunnen verwerken.

Een ander belangrijk aspect is dat de kennis en de concrete toepassing nooit echt gescheiden worden. Hoorcolleges worden doorspekt met toepassingsvoorbeelden en de werkcolleges verwijzen duidelijk naar de theoretische inzichten.

De vaardigheden worden gradueel aangebracht. Daartoe heeft men de competenties opgesplitst in deelcompetenties. In vele gevallen vertonen de deelcompetenties een natuurlijke hiërarchie qua moeilijkheidsgraad. Andere deelcompetenties zijn nevenschikte facetten, wat evengoed een graduele aanbreng mogelijk maakt. Deze komt zowel in de opbouw van het curriculum in zijn geheel als in de afzonderlijke opleidingsonderdelen tot uiting.

De studenten kunnen de vaardigheden oefenen in werkcolleges, opdrachten, “flap”, stages en scriptie. Ook werkbezoeken staan op het programma.

De opleiding streeft naar een verdeling van de stagebegeleiding en de theorie- en praktijkvakken in de opdracht van alle (praktijk)lectoren. Binnen de stagebegeleiding onderhouden zij zo een zeer intens contact met het werkveld, waardoor er een voortdurende wisselwerking ontstaat die de actualisering van de vakinhouden mogelijk maakt.

Een recente evolutie op dit vlak is de aandacht voor “evidence based practice” in Logopedie en Audiologie, wat in het vak diagnostische methoden aan bod komt.

De lesgevers maken volop gebruik van het navormingsaanbod – waarbij zowel de vraag als het aanbod gestuurd worden vanuit de hogeschool - en kiezen de nieuwe tendenzen om ze vervolgens in de cursus te verwerken. De opleiding tracht de studenten dezelfde houding mee te geven binnen de zogenaamde seminaries met “capita selecta”. Tegelijk is dit opleidingsonderdeel een medium voor overdracht van recente informatie, met vormen van peer teaching.

Stage en eindwerk

De student loopt minimum zeshonderd uur stage. In het eerste jaar zijn er twintig uur observatie voorzien waarin de stages van de twee volgende jaren worden voorbereid. De gehele stage omvat in totaal vier periodes waarin de studenten in contact komen met verschillende diensten en diverse probleemgebieden.

De studenten doorlopen een observatiestage in het eerste jaar, een oriëntatie- en een participatiestage in het tweede jaar en twee evenwaardige stageperiodes in het derde jaar. De studenten lopen in het tweede jaar stage gedurende één dag per week, in het derde jaar gedurende twee dagen.

De student krijgt bij het begin van de eerste stageperiode een stagevademeccum, dat zowel op papier beschikbaar is als op de elektronische leeromgeving. De begeleiding gebeurt in verschillende vormen. Aan de hand van telefonische contacten kan de stagebegeleider informeren hoe alles loopt en kan hij/zij eventueel bijsturen. Op vraag van de stagebegeleider of van de student kan er op school een afspraak gemaakt worden voor een gesprek over de stage of voor het inkijken en bespreken van de administratieve documenten. De stagebegeleider kan op de campus een groepsoverleg organiseren met meerdere studenten. Op basis van ervaring blijkt dat het bezoek van de stagebegeleider op de stageplaats het meest efficiënt is.

De stagebegeleider tracht de stagiair per periode twee à drie maal te bezoeken. Zo kan hij de student observeren tijdens zijn opdracht en een gesprek voeren met de student en/ of de stagementor, apart of samen. Deze bespreking kan dan ook zeer concrete opmerkingen of aanwijzingen vanuit de observatie bevatten. Deze begeleiding is vooral een vorm van werkbegeleiding.

De stagebeoordeling is een kwestie van permanente evaluatie met verscheidene, beoordelings- en begeleidingsmomenten. Bij het bezoek op de stagedienst zal de stagebegeleider na een gesprek met de stagementor en/ of na het observeren van onderzoek of behandeling de opmerkingen, aanbevelingen of tips noteren op het begeleidingsformulier. Opeenvolgende bemerkingen geven al dan niet een vooruitgang weer. Het stagebeoordelingsformulier kan ook als tussentijdse evaluatie gebruikt worden. Na de bespreking ondertekent de student de begeleidingsadviezen en tussentijdse evaluaties voor kennisname. Bij het einde van de stage wordt het stagebeoordelingsformulier ingevuld, vertrekkende van de permanente evaluatie. Zelfevaluatie is ook steeds mogelijk. De student wordt altijd uitgenodigd voor een bespreking van de beoordeling. Hij/ zij mag het ingevulde evaluatieformulier kopiëren. Vermits hierin de positieve en negatieve elementen gebundeld worden, kan de student hierin duidelijke verbeterpunten terugvinden.

Voor de stage-evaluatie gebruikt de opleiding een grondig uitgewerkte tool die twee soorten evaluaties combineert: een normatieve evaluatie, door geobserveerde competenties te toetsen aan die van de beginnende beroepsbeoefenaar en een comparatieve, door de individuele resultaten te plaatsen in een groep met gelijksoortige individuen. De gegevens, verkregen uit permanente evaluatie en op basis van de ingediende stukken op het einde van de periode (de stageportfolio), worden samengevat op het beoordelingsformulier. In dit formulier staan observeerbare vaardigheden, attitudes en aspecten van professioneel functioneren geordend in een Likertschaal met vermelding van een score. Door de ruwe scores van elke stageperiode per student uit de voorbije jaren te verzamelen en jaarlijks aan te vullen (momenteel meer dan 750 scores), kan de spreiding van de resultaten van alle studenten tot nu toe worden opgemaakt. Op basis van de rangorde die hieruit ontstaat, leidt men een eindscore en een ECTS-grade af. De stagebegeleider bespreekt de voorgestelde scores en stelt ze voor aan de delibererende jury. De verschillende items van dit evaluatieformulier en ook het scoringsysteem worden bij aanvang van de stage uitgebreid toegelicht. Een PowerPointpresentatie hierover is, ook voor de studenten, beschikbaar op Dokeos.

Na elke stageperiode volgt een feedbackmoment met een uitgebreide evaluatie aan de hand van een overzicht van de al dan niet verworven competenties. De student ondertekent het evaluatieformulier en krijgt een exemplaar van het afgedrukte rapport. Indien nodig krijgt de student aanwijzingen om zijn/haar stageprestaties te bevorderen met het oog op volgende stageperiodes.

Het eindwerk wordt als een leerproces opgevat waarbij de student relevante en actuele literatuur leert opzoeken, verwerken en rapporteren. Het leerproces is vergelijkbaar met de handelingen die een logopedist of audioloog in de praktijk zou ondernemen wanneer hij/zij te maken krijgt met een minder gekende beroepsinhoud die verdieping in de problematiek vereist. Het is de bedoeling om in een scriptie niet alleen een literatuurstudie, maar ook een empirisch gedeelte op te nemen. Het eindwerk kan uitmonden in ofwel een publiceerbaar artikel, ofwel een monografie.

De student wordt gestimuleerd om zelfstandig te werken. De student krijgt begeleiding, maar blijft zelf verantwoordelijk voor het eindproduct. De taak van de scriptiebegeleiders omvat in eerste instantie het suggereren van gepaste lectuur en het stimuleren tot contacten met hulpverleners uit de periferie. Op basis van regelmatige feedbackmomenten waarbij, indien noodzakelijk en mogelijk, alle begeleiders (zowel intern als extern) aanwezig zijn, worden de organisatie en de timing van de werkzaamheden van elke student opgevolgd. Jaarlijks omstreeks november vindt een korte klassikale bevraging naar de vorderingen plaats.

Op het einde van het academiejaar nodigt de opleiding alle stagementoren, begeleiders en geïnteresseerden schriftelijk uit voor de presentatie en de verdediging van alle eindwerken. De student moet de scriptiejury ervan overtuigen dat hij/zij, eenmaal in de praktijk, zelfstandig en met voldoende diepgang al de theoretische en praktische aspecten van een veelomvattende opdracht kan afwerken. De beoordeling van het eindwerk gebeurt aan de hand van het evaluatieformulier dat uitgewerkt werd door de vakgroep Onderzoek en documentatie. Zowel de interne als de externe begeleiders baseren zich op dit formulier. Ook de kritische lezers, mensen die het werk niet zelf begeleid hebben, maar interesse hebben voor een onderwerp en uitgenodigd werden om het werk te beoordelen, hanteren dit formulier in functie van een objectieve beoordeling. Wanneer meerdere studenten aan één zelfde scriptieonderwerp werken, kan men zowel aan het scriptieproces als aan het eindproduct een individuele score toekennen.

De commissie heeft een aantal goede en zwakke eindwerken beoordeeld. De eindevaluatie van een scriptie is gebaseerd op proces- en productevaluaties afkomstig van verscheidene beoordelaars. De commissie kon enkel het product evalueren en had geen informatie over hoe de totaalscore tot stand gekomen was. Ze stelde grote verschillen vast in de beoordeling door de verschillende lectoren. In enkele gevallen is het kritisch-wetenschappelijk denken onvoldoende aanwezig. Bovendien verschillen de eindwerken vaak in omvang en op het vlak van de prestatie door de student. Dat duidt volgens de commissie op een probleem op het vlak van standaardisering van zowel de opdrachten als van het beoordelingskader en op een gebrek aan overeenstemming tussen de scriptiebegeleiders.

De studenten erkennen dat de opleiding heel wat structuren heeft voor de organisatie en de begeleiding van de stages, maar dat ze in de uitvoering ervan grote verschillen ervaren tussen de lectoren.

De commissie onderzocht het cursusmateriaal, de handboeken en ander ondersteunend didactisch materiaal die doorgaans up-to-date en relevant bleken te zijn. De studiefiche bevat informatie over de doelstellingen van het opleidingsonderdeel en over de procedure en de criteria van de beoordeling. De lay-out van de cursussen is gebruiksvriendelijk.

De studenten leren hoe ze een wetenschappelijk onderzoek moeten uitvoeren door recente literatuur en artikels door te nemen en door de opleidingsonderdelen statistiek en diagnostische methoden en de keuzecursus academisering te volgen. Bij de scripties tracht men naast een theoretisch luik, ook een praktisch deel aan bod te laten komen. Vaak omhelst dit praktische luik het opzetten, uitvoeren en kritisch bespreken van een eigen onderzoek(je). Er zijn ook heel wat scripties met een duidelijk onderzoeks- of innovatiegehalte. Deze passen in een cyclus die als een onderzoekslijn gezien kan worden, waar studenten aan deelnemen en waar de opleiding op termijn inhoudelijk kan naar terugverwijzen. Daarnaast zijn er ook studenten die in het kader van hun eindwerk meewerken aan een elders uitgeschreven wetenschappelijk onderzoek. In functie van studiedagen en/of congres, worden sommige scripties in posters verwerkt.

De commissie kon vaststellen dat de opleiding reële verbeteracties onderneemt op basis van de evaluatie van het stagebeuren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie formuleert volgende adviezen om de stage- en scriptiebegeleiding te versterken:
- Vooreerst kan de opleiding het bestaande vademecum bijschaven tot een draaiboek voor de begeleiding van stages en scripties om zo de aanpak van de stage- en scriptiebegeleiders zoveel mogelijk te standaardiseren, zonder nivellering in de hand te werken.
- Vervolgens kan ze voor de studenten het onderscheid tussen werkbegeleiding (mentoren) en leerbegeleiding (stagebegeleiders) duidelijker expliciteren en de studenten stimuleren om het eigen leerproces, via de formulering van leerdoelen en zelfevaluatie, meer in handen te nemen.
- De commissie adviseert om de lat voor alle cursussen gelijk te leggen wat de terugkoppeling van het onderzoek naar het onderwijs betreft.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding Logopedie en audiologie biedt twee afstudeerrichtingen aan, namelijk Logopedie en Audiologie. De studenten kiezen vanaf het tweede jaar een afstudeerrichting.

Het curriculum is progressief opgebouwd. Zo worden in het eerste jaar van de opleiding algemene vakken aangeboden op psychologisch, medisch, taalkundig,... vlak. De verbreding en verdieping volgen in het tweede en derde jaar. Toch bevat ook het eerste jaar al een aantal verdiepende opleidingsonderdelen zoals articulatiestoornissen, taalontwikkelingsstoornissen, beheersing eigen stem en spraak.

De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheidstabel de logische opbouw van de opleidingsonderdelen in kaart brengt.

De opbouw van het curriculum met een weloverwogen keuze voor algemene vakken in het eerste jaar, maakt van dit hele jaar een verplicht gemeenschappelijk gedeelte, met uitzondering van eerder verworven competenties (EVC) en eerder verworven kwalificaties (EVK). In het tweede jaar van de opleiding kiest de student voor een specifieke afstudeerrichting: Logopedie of Audiologie.

In het derde jaar staan keuzecursussen op het programma. De studenten Logopedie kunnen kiezen uit de opleidingsonderdelen leertherapie en seminars, klinische logopedie en seminars, akoepedie en seminars, academisering en seminars en studium generale. De studenten Audiologie kiezen uit de opleidingsonderdelen symposia en seminars, academisering en studium generale. Door de vrije keuze van de student bij het vastleggen van zijn eindwerkonderwerp, kan ook dit beschouwd worden als een keuzepakket.

De aansluiting met de masteropleidingen voor Logopedie, Audiologie, Pedagogie en Psychologie is na overleg op associatieniveau geformaliseerd in een schakelprogramma.

De aansluitingsmogelijkheden voor studenten met eerder verworven kwalificaties is in het geval van masters Logopedie of Audiologie uitgestippeld in een standaardlessentabel. Voor de overschakeling van hogeschool naar hogeschool in de loop van het studietraject bestaat geen standaardregeling. Dergelijke aanvragen worden individueel behandeld.

Door de opleidingsonderdelen per jaar te sorteren in twee logisch op elkaar volgende groepen, is deeltijds leren mogelijk. De deeltijdse student houdt dan het best de volgorde van de twee groepen aan. De meeste studenten verkiezen tot nu toe een formule die nog nauwkeuriger op hun persoonlijke situatie en voorkeuren afgestemd is.

De opleiding organiseert aangepaste programma's voor logopedisten die Audiologie willen bijstuderen en omgekeerd en voor masters in de Logopedie of Audiologie die een RIZIV-nummer als gehoorprothesist willen behalen. Een student die aan de optie Audiologie begint en het diploma van bachelor in de Logopedie voorlegt (het meest voorkomende geval), heeft een persoonlijk curriculum van 61 studiepunten. Voor studenten die het diploma van master in de Logopedie voorleggen is dit 56 studiepunten en voor studenten met het diploma van master in de Audiologie 45 studiepunten.

Andere individuele trajecten worden uitgestippeld op basis van EVC/EVK-procedures. De inschrijving voor de erkenning van EVC gebeurt volgens de voorgeschreven procedure van de associatie Universiteit Gent.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om het aanvullend programma, voor de studenten die reeds een master in Audiologie behaald hebben, inhoudelijk zinvoller en compacter uit te bouwen.

De commissie suggereert om de sequentiële opbouw van het programma en de coherentie ervan kritisch te analyseren en te blijven evalueren in functie van het competentiegericht onderwijs.

Facet 2.4 Studietoestand

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk zestig studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoestand van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de regelmatig terugkerende formele studentenbevragingen over de werking van de opleiding als geheel peilt men onder meer naar het tijdsgebruik via statements op een schaal van 1 tot 5.

Er is nog geen lange traditie van globale formele studietijdmetingen in de opleiding als geheel. De recentste meting heeft betrekking op het academiejaar 2004-2005. Er werd een retrospectieve tijdschatting gebruikt, waarbij zoveel mogelijk studenten van het opleidingsjaar werden betrokken. De afname gebeurde klassikaal.

De opleiding vindt de betrouwbaarheid van de schattingen van de studietijd post factum een methodologische tekortkoming. Niettemin resulteerden de studietijdmetingen in een aantal vaststellingen en aanbevelingen qua studiebelasting en studeerbaarheid. De commissie kon het werken aan verbeterinitiatieven op dit vlak terugvinden in de verslagen van de opleidingscommissie.

Zowel studenten als afgestudeerden stellen in de gesprekken met de commissie uitdrukkelijk dat ze de studielast van het eerste jaar als te licht ervaren en die van het derde jaar als te zwaar.

Dat de opleidingscommissie studiebelemmerende factoren tracht te detecteren blijkt uit een aantal terugkerende rubrieken op de agenda: stagekwesties, curriculumkwesties, probleemstudenten,... . In dezelfde optiek wordt sedert 2005-2006 op de zogenaamde virtuele valven met een discussieforum gewerkt. Het is de bedoeling dat studenten vakoverschrijdende problemen voorleggen die dan voor alle gebruikers meteen bekend zijn en dat oplossingen meteen verspreid en toegepast worden. Studiebelemmerende factoren worden verder nog via studentenbegeleiding opgevolgd.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de studiebelasting gelijkmatiger over de drie jaren te spreiden, onder meer door de inhoud van het eerste jaar wat te verzwaren.
- Bovendien moeten de resultaten van de studietijdmetingen gecorreleerd worden aan kenmerken van de studenten om zo een gedifferentieerder beeld te krijgen van de bestede studietijd.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Eenzijds wil de opleiding het steeds complexer wordende vakgebied efficiënt coveren binnen de beperkte tijdsspanne van drie jaar. Anderzijds wil zij het accent leggen op beroepspraktijk en ervaringsgericht leren. Daarom kiest de opleiding voor een opzettelijke veelzijdigheid en een heterogeniteit van leervormen.

Per werkvorm wordt bovendien een onderscheid gemaakt tussen gefaseerd leren (bv. wekelijkse lessen en stagedagen) en ononderbroken leren (bv. blokstage).

De aandacht voor competentiegericht leren weerspiegelt zich in de keuze van de werkvormen en in de beoordeling en toetsing. Vooreerst is er het aandeel van de werkcolleges en oefeningen en stage in de contacturen. In het eerste jaar bedraagt dit 30%. In het tweede jaar is dit in de opleiding Logopedie 46% en in de opleiding Audiologie 50% en in het derde jaar zelfs respectievelijk bijna 70% en 72%. Bovendien zijn ook de klassikale sessies binnen de hoorcolleges niet strikt theoretisch, maar worden zij bewust praktijkgericht gehouden met onder meer video- en audiofragmenten, leergesprekken en klassikale oefeningen.

Belangrijke werkvormen in de opleiding zijn de practica, het zelfstandig oefenen naar aanleiding van demonstraties, het zelfstandig oefenen in het competentielaboratorium, de begeleide zelfstudie, het bijwonen en verslaan van studiedagen, het projectmatig werken en het geven van presentaties.

Ook het elektronisch leren heeft een plaats gekregen in de opleiding. Dokeos biedt verschillende mogelijkheden. Zo kan de student via de elektronische leeromgeving (ELO) zelfstandig oefenen in het omzetten van spraakstalen in fonetisch schrift of kan hij/zij via een proefexamen nagaan of zijn/haar voorkennis voldoende is voor het vak neurolinguïstiek. Op Dokeos vindt de student ook diverse documenten terug, zoals syllabi, opdrachtfiles en de PowerPointpresentaties die gebruikt werden in de lessen. In sommige gevallen worden hieraan rechtstreekse links gekoppeld naar nuttige websites met betrekking tot de cursus. Dokeos biedt ook de mogelijkheid om oefeningen aan te maken binnen de cursus. Voorbeelden hiervan zijn de toepassingen op het fonetisch schrift binnen de cursus fonetiek en de mogelijkheid tot zelfevaluatie met betrekking tot de kennis van neuroanatomie binnen de cursus neurolinguïstiek. Op die manier biedt Dokeos de student de kans zelfstandig te oefenen zo vaak hij/zij dat wil. Voor sommige cursussen biedt Dokeos een forum aan waar de studenten, onder toezicht van de lesgever, kunnen discussiëren over bepaalde topics. Voor het vak stellen wordt met de module 'studentenpublicaties' gewerkt. Studenten dienen hun taak in op de elektronische leeromgeving en krijgen ook feedback langs deze weg. Voordeel hiervan is dat alle studenten die ingeschreven zijn voor dit vak, toegang hebben tot deze documenten en dus ook kunnen leren van elkaar én van de feedback aan andere studenten.

Voor elk opleidingsonderdeel bestaat er een syllabus, een cursus of een handleiding. Voor sommige opleidingsonderdelen is er een bijkomend handboek.

De gesprekken en de analyse van het studiemateriaal tonen volgens de commissie aan dat de opleiding zich inspant om werkvormen te hanteren waarmee de studenten daadwerkelijk de competenties kunnen verwerven. Toch stelt de commissie ook grote Individuele verschillen vast in de kwaliteit van het leermateriaal. Er is geen gemeenschappelijke bewaking of centrale sturing van de kwaliteit van de cursussen waardoor het helikopterzicht en de integratie vaak ontbreken.

De commissie vond geen informatie over de verhouding tussen docentgerichte en studentgerichte werkvormen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt het noodzakelijk dat lectoren recente wetenschappelijke bevindingen in de cursussen integreren.
- De commissie adviseert de opleiding een bijzondere inspanning te doen om de kwaliteit van alle cursusmateriaal te evalueren en te actualiseren vanuit een competentiegerichte invalshoek en waar nodig bij te sturen, zodat het een echte ondersteuning vormt voor een competentiegerichte onderwijspraktijk.
- Bovendien moet het cursusmateriaal tijdig en volledig beschikbaar zijn.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de aanvang van het academiejaar krijgen de studenten de jaarkalender met blok- en examenperiodes. Deze kalender blijft ad valvas en via Dokeos consulteerbaar gedurende het academiejaar. In het eerste en het tweede jaar worden de examens gespreid over twee periodes voor de eerste zittijd. Tussentijdse toetsmomenten zoals in het kader van de permanente evaluatie, kunnen de betrokken (praktijk)lector en de studenten met elkaar afspreken.

De evaluatievormen zijn per opleidingsonderdeel opgenomen in de studiefiches. Hierin staat vermeld of het om een permanente evaluatie gaat, of het mondelinge of schriftelijke examens zijn, of er open vragen of meerkeuzevragen gesteld worden en of er een giscorrectie wordt gehanteerd. Bij combinatie van evaluatievormen of spreiding over verscheidene toetsmomenten wordt ook de puntenverdeling aangegeven.

De examenresultaten van januari en juni worden bekendgemaakt op de valven en op Dokeos (op stamnummer). In juni ontvangen de studenten een puntenbriefje.

Tijdens feedbackmomenten na elke examenperiode krijgen de studenten de kans hun examenkopij in te kijken en de evaluatie te bespreken. Hierbij komen ook de scores voor de mondelinge proeven en de permanente evaluatie aan bod. Bij deze feedback krijgt de student vaak tips voor het behalen van een beter resultaat. Hierdoor krijgt de student maximaal inzicht in zijn prestaties en de evaluatie. Indien nodig wordt de student doorverwezen naar de studiebegeleidingsdienst.

De opleiding hanteert een veelheid aan toetsvormen, aangepast in functie van de competenties. Permanente evaluatie vindt vooral plaats voor opleidingsonderdelen die gericht zijn op het gradueel verwerven van competenties (bijvoorbeeld de stage, de beheersing van de eigen stem en spraak en de scriptie). De evaluatie gebeurt in dit geval tijdens het academiejaar. Voor sommige opleidingsonderdelen zijn er praktische proeven

waarbij de student bepaalde vaardigheden moet demonstreren (bijvoorbeeld BESS, toegepaste informatica). Schriftelijke examens omvatten open, gesloten en/of meerkeuzevragen (al dan niet met giscorrectie). Enkele examens verlopen volledig of gedeeltelijk met open boek (statistiek, neurolinguïstiek, sociale organisatie, ...). Bij mondelinge evaluaties krijgt de student steeds de tijd voor een schriftelijke voorbereiding. Bij de mondelinge examens in het derde jaar is naast de examinerator een intern of extern jurylid aanwezig. Die fungeert als observator of vervult eventueel een adviserende rol.

Op het einde van de eerste zitting, na de examens van januari en juni, beraadslaagt de examencommissie of de student de vooropgestelde competenties verworven heeft. Als blijkt dat dit onvoldoende is, krijgt de student nog een kans in de tweede zitting. Dat gebeurt in overeenstemming met het examenreglement van de hogeschool. De examencijfers worden per opleidingsonderdeel online ingebracht in de database van het centrale deliberatiepuntenpakket. Per student en per studiejaar worden de resultaten verzameld. De examencommissie bespreekt het puntenoverzicht per student. Een student slaagt voor een opleidingsonderdeel als hij ten minste 10/20 behaalt en verwerft een creditbewijs voor elk opleidingsonderdeel waarvoor hij/zij geslaagd is.

Algemeen wordt de kwaliteit van de toetsing gestuurd door het examenreglement waaraan iedere (praktijk)lector zich dient te houden. Voor elke examenperiode worden de (praktijk)lectoren op de hoogte gebracht van eventuele wijzigingen. De opleidingscommissie moet ook waken over de kwaliteit van de examens. De perceptie van de kwaliteit van de examens komt specifiek aan bod in de bevraging van de opleidingsonderdelen.

De studenten kunnen met eventuele klachten over de examens terecht bij de ombudsdienst.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om systematisch zelfevaluatie door de studenten in te bouwen in de beoordeling van de stages. Ook vormen van peer review kunnen de studenten helpen om zelf kritisch de eigen prestaties te beoordelen.
- De commissie vraagt dat de opleiding dringend werk maakt van een echt toetsbeleid dat congruent is met de ontwikkeling naar een competentiegerichte onderwijspraktijk.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de toegang tot de professionele bacheloropleiding Logopedie en audiologie zijn geen voorbereidings- of schakelprogramma's nodig. De toelatingsvoorwaarden voor de opleiding komen overeen met artikel 23 van de onderwijs- en examenregeling. Hierin staat vermeld dat een student kan toegelaten worden voor een bacheloropleiding als hij in het bezit is van een diploma van secundair onderwijs, uitgereikt door de Vlaamse Gemeenschap, van hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, van hoger onderwijs voor sociale promotie (uitgezonderd het getuigschrift Pedagogische bekwaamheid) of van een studiebewijs dat krachtens een wettelijke norm, een Europese richtlijn of een internationale overeenkomst als gelijkwaardig met een van de voorgaande diploma's wordt erkend. Kandidaat-studenten die niet voldoen aan de hierboven vermelde toelatingsvoorwaarden kunnen toegang krijgen tot een bepaalde opleiding als ze slagen in een toegangsonderzoek.

Het programma is zo opgebouwd dat het aansluit bij de voorkennis van de generatiestudent. De begincompetenties voor de verschillende opleidingsonderdelen staan in de studiegids vermeld.

De opleiding Logopedie en audiologie kent omwille van verschillende redenen een gevarieerde instroom. Zo zijn er de generatiestudenten, studenten die Logopedie of Audiologie kiezen na één of meerdere jaren in een andere opleiding en studenten die reeds andere studies voltooid hebben. Sommige studenten combineren werken met studeren.

Ook de vooropleiding van de eerstejaars Logopedie en audiologie is divers (cijfers voor 2004-2005): 67,14% ASO, 22,86% TSO, 4,29% KSO en 2,86% BSO. In de opleiding Logopedie en audiologie zijn nauwelijks jongens ingeschreven.

Globaal is de studentengroep dus heel heterogeen, zowel op het vlak van voorkennis als leeftijd en sociale situatie. De commissie waardeert in het bijzonder dat de opleiding deze diversiteit en de nood om te individualiseren op verschillende manieren opvangt:

Ten eerste is dit mogelijk dankzij het zogenaamde flexibiliseringsdecreet en de EVC/ EVK's.

- Ten tweede biedt Hogeschool Gent (mits schriftelijke aanvraag en na goedkeuring) aan bepaalde categorieën studenten extra studie- en examenfaciliteiten aan:

- studenten in moeilijke sociaaleconomische omstandigheden;
- studenten met een speciaal statuut inzake topsport of kunstbeoefening;
- studenten die een mandaat vervullen in officiële bestuursorganen van de hogeschool, bijvoorbeeld de studentenraad;
- studenten met een functiebeperking (een motorische, visuele of auditieve handicap);
- studenten met leerstoornissen;
- studenten met een chronisch medische aandoening.

De commissie vernam dat de opleiding Logopedie en audiologie al verschillende initiatieven genomen heeft om studenten hierin tegemoet te treden. Het anticiperen van problemen door de keuze van de stageplaats is hier een voorbeeld van. Zo werd er voor een studente met visusstoornissen gekozen voor een stageplaats die zij kon bereiken met de belbus of waarbij zij bij gebruik van ander openbaar vervoer niet te vaak moest overstappen. Een studente die werken combineerde met studeren, kreeg een stageplaats die qua verplaatsing en qua urenverdeling te combineren was met haar werksituatie. Analoog hieraan werd er bij twee studenten met het statuut van topsporter voor gezorgd dat de stage en het trainingsprogramma bij elkaar aansloten. Voor een studente met gehoorstoornissen werd een FM-systeem gebruikt tijdens de lessen en een studente met een fysieke handicap kreeg bij schriftelijke examens meer tijd om het examen af te leggen en kon haar antwoorden mondeling toelichten.

Ten derde worden bij het begin van de opleiding opfriscursussen ingericht in het departement Gezondheidszorg. Dat is bijvoorbeeld het geval voor Nederlands (grammatica en spelling) en fysica.

In de vierde plaats kiest de opleiding voor een opzettelijke veelzijdigheid aan leervormen, wat tegemoet komt aan studenten met verschillende leerstijlen.

Andere initiatieven zijn:

- Studietrajectgesprekken voor alle eerstejaarsstudenten. Binnen de opleiding Logopedie en audiologie gaat het om individuele gesprekken tussen de studietrajectbegeleider (een lesgever uit het team) en de student, waarbij het verloop van het studiejaar geëvalueerd wordt op momenten die cruciaal zijn voor de student (bijvoorbeeld op het einde van de eerste stageperiode en vóór de partiële examens, na de partiële examens en vóór de blokperiode op het einde van het academiejaar). Deze studietrajectgesprekken bieden de student de mogelijkheid om problemen bespreekbaar te stellen en kunnen een opstapje zijn naar andere vormen van studentenbegeleiding. Naargelang de behoefte en de vraag kunnen studenten extra individuele trajectbegeleiding aanvragen.
- Wat de stage betreft, kan de student desiderata opgeven met betrekking tot de stageplaats.
- Studenten die extra begeleiding nodig hebben of wensen, kunnen, eventueel in groep, een beroep doen op de lectoren tijdens monitoraten die opgenomen zijn in het uurrooster. Dit kan ook via een forum op Dokeos waar de student zich niet alleen kan richten tot de docent, maar ook kan overleggen met medestudenten.
- Waar mogelijk gaat de opleiding op zoek naar oplossingen voor individuele vraagstukken. Zo blijken Sommige studenten door diverse oorzaken problemen te hebben met het bereiken van bepaalde competenties. Studenten met spraak- of stemstoornissen worden bijvoorbeeld doorverwezen naar een logopedist. Studenten met problemen op het vlak van assertiviteit of sociale vaardigheden kunnen terecht bij een psycholoog. In sommige gevallen ondersteunt de opleiding het leerproces door het aanbieden van een alternatieve stage, die dan niet kan leiden tot het verwerven van credits.

Tijdens elke informatiesessie overloopt men de typische vaardigheden van de logopedisten en audiologen en wijst men de kandidaat-student erop dat hij het gesproken en geschreven Nederlands voldoende moet beheersen en bereid moet zijn een ernstige inspanning te leveren voor de perfectionering van deze vaardigheden. Ingeschreven studenten, of op aanvraag ook kandidaat-studenten, krijgen een logopedisch bilan, waarin deze inspanningen gespecificeerd worden.

De beheersing van het Nederlands is een vereiste voor het doorlopen van een volwaardige stage en kan een hinderpaal zijn voor de studentenuitwisseling met niet-Nederlandstaligen. Studenten met specifieke beperkingen

krijgen een aangepaste ondersteuning. Studenten met ernstige beperkingen op het punt van spraak- en taalbeheersing worden op de mogelijkheid van een heroriëntering gewezen. Bij het begin van de opleiding vindt er een initiatieweek plaats met opfrissingscursussen voor linguïstiek en ICT-gebruik.

Werkaanbiedingen voor logopedisten en audiologen worden zelden langs de klassieke kanalen bekendgemaakt. De opleiding richtte daarom enkele jaren geleden bij wijze van dienstverlening aan het werkveld en aan haar afgestudeerden een vacaturedienst op. Hiervoor duidde het team een verantwoordelijke aan die een database aanlegt van geïnteresseerde afgestudeerden, de binnenkomende werkaanbiedingen inzammelt en ofwel de coördinaten van de afgestudeerden (mits hun toestemming) doorgeeft aan de werkgever, ofwel de informatie verwerkt in een gerichte mailing naar de afgestudeerden zelf.

De studenten geven tijdens de gesprekken met de commissie blijk van grote tevredenheid over:

- de contacten met de lectoren;
- de geringe afstand tussen lectoren en studenten;
- de voorbereiding op de examens;
- de didactische kwaliteiten van de meerderheid van de lectoren;
- de kwaliteit van de begeleiding tijdens stages en scriptie.

Als verbeterpunt vermelden de studenten de communicatie via het elektronisch leerplatform Dokeos. Alvast wat het organisatorische aspect aangaat, werkt de opleiding sedert 2005-2006 met zogenaamde virtuele valven, een luik van het elektronisch leerplatform dat een discussieforum biedt en directe toegang geeft tot allerlei praktische informatie. De opleiding moet wel aandacht besteden aan een tijdige informatievoorziening.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie is van oordeel dat de opleiding haar instroombegeleiding nog kan versterken door Lassi verplicht te maken voor alle eerstejaars.
- Bovendien vindt de commissie dat, rekening houdend met de heterogene instroom, een uitbreiding van het aantal initiatiecursussen tijdens de zomervakantie de efficiëntie van de lessen kan verbeteren.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Het programma is een adequate transformatie van de eindkwalificaties qua niveau, oriëntatie en de domeinspecifieke eisen. Het gewicht van de individuele opleidingsonderdelen is goed gebalanceerd. De inhoudelijke samenhang is goed. De opleiding heeft voldoende aandacht voor de studeerbaarheid van het programma. De afstemming tussen vormgeving en inhoud is voldoende. De inhoud van de cursussen zijn praktijkgericht en actueel. De beoordeling en de toetsing zijn gericht op de realisatie van de leerdoelen en tevens transparant.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De belangrijke aspecten van het personeelsbeleid staan vermeld in de -hogeschooldocumenten. De commissie kon de procedures inkijken voor de vacatures, de aanstelling van het personeel, de benoeming en bevordering, de evaluatie van het personeel, de nascholing en het onthaal van een nieuw personeelslid. De opleiding beschikt ook over zelfevaluatieformulieren voor het personeel.

De vakgroepen bepalen mee de functie- en profielomschrijving van de in te vullen ambten als die eerder vakspecifiek zijn en minstens één collega van de vakgroep, maakt deel uit van de selectiecommissie. Bij meer opleidingsspecifieke profielen, neemt de opleidingscommissie die taak over en zal minstens één vertegenwoordiger van de opleidingscommissie deelnemen aan de selectiegesprekken.

De personeelsleden gaven tijdens de gesprekken met de commissie te kennen dat de functiebeschrijvingen voor verbetering vatbaar zijn, zeker wat betreft de niet-lesgebonden activiteiten.

De hogeschool streeft ernaar om de opdrachten zo gelijk en eerlijk mogelijk te verdelen. Zij somt alle specifieke taken op in de opdrachtliche en drukt dit uiteindelijk uit in een percentage van een voltijdse betrekking.

Er zijn twee soorten evaluaties: de statutaire en de omstandigheidsevaluatie. De statutaire evaluatie geldt voor tijdelijke personeelsleden die voor minstens elf maanden aangesteld werden. Zij worden geëvalueerd vóór het einde van hun aanstellingsperiode. Vastbenoemde personeelsleden moeten binnen de drie jaar na hun benoeming geëvalueerd worden; daarna moeten vastbenoemde personeelsleden om de vijf jaar geëvalueerd worden. De omstandigheidsevaluatie is een bijkomende evaluatie die gebeurt aan de hand van dezelfde criteria als de statutaire evaluatie, maar eindigt met een globale conclusie zoals “ geschikt voor vaste benoeming”.

Anders dan voor de evaluatiegesprekken, is er geen specifieke procedure voor de functioneringsgesprekken. Die bestaan trouwens ook niet op het niveau van de hogeschool.

De opleiding organiseert jaarlijks een evaluatie door de studenten. De numerieke verwerking gebeurt centraal. Het departementshoofd neemt de eindconclusies en de verwerking van de open vragen voor zijn rekening. Hij bespreekt de resultaten van de bevraging van de opleidingsonderdelen met de betrokken (praktijk)lector en die van de opleiding met de coördinator. Naar aanleiding van dit gesprek stelt de betrokken lector of coördinator een rapport op met eventueel een verbeterplan. Als een bevraging wijst op een probleem, nodigt het departementshoofd de betrokkene uit voor een functioneringsgesprek, al dan niet in het bijzijn van de opleidingscoördinator. De globale resultaten worden besproken in de departementsraad en de coördinatorenvergadering.

De onderwijskundige professionalisering van het personeel speelt in op innovaties, nieuwe visies, technieken en ICT-toepassingen binnen het werkveld van logopedisten en audiologen. Vernieuwingen in onderwijsmethodiek en

didactiek (zoals projectgestuurd onderwijs, begeleide zelfstudie) en de implementatie van de elektronische leeromgeving Dokeos, vragen een steeds grotere tijdsinvestering van het personeel. Daarbij kunnen personeelsleden gebruik maken van initiatieven die op het niveau van de associatie Gent genomen worden of op het niveau van de Hogeschool Gent of van het departement Gezondheidszorg.

Startende leden van het onderwijzend personeel worden verondersteld de basisopleiding te volgen, ingericht door de posthogeschoolvorming van de associatie.. Jaarlijks kunnen ook ervaren leerkrachten een vervolmakingsopleiding volgen, aangeboden door dezelfde dienst.

Elke nieuwe collega ontvangt het departementaal Vademecum voor lectoren en het onderwijs- en examenreglement (OER) met departementale aanvullingen. Opleidingsgerelateerde informatie ontvangt de nieuwe collega van de opleidingscoördinator die ook een “coach” aanduidt. De vrijdag voor de start van het academiejaar vindt er een receptie plaats ter verwelkoming van alle nieuwe collega’s, samen met hun coaches en de opleidingsverantwoordelijken.

De commissie heeft aan de hand van de beschikbare documenten kunnen vaststellen dat het personeel over voldoende expertise beschikt om het programma adequaat te kunnen invullen.

Volgens de commissie maken enkele lectoren hun kwalificaties goed waar, maar missen anderen de uitstraling die op grond van hun diploma verwacht kan worden. De commissie denkt hierbij aan de voorbeeldfunctie, de publicaties, de bekendheid in de beroepswereld, het engagement naar de studenten en het maatschappelijk dienstbetoon.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding werk te maken van een gelijkekansenbeleid.
- Daarnaast beveelt ze de opleiding aan om de lectoren via peer review kritisch naar elkaar te leren kijken.
- Naast het formuleren van duidelijke functieomschrijvingen, adviseert de commissie het invoeren van functioneringsgesprekken op structurele basis.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De gesprekken met het werkveld en met de afgestudeerden tonen volgens de commissie aan dat de opleiding goede contacten onderhoudt met het werkveld, wat ze als een noodzakelijke voorwaarde beschouwt voor de professionele gerichtheid van de opleiding.

Volgens de commissie realiseert de opleiding op verschillende manieren de eis tot professionele gerichtheid van haar personeel.

Het personeel heeft een ruime werkervaring opgebouwd. Bij de selectie van nieuwe personeelsleden is dit trouwens een van de criteria. De statistische resultaten van de bevraging over de werkervaring tonen aan dat er twintig personeelsleden zijn met werkervaring bovenop hun onderwijsactiviteit in de hogeschool, hoofdzakelijk in de beroepspraktijk. Gemiddeld hebben die personeelsleden tien jaar praktijkervaring. In de opleiding zijn negen gastprofessoren actief; zij vervullen samen in de opleiding 1,2 voltijds equivalenten (VTE). Zij zijn actief in hun specifiek werkgebied en het is juist vanwege hun specialisatie en werkervaring dat zij als gastprofessor worden aangesteld.

Elf van de zeventien lesgevers met een diploma in de Logopedie en audiologie werken parttime in het werkveld (zelfstandige praktijk of dienst logopedie/ audiologie). De opleiding houdt de nuttige ervaringen van het personeel bij.

De frequente aanwezigheid van verschillende leden van het team op stage is een stevige waarborg voor een intens contact met de beroepspraktijk. Twaalf van de zeventien lesgevers met een diploma in de Logopedie en audiologie doen aan stagebegeleiding.

De dienstverlening, al dan niet geformaliseerd in samenwerkingsakkoorden, is tot nog toe eerder beperkt. Zo zijn er de jaarlijks lessencycli Nederlands met gebaren (in samenwerking met SIG) en de workshops rond stem voor beroepssprekers. Er zijn ook enkele tussenkomsten zonder vaste regelmaat zoals de medewerking aan vorming voor telefoonenquêteurs, de medewerking aan een forensisch-fonetisch politieel onderzoek, de workshops computerfonetiek en de thematische studiedagen.

De opleiding geeft toe dat de lectorenmobiliteit nog sterk uitgebouwd moet worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan de internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs te versterken en te stimuleren. Ook zou zij de participatie aan internationale netwerken en samenwerkingsverbanden met binnenlandse en buitenlandse partnerinstellingen dringend moeten intensifiëren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opdrachtvolumes schommelen van 8,21 VTE tot 10,16 VTE. Het personeelsvolume per student varieert van 0,54 voltijds equivalenten in 2005, tot 0,79 voltijds equivalenten in 2001. In het academiejaar 2005-2006 is de omkadering in de opleiding nog steeds aan de lage kant. Het personeelskader is over de jaren heen aanhoudend gereduceerd, terwijl de studentenaantallen gestaag stijgen.

De opleiding beschikt over 22 statutaire personeelsleden waarvan er 9 voltijds zijn en 13 deeltijds. 10 zijn vastbenoemd en 12 werken in tijdelijk dienstverband. 17 zijn lector, 5 praktijklector en 1 is docent.

Bovendien beschikt de opleiding over 11,2 contractuele personeelsleden, waarvan er 1 voltijds is, 9 deeltijds zijn en 2 een opdracht hebben van 0.6 voltijds equivalenten.

Er werken in de opleiding 4 gegradueerden met het statuut van praktijklector en 17 personeelsleden met een licentiaatdiploma met het statuut van lector. 3 personeelsleden zijn doctor, 1 met het statuut van docent, 2 met het statuut van lector. Er zijn 9 gastprofessoren actief in de opleiding, gezamenlijk goed voor 1,2 voltijds equivalenten. Onder hen bekleden 5 het ambt van gastprofessor-lector, 4 het ambt van gastprofessor-praktijklector.

De verhouding man-vrouw is bij de statutaire personeelsleden 5 op 17 en bij de contractuele personeelsleden 5 mannen op 7 vrouwen.

De leeftijdspiramide is gezond: 2 lectoren jonger dan 30 jaar, 10 zijn tussen 30 en 39 jaar oud, 4 lectoren zijn tussen 40 en 49 jaar oud, en 6 zijn 50 jaar of ouder.

De opleiding is er zich terdege van bewust dat een aanpassing van de omkadering zeker tot een van de verbeterpunten behoort.

Het blijft echter moeilijk met een “bevroren” personeelsformatie soepel in te spelen op fluctuaties in de studentenaantallen. Hierdoor moet de opleiding vaak een beroep doen op de goodwill van het personeel om de opdrachtinvulling soepel te interpreteren. Het personeel kent een vrij grote werkdruk. Het is duidelijk dat accentverschuivingen zeker in een initiële fase een grotere personeelsinvestering vragen. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de overgang van overdrachtsleren naar ervaringsintegrerend leren en naar begeleid zelfstandig leren, van individueel naar coöperatief leren en nieuwe evaluatievormen zoals (groeps)assessment.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan de opleiding haar personeel nog efficiënter inzetten door op een creatieve manier de toewijzing van personeel aan opleidingsonderdelen te herorganiseren en samen te werken met de andere opleidingen binnen het departement.
- De commissie adviseert de opleiding om meer aandacht te geven aan de verhouding tussen voltijds en deeltijds personeel, zodat een kerngroep van voltijdse lectoren het geheel en de samenhang van de opleiding kan bewaken en ondersteunen. Het cultiveren van een breed overzicht op de opleiding bij iedereen en het creëren van kansen op medezeggenschap erover, zoals de opleiding nu al doet, dragen zeker ook bij tot het bewaken en de controle van de samenhang van de opleiding. De commissie raadt de opleiding aan om de inspanningen op dit punt niet te laten verslappen.
- De commissie vindt het verder noodzakelijk dat de opleiding de slaagpercentages analyseert in functie van een beleidsmatige aanpak van de niet-geslaagden en dat ze die analyse koppelt aan een totaalvisie en daarmee anticipeert op het nieuwe financieringsbeleid.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding beschikt over gekwalificeerd personeel en voert een personeelsbeleid dat goed functioneren in het onderwijsproces mogelijk maakt. Het aantal lectoren met praktijkervaring is relatief groot en er is aandacht voor de pedagogische, didactische en vakinhoudelijke vorming van de onderwijsgeevenden.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Globaal waardeert de commissie de infrastructuur bijzonder (bib, restaurant, klassen, labs ....) alsook het materiaal waarover de studenten beschikken (computers, cursusteksten,...) en de interne communicatie (Dokeos, valven,...). De infrastructurele faciliteiten bieden een efficiënt kader om de opleidingsbehoeften in te vullen en de opleiding haar specifieke opleidingsdoelstellingen te laten realiseren.

De hall op de gelijkvloerse verdieping is de inkom voor studenten, bezoekers en bewoners van het studentenhome. Er is permanentie van 8u tot 18u. In de inkomhal bevindt zich het onthaal waar de studenten ook terecht kunnen voor kopieerkaarten. Vanuit deze ruimte staan er wegwijzers naar de andere lokalen. In de inkomhall bevinden zich: een monitor waarop mededelingen voor de studenten doorlopend verschijnen, een wachtruimte, telefooncellen, een informatiezuil met pc waarin onder meer de website van de hogeschool en informatie over de bibliotheken geraadpleegd kan worden en vanwaar ook computerterminals gereserveerd kunnen worden, een fotokopieermachine en een mededelingenbord.

De studenten kunnen rustig studeren in een lokaal dat uitgerust is als zelfstudielokaal met zestien netwerkterminals, voorzien van courante software: tekstverwerking, elektronisch rekenblad, databeheer, internet, e-mail. Printen gebeurt via de netwerkprinters.

Lectoren beschikken niet over een eigen bureau op school. Wel is er naast een ruime lectorenkamer ook een werkruimte met pc's waar zij rustig kunnen werken.

De opleiding beschikt over goed uitgeruste leslokalen (overheadprojector, scherm en bord). De bezetting van de leslokalen is meestal voldoende afgestemd op de specifieke didactische noden. Elke verandering van leslokaal wordt ad valvas aan de studenten gemeld; dit gebeurt eventueel ook via de virtuele valven op de elektronische leeromgeving.

De opleiding Logopedie en audiologie beschikt over twee specifieke praktijklokalen. tLap is uitgerust met basis- en gespecialiseerd materieel: tests en andere onderzoeksmiddelen, therapiematerieel, laptop (met geïntegreerde dvd-speler), cabines voor audiometrische tests, mappen met opdrachten voor praktische oefeningen en voorbeelden van stagedocumenten. Het observatielokaal heeft een onewayscreen. Dit is noodzakelijk voor contacturen (practica) waarbij derden (patiënten, cliënten, leerlingen) geobserveerd kunnen worden.

De opleiding actualiseert permanent haar bibliotheekbestand en heeft abonnementen lopen op de meest gerenommeerde tijdschriften. Naast specifieke vakliteratuur en een uitgebreid gamma aan literatuur over aangrenzende vakdomeinen, bevat de bibliotheek ook heel wat naslagwerken. Ook een toenemend aantal cd-roms is beschikbaar voor zelfstudie. De collectie is afgestemd op de curriculuminhouden van de beide afstudeerrichtingen.

De campus is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om te zoeken naar grotere lokalen voor het werken met grote groepen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding Logopedie en audiologie schenkt veel aandacht aan de informatiedagen. Het opleidingsprogramma in het algemeen en vooral het programma van het eerste jaar worden met de potentiële studenten en de aanwezige ouders doorgenomen. Zij krijgen de kans vragen te stellen, cursussen in te kijken en de diverse praktijklokalen te bezoeken. Verscheidene (praktijk)lectoren staan ter beschikking voor extra informatie.

Tijdens de opendeurdag wordt dezelfde informatie aangeboden. Geïnteresseerden krijgen een informatiebundel bij het onthaal in het departement. Tijdens de gehele dag kunnen kandidaat-studenten logopedisch en audiologisch test- en therapiemateriaal inkijken en kunnen zij observeren hoe studenten experimenteren met beroepsgerichte computerprogramma's. Wie wil, kan vrijblijvend een stemspraakscreening en/ of een gehoorstest laten uitvoeren. Studenten staan hun toekomstige medestudenten te woord.

Een ander kanaal waar abituriënten steeds meer gebruik van maken, is de website (<http://www.hogent.be>). Dankzij het e-mailsjabloon kunnen ze hun vragen rechtstreeks aan de opleidingscoördinator voorleggen.

Voor de officiële start van het academiejaar vindt een onthaalweek plaats voor de eerstejaarsstudenten. In een algemene informatiesessie stellen het departementshoofd en de departementssecretaris de structuur van de hogeschool en het departement en de visie, de missie en de cultuur voor. Ook de verschillende informatiekkanalen die de communicatie tussen de studenten en het bestuur mogelijk maken, komen hierbij aan bod. Een afgevaardigde van SOVOREG en van de studentenorganisatie lichten hun werking toe. In de gesprekken met de commissie geven de studenten aan dat meer aandacht voor de kennismaking tijdens de onthaalweek een goede zaak zou zijn.

Na deze algemene informatiesessie worden de nieuwe studenten per opleiding gegroepeerd, waarna zij van de opleidingscoördinator informatie krijgen over het lessenrooster, de groepsindeling, de cursussen, de studieboeken, enz. Aansluitend stelt de coördinator van de studentenbegeleiding het aanbod en de werking van deze dienst voor.

De eerstejaarsstudenten krijgen tijdens de onthaalweek ook een uitgebreide introductie in de bibliotheek. De documentatie die hier wordt uitgereikt, wordt in de loop van het academiejaar verder gebruikt en aangevuld in het opleidingsonderdeel spraaktaalbeheersing, partim vakliteratuur.

De opleiding organiseert vrijblijvende sessies waarin de studenten hun voorkennis kunnen opfrissen. Voor een optimale werking moet men het beginniveau van de student qua beheersing van de eigen stem- en spraakvorming en qua spelling van de Nederlandse taal correct kunnen inschatten. Daarom neemt men van

iedere student een logopedisch bilan en een Nederlandstalig dictee af. Indien nodig worden de studenten voor bijkomend onderzoek doorverwezen naar gespecialiseerde diensten. De studenten krijgen ook een introductie in het werken met e-mail en Dokeos.

Iedere student ontvangt bij aanvang van het academiejaar een cd-rom met de studiegids en het examenreglement. De studiegids bevat informatie over de opleidingsonderdelen. De studenten vinden er informatie over de werkvormen, de lesgever(s), het aantal gedoceerde uren, de practica, de studielast, de impact van het vak, de manier van evaluatie, de gewenste voorkennis enz. Dezelfde gegevens staan ook op de website van Hogeschool Gent. Uit bevraging van studenten over 51 opleidingsonderdelen, gespreid over de academiejaren van 1998 – 1999 tot 2003 – 2004, blijkt dat de studiegids de juiste informatie weergeeft. Omdat sommige studenten evenwel geen gebruik maken van deze informatiekanalen, wordt de vakgerichte informatie ook wel vooraan in de syllabus opgenomen. Het examenreglement wordt volledig en kort voor de examenperiode nog eens extra toegelicht door de departementssecretaris.

Op vaste tijdstippen vinden er studietrajectgesprekken plaats, waarbij een aantal (praktijk)lectoren de verantwoordelijkheid heeft over een bepaalde groep. Deze studietrajectgesprekken kunnen in groep of individueel gebeuren. De (praktijk)lectoren fungeren als eerstelijnsopvang en verwijzen zo nodig door naar de studiebegeleiders.

In de eerste plaats ontvangen alle studenten de Suxeswijzer, een uitgave van Hogeschool Gent. Dit is een brochure met tips voor het studeren en om de kans op slagen in de eerste zittijd te vergroten. Bijkomend organiseert het departement studievaardigheidensessies (onder meer rond organisatiestudieplanning, noteren en structureren; een schema maken, mindmappen en examens), al dan niet uitgebreid met individuele begeleiding.

De studenten kunnen ook inschrijven voor sessies over faalangst en examenstress in kleine groepjes van maximum zes personen. Deze sessies zijn vooral gericht op eerstejaarsstudenten.

Studenten kunnen bovendien een gratis cd-rom krijgen die dieper ingaat op faalangst. Deze wordt aangeboden door Hogeschool Gent en is verkrijgbaar via de studiebegeleiders of via het centrale secretariaat van de hogeschool. De studenten kunnen ook terecht bij de centrale studiebegeleider.

Verschillende psychologen, verbonden aan het departement, staan in voor de psychosociale begeleiding. Deze begeleiding gebeurt na afspraak op vastgelegde dagen/uren. In acute gevallen kunnen de studenten een psycholoog telefonisch contacteren.

Studenten met specifieke juridische vragen kunnen terecht bij de jurist van het departement of bij SOVOREG, de dienst Studentenvoorzieningen van Hogeschool Gent. Ondersteuning en advies in materies zoals huisvesting, jobs, het statuut als student, financiële moeilijkheden vinden de studenten bij SOVOREG.

Afhankelijk van het opleidingsonderdeel wordt het monitoraat ofwel verzorgd in werkcolleges voor studenten met leerstofproblemen ofwel in monitoraatsessies. Deze laatste worden georganiseerd op vraag van de student via de betrokken lector. Er is een groeiende tendens om ook het elektronisch leerplatform als forum voor het monitoraat te gebruiken. Het grote voordeel hiervan is dat de inhoud bewaard blijft en bereikbaar is voor alle studenten.

Het departement beschikt over een parttime coördinator voor internationalisering. Hij geeft jaarlijks per opleiding een briefing aan geïnteresseerde studenten. Per opleiding is er een ankerpersoon die suggesties doet voor de inhoudelijke invulling van de uitwisseling en deze verder opvolgt. Studenten in het buitenland kunnen met de ankerpersoon en de andere teamleden contact onderhouden via e-mail en het elektronisch leerplatform. Omgekeerd biedt de hogeschool extra ondersteuning aan buitenlandse studenten in de vorm van onthaal, administratieve begeleiding, taallessen, enz.

De commissie stelde in de gesprekken met de studiebegeleiders een grote betrokkenheid bij de studenten en inzetbereidheid vast, wat door de studenten eveneens bevestigd en sterk gewaardeerd werd.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Niettegenstaande de intense begeleiding en de vroege start van de scriptiewerkzaamheden (in het tweede jaar), stelt een aantal derdejaarsstudenten het indienen van hun scriptie uit, een mogelijkheid die de huidige onderwijsregelgeving toelaat. Deze tendens maakt de scriptie-initiatie die reeds enkele jaren in het tweede jaar georganiseerd wordt, des te relevanter. Dit aspect van de opleiding zou nog versterkt mogen worden.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	goed
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Er zijn voldoende goed uitgeruste lokalen en er is constante aandacht voor het didactisch materiaal. De ict-ondersteuning is goed. De opleiding nam ook voldoende initiatieven met het oog op de informatievoorziening en de studiebegeleiding. Ze besteedt veel aandacht aan de instroom.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Onder meer op basis van een kwaliteitsverklaring, bouwde de opleiding een kwaliteitssysteem (EFQM met TRIS methode) uit. Intussen keurde het bestuurscollege de nota "Uitbouw van de kwaliteitszorg aan Hogeschool Gent vanaf 2000-2001" goed die twee jaar later geactualiseerd werd voor de periode vanaf 2002 – 2003. De kwaliteitsverklaring stelt dat er continu op alle niveaus integraal aan kwaliteitszorg wordt gewerkt via het systeem van zelfevaluatie rapporten als eerste pijler.

Elk niveau (sector, dienst, departement of opleiding) wordt regelmatig geëvalueerd. Bij een zelfevaluatie worden de verantwoordelijken en alle personeelsleden van de betreffende sector of dienst betrokken. De commissie kon de jaaractieplannen en de strategische verbeterplannen inkijken.

De commissie waardeert dat de opleiding in haar kwaliteitswerking uitdrukkelijk het principe van de PDCA-cirkel hanteert. Dat blijkt onder meer uit de manier waarop ze de doelen laat evalueren via regelmatige bevestigingen.

Bij een zelfevaluatie van een opleiding worden de personeelsleden en de studenten betrokken. Elke zelfevaluatie leidt tot een rapport dat bezorgd wordt aan de hoofdverantwoordelijke en aan het Centrum voor Kwaliteitscontrole (CKC). Voor externe visitaties wordt het zelfevaluatie rapport eerst aan de departementsraad en het bestuurscollege voorgelegd. Het bestuurscollege bekrachtigt de beslissing van de departementsraad over de opvolging van de aanbevelingen van de visitatiecommissie. Bij een zelfevaluatie worden de gegevens verwerkt van elk type enquête dat bijdraagt tot het beoordelen van een opleiding. De studenten, de alumni, de medewerkers en het beroepsveld worden regelmatig bevestigd om na te gaan of hun verwachtingen ingelost worden. Deze bevestigingen van belanghebbenden vormen de tweede pijler. Een derde en vierde pijler zijn het werken met verbeterdoelen en de verbeterplannen. Vanuit het zelfevaluatie rapport legt de opleidingscommissie door analyse van de sterkten en zwakten een aantal prioritaire verbeterdoelen vast, die door het betreffende bestuursorgaan goedgekeurd worden. Elk verbeterdoel leidt tot een verbeterplan dat wordt voorgelegd aan het Centrum voor Kwaliteitscontrole.

Binnen de opleidingen is de opleidingscommissie de stuwende kracht die verantwoordelijk is voor de kwaliteitszorg. De opleidingscommissie Logopedie en Audiologie zet in elke zitting kwaliteitskwesities op de agenda.

Vanuit de impuls van het Centrum voor Kwaliteitscontrole nam de opleiding vanaf het academiejaar 1998 – 1999 systematisch enquêtes af van de studenten. Het departement opteerde voor een bevestiging van drie opleidingsonderdelen/vakken per opleidingsjaar om de studenten niet met enquêtes te overbelasten, wat de ernst van de respons ten goede komt. De gegevens worden centraal verwerkt waarna de titularissen, het departementshoofd en de voorzitter van de opleidingscommissie het overzicht van de resultaten krijgen. Zoals eerder vermeld, kunnen deze overzichten bijdragen tot functioneringsgesprekken met elke (praktijk)lector.

De bevestiging over de opleiding zelf gebeurt om de drie jaar. De voorlaatste bevestiging van de opleiding gebeurde in 2001- 2002. De laatste bevestiging dateert van 2004 – 2005. De commissie stelde onder meer uit de verslagen

van diverse werkgroepen vast dat de opleiding wel degelijk rekening hield met deze resultaten bij het opstellen van de verbeterdoelen.

Als onderdeel van het departementale verbeterplan organiseerde de opleiding in 2001 – 2002 een enquête bij het personeel. De tweede personeelsenquête vond plaats in 2004 – 2005.

Informatie van het beroepsveld verkreeg de opleiding door de bevraging van de stageplaatsen, die door hun ruime diversiteit het beroepsveld representeren. Deze bevraging wordt om de drie jaar georganiseerd. Een eerste bevraging dateert van 2001.

De oud-studenten konden hun mening geven over hun opleiding aan de hand van een aantal facetten. Hiervoor participeerde de opleiding in het Interreg-project van de Lessiushogeschool.

De opleiding is gestart met de ontwikkeling van een kwaliteitshandboek en heeft hiervoor al enkele procedures beschreven.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Om de resultaten van de kwaliteitswerking te borgen, adviseert de commissie de opleiding om nog gericht werk te maken van een echt kwaliteitshandboek.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het academiejaar 1997 - 1998 ging de opleiding van start met een systematische aanpak van de verbeterpunten.

De eerste verbeterplannen voor de opleiding Logopedie en Audiologie werden opgemaakt naar aanleiding van de TRIS-evaluatie in 2000 – 2001. Eerder bestond al een reflex tot verbeteren, maar verbeterpunten werden aangepakt zonder het uitschrijven van een verbeterplan of kwaliteitsborgingsstelsel. Nadat enkele opleidingen en het departement een zelfevaluatie uitgevoerd hadden, werden de verbeterpunten samengebracht in een geïntegreerd jaaractieplan voor het departement. Deze werkwijze staat nu model voor de hogeschool.

De kwaliteitszorg kreeg in de loop van enkele jaren in het departement en de opleiding een steeds belangrijker plaats en werd door een steeds bredere basis gedragen. Dit gebeurde vooral door actieve deelname van personeelsleden aan de TRIS-sessies, het aanbrengen van verbeterpunten, eigen acties en de deelname aan de personeelsenquête.

De verslagen van de werkgroepen en de opleidingscommissie tonen aan dat de opleiding de resultaten van de bevestigingen verwerkt in de beleidsplannen en ook rapport uitbrengt over de mate waarin deze verbeterdoelen gerealiseerd worden.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om kritische bevindingen sneller opnieuw te toetsen om zo de verbetering ervan systematisch te kunnen opvolgen.
- Opdat de resultaten van bevestigingen en evaluaties tot echte kwaliteitsverbeteringsacties zouden leiden, is het volgens de commissie nodig dat de opleiding over een leidende figuur beschikt die beslissingsbevoegdheid heeft en die het mandaat heeft om ook collega's aan te spreken over hun bijdrage aan de kwaliteitsverbeteringsacties.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De voorbije jaren volgden verschillende collega's binnen de opleiding Logopedie en audiologie een TRIS-opleiding. De doelstelling van deze inscholing is binnen de opleiding een aantal ankerfiguren aan te stellen die vertrouwd zijn met de TRIS-procedure in het bijzonder en het kwaliteitsdenken in het algemeen.

De collega's worden ook betrokken in het departementale kwaliteitssysteem via de opleidingscommissies (vaste rubriek "kwaliteit" en de jaarlijkse zitting gewijd aan het opstellen van de verbeterplannen en het jaaractieplan). Ten slotte zijn er driejaarlijkse bevestigingen van het personeel, waarover feedback gegeven wordt op de personeelsvergadering.

Met het oog op de kwaliteitszorg moeten de leden van de departementsraad volgende documenten goedkeuren: het driejaarlijkse TRIS-rapport van de opleiding en de daaruit afgeleide verbeterplannen, het departementale jaarverslag en het jaaractieplan.

De betrokkenheid van de studenten bij de kwaliteitszorg wordt verzekerd door de studenten die deel uitmaken van de opleidingscommissie, door de vertegenwoordiging van de studenten in de studentenraad, door de jaarlijkse studentenbevestiging over drie verschillende opleidingsonderdelen, door de driejaarlijkse bevestiging over de opleiding en door de informele feedback.

Het beroepsveld - waaronder veel oud-studenten - participeert aan kwaliteitszorg door talrijke formele en informele contacten tijdens werkvergaderingen en gedurende de stages. Het beroepsveld en de afgestudeerden worden om de drie jaar bevestigd over de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan de opleiding op dit facet nog sterker scoren door een alumniwerking uit te bouwen. Bestaande alumni-initiatieven uit verschillende departementen van de Hogeschool Gent moeten kunnen profiteren van een schaalvergrotingseffect door de centrale aansturing van de alumniwerking.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding beschikt over een geïntegreerd kwaliteitszorgsysteem. Zij organiseert regelmatig bevestigingen over het onderwijs op diverse terreinen en met relevante doelgroepen. De uitkomsten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen. Er is duidelijk sprake van een verbeterbeleid. De studenten, de lectoren en het werkveld worden actief betrokken bij de interne kwaliteitszorg.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de gesprekken met het werkveld stelt de commissie een zeer grote tevredenheid vast over de competenties van de afgestudeerden. Ze bereiken het vooropgestelde eindniveau. De opleiding organiseert bevestigingen bij het werkveld en bij de afgestudeerden over de tevredenheid over de opleiding en de tevredenheid over de kwaliteit van de afgestudeerden. Uit de resultaten, beschreven in het zelfevaluatie-rapport, blijkt een zeer grote tevredenheid.

Om na te gaan of de kwalificaties daadwerkelijk gerealiseerd worden, gebruikt de opleiding verschillende kanalen. De bevestiging van de oud-studenten gebeurt volgens een vast schema waarbij de afgestudeerden van één, drie en vijf academiejaren geleden aan bod komen. Hiervoor hebben de verschillende Vlaamse hogescholen met een opleiding Logopedie en audiologie gezamenlijk een vragenlijst opgesteld, de zogenaamde Interreg-enquête. Deze enquête peilt via een zestigtal vragen naar de beheersing van de basiscompetenties.

De vraag naar meer praktijktoepassingen en de vraag naar verwetenschappelijking klinken even luid.

De afgestudeerden van de voorbije vijf jaar werden bevestigd over hun werksituatie. Er was een respons van ruim 60% (127 respondenten). Uit de rondvraag blijkt dat 83 oud-studenten nog als logopedist werkzaam zijn en 23 als audioloog. 21 personen (iets meer dan 16%) zijn een andere professionele richting ingeslagen. Een aantal heeft verder gestudeerd of is nog aan het verder studeren.

De oud-studenten zijn tevreden over hun tewerkstelling. 48% van de bevestigde studenten is één of meerdere keren van job veranderd, maar meestal was dat omwille van het einde van een interim. In een aantal gevallen ging dat om de overgang van een zelfstandig naar een bediendenstatuut.

Over het algemeen zijn de oud-studenten tevreden over de genoten opleiding, die naar hun mening afgestemd is op het beroep. De grote meerderheid vindt dat ze de eindkwalificaties bezit en dat ze goed voorbereid is om haar actuele functie uit te oefenen.

Uit een bevestiging bij het werkveld blijkt dat voor de "kwaliteit van de opleiding als geheel" Logopedie en Audiologie respectievelijk een gemiddelde halen van 2 en 2,14 op een schaal van 0 tot 3. Voor '(bijdrage aan) onderzoek' is dat 1,7 en 1,57. Voor de 'perceptie van dienstverlening' zijn de gemiddelde scores respectievelijk 1,6 en 1,83.

Volgens de commissie is de internationale mobiliteit eerder zwak. De laatste drie academiejaren hebben vier studenten in het buitenland stage gelopen en vijf (praktijk)lectoren hebben de afgelopen drie academiejaren congressen in het buitenland bijgewoond. Binnen de opleiding wordt er ook aan het internationaal PWO-project 'Commuter' gewerkt in samenwerking met Universiteit Gent.

De vertegenwoordigers van het werkveld vermelden als sterke punten van deze opleiding:

- de studenten-stagiaires kunnen zelfstandig werken;
- ze hebben een goede theoretische achtergrond en zijn gewapend voor de praktijk;
- de opleiding benadrukt sterk dat de studenten zich aan de afspraken moeten houden;
- de goede samenwerking met de opleiding;
- de goede contacten tussen lectoren en hun studenten.

De vertegenwoordigers van het werkveld menen dat een vroegere kennismaking met de praktijk al tijdens het eerste jaar de kwaliteit van de opleiding ten goede zou komen. Ook vinden ze de duur van de stages te kort.

De afgestudeerden waarderen op hun beurt de kwaliteit van de contacten met de lectoren, de didactische kwaliteiten van de meerderheid en hun bereidheid om met opmerkingen rekening te houden. Ze vinden dat de opleiding nog praktijkgerichter mag zijn. Ze vermelden ook de grote verschillen tussen lectoren. Net als de studenten, hadden ze het gevoel dat ze zich niet klaar voelden en zich daardoor onzeker voelden om in het werkveld te stappen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de aandacht van de studenten voor internationale context te stimuleren binnen het opleidingsprogramma zelf.
- Bovendien kan de opleiding nog sterkere inspanningen leveren om op het vlak van internationalisering van het onderwijs betekenisvolle resultaten te boeken, zowel bij de studenten als bij de lectoren.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van rendementscijfers per studiegebied en / of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. De evolutie over de jaren heen wordt in Vlaanderen niet opgevolgd. Evenmin wordt de situatie per opleiding of studiegebied opgevolgd. Daardoor kan de opleiding voor het onderwijsrendement geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De herkomst van de studenten in het academiejaar 2005-2006 is als volgt: 64,4 % uit het ASO, 32,9 % uit het TSO, 1,4 % uit het KSO en 1,4 % uit het BSO.

De slaagcijfers voor deze opleiding liggen voor het eerste jaar beduidend boven het Vlaamse gemiddelde (56,7%). Voor de academiejaren sinds 2001-2002 is het slaagcijfer voor de eerste en tweede zittijd samen respectievelijk 67,3%, 69,7%, 73,4%, 62,8% en 63,0%.

De slaagcijfers verschillen sterk naargelang de vooropleiding van de studenten. In het academiejaar 2005-2006 slaagde 70,2% van de studenten met een ASO-achtergrond, tegenover 54,1% van de studenten uit het TSO. De enige student uit het BSO en de enige uit het KSO waren beiden ook geslaagd.

De analyse van de doorstroom toont aan dat de gemiddelde studieduur de laatste vijf academiejaren ongeveer gelijk gebleven is op gemiddeld 3,38 jaar met een spreiding tussen 3,14 en 3,51. Belangrijk hierbij is dat bijna 70% van de studenten de opleiding op tijd beëindigt. 23,6 % doet er één jaar langer over. Hoogst uitzonderlijk (0,8%) wordt er meer dan twee jaar extra over de opleiding gedaan.

De commissie beschouwt het werken met streefcijfers niet als een bureaucratische oefening, maar wel als een noodzakelijke voorwaarde om een beleid te ontwikkelen dat de realisatie van zijn doelen afmeet aan en verantwoordt vanuit het rendement.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om vooreerst werk te maken van streefcijfers op het vlak van studierendement en vervolgens het werken met indicatoren te integreren in het beleid.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de opleiding haar doelstellingen voldoende realiseert. De opleiding levert breed inzetbare logopedisten en audiologen af. Het werkveld is tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie­rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie­rapport (ZER) en de bijlagen. Het zelfevaluatie­rapport blijft binnen de krijtlijnen van de handleiding en schetst binnen het opgelegde formaat een compact beeld van de opleiding. Het geeft systematisch blijk van een kritische opstelling tegenover de opleiding met aandacht voor sterke en verbeterpunten, maar is onvoldoende gestroomlijnd om een evenwichtig beeld van de opleiding te verkrijgen. Tijdens het visitatie­bezoek kreeg de commissie een duidelijker en globaler beeld van de opleiding. De gesprekken met de verschillende groepen verliepen in een open sfeer.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	goed	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

- HOGENT logopedie en audiologie
- logopedie afstudeerrichting logopedie
  - audiologie afstudeerrichting audiologie

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 3 Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in de logopedie en audiologie aan de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende.

In 1995 ontstaat de fusiehogeschool Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO). Het is de fusie tussen de Katholieke Industriële Hogeschool West-Vlaanderen en het Hoger Technisch Instituut, beide gelegen in Oostende en het Hoger Technisch Instituut Brugge, het Sint-Jansinstituut voor Verpleegkunde en het Sint-Andreasinstituut Normaalschool. Deze twee laatste zijn ook beide gelegen in Brugge.

De KHBO telt op 31 oktober 2005 3.133 studenten waarvan 104 studenten in de opleiding Logopedie en audiologie.

De hogeschool omvat vier campussen. De opleiding Logopedie en audiologie, die tot het departement Gezondheidszorg behoort, vindt plaats op de Campus Sint-Michiel in de Spoorwegstraat. De opleiding Logopedie en audiologie heeft binnen het departement Gezondheidszorg twee afstudeerrichtingen. De afstudeerrichting Audiologie heeft een optiecoördinator die samen met het opleidingshoofd verantwoordelijk is voor de afstudeerrichting.

De KHBO maakt deel uit van de Associatie K.U.Leuven. Sinds 11 juli 2002 vormen twaalf hogescholen en de universiteit K.U.Leuven een formeel samenwerkingsverband.

Recent werd binnen de KHBO een proces opgestart om al haar opleidingen om te vormen tot hetzij professionele bachelor, hetzij academische bachelor of master. Deze omvorming gebeurt conform het decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. De omvormingsdossiers werden op 30 september 2003 aan de Vlaamse overheid overgemaakt en in het voorjaar van 2004 goedgekeurd.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In Vlaanderen heeft de studierichting Logopedie en audiologie conform het hogescholendecreet van 13 juli 1994 twee afstudeerrichtingen. Die sluiten elk aan bij een verschillend beroepsprofiel en leiden tot verschillende beroepstitels.

Voor de opleiding Logopedie en audiologie heeft men een lijst opgesteld van 8 kerncompetenties en 24 competenties. De opleiding koos voor een model waarin de kerncompetenties onder rollen werden ondergebracht. De competenties heeft men als deelcompetenties onder de desbetreffende rol geplaatst.

Beroepsspecifieke competenties van een beginnend logopedist:

- Preventie-adviseur:
  - voorlichting geven over logopedische stoornissen en/of beperkingen,
  - logopedische problemen en risicofactoren vroegtijdig opsporen,
  - een advies formuleren over logopedische stoornissen en/of beperkingen.
- Diagnosticus :
  - een anamnese uitvoeren;
  - een onderzoek uitvoeren;
  - een diagnose stellen.
- Therapeut:
  - een handelingsplan opstellen, uitvoeren, evalueren en bijsturen;
  - de cliënt en zijn omgeving informeren over het doel, de methoden en hulpmiddelen en het verloop van de behandeling;
  - de omgeving van de cliënt trainen met het oog op een efficiënte behandeling.
- Teamlid:
  - samenwerken met professionals in het belang van de cliënt;
  - vanuit een logopedische visie bijdragen aan teambesprekingen.
- Sociale communicator:
  - constructieve relaties met de cliënt en zijn omgeving opbouwen en onderhouden;

- empathisch omgaan met emoties en ervaringen van anderen in functie van het professioneel handelen;
- stem, spraak en de Nederlandse taal adequaat aanwenden.
- Mentor van zijn leerproces:
  - de kwaliteit (effectiviteit en efficiëntie) van het eigen logopedisch handelen kritisch beoordelen en bijsturen;
  - initiatief nemen tot bijleren;
  - constructief omgaan met feedback.
- Innovator:
  - zelfstandig of in teamverband, toegepast wetenschappelijk onderzoek uitvoeren in het logopedische vakgebied;
  - Onderzoeksresultaten presenteren;
  - wetenschappelijke literatuur en recente researchdata opzoeken en adequaat aanwenden;- productinformatie en beleidsinformatie opvragen en adequaat aanwenden.
- Praktijkbeheerder:
  - wettelijke bepalingen en regelgeving over het beroep kennen en toepassen;
  - correct omgaan met de ethische en deontologische code.
  - op systematische wijze een praktijk- en cliëntenadministratie/organisatie beheren.

Beroepsspecifieke competenties van een beginnend audioloog:

- Preventie-adviseur:
  - voorlichting geven over audiologische en aan audiologie gerelateerde stoornissen en/of beperkingen;
  - audiologische problemen en risicofactoren vroegtijdig opsporen;
  - een advies formuleren over audiologische stoornissen en/of beperkingen.
- Klinisch audioloog:
  - een anamnese uitvoeren;
  - een onderzoek uitvoeren;
  - onderzoeksresultaten interpreteren;
- Aanpasser van hoorhulpmiddelen:
  - een aanpassingsproces opstellen, uitvoeren, evalueren en bijsturen;
  - de cliënt en zijn omgeving informeren over het doel, de methoden en hulpmiddelen en het verloop van het aanpassingsproces;
  - de omgeving van de cliënt trainen met het oog op een efficiënte audiologische hulpverlening.
- Teamlid:
  - samenwerken met professionals in het belang van de cliënt;
  - vanuit een audiologische visie bijdragen aan teambesprekingen.
- Sociale communicator:
  - constructieve relaties met de cliënt en zijn omgeving opbouwen en onderhouden;
  - empathisch omgaan met emoties en ervaringen van anderen in functie van het professioneel handelen;
  - stem, spraak en de Nederlandse taal adequaat aanwenden.
- Mentor van zijn leerproces:
  - de kwaliteit (effectiviteit en efficiëntie) van het eigen audiologische handelen kritisch beoordelen en bijsturen;
  - initiatief nemen tot bijleren;
  - constructief omgaan met feedback.
- Innovator:
  - zelfstandig of in teamverband, toegepast wetenschappelijk onderzoek uitvoeren in het audiologische vakgebied.
  - onderzoeksresultaten presenteren

- wetenschappelijke literatuur en recente researchdata opzoeken en adequaat aanwenden.
  - Productinformatie en beleidsinformatie opvragen en adequaat aanwenden.
- Praktijkbeheerder:
- wettelijke bepalingen en regelgeving betreffende het beroep kennen en toepassen.
  - correct omgaan met de ethische en deontologische code.
  - op systematische wijze een praktijk- en cliëntenadministratie/organisatie beheren.

Sinds het academiejaar 2000-2001 werkt de opleidingsgroep aan de herstructurering van de opleiding Logopedie en audiologie. Eerst heeft zij de structuur van een opleiding met twee afstudeerrichtingen vastgelegd. Nadien stelde zij op basis van het opleidingsprofiel en het beroepsprofiel een competentielijst op en stuurde die bij aan de hand van de resultaten van een uitgebreide enquêtering bij afgestudeerde studenten. Na toetsing aan de competentielijst van het INTERREG-project Grensoverschrijdende Accreditatie Standaarden heeft ze dit werkdocument waar nodig bijgestuurd.

Reeds in het academiejaar 1994-1995 organiseerde de opleiding Logopedie en audiologie een tweedaagse curriculumvergelijking tussen de Brugse opleiding en de opleiding van de Christelijke Hogeschool Windesheim in Zwolle met als titel Een vergelijking tussen de opleidingen Logopedie van HTI Brugge en C.H.W. Zwolle. Deze initiële curriculum- en werkveldvergelijking werd de daaropvolgende twee academiejaren telkens tijdens een tweedaagse bijeenkomst versterkt in Zwolle en Münster met als bijkomende partner de Hochschule für Logopaedi van Münster. Ook heeft men in die periode het totale curriculum omgevormd conform het Europese ECTS-systeem.

Deze curriculabesprekingen resulteerden in 2001 in een “Intensive Programme” in Brugge, samen met de partnerinstellingen van de Hochschule für Logopedi van Münster, de Christelijke Hogeschool Windesheim van Zwolle, de TEI Patras en de Universidad Pontificia de Salamanca. Dit “Intensive Programme” was geheel gewijd aan curriculumvergelijkingen van deze vier partnerinstellingen, zowel naar inhoud als naar didactische werkvormen.

Volgens het zelfevaluatierapport (ZER) zijn de samenstelling van het programma en de competentielijst tot stand gekomen na een langdurig en intensief denkproces binnen de opleidingsgroep, bijgestaan door vertegenwoordigers van het beroepsveld die in vakgroepen de doelstellingen van de opleidingsonderdelen hielpen vastleggen. Andere formele contacten met het werkveld (adviesraad) en informele contacten (stagebezoeken, posthogeschoolvorming, beroepsvereniging) waren van fundamenteel belang om deze curriculumvernieuwing door te voeren.

De commissie besluit dat alle decretaal geformuleerde algemene en algemeen beroepsgerichte competenties terug te vinden zijn. Het niveau en oriëntatie van de opleiding Logopedie en audiologie komt overeen met de nationale decretale bepalingen (art. 58, 1° van het decreet van 4 april 2003).

De commissie bezocht de opleiding op het moment dat het laatste semester van het vernieuwde programma voor de eerste maal georganiseerd werd.

In de gesprekken met de studenten stelde de commissie vast dat ze goed ingeleid zijn in het competentiegericht denken. De competenties staan beschreven in de opleidingsgids. De lectoren raadplegen de omschrijving van de competenties via het elektronisch informatieplatform Portaal. Het competentieprofiel van de opleiding Logopedie en audiologie werd in een definitieve versie eveneens toegelicht tijdens een opleidingsvergadering.

Volgens de directie en de opleidingsverantwoordelijken vormt de ontwikkeling tot een competentiegerichte onderwijspraktijk een van de prioritaire strategische doelstellingen van de hogeschool. Daartoe neemt de opleiding diverse professionaliseringsinitiatieven en biedt ze verschillende vormen van begeleiding aan. Uit de gesprekken met verschillende gesprekspartners besluit de commissie dat de opleiding de omvorming naar een competentiegerichte onderwijspraktijk en een nieuw curriculum doordacht en verantwoord aanpakt.

Om het werkveld op de hoogte te brengen van de herstructurering van de opleiding en van de competenties, gebruikte men verschillende kanalen: de tweejaarlijkse adviesraden per afstudeerrichting waarin vertegenwoordigers uit alle sectoren van het logopedisch-audiologisch beroepsveld zetelen en de jaarlijkse mentorenbijeenkomst.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie is van oordeel dat de opleiding dit facet nog kan versterken door werk te maken van een duidelijke explicitering van het opleidingsconcept in relatie met het algemene onderwijsconcept. Hierdoor kan ze de transparantie van de opleiding verhogen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding streeft naar het afleveren van professionele bachelors die klaar zijn om in het beroepsveld te stappen of die, mits het volgen van een schakelprogramma, de masteropleiding Logopedie en audiologie kunnen aanvatten. De toekomstige logopedist-audioloog wordt voorbereid op het werken in een multidisciplinair en interdisciplinair team, maar krijgt daarnaast ook de kans om zich te ontplooiën als een zelfstandig en autonoom werkende hulpverlener.

De commissie stelt vast dat de competenties van het door haar opgestelde domeinspecifieke referentiekader (DSR) terug te vinden zijn in de opleidingsdoelstellingen. Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding zich terugvindt in het domeinspecifieke referentiekader van de commissie.

De opleiding heeft, zoals eerder vermeld, de competenties getoetst bij de afgestudeerden uit de afstudeerrichtingen die tewerkgesteld zijn in verschillende sectoren van de gezondheidszorg.

Zij heeft de competenties getoetst en besproken in de adviesraden en vakgroepen. De wensen en behoeften van het beroepsveld worden vertaald in de opleidingsdoelstellingen. Ook de stage mentoren konden hun mening geven over de vooropgestelde competenties. Het is de bedoeling om ook deze gegevens te integreren in de opleidingsdoelstellingen. Jaarlijks nodigt men de mentoren uit en vindt er een wederzijdse uitwisseling plaats tussen de opleiding en het beroepsveld. De stagebegeleiders komen via de stagebegeleiding regelmatig op de stageplaats. Hierdoor is er permanent en informeel overleg en kunnen nieuwe ontwikkelingen op de stageplaats en eventuele hiaten in de opleiding worden gecommuniceerd. Vaak gaan de stagiaires na de afronding van hun opleiding als werknemer aan de slag op hun voormalige stageplaats. Dit biedt een bijkomende mogelijkheid om informatie te verkrijgen rond hun functioneren als beginnend beroepsbeoefenaar.

Sinds 2002 trad de opleiding van de KHBO toe tot een Europees netwerk met 17 Europese partnerinstellingen. Een vast onderdeel van het jaarlijks georganiseerde "Intensive Programme" bestaat uit een voorstelling van de curricula aan elkaar en eventueel het afstemmen op elkaar.

De opleidingsdoelstellingen stemmen overeen met de wettelijke bepalingen op de uitoefening van de beroepen in kwestie. Het KB van 20/ 10/ 94 legt de kwalificatievereisten en de beroepstitel Logopedist vast. Het KB van 8/ 4/ 88 bepaalt dat houders van het diploma van gegradueerde in de Audiologie zonder bijkomend examen erkend worden als audioprothesist (soms ook audicien genoemd) door het RIZIV en het KB van 4/7/04 legt de beroepstitel en kwalificatievereisten voor audiologen/ audiciens vast.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om de toetsing van de eindkwalificaties bij het relevante beroepenveld op een geformaliseerde en gestructureerde wijze te organiseren.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatië:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De doelstellingen van de opleiding voor beide afstudeerrichtingen voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten. De eindkwalificaties worden getoetst bij het relevante beroepenveld. De commissie beoordeelt dit onderwerp daarom positief.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft het competentiegericht leren progressief ingevoerd parallel aan de uitwerking en implementatie van het bachelorcurriculum (eerste jaar: 2004-2005/tweede jaar: 2005-2006/derde jaar: 2006-2007). In het vernieuwde curriculum heeft zij volgende accenten gelegd:

- uitbreiding van het aantal studiepunten voor de beroepsspecifieke vakken met bijzondere aandacht voor praktische toepassingen;
- aandacht voor de normale ontwikkeling van een kind;
- aandacht voor communicatievaardigheden gedurende de hele opleiding;
- implementatie van beroepsspecifieke vakken vanaf het eerste jaar;
- meer aandacht voor neurologische communicatiestoornissen en geriatrie;
- uitbreiding van de stage;
- gestructureerde invoering van internationalisering in het curriculum;
- aandacht voor het multiprofessioneel handelen;
- aandacht voor technologische toepassingen in de logopedie;
- invoering van een keuzepakket in het derde jaar;
- aandacht voor praktijkbeheer.

Het opleidingsprogramma is gegroepeerd rond vijf pijlers: basiswetenschappen, beroepsspecifieke kennis en vaardigheden, toegepast wetenschappelijk onderzoek, klinisch onderwijs en communicatievaardigheden. Tijdens het opleidingstraject beoogt de opleiding de integratie van zowel cognitieve inhoud, sociale en technische vaardigheden als van professionele en persoonlijke attitudes.

In het didactische concept staat het begeleid zelfstandig leren met zelfwerkzaamheid en zelfverantwoordelijkheid voor het leerproces door de student centraal.

In de curriculumvernieuwing voerde de opleiding al een algemene eerste afbouw van het aantal contacturen door om zo het aantal uren toepassing/begeleiding en zelfstandig werk op te drijven. Daarnaast optimaliseerde zij verder de integratie van enkele prioritaire departementale pijlers in het opleidingsprogramma. Het departementaal plan binnen het departement Gezondheidszorg stelt vier pijlers voorop die in de curriculumvernieuwing prioritair geïntegreerd moeten worden: internationalisering, multiprofessioneel opleiden, ict-integratie en studentenbegeleiding. De curriculumvernieuwing vond (en vindt) plaats in samenwerking met verschillende actoren: de kernploeg logopedisten en audiologen, externen uit het beroepsveld, afgestudeerden, studenten en stagementoren uit het werkveld.

De opleiding Logopedie en audiologie werkt disciplineoverschrijdend via het MPO (Multi Professioneel Opleiden) dat begeleid wordt door een multiprofessioneel lectorenkorps. Bovendien hebben de lectoren hierin elk vanuit hun specifiek expertisedomein een inbreng.

Daarnaast nemen alle derdejaarsstudenten van het departement Gezondheidszorg deel aan de projectdag Interdisciplinaire Casuïstiekbespreking. Studenten werken in groepsverband (juniorteams) samen met de andere disciplines van het departement Gezondheidszorg een casus uit. De opleiding biedt op die manier via een themadag een oefening ter voorbereiding van het multiprofessioneel samenwerken in het werkveld.

De programmagids fungeert in de opleiding als een contract met de student. De studenten krijgen een programmagids specifiek voor hun opleiding met daarin alle nuttige informatie over onder meer kwaliteitszorg, praktische organisatie, veiligheid, studentenvoorzieningen, financiële aspecten, studiebegeleiding en monitoraat. Per jaar en per onderwijsactiviteit vermeldt de programmagids telkens de benaming van de onderwijsactiviteit, de lector, het aantal jaaruren, het aantal studiepunten en het aantal examenpunten. De student kan er informatie vinden over de leerinhouden, de leerdoelstellingen en de vereiste voorkennis. Naast de toegepaste onderwijsvormen en het gebruikte studiemateriaal vermeldt de programmagids ook wanneer en op welke manier(en) de lector zal evalueren.

In aanvulling op de programmagids krijgen de studenten het onderwijs- en examenreglement, waarin ze klaar en duidelijk kunnen lezen wat de opleiding van hen verwacht, wat de normen zijn en de eventuele sancties. Ze kunnen de ECTS-fiches via Toledo raadplegen.

Per studiejaar en per afstudeerrichting vindt men ook kruistabellen terug in de programmagids die aanduiden welke de belangrijkste competenties zijn van de beroepspecifieke vakken.

De opleiding beoogt een sterke inbedding in de internationale evoluties op het gebied van Logopedie en audiologie. Zij moedigt lectoren en studenten aan om te participeren in het internationale vakgebeuren en streeft ernaar om internationalisering zoveel mogelijk in het curriculum te integreren. Studenten komen in verscheidene vakdomeinen in aanraking met buitenlandse vakliteratuur. Ze worden in het opleidingsonderdeel Inleiding wetenschappelijke literatuur voorbereid op het bestuderen van internationale publicaties en worden dankzij het keuzepakket van het laatste jaar aangemoedigd om aan congressen en symposia deel te nemen. De opleiding heeft gestructureerde contacten en afspraken met buitenlandse instellingen voor bilaterale studentenmobiliteit.

Sedert 1993 wisselt de opleiding studenten uit met de Christelijke Hogeschool Windesheim in Zwolle. Studenten die de afstudeerrichting Audiologie kiezen, kunnen sedert 2003 stage lopen aan het Audiologisch Centrum van de Vrije Universiteit Amsterdam. Recent sloot de opleiding bijkomende bilaterale contracten rond studentenmobiliteit af met de Hogeschool Utrecht en met de University of Malta.

De opleiding streeft er vooral naar om op een gestructureerde en consistente manier internationale expertise in huis te halen ('internationalisation at home'). Op deze manier bereikt het internationale verhaal alle studenten en wordt specifieke kennisoverdracht waarvan de opleiding onvoldoende de nodige expertise in huis heeft, geïntegreerd.

Verder werkt de opleiding sinds een drietal jaar samen met de Dienst Post-HBO-vorming van de Hogeschool Utrecht om gezamenlijk een aantal buitenlandse gastsprekers aan te trekken voor gastcolleges aan studenten van de opleiding Logopedie en audiologie en bijscholing aan externen.

Sinds drie jaar heeft de opleiding ook een nauwe onderzoekssamenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen, twee Amsterdamse universiteiten en de Universiteit Nijmegen betreffende een longitudinaal onderzoek van dyslexie. Hieraan participeren de KHBO-studenten door middel van een eindwerkproject.

De commissie vraagt zich af of de opleiding, naast de internationale contacten, niet veel meer voordeel zou kunnen putten uit een betere samenwerking met de andere opleidingen in Vlaanderen, zowel binnen als buiten de associatie. Ook de intradepartementale samenwerking zou zij verder kunnen uitbouwen.

De gesprekken met studenten, lectoren, opleidingsverantwoordelijken en het werkveld toonden aan dat de opleiding op een doordachte manier werk maakt van de curriculumherziening en van de omschakeling naar een competentiegericht programma. De commissie stelt vast dat de omslag theoretisch goed voorbereid is en ook grondig aangepakt is. Wel zou de opleiding de doelstellingen nog meer moeten afstemmen op de competenties.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de doelstellingen in het programma nog beter af te stemmen op de competenties.

Facet 2.2 Eisen professionele/academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsprogramma besteedt op een structurele wijze aandacht aan de vaardigheden die het maatschappelijke en beroepsmatig functioneren ondersteunen.

De beroepsspecifieke vakken hebben een sterk uitgebouwd onderdeel practica Toepassingen en begeleiding waar studenten een intensieve training krijgen in het verwerven van de beroepsspecifieke competenties.

Het vernieuwde curriculum bevat een belangrijke uitbreiding voor attitudevorming bij de student. Vanaf het eerste jaar leert de student in de module Normale Ontwikkeling omgaan met teamwork en wordt hij gestimuleerd om initiatief te nemen. Hierbij wordt een beroep gedaan op zijn organisatietalent, flexibiliteit en beslissingsvermogen. Deze attitudes worden verder in het curriculum ontwikkeld door het werken met intervisiegroepen in het tweede en het derde studiejaar en het eigenhandig samenstellen van het keuzepakket in het laatste jaar.

In het eerste studiejaar introduceert de opleiding de studenten in de methodologie van onderzoek en behandeling. De onderwijsleeractiviteiten Inleiding wetenschappelijke literatuur en Methodiek wetenschappelijk onderzoek komen aan bod in het tweede jaar. Hier worden studenten vertrouwd gemaakt met “evidence based” handelen, het opzoeken van wetenschappelijke artikels, de redactie van een artikel, de methodologie van het onderzoek en verschillende soorten onderzoek. In het derde jaar maken de studenten een eindwerk waarbij ze een voor de praktijk relevante studie opzetten en uitwerken in overeenstemming met de aangeleerde onderzoeksmethodologie.

Ook maatschappelijke dienstverlening maakt deel uit van het keuzepakket in het laatste jaar. Studenten krijgen de mogelijkheid om zelfstandig een project binnen de dienstverlening op te starten.

De commissie waardeert bijzonder het project Audiologisch spreekuur in het bejaardentehuis binnen de afstudeerrichting Audiologie dat loopt sinds 2000. Hier leren de studenten de aangeleerde sociale en

audiologische vaardigheden in de praktijk brengen tijdens een spreekuur in een zorgcentrum voor ouderen. Via deze weg verleent de opleiding een concrete vorm van sociaal dienstbetoon aan ouderen met gehoorproblemen. Hoorapparaten worden nagekeken en krijgen een onderhoudsbeurt. Niet alleen de bewoners maar ook hun omgeving kunnen van de studenten advies krijgen over akoestiek, hoorapparaten en hoorhulpmiddelen en communicatiebevorderende spreek- en luisterstrategieën. De commissie wil de afstudeerrichting Logopedie aanmoedigen om haar studenten ook bij maatschappelijke dienstverlening te betrekken.

Stage

De stage loopt over de drie opleidingsjaren. De complexiteit van de stageopdrachten, de zelfstandigheid van de student en de intensiteit van de stage nemen gradueel toe. De stage vertegenwoordigt in het eerste jaar vijf studiepunten, in het tweede jaar acht en in het derde jaar twintig studiepunten.

In het eerste semester van het eerste jaar gaat de student twee opeenvolgende dagen naar het gewoon kleuteronderwijs en lager onderwijs.

In het tweede semester van het eerste jaar loopt de student in de maand mei een vierdaagse stage bij kinderen met enkelvoudige articulatiestoornissen, taalontwikkelingsstoornissen, gehoorstoornissen en primaire leerstoornissen (dyslexie en dysorthografie). De stageplaatsen zijn overwegend zelfstandige praktijken.

Het tweede jaar wordt opgedeeld in twee stageperiodes. De eerste periode situeert zich tussen de herfst- en kerstvakantie met stage op dinsdag en vrijdag. Na de eerste examenperiode van januari start de tweede periode, met stage op dinsdag. Tijdens dit academiejaar bezoekt de student hoofdzakelijk scholen voor buitengewoon onderwijs, maar ook enkele centra voor ambulante revalidatie en zelfstandige praktijken. De student die de afstudeerrichting Audiologie heeft gekozen, wordt in deze tweede stageperiode specifiek georiënteerd. Hij bezoekt hoofdzakelijk revalidatiecentra met een audiologische dienst.

Na de proefwerkperiode van het derde jaar staan er twee intensieve stageperiodes van acht à negen weken op het programma. De student loopt respectievelijk 28 tot 32 uur per week stage in zeer diverse diensten, gaande van centra voor ambulante revalidatie, over ziekenhuizen, tot medisch pedagogische instituten en zelfstandige praktijken. De student Audiologie loopt in dezelfde periodes (evenveel uur per week) stage als de student Logopedie. In de ene periode loopt de student stage in een klinische setting (Neus-Keel-Oor-dienst in ziekenhuis of privépraktijk) en in de andere periode in een gehoorverbeterende setting (audiologische dienst in revalidatiecentrum en hoorcentrum).

De opleiding heeft de doelstellingen, de stageopdrachten en de evaluatieprocedures uitgebreid beschreven in een stagevadamecum dat ze ter beschikking stelt van de stageplaatsen, de stagebegeleiders (hogeschool) en de studenten die het kunnen downloaden op het elektronisch stageplatform van Toledo.

De student reflecteert op geregelde tijdstippen over zijn handelen en functioneren om zo te kunnen leren van ervaringen. Om de reflectie te stimuleren, schrijft de student stageverslagen en zelfevaluaties. Tijdens feedback- en evaluatiegesprekken stelt men vragen om de zelfreflectie te bevorderen. Verder formuleert men leerpunten die kunnen uitmonden in persoonlijke doelstellingen.

Tijdens de uitwerking van leerlijnen werd met de volgende opbouw rekening gehouden:

- van beperkte opdrachten naar uitgebreide opdrachten;
- van een gedoseerde stage (aantal dagen per week) naar een intensieve stage;
- van intensieve begeleiding naar zelfstandig handelen;
- van leren uit feedback naar reflecteren over eigen handelen en leerproces;
- van eenvoudige naar complexe stoornissen;
- van kinderen naar volwassenen en bejaarden;
- van primaire naar secundaire stoornissen (enkel voor logopedie);

- van aandacht voor sociale communicatievaardigheden via logopedisch-audiologisch technische vaardigheden naar de integratie van beide soorten vaardigheden;
- van observeren via behandelen onder begeleiding naar zelfstandig (be)handelen;
- van een logopedische-audiologische benadering naar een multidisciplinaire.

Tweemaal per academiejaar nodigt de opleiding de praktijkbegeleiders uit op een vergadering in de hogeschool waarin zij informatie verstrekt over de vernieuwingen, de projecten, de eindwerken, de internationalisering en de bijscholing.

De opleiding selecteert de stageplaatsen op een aantal criteria: de settings (ziekenhuis, revalidatiecentrum,...), het aanbod van de logopedische, audiologische en andere stoornissen, het engagement van de stageplaats, de beschikbaarheid en de bereikbaarheid van de stageplaats. Tijdens een overleg met de stagebegeleiders worden de stageplaatsen geëvalueerd. Deze evaluatie is gebaseerd op stagebezoeken en nabesprekingen met studenten.

Tijdens introductiemomenten bereidt men de student grondig voor op de stage. Aan de hand van een stagevademecum verduidelijkt men de stagedoelstellingen, de stageopdrachten en de evaluatieprocedure. De student weet bij de aanvang van de stage welke stageopdrachten dit zijn (bijvoorbeeld dossierstudie, logopedisch verslag, diagnostische opdracht ...), hoeveel stageopdrachten hij krijgt en hoe de vorm en inhoud van de stageopdracht er moeten uitzien. Het tijdstip van inlevering staat vermeld in de stagekalender. Op het elektronisch leerplatform kan de student steeds de beschrijving van de stageopdrachten per stageperiode en per opleidingsjaar terugvinden. De stageplaatsen vinden dezelfde informatie in het stagevademecum terug.

De stagebegeleiding op de werkvloer gebeurt dagelijks op de stageplaats zelf door een praktijkbegeleider. De intensiteit van de begeleiding is afgestemd op de mogelijkheden van de student en op de plaats van de stage in het opleidingstraject. Met de feedback die de student ontvangt, kan hij zijn handelen bijsturen.

Daarnaast vindt de opleiding het zeer belangrijk dat er op regelmatige tijdstippen begeleiding is in het stageveld door een stagebegeleider van de hogeschool. Om gerichte feedback te kunnen geven, is het belangrijk dat de stagebegeleider de student aan het werk ziet. Tijdens het stagebezoek observeert de stagebegeleider de student en leest hij de stagedocumenten kritisch na. De student krijgt hierover zowel schriftelijke als mondelinge feedback.

Naast de permanente evaluatie zijn er in elke stageperiode twee vast bepaalde evaluatiemomenten: een eerste halfweg de stageperiode en een tweede op het eind van de stageperiode. Voor elke stageperiode is er een ander evaluatiedocument

In een evaluatieverslag verduidelijkt de stagebegeleider het evaluatiecijfer per onderwerp en noteert hij leerpunten voor de verdere stage.

Na het overleg tussen de stagebegeleider en de praktijkbegeleider verneemt de student zijn evaluatie en worden de leerpunten besproken. Tijdens dit feedbackgesprek toetst men de evaluatie van de begeleiders aan de zelfevaluatie van de student. Verder bespreekt en beoordeelt men persoonlijke leerdoelen die, indien nodig, bijgestuurd worden.

Volgens de commissie kan de opleiding de efficiëntie van de stagebegeleiding nog optimaliseren door naast de werkbegeleiding nog meer te investeren in leerbegeleiding en door het stage-evaluatiekader te concretiseren met gedragsindicatoren.

Eindwerk

Het eindwerk is het resultaat van een zelfstandig onderzoek over een voor de opleiding en het werkveld relevante probleemstelling. Het werkstuk weerspiegelt de redeneervaardigheid, het vermogen tot informatieverwerking, de kritische reflectie en de competentie om oplossingsstrategieën toe te passen in probleemsituaties uit de beroepspraktijk. Het eindwerk vertegenwoordigt 15 studiepunten.

In het eerste studiejaar worden de studenten geïntroduceerd in methodologie van onderzoek en behandeling. De module communicatie die de hele opleiding doorloopt, levert de essentiële basis voor de vereiste communicatietechnieken en voor de finale presentatie van het eindwerk.

Het programma van het tweede studiejaar omvat binnen de module toegepast wetenschappelijk werk de opleidingonderdelen statistiek, methodiek wetenschappelijk onderzoek en inleiding wetenschappelijke literatuur en informatie- en communicatietechnologie.

De studenten dienen in het tweede jaar (april) hun keuze van onderwerp en promotor in. Op dat moment zouden ze al een eerste contact moeten gehad hebben met hun promotor. Bij de indiening van hun onderwerp moeten de studenten een kort verslag van dit contact met de promotor voegen. In dit verslag dat ze laten ondertekenen door hun promotor moeten zij de besproken punten omschrijven. De lectoren van de kerngroep Logopedie en audiologie beoordelen vervolgens de ingediende onderwerpen. Zij zorgen er voor dat de studenten nog datzelfde jaar te horen krijgen of het onderwerp goed- of afgekeurd is. Eventueel koppelen zij ook een aantal voorwaarden aan de goedkeuring van het onderwerp. Bij afkeuring leggen ze duidelijk uit waarom ze het onderwerp niet goedgekeurd hebben. Bij de aanvang van het derde jaar wijst de hogeschool aan elk eindwerk een interne begeleider toe.

Vooraleer ze van start gaan met hun onderzoek, moeten de studenten een duidelijk onderzoeksvraag formuleren. Bij aanvang van het academiejaar stellen de derdejaars hun eerste poging tot deze formulering aan elkaar voor. Op basis van de feedback, gegeven door medestudenten en de eindwerkcoördinator (tevens lector Methodiek wetenschappelijk onderzoek), krijgen de studenten tal van tips mee om deze onderzoeksvraag duidelijk te formuleren.

Om iedereen op dezelfde lijn te krijgen, moeten de derdejaarsstudenten ten laatste eind oktober een gezamenlijk contact hebben gehad met hun promotor en hun interne begeleider. Het is aan de studenten om deze contacten te leggen.

Er zijn steeds twee personen die instaan voor de begeleiding van het eindwerk: de interne begeleider (lector aan de hogeschool) en de promotor (expert uit het werkveld). De interne begeleider is een lector van de hogeschool met interesse voor het thema. Hij bewaakt de agenda, ondersteunt, geeft informatie, tipt over bronnen, bemiddelt en geeft feedback. Er zijn minstens vier contactmomenten tussen student en begeleider. De student maakt hier telkens een verslag van. De externe begeleider is de promotor. Hij is de expert voor het eindwerkthema. Zijn expertise vormt een belangrijke steun en een cruciale bron van feedback. Indien nodig kan de student een beroep doen op de lector statistiek voor begeleiding van statistische verwerkingen. Dit wordt door de studenten sterk gewaardeerd.

Het eindwerk wordt op drie aspecten beoordeeld: de beoordeling van het schriftelijk deel door twee commissarissen, de procesevaluatie door de promotor en de interne begeleider(s) en de beoordeling van de presentatie en van de verdediging door twee commissarissen en de promotor.

Om te slagen voor het eindwerk moeten de studenten 50% halen. Indien de student op één of meerdere beoordelingsonderdelen strikt onvoldoende scoort, kan de eindwerkjury - bij consensus - het globale eindwerk als onvoldoende beoordelen. Deze eindbeoordeling moet de jury schriftelijk motiveren, samen met een voorstel tot remediëring.

De eindwerken die de commissie heeft ingekeken haalden een wisselend kwaliteitsniveau met een passende beoordeling. De kwaliteitsverschillen bleken ook samen te hangen met de kwaliteitsverschillen in de externe begeleiding.

De opleiding maakt tot nog toe nauwelijks gebruik van de PWO-middelen (Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek) die de overheid ter beschikking stelt van de hogeschool. Deze middelen zijn nochtans uitdrukkelijk bedoeld om de professionele bacheloropleidingen te stimuleren om aan onderzoek te doen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie suggereert de opleiding om meer te investeren in leerbegeleiding en om het stage-evaluatiekader te concretiseren met gedragsindicatoren.
- De commissie is van oordeel dat de eindwerkbegeleiding voor elke student volgens dezelfde kwalitatieve maatstaven moet gebeuren. Bovendien kan de opleiding de eindwerken nog meer aanwenden in functie van het wetenschappelijk onderzoek. Wellicht zou het een goede zaak zijn om het format van de scriptie te herzien, bijvoorbeeld in de richting van een artikel.
- De commissie adviseert de opleiding om werk te maken van een beleid voor wetenschappelijk onderzoek en om gebruik te maken van de PWO-middelen van de hogeschool.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft de curriculumherziening voorbereid via bevraging van de afgestudeerden van de voorbije drie jaar, een studentenbevraging en vakspecifieke adviesgroepen met onder meer externe vakspecialisten. Op basis van de resultaten werd in werkgroepen een nieuwe structuur besproken. De opleiding koos voor een stevige theoretische onderbouw via vakdomeinen als basis voor de praktijk. Het vernieuwde curriculum vormde vervolgens het vertrekpunt voor de ontwikkeling van het competentiegericht denken. Daarom heeft de opleiding bijvoorbeeld competenties bepaald per vakdomein. De vakspecialisten spelen een belangrijke rol in de opleiding. Met het oog op de garantie van een graduele opbouw van de competenties, heeft men vervolgens leerlijnen ontwikkeld.

De eerste twee jaren zijn vrijwel volledig gemeenschappelijk, waardoor de student de mogelijkheid krijgt om in vier jaar tijd, twee beroepserkenningen te behalen. Hij doorloopt een flexibel traject waarbij hij na het vierde semester een definitieve keuze maakt. In functie van deze flexibiliteit is het curriculum modulair en zoveel mogelijk semesterieel opgebouwd.

In het eerste jaar krijgt de student een programma aangeboden met aandacht voor basiswetenschappen, communicatie, normale ontwikkeling en logopedische en audiologische vakken. Tijdens het academiejaar 2004-2005 koos de opleiding Module normale ontwikkeling: elementen normale ontwikkeling uit als pilootproject om de vernieuwde onderwijsvorm begeleid zelfstandig leren (BLZ) op toe te passen. Op deze wijze begeleidt men de eerstejaarsstudenten bij het verwerken van grote pakketten leerstof en brengt men hen van meet af aan een juiste werkhouding bij. De commissie waardeert de goede verhouding tussen theorie en praktijk, de doordachte opbouw van het eerste jaar en het feit dat de studenten al in het eerste jaar stage-ervaringen kunnen opdoen.

De opleiding wil de studentactiverende werkmethodes, zoals hierboven beschreven, niet beperken tot de module Normale ontwikkeling, maar wil ze gradueel laten toenemen. Binnen verschillende vakken van het eerste en tweede jaar werkt men al met groepsopdrachten, waarbij niet alleen het resultaat telt, maar waarbij het proces een even belangrijke plaats krijgt. Deze trend zet men verder in het tweede jaar door intervisiegroepen op te richten waarin de studenten de kans krijgen om van elkaar te leren. De modules in het tweede jaar zijn wetenschappen, communicatievaardigheden, logopedie en audiologie.

In het derde jaar kan de student een aantal keuzevakken volgen. Hij stelt zijn keuzepakket samen, eventueel aangevuld met een bijkomende stage. Hij kan ook kiezen om te deel te nemen aan congressen of workshops of om maatschappelijke dienstverlening uit te bouwen.

De studenten en de afgestudeerden blijken tot nog toe weinig bevraagd te zijn over hun evaluatie van de samenhang van het programma.

De permanente onderwijscommissie Logopedie en audiologie ontwikkelde een schakelprogramma master in de Logopedische en Audiologische wetenschappen.

De commissie waardeerde de stimulerende aanpak voor de doorstroming van bachelor naar master, waardoor heel wat studenten een masteropleiding volgen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om op regelmatige basis studenten en afgestudeerden te bevragen over de samenhang van het programma betreft en om op basis van deze gegevens een verbeterplan op te stellen.

Facet 2.4 Studietoestand

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studietoestand van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor het vernieuwde curriculum heeft de opleiding in het opleidingsprogramma voor elk opleidingsonderdeel de totale studietijd van het theoretische onderwijs opgesplitst in colleges (CO), toepassingen en begeleiding (TB) en zelfstandig werk (ZW).

Het eerste jaar bachelor in de Logopedie en audiologie:

- 58 studiepunten voor theoretisch onderwijs: 1 595 uur studietijd begroot;
- 2 studiepunten voor stage: 55 uur studietijd begroot.

Het tweede jaar bachelor in de Logopedie en audiologie:

- 52 studiepunten voor theoretisch onderwijs: 1 430 uur studietijd begroot;
- 8 studiepunten voor klinisch onderwijs: 220 uur studietijd begroot.

Het derde jaar , afstudeerrichting Logopedie:

- 40 studiepunten voor theoretisch onderwijs: 1 100 uur studietijd begroot;
- 20 studiepunten voor klinisch onderwijs: 550 uur studietijd begroot.

Tot nog toe heeft de opleiding slechts occasioneel bevragingen georganiseerd rond de studiebelasting. Dat gebeurde onder meer via perceptiemetingen in het kader van de personeelsevaluatie of via een feedbackgesprek op het einde van een lessenreeks of op het einde van het academiejaar. In het academiejaar 2005-2006 voerde men bij wijze van voormeting een studietijdmeting uit van het eerste en tweede jaar bachelor in de Logopedie en audiologie. De opleiding koos ervoor om het eerste semester van beide jaren via de methode van 'schatting achteraf' in kaart te brengen.

Om zicht te krijgen op de studiebevorderende en -belemmerende factoren vanuit de perceptie van de studenten, organiseerde de opleiding een open vraagggesprek met de studentenafgevaardigden. De lectoren inventariseerden deze factoren ook vanuit hun eigen perceptie.

De studenten stelden zich onder meer vagen bij de praktische organisatie van het cursusaanbod en bij de toegankelijkheid van de praktijklokalen. Om dit laatste euvel uit de weg te helpen, nam de opleiding het initiatief om gezamenlijk met het personeel van de mediatheek een toegankelijker uitleensysteem uit te bouwen voor praktijkmateriaal.

De studiebevorderende factoren zijn overwegend van didactische aard. Studenten waarderen de indeling in kleinere klasgroepen voor practica en voor de moeilijkere opleidingsonderdelen. Bovendien zien zij de nauwe interactiemogelijkheden en de bereikbaarheid van de lectoren als een pluspunt. De studenten zijn ook tevreden over de invoering van toepassing en begeleiding' en over de ict-integratie in de opleiding. Naast de beschikbaarheid van de computers op de campus, zien de studenten het communicatieplatform Toledo als een mogelijkheid om opgegeven taken op eigen tempo af te kunnen werken.

De lectoren zien vooral de beperktheid van het literatuuraanbod als een belemmerende factor en betreuren dat de beschikbare ruimtes in het gebouw niet meer optimaal afgestemd zijn op het onderwijsvernieuwend karakter van de opleiding. Voor dit laatste is er met het nieuwbouwproject echter een oplossing in de maak met onder meer ruimtes om met kleinere groepen te kunnen werken, ruime practicalokalen, de integratie van behandelruimtes en een mediatheeklandschap.

Als studiebevorderende factoren halen de lectoren vooral de nauwe overlegcultuur aan binnen de opleiding. Dit vooreerst tussen lectoren onderling, waardoor vakken optimaal op elkaar afgestemd kunnen worden en waardoor alle lectoren betrokken worden in de didactische en inhoudelijke ontwikkeling van de opleiding. Ook tussen studenten en lectoren en tussen lectoren en werkveld is er een nauw contact, waardoor er proactief gereageerd kan worden op eventuele problemen. De goed uitgebouwde en intensieve stagebegeleiding maakt volgens hen ook een regelmatige terugkoppeling mogelijk met de student en het werkveld.

De studenten ervaren op een subjectieve wijze de studielast als redelijk en behoorlijk gespreid over de drie jaren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet volgens de commissie werk maken van een goed doordachte en betrouwbare studietijdmeting in functie van de permanente bijsturing van het programma.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding Logopedie en audiologie binnen de KHBO kiest, met het oog op de realisatie van de strategische doelstellingen, voor de volgende jaren duidelijk voor een systeem van begeleid zelfstandig leren. Dit wordt al concreet gerealiseerd binnen een aantal onderwijsleeractiviteiten, alsook binnen de module normale ontwikkeling, waar contacturen werden afgebouwd ten voordele van zelfstandig werk en begeleide zelfstudie.

Door de opleiding heen werkt men met een zeer gevarieerd aanbod van onderwijsvormen: hoorcolleges, interactief doceren, projectwerk, begeleide zelfstudie, groepswerk, practica en casusgestuurd onderwijs. Ook gebruiken de lectoren verschillende onderwijsmiddelen: syllabi, cursussen, handboeken, handleidingen, didactische leermiddelen en praktijkmaterialen.

Het gebruik van Toledo als elektronisch leerplatform is binnen de opleiding Logopedie en audiologie de voorbije jaren sterk toegenomen en dit binnen alle opleidingsjaren. Elke lector kreeg in de vorige academiejaren, maar ook nog in het huidig academiejaar, de mogelijkheid om cursussen te volgen in verband met het gebruik van Toledo (voordien Blackboard). Het gebruik van het medium is zeer divers en beperkt zich niet alleen tot het geven van informatie over de lesinhouden maar omvat ook opdrachten, proeftoetsen, elektronische toetsen, het ter beschikking stellen van cursusonderdelen, organisatie van examens,....

Tijdens het academiejaar 2006-2007 werden via een enquête 'lectorenfeedback' formeel de werkvormen en leermiddelen door de studenten geëvalueerd.

De commissie stelt bij de inspectie van het cursusmateriaal grote kwalitatieve verschillen vast, niet zozeer inhoudelijk als wel op het vlak van de structurering, de referentiekaders en de bronvermelding. De commissie vindt dat belangrijke elementen van studeerbaarheid. De studenten geven op hun beurt aan dat het voor een aantal opleidingsonderdelen nodig is om de lessen te volgen om structuur in het materiaal te krijgen. Het departement hanteert geen kwaliteitscriteria noch richtlijnen voor het didactische materiaal. Wel kan het schriftelijke studiemateriaal aan bod komen tijdens het functioneringsgesprek van de lector met het departementshoofd.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding een bijzondere inspanning te doen om de vormelijke kwaliteit van alle cursusmateriaal te evalueren vanuit een competentiegerichte invalshoek en waar nodig bij te sturen en te actualiseren zodat het een echte ondersteuning vormt voor een competentiegerichte onderwijspraktijk. Tegelijk moet zij maatregelen inbouwen om de studeerbaarheid te bevorderen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingsgids omschrijft duidelijk de evaluatiewijze van elk opleidingsonderdeel. De lector deelt bij de start van de cursus de doelstellingen, de leerinhoud, de opdrachten en de evaluatievorm mee aan de studenten. De studenten bevestigen in de gesprekken met de commissie de kwaliteit van de informatie over de beoordeling en de toetsen, zowel van de opleidingsonderdelen als van de stage.

De meeste onderdelen van de opleiding worden geëvalueerd door middel van een schriftelijk examen, een mondeling examen of een examen aan de computer.

De commissie onderzocht de examenvragen en stelt vast dat ze doorgaans nog erg traditioneel en nog niet echt competentiegericht zijn.

Bij aanvang van het academiejaar maakt men bekend wanneer de examens precies plaatsvinden en vanaf wanneer het examenrooster beschikbaar is.

De campussecretaris formuleert een voorstel voor de examenregeling, dat geafficheerd wordt in de lectorenkamer en ad valvas voor de studenten. Deze voorlopige regeling wordt eveneens op Toledo geplaatst. Zowel studenten als lectoren krijgen dan een veertiental dagen de tijd om eventuele wijzigingen/verbeteringen aan te brengen. Pas daarna zijn de examenroosters definitief van kracht.

Ten minste één maand voor de aanvang van elke examenperiode deelt men de studenten de examenroosters mee. Ze vermelden de datum en de uurregeling van elk examen, het examenlokaal, de examenvorm, de volgorde voor de mondelinge examens en de namen van de voorzitter, de andere leden en de secretaris van de examencommissie, het departementshoofd en de ombudsman.

De student is geslaagd voor een opleidingsonderdeel als hij daarvoor minimum 10 op 20 behaalt.

De lector licht de evaluatievorm toe tijdens en op het einde van het lessenpakket. De studenten krijgen van de lector vooraf informatie over de timing, de voorbereidingstijd, de soort vraagstelling en dergelijke. Deze richtlijnen vinden de studenten terug op het voorblad, dat aan elk bundeltje examenvragen bevestigd is. Per vraag(onderdeel) wordt ook de puntenverdeling meegedeeld. Sommige lectoren geven simulatie-examens. Hierover waren de studenten zeer tevreden.

Minstens één maand vóór de aanvang van de eerste examenperiode stelt men een ombudsman aan. Hij onderzoekt klachten in verband met de examens en treedt op als bemiddelaar bij eventuele conflicten tussen examinatoren en studenten. De ombudsman neemt met raadgevende stem deel aan de beraadslagingen van de examencommissie.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om verder werk te maken van het competentiegericht toetsen, dit theoretisch goed te onderbouwen en lectoren hierbij te ondersteunen. Daartoe is de ontwikkeling van een toetsbeleid noodzakelijk.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toelatingsvoorwaarden zijn beschreven in de onderwijsregeling. Ook buitenlandse studenten kunnen zich inschrijven als ze over een geschikt diploma beschikken en het Nederlands beheersen.

Sinds academiejaar 2004-2005 organiseert men de introductiedagen departementaal. De student maakt kennis met de hogeschool, het departement Gezondheidszorg en de mogelijkheden binnen de opleiding. De beginnende hogeschoolstudent zal tijdens de introductie wegwijs gemaakt worden in de volgende aspecten:

- gebruik maken van het elektronisch leerplatform Toledo;
- leren leren aan de hogeschool;
- gebruik maken van de campusbibliotheek.

Daarnaast krijgt hij een rondleiding in de gebouwen van de campus en krijgt hij informatie over huisvestingsmogelijkheden van de campusstad Brugge. Via een stadsspel leert hij de culturele mogelijkheden van Brugge kennen. Het daaraan gekoppeld sociale programma helpt de student zijn klasgroep en lectoren te leren kennen.

De dienst STUVO (studentenvoorzieningen) maakt gebruik van deze introductiedagen om zijn werking voor te stellen aan de studenten.

Binnen de opleiding Logopedie en audiologie geeft men een aanzet tot het opmaken van een portfolio in functie van de eigen communicatievaardigheden.

Een student die een geïndividualiseerd traject wil volgen, vraagt dit aan bij het departementshoofd. Deze neemt hierover een beslissing na onderzoek van de gronden voor een geïndividualiseerd traject en na advies van het betrokken opleidingshoofd.

Het departementshoofd kan aan bepaalde studenten (ernstige handicap, topsport, artistieke prestaties ...) op individuele basis faciliteiten toekennen. Deze faciliteiten kunnen onder andere zijn: afwijkingen op het bijwonen van onderwijsactiviteiten, verplaatsen van examens en het beroep doen op bepalingen waarbij individuele omstandigheden beschouwd kunnen worden als overmacht.

Op basis van eerder verworven competenties of kwaliteiten (EVC/EVK) kan een student vrijstelling verkrijgen van een (deel van een) opleidingsonderdeel of van een onderwijsleeractiviteit.

De commissie formuleerde in de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken haar bezorgdheid over de beperkte instroom van nieuwe studenten in de richting Audiologie en vraagt zich af of de kritische massa wel bereikt is om deze afstudeerrichting te bewaren. De opleiding is van oordeel dat de geringe instroom in

Audiologie van tijdelijke aard is en samenhangt met de overgangsfase waarin de opleiding zich bevindt. Ze heeft daarom goede hoop dat het studentenaantal in die afstudeerrichting de volgende jaren zal stijgen.

De commissie waardeert de positieve Bama atmosfeer, waarin de opleiding de studenten wijst op de mogelijkheden om verder te studeren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om proactief haar wervingsbeleid verder te zetten, zodat de instroom van de studenten toeneemt, vooral voor Audiologie in functie van het bereiken van de noodzakelijke kritische massa.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Het programma is een adequate transformatie van de eindkwalificaties qua niveau, oriëntatie en de domeinspecifieke eisen. Het gewicht van de individuele opleidingsonderdelen is goed gebalanceerd. De inhoudelijke samenhang is eveneens voldoende. De opleiding heeft voldoende aandacht voor de studeerbaarheid van het programma. De afstemming tussen vormgeving en inhoud is voldoende. De inhoud van de cursussen zijn praktijkgericht en actueel. De beoordeling en de toetsing zijn gericht op de realisatie van de leerdoelen en zijn transparant.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De personeelsformatie legt men jaarlijks vast op voorstel van de algemeen directeur van de KHBO binnen de beperkingen van het Hogescholendecreet. De selectie van nieuwe personeelsleden gebeurt door het departementshoofd Gezondheidszorg, die steeds het opleidingshoofd betreft voor advies bij de selectie van de nieuwe personeelsleden. Het opleidingshoofd woont de selectiegesprekken ook bij.

De toewijzing van een titularis aan een opleidingsonderdeel gebeurt op basis van de inhoud van de onderwijsactiviteit, het/de diploma('s) en de expertise van de lector, de lectorbelasting en de organisatie binnen de opleiding.

De opleiding Logopedie en audiologie koos er bewust voor om de coördinatietaken (opleidingshoofd, stagebegeleiding, eindwerkbegeleiding en internationalisering) te spreiden over de verschillende personeelsleden, die deze coördinatietaak dus combineren met een lesopdracht.

Binnen het departement Gezondheidszorg geldt een prestatieregeling waarin de opdrachten een vast aandeel hebben:

- 1 uur theorieles geldt als 1/18 van een voltijdse lesopdracht;
- 1 uur praktijkles geldt als 1/24 van een voltijdse lesopdracht;
- een voltijdse opdracht stagebegeleiding omvat 28 uur/week.

De commissie formuleerde in het gesprek met de beleidsverantwoordelijken ernstige bezwaren tegen deze verouderde wijze van berekenen van de taakbelasting. De directie geeft aan die zorg te delen en te werken aan een nieuwe prestatieregeling die ze hoopt te kunnen invoeren vanaf het academiejaar 2008-2009.

Het evaluatiereglement voor het personeel vormt een gedetailleerde verzamelstaat van de evaluatieprocedures inzake evaluatoren, evaluatiedossier, evaluatie- inhoud en -periode, verloop, beroepsprocedure en sancties. Het evaluatieproces wordt op het einde van de evaluatieperiode gevoerd tussen het personeelslid en de evaluator. De opleiding stelt duidelijke functieomschrijvingen in het vooruitzicht.

Volgens de lectoren organiseren ze de opleiding in een geest van collegialiteit.

De commissie stelt vast dat de opleidingscoördinator momenteel nauwelijks formele bevoegdheden heeft om sturend op te treden, ook niet om te waken over de kwaliteit van de processen en de onderwijsmiddelen. De formele bevoegdheden liggen bij het departementshoofd. Wel bereidt de hogeschool een andere invulling van de functie van opleidingscoördinator voor waarin die meer bevoegdheden zal krijgen. Ook de naam zal veranderen in opleidingshoofd. De nieuwe organisatie zal ingaan samen met de geplande nieuwe prestatieregeling.

Het beroepsspecifieke professionaliseringsbeleid is vraaggestuurd en komt aan bod tijdens het functionerings- en/of evaluatiegesprek. Het wordt ook besproken met het opleidingshoofd en op deze wijze in kaart gebracht. Elke lector kan op eigen initiatief bijscholingen aanvragen bij het departementshoofd.

Het niet-beroepsspecifieke professionaliseringsbeleid van het personeel spitst zich toe op de prioritaire strategische doelstellingen. De Onderwijsondersteunende dienst van de KHBO organiseert in dit kader een uitgebreid intern bijscholingsaanbod. De opleiding stimuleert de lectoren om hieraan deel te nemen.

De opleiding nodigt alle nieuwe personeelsleden bij aanvang van het academiejaar uit op een vergadering waarin de coördinatoren van de Onderwijsondersteunende dienst onder leiding van de directeur Onderwijsbeleid uitleg geven over de organisatie en de werking van de hogeschool, over haar strategische doelstellingen en over de wijze waarop deze gerealiseerd worden.

Het departement Gezondheidszorg beschikt over een introductiemap voor nieuwe personeelsleden, waarin alle praktische informatie over de werking van het departement en zijn medewerkers aan bod komt.

De commissie stelde vast dat de studenten en de afgestudeerden de inzet van de lectoren en ook de toegankelijkheid van een groot deel van hen waarderen. Wel stellen de studenten zich vragen bij de wijze waarop enkele artsen hun rol als lector vervullen en over de manier waarop zij communiceren met de studenten.

De beschikbare documenten tonen aan dat het personeel voldoende expertise heeft om het programma adequaat te kunnen invullen.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan een moderne prestatieregeling te hanteren die tegemoet komt aan de eisen van het actuele hoger onderwijs.
- De opleiding moet zich bezinnen over de rol en de plaats van de medische lectoren in de opleiding en in elk geval maatregelen nemen om hen beter te integreren.
- De commissie adviseert de hogeschool om het opleidingshoofd meer bevoegdheden en faciliteiten te geven.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding streeft ernaar dat elke lector vakken doceert uit een specifiek domein waarin hij beschikt over de nodige expertise die hij verworven heeft via opleiding, bijkomende vorming en/of klinische (werkveld)ervaring. Alle lectoren van de beroepsspecifieke opleidingsonderdelen zijn of waren naast hun lesopdracht ook (klinisch) professioneel actief binnen het domein waarin ze doceren.

Deze lectoren worden ook actief ingeschakeld in de stagebegeleiding en eindwerkbegeleiding, waardoor structurele contacten met het beroepsveld tot stand komen.

Door de jaren heen kwamen er bovendien gestructureerde contacten en samenwerkingsverbanden tot stand met diverse buitenlandse instellingen, waarbij zowel de expertise van de eigen lectoren als van de gastprofessoren aan bod kwamen. Dit gebeurt op diverse vlakken: de lectorenmobiliteit, de intensieve programma's, de internationale curriculumontwikkeling, het bijscholingenaanbod en de deelname aan onderzoeksprojecten.

Daarnaast krijgt het onderwijzend personeel steun van diverse gastprofessoren die elk vanuit hun specifiek expertisedomein een eigen inbreng geven vanuit het beroepsveld. Dit draagt bij tot de realisatie van een multiprofessioneel lectorenkorps.

De lectoren hebben tot nog toe in zeer beperkte mate zelf wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd of gebruik gemaakt van de middelen van de hogeschool om aan projectmatig wetenschappelijk onderzoek te doen. Wel kunnen ze fungeren als promotor van eindwerken van de studenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding een beleidsplan te ontwikkelen om de medewerkers structureel in te zetten bij projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Het onderzoek moet immers zowel in de opleiding als in de taakbelasting van de lectoren voldoende geïntegreerd worden.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het totale personeelsbestand (praktijk)lectoren Logopedie en audiologie binnen de formatie bedraagt 6,4 voltijdse equivalenten (VTE's). Het totaal aantal studenten op 1 februari 2006 bedroeg 102. De ratio studenten/(praktijk)lectoren bedraagt dus 15,9.

Van de 17 personeelsleden is er 1 aangesteld als hoofdlector, 13 als lector en 3 als praktijklector. Gastprofessoren behandelen specifieke onderwerpen voor een totaal volume over de hele opleiding van 285 uren.

Slechts één personeelslid is voltijds aan de opleiding verbonden, 16 deeltijds.

Het personeelscontingent bestaat uit 8 mannen en 9 vrouwen. 7 Personeelsleden zijn vast benoemd, 6 zijn tijdelijk en 1 heeft een gemengd statuut.

De opleiding kan verder beschikken over 7 personeelsleden die tot het administratief personeel behoren, maar die samen slechts 0,7 voltijds equivalenten vertegenwoordigen. 5 van hen zijn vast benoemd.

2 leden van het onderwijzend personeel zitten in de leeftijdscategorie tussen 20 en 29 jaar, 3 in de categorie tussen 30 en 39 jaar, 9 in de categorie tussen 40 en 49 jaar en 3 in de categorie tussen 50 en 59 jaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt aandacht voor de mogelijkheid tot loopbaanontwikkeling en duidelijke carrièrestructuur van de medewerkers.
- Volgens de commissie zou de meerderheid van de lectoren minstens halftijds werkzaam moet zijn in de opleiding.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding beschikt over gekwalificeerd personeel en voert een personeelsbeleid dat goed functioneren in het onderwijsproces mogelijk maakt. Er zijn relatief veel lectoren met praktijkervaring en er is aandacht voor de pedagogische, didactische en vakinhoudelijke vorming van de onderwijsgevenden.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De twee departementen die samen de campus Sint-Michiel bezetten, delen de meeste leslokalen en faciliteiten van de campus. Ze hebben dan ook geen aparte begrotingen voor huisvesting. Voor alle uitgaven in verband met huisvesting putten zij uit het budget dat de hogeschool centraal beheert.

De campus bevindt zich in de buurt van het station van Brugge en is dus goedbereikbaar voor de vele spoorstudenten.

De infrastructuur is niet meer optimaal aangepast aan het nieuwe onderwijsconcept dat de KHBO wil realiseren. De hogeschool bouwt momenteel een nieuwe campus.

De laatste jaren heeft men sterk geïnvesteerd in multimedia: met de aanschaf van een overheadprojector, videotostellen, computers met internetaansluiting en dataprojectiesystemen ... De opleiding Logopedie en audiologie maakt gebruik van twee practicaruimten: het stem-spraak-audiolab en een vaardigheidslokaal met een onewayscreen.

De campus Sint-Michiel beschikt over twee auditoria uitgerust met een multimediacomputer, audio-, video- en dataprojectie en een internetverbinding en beschikt ook over faciliteiten voor videoconferencing.

De campusmediatheek Sint-Michiel ondersteunt de beide departementen. De mediatheek wordt als één geheel beheerd en de collecties van beide departementen zijn volledig geïntegreerd. Wel is één campusbibliothecaris de contactpersoon voor het departement Gezondheidszorg en één campusbibliothecaris de contactpersoon voor het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde.

De uitbreiding van de collectie gebeurt vooral op voorstel van het onderwijzend personeel. Het bibliotheekteam heeft een adviserende rol en het departementshoofd geeft zijn goedkeuring.

KHBO maakt sinds 1999 deel uit van het Libisnet, het bibliotheeknetwerk met als belangrijkste partner K.U.Leuven, dat sinds februari 2005, voor het geïntegreerd beheer van de bibliotheken, de Aleph-software geïmplementeerd heeft.

De website van de bibliotheek - onderdeel van de KHBO-site - is het communicatiekanaal met de gebruiker die er, naast praktische info, toegang vindt tot de catalogus, elektronische bronnen (bibliografische en full text databanken) en andere documentatiegerelateerde websites. Omdat de opleiding over beperkte mogelijkheden beschikt voor de aankoop van tijdschriften, vindt de commissie het belangrijk dat de opleiding de toegankelijkheid van de elektronische tijdschriften voor studenten voldoende stimuleert en begeleidt. .

De mediatheek heeft ruime openingstijden: 51 uur per week. Er zijn voldoende print- en kopieerfaciliteiten. De ruimte zelf is niet optimaal aangezien de beschikbare oppervlakte niet voldoet voor de huidige doelgroep. Op korte termijn is een oplossing, gezien de beperkingen van de campus, niet haalbaar. Een zeer ruim, modern,

functioneel en centraal gelegen studielandschap in het geplande nieuwbouwproject zal hiervoor de oplossing bieden.

Eerstejaarsstudenten krijgen een bibliotheekintroductie bij de aanvang van het academiejaar.

De student kan putten uit een collectie tijdschriften. Naast enkele generieke tijdschriften is een aantal tijdschriften beroepsspecifiek. Via databanken zijn steeds meer tijdschriften fulltext raadpleegbaar. Niet full-text aangeboden tijdschriftartikels kunnen de studenten via interbibliotheecair leenverkeer aanvragen.

Samen met de dienst Onderwijsvernieuwing en onderwijskundige professionalisering vormt ICTO het KHBO-deel van het Impulscentrum, een samenwerkingsverband tussen KATHO, KULAK en KHBO (<http://www.impulscentrum.be>). Ook de Associatie K.U.Leuven biedt mogelijkheden voor ICTO.

De ICTO-coach, die de informaticatoepassingen van het departement coördineert, treedt op als contactpersoon tussen de gebruikers (lectoren, studenten) en het systeembeheer.

Er is een hogeschoolbreed budget voor ict, maar daarnaast is er ook een jaarlijks departementaal budget voor de aankoop van nieuwe hard- en software voor het departement.

Elke student krijgt bij de start van het academiejaar een gepersonaliseerde toegang (account) tot het computernetwerk op de campus, het e-mailprogramma, het programma voor klasdrukwerk en het digitaal leerplatform Toledo. Alle diensten zijn toegankelijk via het startpunt studenten op www.khbo.be.

Het departement Gezondheidszorg beschikt over een computerlokaal uitgerust met twintig pc's. Op deze pc's is software, specifiek voor het departement (bijvoorbeeld SPSS) geïnstalleerd. Via een online reserveringssysteem kan elke lector gebruik maken van het computerlokaal in functie van zijn opdracht. Buiten de lesuren mogen de studenten de computerlokalen gebruiken, onder meer in het kader van begeleid zelfstandig leren (van 08.00 u. tot 20.00 u.).

De lectoren beschikken over een ruimte voor meer informele doeleinden en recreatief gebruik, voorzien van lockers. De studenten kunnen terecht in de Orangerie, de recreatieruimte van de campus.

Ook de inkomhall en het terras fungeren als ontspanningsruimte. In de hall staan tafels, stoelen en zitbanken en zijn prikboards aanwezig voor het aankondigen van allerlei studenteninitiatieven en -nieuws. Ook de lesroosters en de lokaalverdeling worden hier geafficheerd. Via een monitor voor mededelingen maakt men wijzigingen in de voorziene uurroosters of andere mededelingen ad hoc kenbaar. Er staat ook een hoogvolumeprinter ter beschikking voor het individueel uitprinten van cursusmateriaal. Verder is er ook een drank-, snoep- en zuivelautomaat.

De commissie betreurt het dat ze tijdens haar bezoek weinig gezien heeft van een moderne toekomstgerichte structuur met een aangepast management. Er was te weinig blijk van een gezonde en moderne eenheid als hogeschool en als departement. De organisatiestructuur was eerder zwak. Bovendien haalt de opleiding te weinig voordeel uit de associatie en uit de mogelijke samenwerking met de andere opleidingen in het departement en in de hogeschool.

De commissie stelde vast dat er binnen de mogelijkheden van de huidige accommodatie veel aandacht is voor de toegankelijkheid van studenten met functiebeperkingen, die er ook gebruik van maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie suggereert om in de geplande nieuwbouw voldoende werkruimte voor de medewerkers te creëren.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Per opleiding is er een duidelijke folder met alle nuttige en nodige informatie over de opleiding. Tijdens de opendeurdagen krijgt de abturiënt de kans om met de school en haar studenten kennis te maken.

De KHBO neemt deel aan de Sid-in beurzen (Studie-Informatiedagen) in alle Vlaamse provincies. Daar zijn alle hogere onderwijsinstellingen uit Vlaanderen vertegenwoordigd.

De KHBO organiseert in november samen met KATHO en KULAK de Kiss-dagen (Kwalitatieve Informatie i.v.m. Studiekeuze voor Studenten). Daarop stellen de drie instellingen hun aanbod van opleidingen voor aan de laatstejaars van het middelbaar onderwijs.

Verder organiseert de opleiding op verschillende momenten informatiedagen op de campussen zelf, stuurt ze mailings naar de laatstejaars en verstuurt ze brochures naar scholen en CLB's.

Ten slotte zijn er ook de druk bezochte website en een gratis telefoonnummer voor inlichtingen.

Sinds het academiejaar 2004-2005 vinden er vóór de aanvang van elk semester enkele introductiedagen plaats om de studenten wegwijs te maken in de hogeschool. De studenten krijgen algemene informatie door het departementshoofd over de opleidingen en de organisatie van het academiejaar. Nadien worden ze door het opleidingshoofd wegwijs gemaakt binnen de opleiding. De studenten ontvangen de lessenroosters en krijgen een voorstelling van de opleidingsonderdelen en de te realiseren competenties. Ook het thema studiebegeleiding staat centraal tijdens deze introductiedagen. Zo is er een algemene uiteenzetting rond studiebegeleiding en stellen de verantwoordelijken van de psychosociale dienst STUVO hun werking voor.

Studenten die twijfels hebben over hun studiekeuze, kunnen bij het opleidingshoofd en de lectoren van de opleiding terecht. Zij kunnen eveneens een beroep doen op de psychosociale dienst STUVO. Via een gesprek en het invullen van vragenlijsten kan een student meer zelfkennis verwerven en inzicht krijgen in zijn specifieke interesses, capaciteiten, studievaardigheden ... om op deze manier een weloverwogen nieuwe keuze te maken. Er zijn ook een beperkte infotheek en een computerdatabank beschikbaar. Zo krijgen de studenten toegang tot relevante informatie rond mogelijke opleidingen.

De systematische studiebegeleiding is van recente datum. Voordien gebeurde de begeleiding informeel en occasioneel. Sinds het academiejaar 2005-2006 heeft men een studiebegeleider en studentenbegeleider (STUTRA) aangesteld in ieder departement van KHBO. Deze begeleiding vertegenwoordigt 40% van een fulltime opdracht per departement.

De STUTRA staat in voor de studiebegeleiding (studievaardigheidstrainingen), de studentenbegeleiding (studenten met functiebeperking), de studietrajectbegeleiding (eerder verworven competenties/eerder verworven kwalificaties, EVC/EVK) en kan beleidsadviezen formuleren met betrekking tot de studentenaangelegenheden. De STUTRA's van de verschillende departementen komen maandelijks bijeen om het beleid verder uit te werken. De directeur onderwijs zit de vergadering voor en ook de coördinator onderwijsvernieuwing woont deze vergaderingen bij.

In de mate van het mogelijke kunnen de studenten met psychische, sociale en emotionele problemen terecht bij het departementshoofd, het opleidingshoofd, de studie- en studentenbegeleider, de ombudspersoon en in

principe bij alle lectoren in wie ze hun vertrouwen stellen. Een belangrijke rol is hier ook weggelegd voor STUVO. De psychosociale dienst van STUVO is een dienst waarop alle studenten van KHBO een beroep kunnen doen, hetzij op eigen initiatief, hetzij op doorverwijzing vanuit het departement.

Zowel voor problemen die rechtstreeks te maken hebben met de studies (faalangst, aanpassingsproblemen ...) als voor problemen die onrechtstreeks het studieproces negatief beïnvloeden (neerslachtigheid, identiteitsproblemen, slaapstoornissen ...) kunnen de studenten een beroep doen op de dienst. De begeleiding kan zowel bestaan uit een éénmalig adviesgesprek als uit een kortdurende of langdurige individuele behandeling. Soms is meer gespecialiseerde hulp aangewezen. In deze gevallen zal men de student in onderling overleg extern doorverwijzen. .

Studenten kunnen studiebegeleiding aanvragen bij hun studiebegeleider. De begeleiding is uiteraard steeds vrijwillig en de studentenpsychologe is gebonden aan het beroepsgeheim. Sinds januari 2006 heeft men departementaal een procedure ontwikkeld voor studenten met een functiebeperking.

Tijdens de evaluatiemomenten kunnen de studenten bij problemen een beroep doen op de ombudspersoon, de studie- en studentenbegeleider en op eventuele persoonlijke begeleiding bij STUVO.

In overleg met de studenten stelt men ten minste één maand vóór de opening van de eerste examenperiode een ombudsman aan. Hij zal zowel in de eerste als in de tweede examenperiode klachten in verband met examens onderzoeken en optreden als bemiddelaar bij eventuele conflicten tussen examinatoren en studenten. De ombudsman neemt met raadgevende stem deel aan de beraadslagingen van de examencommissie. Hij kan echter niet optreden voor studenten die hij zelf moet beoordelen.

Sinds academiejaar 2005-2006 maakt men een onderscheid tussen een onderwijsombudspersoon en een examenombudspersoon. Bij de onderwijsombudspersoon kunnen de studenten terecht (als vertrouwenspersoon) met betrekking tot aspecten van onderwijsverzorging. De examenombudspersoon is een vertrouwenspersoon die bemiddelt tussen examinatoren en studenten. De examenombudspersoon wordt in overleg met de studenten aangesteld. Hij behandelt klachten in verband met examens en treedt op als bemiddelaar bij eventuele conflicten tussen examinatoren en studenten. De ombudspersoon neemt met raadgevende stem deel aan de beraadslagingen van de examencommissie.

De studenten geven aan tevreden te zijn over de begeleiding van de individuele trajecten. Er werd duidelijk ingespeeld op de mogelijkheden die de flexibilisering biedt.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om de studiebegeleiding verder structureel uit te bouwen, (bijvoorbeeld leertrajectbegeleiding) goed op te volgen en waar nodig bij te sturen.
- Volgens de commissie zou de opleiding er goed aan doen om studenten die voortijdig stoppen uit te nodigen voor een exitgesprek.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Er zijn voldoende goed uitgeruste lokalen en er is constante aandacht voor didactisch materiaal. De ict-ondersteuning is goed. De opleiding neemt ook een ruim pakket initiatieven met het oog op de informatievoorziening en de studiebegeleiding.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De kwaliteitszorg van de opleiding betreft in eerste instantie het systematisch bepalen, ontwikkelen, evalueren en verbeteren van de kwaliteit van de opleiding en in het bijzonder van het primaire proces. De opleiding wil evolueren naar een leergemeenschap waarin het leren van de student centraal staat. Hierbij gaan de professionele ontwikkeling van de lectoren en van het opleidingsteam en de ontwikkeling van de organisatie van de opleiding samen. Kwaliteitszorg moet volgens de opleiding doelgericht, cyclisch, integraal en systematisch zijn.

Een tweede doelstelling van kwaliteitszorg van de opleiding is het afleggen van verantwoording over de onderwijskwaliteit. Dit vereist een grote transparantie, zowel naar internen (studenten en collega's) als naar externen (bijvoorbeeld de visitatiecommissie en het beroepsveld).

Op het niveau van de opleiding ligt het accent op het ontwikkelen van de kwaliteit van het primaire proces. De opleiding hanteert hiervoor het accreditatiekader als model. Het kwaliteitshandboek van de opleiding wordt volgens dit ordeningskader opgesteld.

Binnen de opleiding waken de verschillende coördinatoren en in het bijzonder het opleidingshoofd over de kwaliteit. Zij dragen er zorg voor dat processen gericht op het identificeren, plannen en implementeren van verbeteringen ontwikkeld worden en ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Hiertoe organiseren zij regelmatig vergaderingen met het opleidingsteam.

Het kwaliteitshandboek, ontwikkeld op het niveau van de hogeschool, bevat vooral procedures die telkens de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act) beschrijven.

Binnen de opleiding is de concrete uitwerking van de kwaliteitszorg hoofdzakelijk procesmatig en gericht op het ontwikkelen (Plan), uitvoeren (Do), evalueren (Check) en bijsturen (Act) van opleidingsplannen. Zij vormen een gesloten PDCA-verbetercyclus en worden toegepast voor projecten in verband met kwaliteitsverbetering en onderwijsinnovatie.

De opleiding gebruikt een set van meetinstrumenten om de kwaliteit van haar onderwijsproces te evalueren. Volgende bevragingen hebben de voorbije academiejaren plaatsgevonden: een studentenenquête over de stage, een enquête over de stage voor externe stagebegeleiders, een enquête voor oud-studenten per afstudeerrichting, een enquête voor studenten van het derde jaar, een enquête voor alumni - (Grensoverschrijdende accreditatiestandaarden Logopedie), een studietijdmetingen en lectorenfeedback.

Ondanks enkele initiatieven en de degelijke ondersteuning door de centrale kwaliteitsdienst, vindt de commissie dat het kwaliteitsdenken in de opleiding nog te weinig zichtbaar is. De opleiding moet een lerende organisatie worden waarin kwaliteitsdenken echt geïntegreerd is en waarin bijvoorbeeld de bevragingen opgenomen zijn in de PDCA-cirkel.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt dat ook de opleiding zelf haar kwaliteitsaanpak moet expliciteren en zichtbaar maken op alle niveaus en in alle activiteiten.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het zelfevaluatie rapport (ZER) bevat een selectie van de gehanteerde streefdoelen, samen met de rapportering over hun realisatie. De engagementsverklaring, de strategische doelstellingen, het onderwijsontwikkelingsplan en actuele evoluties en noden van de opleiding vormen hiervan de basis.

Het opleidingsplan (PDCA-cirkel) hanteert men hoofdzakelijk als instrument om aansluitende (meer) ingrijpende verbeteracties te implementeren. De verbeteracties situeren zich op verschillende niveaus: opleidingsoverstijgend, op opleidingsniveau en per studiejaar.

De belangrijkste verbeteracties hadden betrekking op :

- het faciliteren van de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs;
- de introductie van nieuwe werkvormen;
- de interdisciplinaire samenwerking;
- het stimuleren van de onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld;
- het invoeren van de internationale dimensie van de opleiding;
- het optimaliseren van het stagegebeuren;
- het waken over de coherentie van het programma.

De commissie kon de uitwerking, de evaluatie en de bijsturing van de module normale ontwikkeling als voorbeeld bekijken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om, vertrekkend vanuit duidelijke streefdoelen, een meerjarenplan op te stellen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In eerste instantie dragen de aanwezigheid van tal van raden, comités, werkgroepen ... , waarin personeelsleden, studenten, alumni en het beroepsveld worden betrokken, (in)direct bij tot de ontwikkeling van interne kwaliteitszorg.

Ten tweede ondersteunen studentenbevragingen en bevragingen van afgestudeerden en het beroepsveld de uitbouw van de interne kwaliteitszorg.

De gesprekken met de vertegenwoordigers van het werkveld toonden aan dat zij frequent en degelijk geïnformeerd worden over de evoluties in de opleidingen. Tijdens deze gesprekken werden vooral op impliciete wijze adviezen met betrekking tot de opleiding gevraagd.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt het noodzakelijk om studenten en het werkveld nog explicieter bij de interne kwaliteitszorg te betrekken op basis van een gestructureerd en geformaliseerd overleg.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding evolueert in de richting van een kwaliteitszorgsysteem. Zij organiseert regelmatig bevragingen over diverse aspecten met relevante doelgroepen. De uitkomsten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen. Er is duidelijk sprake van een verbeterbeleid. De studenten, de lectoren en het werkveld worden actief betrokken bij interne kwaliteitszorg. Het oordeel van de commissie over het onderwerp is daarom positief.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

logopedie: goed

audiologie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Gesprekken met het werkveld toonden een grote tevredenheid aan over de competenties van de afgestudeerden. Ze bereiken het voorgestelde eindniveau.

Aan de hand van eindexamens toetst men in welke mate de doelstellingen gerealiseerd zijn. De slaagpercentages vormen een indicatie of de doelstellingen per studiejaar gehaald worden.

De opleiding heeft door de jaren heen internationale contacten opgebouwd met 16 buitenlandse partnerinstellingen. Momenteel sluit men bilaterale contracten met drie buitenlandse instellingen af voor studentenmobiliteit. Ook is er elk jaar een bilaterale lectorenmobiliteit met enkele partnerinstellingen. Tot op heden heeft de opleiding met studenten en lectoren actief deelgenomen aan vijf Europese “Intensive Programmes”.

De opleiding heeft voorlopig nog geen enquête georganiseerd om na te gaan in hoeverre het werkveld tevreden is over de kennis en de vaardigheden van de afgestudeerden.

De studenten vermelden in de gesprekken met de commissie volgende sterke punten van de opleiding:

- de lectoren die dicht bij de studenten staan ;
- de praktijkgerichte opleiding, onder meer te danken aan het feit dat vele lectoren zelf nog in de praktijk staan;
- veel stage en dit vanaf het eerste jaar;
- het gevoel dat ze goed voorbereid zijn op het beroep;
- de zin voor zelfkritiek en verantwoordelijkheid die de studenten aanleren;
- het schakelprogramma;
- het stimuleren van de creativiteit;
- het werken in kleine klasgroepen – lectoren kennen iedereen en meer kans om vragen te stellen;
- de statistische begeleiding van de eindwerken;
- de instapdagen en de screening zodat de student individueel weet waaraan hij moet werken

Als verbeterpunten vermelden ze:

- het duidelijker formuleren dat logopedie medisch gericht is en dat het vakken als natuurkunde bevat;
- de infrastructuur – het oude gebouw en sommige voorzieningen, bijvoorbeeld de lange wachttijd voor de cursus
- de springuren in het eerste jaar;
- enkele lessen die volgens de studenten niet zo nuttig zijn; ;
- de tijdige beschikbaarheid van cursusmateriaal;
- de onvoorspelbare en te beperkte beschikbaarheid van artsen-lectoren.

In de oud-studentenbevraging peilde men naar de tevredenheid over de genoten opleiding Logopedie en de genoten opleiding Audiologie aan de KHBO. De ruime meerderheid (86 %) van de respondenten die de opleiding Logopedie volgde aan de KHBO, zou opnieuw voor dezelfde opleiding kiezen aan de KHBO. Drie van de vier afgestudeerden van de opleiding Audiologie die deze vraag beantwoordden, zouden opnieuw kiezen voor de KHBO.

De vertegenwoordigers van het werkveld vermelden als sterke punten van deze opleiding:

- De opleiding speelt alert in op vernieuwingen in het werkveld.
- Ze bieden een ruime basis aan.
- De studenten zijn heel kritisch, ook voor zichzelf.

Volgens de vertegenwoordigers van het werkveld, zijn studenten nu meer dan vroeger klaar zijn om het werk te doen en om operationeel te handelen. Wel vragen ze zich af of dat niet ten nadele is van een brede vorming.

De commissie beoordeelt het gerealiseerde niveau van logopedie als goed en van audiologie als voldoende.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt een systematische en methodologische bevraging van het werkveld noodzakelijk.
- Wat Audiologie betreft, zou de opleiding nog meer werk moeten maken van een brede inzetbaarheid van haar afgestudeerden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van rendementscijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Het slaagcijfer op basis van het aantal inschrijvingen varieert voor de opleiding Logopedie voor de laatste vijf academiejaren tussen 38,7% en 80,6% met een gemiddelde van 56%. Voor de opleiding Audiologie varieert het slaagcijfer tussen 42,9% en 83,3% met een gemiddelde van 64,4%. Het slaagcijfer voor de nieuwe opleiding bachelor in de Logopedie en audiologie bedroeg in het academiejaar 2004-2005 57,5%.

Voor het tweede jaar varieert het slaagcijfer voor de opleiding Logopedie voor de laatste vijf academiejaren tussen 82,1% en 92,9%. Het slaagcijfer voor de opleiding Audiologie voor de laatste vijf academiejaren varieert

tussen 66,7% en 100%. Het derde jaar varieert het slaagcijfer voor de opleiding Logopedie voor de laatste vijf academiejaren tussen 95,7% en 100%.

Omwille van de nieuwe outputfinanciering, opgelegd door de Vlaamse overheid, vindt de commissie dat de opleiding dringend werk moet maken van het werken met streefcijfers en prestatie-indicatoren. Ook vraagt de commissie zich bezorgd af of de opleiding met het relatief kleine aantal studenten ook in de toekomst stevige kwaliteitscriteria zal blijven hanteren.

Van de aso-studenten slaagde over de drie academiejaren gemiddeld 82%, waarvan 62% in de eerste zittijd. Van de studenten met een andere vooropleiding slaagde, gemiddeld over drie academiejaren, 30%, waarvan 21 % in de eerste zittijd.

De gemiddelde studieduur door de jaren heen varieert tussen drie jaar en één maand en drie jaar en vier maanden. Er is geen positieve of negatieve evolutie te merken doorheen de vijf jongste academiejaren. Indien de student met een studievertraging afstudeert, is deze minimaal.

De streefcijfers met betrekking tot de slaagcijfers, gemiddelde studieduur en studie-uitval zijn in de hogeschool nog niet bepaald.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om vooreerst werk te maken van streefcijfers op het vlak van studierendement en vervolgens het werken met indicatoren te integreren in het beleid.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	logopedie:	goed
	audiologie:	voldoelde
facet 6.2, onderwysrendement:		voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De commissie vindt dat de basiskwaliteit van het onderwysrendement voldoende is voor beide afstudeerrichtingen. De opleiding heeft haar doelstellingen voldoende gerealiseerd. De opleiding levert breed inzetbare logopedisten en audiologen af. Het werkveld is tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie­rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie­rapport (ZER) en de bijlagen. De commissie kon zich op basis van het zelfevaluatie­rapport geen adequaat beeld vormen van de realiteit. Het gaf de indruk van een vrij theoretische benadering van het VLIR/VLHORA-referentiekader. Heel wat aspecten bleven voor de commissie in het duister. Bovendien bleef de kritische reflectie erg beperkt. Tijdens het visitatiebezoek kreeg de commissie wel de antwoorden waarnaar ze zocht en kon ze de leemtes invullen. .

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studiomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	*1	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

*1

Facet 6.1 logopedie: goed
audiologie: voldoende

De oordelen zijn van toepassing voor:

- KHBO logopedie en audiologie**
- logopedie afstudeerrichting logopedie
  - audologie afstudeerrichting audiologie

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 4 Lessius Hogeschool

Algemene toelichting bij de bacheloropleiding met professionele gerichtheid in de logopedie en audiologie aan de Lessius Hogeschool

De opleiding Logopedie en audiologie aan de Lessius Hogeschool startte aan de Katholieke Hogeschool voor Vrouwen, later omgevormd tot de Katholieke Vlaamse Hogeschool. In 2000 fuseerden de Katholieke Vlaamse Hogeschool en de Handelshogeschool tot de Lessius Hogeschool. De huidige Lessius Hogeschool heeft vier departementen: Toegepaste taalkunde, Handelswetenschappen, Toegepaste psychologie, Logopedie en audiologie.

De opleiding Logopedie en audiologie bestaat bijna 50 jaar. Zij ontstond vanuit de opleiding 'Assistent in de psychologie' aan de vroegere Katholieke Vlaamse Hogeschool. In het academiejaar 1956-1957 werd voor gediplomeerde assistenten in de psychologie een tweejarige specialisatie Logopedie en foniatrie opgericht. Vanaf het academiejaar 1960-1961 werden de opleiding Assistent in de psychologie en de opleiding Logopedie afzonderlijk ingericht. Deze laatste werd hervormd tot een driejarige opleiding gegradueerde in de Logopedie. In het academiejaar 1963-1964 werd het diploma door de staat erkend. De opleiding Logopedie behoorde tot het hoger onderwijs van het korte type en omvatte drie studie jaren (hoger onderwijs van één cyclus). Ze werd gereguleerd door het K.B. van 1964.

De opleiding Logopedie werd uitgebreid tot 'Basisopleiding logopedie en audiologie' met daarin twee opties: de optie Logopedie en de optie Audiologie. De optie Logopedie leidde tot het diploma Gegradueerde in Logopedie, de optie Audiologie tot Gegradueerde in Audiologie.

Voor de realisatie van deze opties koos de hogeschool voor een gemeenschappelijke stam Logopedie en audiologie gedurende de eerste twee studie jaren. De keuze voor de optie Logopedie of Audiologie gebeurde bij de start van het derde jaar. Vandaag is dat nog steeds zo. In de praktijk kiezen bijna alle studenten voor de afstudeerrichting Logopedie. Aansluitend vatten sommigen de afstudeerrichting Audiologie aan en behalen ze zo een tweede diploma.

Naar aanleiding van de Bologna-akkoorden en het decreet op het hoger onderwijs van 4 april 2003 zijn in Vlaanderen associaties tussen universiteiten en hogescholen ontstaan. In dit kader maken de opleidingen Logopedie en audiologie van de Lessius Hogeschool, van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende en van de Katholieke Universiteit Leuven samen deel uit van de Associatie K.U.Leuven.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In Vlaanderen heeft de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Logopedie en audiologie, conform het hogescholendecreet van 13 juli 1994, twee afstudeerrichtingen. Deze sluiten elk aan bij een verschillend beroepsprofiel en leiden tot verschillende beroepstitels.

Het doel van de opleiding is ervoor te zorgen dat afgestudeerde bachelors in de Logopedie en de audiologie beschikken over de in het beroepsprofiel omschreven generieke en beroepsspecifieke competenties (kennis / vaardigheden / attitudes) en hen aan te moedigen die na het afstuderen zelfstandig en in multidisciplinaire samenwerking verder te ontwikkelen.

De commissie bezocht de opleiding op het moment dat die nog volop in de omslag naar een competentiegerichte onderwijspraktijk zat. Deze curriculumhervorming werd goed voorbereid.

Het zelfevaluatierapport (ZER) beschrijft uitvoerig de eindkwalificaties, opgesplitst in algemene 'generieke' competenties, algemene beroepsgerichte competenties en beroeps- of domeinspecifieke competenties. De opleiding kiest ervoor de competenties te koppelen aan rollen.

Competentiegebied

Rol

A. Preventie, therapie (onderzoek en behandeling), training en advies

- Preventie	Therapeut
- Onderzoek en behandeling	Therapeut
- Training en advies	Trainer en adviseur
- Coördinatie	Coördinator

B. Organisatie

- Leiding geven, managen/beheren van de praktijk, onderneming, afdeling of dienst	Leidinggevende/manager
- Begeleiden van collega's, teamleden en stagiairs	Begeleider/coach

C. Professionalisering

- Ontwikkelen van eigen professionaliteit	Beroepsbeoefenaar
- Ontwikkelen van professionaliteit binnen het beroep	Innovator

Toegepast op de opleiding Logopedie en audiologie van de Lessius Hogeschool, komen de meeste van de in bovenstaande tabel beschreven competentiegebieden aan bod in de verschillende opleidingsonderdelen. Zowel wat betreft de spraak, de taal als het gehoor is er aandacht voor preventie (screening, preventieplan, voorlichting) en wordt er stilgestaan bij onderzoek en behandeling. Met betrekking tot training en advies wordt momenteel een voorstel uitgewerkt om vanaf 2006-2007 de derdejaarsstudenten van de afstudeerrichting Logopedie mee in te schakelen bij het trainen van de communicatieve vaardigheden van de eerstejaarsstudenten. Tijdens deze activiteit en tijdens de stages komen ook de competentiegebieden coördinatie en organisatie in zekere mate aan bod, net als de rol van 'logopedist als coach en begeleider'. Het is de bedoeling dat ook specifieke competenties met betrekking tot praktijkmanagement aan bod komen in het opleidingsonderdeel beroepsvoorbereiding dat gepland is in het derde bachelorjaar vanaf 2006-07. Professionaliseringaspecten, zowel van de eigen persoon als van het beroep, komen aan bod in de meeste opleidingsonderdelen en tijdens de scriptievoorbereiding en – uitwerking.

Het departement Logopedie en Audiologie van de Lessius Hogeschool profileert zich in vergelijking met soortgelijke opleidingen in binnen- en buitenland door zijn keuze voor een gemeenschappelijk programma voor de afstudeerrichtingen Logopedie en Audiologie gedurende de eerste twee bachelorjaren.

De hoger geformuleerde doelstellingen liggen in het verlengde van de doelstellingen van de IALP (International Association of Logopedics and Phoniatics, zie o.a. de Guidelines for initial education in Logopedics 1995).

De afstemming van de doelstellingen op de eisen gesteld door vakgenoten uit eigen land, gebeurt onder meer door regelmatig overleg en samenwerking met de andere opleidingen Logopedie van de associatie van de K.U. Leuven (afdeling Logopedische en Audiologische wetenschappen K.U. Leuven, afdeling Logopedie en Audiologie K.H.B.O.).

De studenten en lectoren maken kennis met de hierboven beschreven doelstellingen via de programmagids en het studiecontract (op papier en via de website van de hogeschool). De specifieke doelstellingen van de colleges, de oefenbeurten en de opdrachten worden doorgaans expliciet toegelicht bij de aanvang van de contactmomenten en/of via het elektronische leerplatform (TOLEDO).

Bij de personeelsleden worden de doelstellingen en de wijze van implementatie ervan besproken en toegelicht tijdens de lectorenvergaderingen en via overleg in werkgroepen. Via de departementale raad worden de studentenvertegenwoordigers en de vertegenwoordigers van de socio-economische milieus geraadpleegd en geïnformeerd over wijzigingen in het curriculum en de hierboven beschreven doelstellingen. Stagebegeleiders en andere externen krijgen toelichting over de stagedoelstellingen (zoals onder meer beschreven in het stagevademeccum en het stageprofiel) tijdens de stagebezoeken door de supervisors. Stagementoren krijgen hierover ook informatie tijdens de infodagen.

De commissie besluit dat alle decretaal geformuleerde algemene en algemeen beroepsgerichte competenties terug te vinden zijn. Er is een duidelijke overeenkomst tussen het niveau en de oriëntatie van de opleiding enerzijds en de nationale decretale bepalingen anderzijds (art. 58, 1° van het decreet van 4 april 2003).

De commissie stelt in de gesprekken met de studenten vast dat de studenten vertrouwd zijn met het competentiegericht denken. Ze blijken de ECTS-fiches te kunnen koppelen aan de competenties. De competenties staan beschreven in de opleidingsgids.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het algemeen heeft de opleiding bachelor in de Logopedie en de audiologie aan de Lessius Hogeschool als doel studenten op te leiden tot het beroep van logopedist of audioloog en wil ze hen brengen tot op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar. Beide diploma's leiden tot een erkenning door het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV).

De commissie stelt vast dat de competenties van het door haar opgestelde domeinspecifieke referentiekader (DSR) terug te vinden zijn in de opleidingsdoelstellingen. Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding zich terugvindt in het domeinspecifieke referentiekader van de commissie.

Om de doelstellingen zo optimaal mogelijk af te stemmen op de wensen van het beroepsveld, doet de opleiding, zowel in de studierichting Logopedie als in de richting Audiologie, in grote mate een beroep op lectoren en gastprofessoren die zelf in het werkveld staan. Voor de richting bestaat er een nauwe samenwerking met de dienst N.K.O. (neus-keel-oren) van het A.Z. Sint-Augustinus.

De contacten tijdens het *intensive programme* (IP) dat jaarlijks plaatsvindt tijdens de zomervakantie vormt de belangrijkste basis om de eigen doelstellingen af te stemmen op die van buitenlandse vakgenoten. Tijdens de stafmeeting worden hierbij onder meer doelstellingen en programma's met elkaar vergeleken.

De domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding tot bachelor in de Logopedie en audiologie zijn grosso modo terug te brengen tot de doelstellingen die uitgewerkt werden in het kader van het beroeps- en opleidingsprofiel en die onlangs geactualiseerd werden in de schoot van het Interreg III-project.

De uitgebreide en intense internationale contacten, de coördinatie van het Interreg III-project, evenals de frequente contacten met het werkveld bieden een duidelijke garantie voor de actualisatie van de domeinspecifieke eisen.

De opleidingsdoelstellingen komen overeen met de wettelijke bepalingen op de uitoefening van de beroepen in kwestie. Het KB van 20 oktober '94 legt de kwalificatievereisten en de beroepstitel logopedist vast. Het KB van 8

april '88 stelt dat houders van het diploma van Gegradueerde in de Audiologie zonder bijkomend examen erkend worden als audioprothesist (soms ook audicien genoemd) door het RIZIV en het KB van 4 juli '04 legt de beroepstitel en de kwalificatievereisten voor audiologen en audiciens vast.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan het wetenschappelijk niveau van de opleiding Audiologie nog versterkt worden waardoor deze opleiding zich ook duidelijker zou profileren.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en orientatië:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding voldoet aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten en dit voor beide afstudeerrichtingen. De eindkwalificaties worden getoetst bij het relevante beroepenveld.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de opleiding is de overgang naar een competentiegerichte onderwijspraktijk vier jaar geleden begonnen. Het toenmalige curriculum, dat eerder een verzameling van losse vakken was, werd hertekend om te komen tot een coherent curriculum waarin lectoren nu samenwerken om te komen tot samenhangende en op elkaar afgestemde opleidingsonderdelen. Op het moment van het visitatiebezoek had de opleiding drie jaar ervaring met het vernieuwde curriculum en studeerden de eerste studenten af die het nieuwe curriculum helemaal hadden doorlopen. Voor het daaropvolgend academiejaar heeft de opleiding een grondige evaluatie en eventuele bijstellingen op het programma staan.

De commissie stelt vast dat het ontwikkelingsproject om te komen tot een competentiegerichte onderwijspraktijk ambitieus opgevat is en goed geconcipieerd werd. Ze waardeert dat een kernteam van sleutelfiguren dit proces trekt, wat getuigt van een intelligente delegatie van verantwoordelijkheden. Wel vindt ze dat de opleiding snel werk moet maken van kruistabellen waarin de link aangegeven wordt tussen de opleidingsonderdelen en de competenties. Die oefening is immers noodzakelijk om te kunnen bepalen in welke mate de opleiding alle competenties evenwichtig doorheen de drie jaar aan bod laat komen. Op die manier kan de opleiding overlappingsen, over- en onderbenadrukking voorkomen. Bovendien is de kruistabel een noodzakelijk platform om te onderzoeken in welke mate de studenten de competenties aan het einde van de opleiding ook verworven hebben. De commissie vernam dat de opleiding met deze oefening bezig is en vertrouwt erop dat de opleiding hier prioritair aandacht aan zal blijven geven.

Het departement leidt studenten op tot de eindkwalificatie van professionele bachelor met een wetenschappelijke basis. Dit weerspiegelt zich in de opbouw van het studieprogramma waar, zeker in de eerste twee opleidingsjaren, een gelijke verhouding bestaat tussen opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie en opleidingsonderdelen uit de ondersteunende wetenschappen. In het derde jaar neemt het aandeel van de opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie sterk toe, onder meer door een belangrijk aandeel van de stages en het eindwerk. Daarnaast komen in het laatste opleidingsjaar directe beroepsvoorbereidende opleidingsonderdelen aan bod.

De inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie is gebaseerd op nationale en internationale onderzoeks- en literatuurgegevens. Omwille van het professionele karakter van de opleiding, worden deze eerder theoretische inzichten en concepten, systematisch vertaald naar praktische toepassingen, zonder afbreuk te doen aan het stimuleren en ontwikkelen van de denk- en redeneervaardigheid van de studenten. Theorie en praktijk worden als een geïntegreerd geheel aangeboden.

De opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie volgen de gangbare nationale en internationale disciplinegebonden indeling in de domeinen: spraak (met de opdeling in articulatie, stem en vloeiendheid), taal (zowel gesproken als geschreven taal) en gehoor (met inbegrip van audiologie en revalidatie). Tot het leergebied Logopedie en audiologie behoren verder de opleidingsonderdelen methodieken in de logopedie en audiologie en communicatie omdat het methodisch handelen en het eigen communicatief functioneren belangrijk zijn voor een professionele bachelor. Om de hierboven vermelde deeldomeinen uit de

logopedie en audiologie en het methodisch handelen adequaat te kunnen bestuderen, zijn kennis en inzicht afkomstig uit de ondersteunende wetenschappen noodzakelijk.

Tot de ondersteunende wetenschappen behoren de opleidingsonderdelen taalwetenschappen (linguïstiek en fonetiek), humane wetenschappen (psychologie, pedagogie en psychomotoriek), medische wetenschappen (anatomie, fysiologie, pathologie, neurologie), fysica, wetenschappelijk handelen (statistiek en methodiek wetenschappelijk onderzoek) en een algemeen vormende basis (religie, zingeving en levensbeschouwing).

Binnen de directe beroepsvoorbereiding komen sociale wetgeving, deontologie, praktijkmanagement en studiedagen/internationalisering aan bod.

Het derde jaar Logopedie bestaat voornamelijk uit meer verdiepende opleidingsonderdelen, zowel op het vlak van logopedische stoornissen als op het vlak van patiëntenpopulaties met een complexe problematiek. Het derde jaar Audiologie bevat hoofdzakelijk gespecialiseerde opleidingsonderdelen in verband met gehoor en gehoorrevalidatie. Zowel in het derde jaar Logopedie als in het derde jaar Audiologie vertegenwoordigen de stages en het eindwerk een belangrijk aandeel. In de eerste twee jaren krijgt de student disciplineoverschrijdende basisvakken uit de groep ondersteunende wetenschappen, zoals fysica, psychologie, taalkunde en medische wetenschappen.

Daarnaast besteden de verschillende opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie gedurende de hele opleiding regelmatig aandacht aan multidisciplinaire samenwerking. De concrete toepassing hiervan vindt plaats tijdens de stages, waar studenten disciplineoverschrijdende observatie- en participatieopdrachten moeten uitvoeren.

Laatstejaarsstudenten kunnen tijdens hun stages ook deelnemen aan een module “Interprofessionele samenwerking in de gezondheidszorg”. Tijdens deze week, als alternatief voor een klassieke stageweek, komen studenten uit verschillende disciplines (logopedie-audiologie, geneeskunde, psychologie, kinesitherapie, ...) afkomstig uit verschillende hogescholen en universiteiten, een week lang samen om een aantal casussen multidisciplinair te benaderen en te bespreken.

De commissie vernam in de gesprekken met de afgestudeerden de behoefte om al tijdens de opleiding meer informatie te krijgen over een zelfstandige bedrijfsvoering.

De programmagids per bachelorjaar bevat informatie over het studiecontract en vervolgens informatie per opleidingsonderdeel over inhoud, competenties, vereiste voorkennis, leermiddelen, werkvormen, evaluatie en begeleiding. Daarnaast ontvangen de studenten de onderwijsregeling en het examenreglement.

De Lessius Hogeschool coördineert gedurende twaalf jaar het Europese Socrates/Erasmusnetwerk van Logopedie- en Audiologieopleidingen. Dit concretiseert zich in de organisatie en coördinatie van het jaarlijkse Intensive Programme in één van de partnerinstellingen en de stimulatie en coördinatie van European Course Development. Tijdens deze internationale bijeenkomst volgen de studenten lezingen en nemen ze deel aan seminars, samen met medestudenten uit 16 partnerinstellingen. De Antwerpse lectoren verzorgen jaarlijks een aantal key lectures, research based papers en seminars. Dit veertiendaagse project biedt studenten de mogelijkheid kennis te maken met ‘Speech and Language Therapy’ in andere Europese landen. Door de georganiseerde sociale activiteiten kunnen zij daarnaast kennis maken met andere culturen. Het voegt een internationale dimensie toe aan hun opleiding.

In het kader van de studentenmobiliteit kunnen de studenten gedurende drie maanden stage volgen of colleges in een buitenlandse opleiding.

De commissie waardeert de voortrekkersrol die de opleiding op het vlak van internationalisering speelt. Toch vindt de commissie dat de opleiding nog meer inspanningen kan doen om de internationalisering te laten renderen voor alle studenten door naar wegen te zoeken om de internationale dimensie in zoveel mogelijk opleidingsonderdelen aan bod te laten komen.

De opleiding beschikt over een permanente curriculumcommissie die samengesteld is uit het departementshoofd, een hoofdlector, een hoofdpraktijklector en twee lectoren. Deze commissie die om de veertien dagen vergadert, werkte een totaal vernieuwd curriculum uit in overeenstemming met de nieuwe BAMA-regelgeving en de

vernieuwende ideeën rond competentiegericht onderwijs. De curriculumcommissie legt haar voorstellen ter advies voor aan de lectorenvergadering en aan de departementale raad.

De commissie stelt evenwel vast dat de afstudeerrichtingen Logopedie en Audiologie met een verschillende snelheid evolueren naar een competentiegerichte onderwijspraktijk. Daarom zou ook de opleiding Audiologie consequent in de richting van competentiegerichtheid moeten evolueren en moet ze hierbij een inhaalbeweging uitvoeren. Bovendien moet de opleiding Audiologie zich bezinnen over haar theoretische basis.

Op basis van de gesprekken met de studenten raadt de commissie aan om de eerstejaars meer te laten proeven van wat een logopedist(e) doet, bijvoorbeeld door middel van video's, observaties of door een interview met een professional die geen stage begeleidt.

Als sterke punten van hun opleiding haalden de lectoren tijdens de gesprekken met de commissie in eerste instantie het methodisch handelen aan, dat als rode draad van het eerste tot het derde jaar loopt en dat als de kapstok fungeert voor zowel de theoretische vakken als de stage. Ook de traditie om alles vrij theoretisch te onderbouwen blijven ze belangrijk vinden in de onderwijshervormingen. De strakke scheiding tussen theorie en praktijk vervaagt volgens hen omdat lectoren in teams samenwerken en samen een cursus schrijven.

De commissie waardeert de internationale dimensie en raadt de opleiding aan om die nog meer in het curriculum zelf aan bod te laten komen zodat alle studenten hierin kunnen participeren.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan de opleiding dit facet nog versterken door werk te maken van kruistabellen waarin competenties aan opleidingsonderdelen gekoppeld worden, zodat vervolgens onderzocht kan worden in welke mate alle competenties voldoende aan bod komen tijdens de opleiding en in welke mate de studenten na hun opleiding de competenties verworven hebben.

Facet 2.2 Eisen professionele/academische gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De kennisontwikkeling, die voornamelijk gerealiseerd wordt door theoretische hoorcolleges en zelfstudie-opdrachten, wordt binnen de meeste opleidingsonderdelen uit het leergebied logopedie-audiologie, meteen gekoppeld aan een praktische vaardigheidstraining in kleinere groepen.

Alle lectoren en praktijklectoren van het departement zijn specialisten in hun vakgebied. Zij volgen de literatuur en de recente ontwikkelingen in hun vakgebied zo goed mogelijk op en implementeren dit, waar mogelijk, in hun colleges en vaardigheidstrainingen. Het departement beoogt een dubbele aansluiting met het werkveld. Enerzijds wil het de kennis en ervaringen vanuit het werkveld naar de studenten overbrengen (binnen de hogeschool) en anderzijds begeeft de student zich naar het werkveld. Via de stages is de student gedurende minimaal 600 uur actief in het werkveld.

Om de aansluiting bij recente ontwikkelingen in het vakgebied te realiseren, stimuleert het departement de studenten om deel te nemen aan (internationale) studiedagen en congressen. In het derde jaar moeten de studenten een keuze maken tussen het internationale 'Intensive Programme' of drie studiedagen/congressen.

Het onderwijzend personeel signaleert dat het steeds moeilijker wordt om de recente ontwikkelingen in het vakgebied terdege bij te houden door de toenemende werkdruk, die veroorzaakt wordt door de grote studentenaantallen, de implementatie van de BaMa-structuur, de curriculumhervorming, de integratie van nieuwe werkvormen en de toenemende administratieve, organisatorische en afdelingsgebonden taken.

Momenteel treft de opleiding de voorbereidingen om een diagnostisch centrum voor dyslexie, dysorthografie en dyscalculie uit te bouwen.

Stage

De stages binnen het departement Logopedie en Audiologie worden ingericht in overeenstemming met de wetgeving. Het KB van 20 oktober 1994 over de uitoefening van het beroep van logopedist vereist dat studenten minstens zeshonderd uren stage met vrucht doorlopen in verscheidene activiteitssectoren en gerelateerd aan verschillende pathologieën.

Op inhoudelijk vlak volgen de stages het globale opleidingsconcept, wat betekent dat de stages van het tweede jaar, georganiseerd op het einde van het eerste semester of bij de aanvang van het tweede semester, hoofdzakelijk gericht zijn op het verzamelen, ordenen en interpreteren van gegevens in functie van de diagnostiek. De stages van het derde jaar zijn voornamelijk gericht op het opstellen, uitvoeren en evalueren van handelingsplannen.

Regelmatig nodigt de opleiding de stagementoren van de verschillende stageplaatsen uit op de hogeschool voor een stagementorenvergadering. Tijdens deze bijeenkomst licht zij onder meer het totale concept van de opleiding, de plaats van de stage binnen de opleiding, de stageorganisatie, de doelstellingen van de stage, de verwachtingen van de hogeschool naar de stagementoren, de stagetaken en de opdrachten voor de student toe. Tijdens het academiejaar 2005-2006 koppelde de opleiding hier ook een lezing rond competentieën aan vast. Jaarlijks verspreidt de opleiding een geactualiseerd stagevadecum onder de studenten, de stagementors, de stagesupervisors van de hogeschool en iedereen die bij de stages betrokken is. Hierin wordt alle informatie betreffende visie, doelstellingen, normen, opdrachten, verloop, afspraken en evaluatie van de stages gebundeld.

Om de stages en het opleidingsprogramma optimaal op elkaar af te stemmen, zowel naar inhoud, naar vorm als naar organisatie, werd een kerngroep stage opgericht. Hierin zetelen de stagecoördinator en twee tot drie stagesupervisors. Deze kerngroep komt regelmatig samen en vormt een denktank voor vernieuwingen in het stageconcept, de stage-inhoud, de stageorganisatie, de stageadministratie, enz.

Bij de stageverdeling tracht men elke student de kans te geven om een maximum aan praktijkervaring op te doen in diverse logopedische en audiologische werkerreinen. Dit vormt een belangrijk criterium bij de toewijzing van verschillende stageplaatsen over de verschillende stageperiodes. Stageplaatsen die in het verleden zorgden voor een goede begeleiding, krijgen voorrang. Een systematische enquëtering van de kwaliteit van de verschillende stageplaatsen is nog niet gebeurd. De kerngroep stage werkt tijdens het academiejaar 2005-2006 hiervoor een bevestiging uit.

De studenten krijgen een dubbele voorbereiding op de stage. Enerzijds is er de collectieve stagevoorbereiding waar studenten informatie krijgen over de doelstellingen, het verloop, de organisatie van de stage en wat er van hen precies verwacht wordt. Zij ontvangen daarbij het stagevadecum, de informatiebundels over de stageschriften, de schaalomschrijving voor de stagebeoordeling en het stageprofiel.

Anderzijds is er de geïndividualiseerde stagevoorbereiding, waarbij de student van zijn stagesupervisor informatie krijgt over de stageplaats waar hij terecht zal komen. Hieronder vallen de identificatiegegevens van de stageplaats, de aard van de setting, de patiëntenpopulatie, de identificatiegegevens van de begeleider ter plaatse

en andere nuttige informatie. Op dat moment worden er ook afspraken gemaakt in verband met de bereikbaarheid van de supervisor.

Op de stageplaats staat de student onder de directe begeleiding van een gediplomeerd logopedist/audioloog, de stagementor. Hij of zij heeft bij voorkeur enkele jaren ervaring en is minstens halftijds aanwezig in de stageinstelling zodat hij het stageproces goed kan opvolgen.

Daarnaast staat ook een stagesupervisor van het departement in voor de begeleiding van de student. De supervisor volgt en begeleidt het leerproces van de student. Hij zal de student stimuleren in zijn ervaringsgericht leren door te reflecteren over stage-ervaringen, het leerproces en de resultaten. Bovendien zal hij de zelfsturing van de student ondersteunen door onder meer te bevragen, te duiden, te adviseren, te motiveren en te stimuleren. Concreet kan dit gebeuren aan de hand van telefonische contacten, stagebezoeken, terugkomactiviteiten, leergesprekken en nabesprekingen.

Voor de stagebegeleiding maakt men verder gebruik van de digitale leeromgeving Toledo. Langs deze weg worden wekelijks reflectietaken en -opdrachten verspreid, die de studenten online uitvoeren.

De uiteindelijke evaluatie van de stage gebeurt op basis van de weekevaluaties die de stagementor samen met de student opmaakt, op basis van het stageprofiel en het onderliggende stagerapport, het stageschrift met inbegrip van de casussen, de terugkomactiviteiten en de leergesprekken met de student. Ook de mondelinge en/of schriftelijke besprekingen tussen de supervisor en de stagementor ter plaatse, komen hierbij aan bod.

De commissie waardeert dat de studenten tijdens de stage zowel een werk- als een leerbegeleiding krijgen. Doordat de opleiding voor deze stage gedragsindicatoren met evaluatieschalen ter beschikking stelt, wordt zowel de evaluatietransparantie als de evaluatie zelf bewaakt.

De opleiding zou de samenwerking met de stageplaatsen en de kwaliteit van de werkbegeleiding door de mentoren kunnen versterken door bijvoorbeeld opleidingen te organiseren voor stagementoren.

Eindwerk

Het eindwerk, dat binnen het departement de vorm aanneemt van een scriptie, wordt door de studenten voornamelijk uitgewerkt in het laatste jaar van hun opleiding en behelst in totaal twaalf van de zestig studiepunten.

De scriptie moet de student op weg te zetten naar zijn optreden als onderzoeker. Het is dan ook een werkstuk, waarmee de student aantoont dat hij op persoonlijke wijze aangeleerde werk- en onderzoeksmethoden op een kritische wijze kan hanteren. Daarom moet de student verslag uitbrengen van zijn activiteiten die betrekking hebben op zijn scriptie. Dit verslag beslaat 20 tot 25 pagina's en heeft de structuur van een wetenschappelijk artikel.

De meer gerichte voorbereiding vindt plaats binnen de opleidingsonderdelen 'Wetenschappelijk handelen' uit Ba1 en 'Toegepast wetenschappelijk handelen' uit Ba2. Hierin maakt de student onder meer kennis met de methodologie van het wetenschappelijk onderzoek binnen de logopedie en audiologie en met statistische procedures. Daarnaast moet de student in deze colleges verschillende onderzoeksverslagen (artikels) kritisch doornemen en bespreken. Verder volgen de studenten in het tweede jaar een aantal specifieke colleges, gewijd aan de directe voorbereiding van de scriptie. Zij ontvangen hierbij de informatiebundel 'Informatie bij het maken van een scriptie'.

Bij het maken van een scriptie krijgt de student allerlei hulp. In de eerste plaats van een promotor die instaat voor de individuele begeleiding van de student. Iedere student heeft minstens één promotor. Daarnaast kan hij een beroep doen op een copromotor. Het departement hanteert hierbij de regel dat minstens één van beiden (promotor of copromotor) verbonden moet zijn aan het departement, hetzij als lid van het onderwijzend personeel, hetzij als gastlector.

Iedere scriptie wordt beoordeeld door een jury bestaande uit een voorzitter, de promotor, de eventuele copromotor en twee correctoren. Hierbij geldt de departementale regel dat minstens één corrector tot het onderwijzend personeel van het eigen departement moet behoren.

Bij de beoordeling van een scriptie heeft de promotor (samen met de eventuele copromotor) een aandeel van 40% van de punten, waarvan in principe 20% voor de procesbeoordeling en 20% voor de productbeoordeling. Daarnaast beoordeelt iedere corrector de scriptie voor 20% van de punten (uitsluitend productbeoordeling). Ieder lid van de jury motiveert zijn quoterings in een schriftelijk verslag en overhandigt dit ten laatste op de dag van de mondelinge verdediging en toelichting aan de juryvoorzitter. De overige 20% van de punten kennen de juryleden na onderling overleg toe aan de mondelinge toelichting en de verdediging van het eindwerk. Een aantal eindwerken is onderzoeksgericht. Zo krijgen de studenten de gelegenheid om test- en therapiemateriaal te ontwikkelen en/of aan te passen en te toetsen op betrouwbaarheid en validiteit, diverse gehoorsonderzoeken te doen, onderzoek te doen naar stem, taal, spraak, vloeiendheid, leerstoornissen, enz.

De lectoren haalden in de gesprekken met de commissie de inspanningen om de scripties op publicatieniveau te krijgen door synergie van lector en student aan als een sterk punt. De studenten waarderen de begeleiding van de scripties zeer sterk.

De commissie heeft een aantal eindwerken geanalyseerd en stelt vast dat ze doorgaans conceptueel beheersbaar opgebouwd zijn, met een goede vormgeving, geschreven in de stijl van een wetenschappelijk artikel. Ze zijn ontdaan van overbodigheden en maken voldoende gebruik van buitenlandse literatuur. Bij de beoordeling blijken nog andere criteria (proces van totstandkoming) mee te spelen dan de kwaliteit van het werk. Dat leidt soms tot een lagere quoterings die een onderwaardering kan zijn van de kwaliteit van het product.

De opleiding zelf realiseert in beperkte mate *Projectmatig wetenschappelijk onderzoek*. Drie lectoren mogen een percentage van hun opdracht (in totaal 35%) besteden aan de uitwerking van deze projecten. Een aantal studenten krijgt de gelegenheid hieraan mee te werken in het kader van hun scriptie. Sommige lectoren publiceren op eigen initiatief artikels of andere uitgaven. De opleiding is zich bewust van het belang van onderzoek. Ze heeft daartoe een gedeelte lectorenbelasting ter beschikking gesteld voor een lector die een doctoraat voorbereidt. Een personeelslid werd voltijds aangeworven voor een onderzoeksproject over dyslexie.

Het departement gaat in op vragen van buitenaf naar informatieverstrekking over logopedie en audiologie of naar coaching op het vlak van spreektechnieken.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de jaarindeling omvat het eerste semester van het academiejaar 13 weken onderwijs- en studieactiviteiten. Daarna volgen twee weken kerstvakantie, vier weken studie- en examentijd en een recesweek. Het tweede semester omvat eveneens 13 weken onderwijs- en studieactiviteiten, onderbroken door twee weken paasvakantie. Na de 13 weken volgen zes weken studie- en examentijd. Na een zomeronderbreking van zes weken volgt de derde examenperiode, die vier (of vijf) weken examens omvat. Een week later begint het nieuwe academiejaar.

Bij de programmering van de semesters wordt gestreefd naar twee gelijkwaardige, volwaardige semesters per studiejaar. Dit principe impliceert dat het studieprogramma structureel coherent geordend is en dat de opleidingsonderdelen in principe zo worden geprogrammeerd dat ze afgerond zijn in één semester, tenzij het onderwijskundig verantwoord is ze te spreiden. Gezien de thematische organisatie van het programma Logopedie en audiologie, kiest de opleiding ervoor, vanuit een onderwijskundige verantwoording, om de onderwijsactiviteiten en bijhorende toetsen en examens te spreiden over de verschillende semesters.

De eerste twee opleidingsjaren bestaan voor de ene helft uit opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie en voor de andere helft uit opleidingsonderdelen uit de ondersteunende wetenschappen. In het derde jaar neemt het aandeel van de opleidingsonderdelen uit het leergebied Logopedie en audiologie sterk toe, onder meer door de stages en het eindwerk. Daarnaast komen in het laatste opleidingsjaar directe beroepsvoorbereidende opleidingsonderdelen voor.

In de vernieuwde bacheloropleiding opteerde de opleiding ervoor om het methodisch handelen meer centraal te stellen en dit in het eerste jaar toe te passen op de normale communicatie en op de beschrijving van het afwijkende communicatiegedrag in al zijn vormen. In het tweede jaar worden de diagnostiek en de behandeling van de verschillende stoornisgebieden behandeld en in het derde jaar vindt een verdere verdieping plaats, wat betreft spraak en taal (afstudeerrichting Logopedie) en gehoor (afstudeerrichting Audiologie). Dit biedt als voordeel dat de studenten de *rode draad* van de methodiek van logopedisch handelen doorheen de verschillende jaren centraal blijven stellen. Ook worden zij van in het eerste jaar geconfronteerd met alle aspecten van het logopedische werkveld.

Het vernieuwde curriculum is opgebouwd volgens een thematisch semestersysteem. In het eerste semester van Ba1 komt het normale communicatiegedrag aan bod: normale spraak- en taalontwikkeling, stemgeving, gehoorfuncties enz. De student verwerft de basisbeginselen van de fysica en op medisch, psychologisch en taalkundig gebied. Het tweede semester van Ba1 brengt het afwijkend communicatiegedrag in kaart. In Ba2 zijn de semestriële thema's respectievelijk onderzoek en diagnostiek van afwijkend communicatiegedrag en therapie. Bij het begin van Ba3 kiest de student voor de afstudeerrichting Logopedie of Audiologie. In de afstudeerrichting Logopedie verdiept hij zijn kennis inzake diagnostiek en therapie op het vlak van spraak en taal en de bredere problematiek van specifieke patiëntenpopulaties. In de afstudeerrichting Audiologie bestudeert hij aan de hand van gevalbesprekingen de klinische audiologie, de beginselen van de audiologie, het aanpassen van hoortoestellen en de revalidatie van gehoorgestoorden.

Het programma hangt zowel verticaal als horizontaal samen. In verticale zin bouwt semester 2 verder op semester 1, semester 3 op semester 2, semester 4 op semester 3, enz. In horizontale zin leren studenten dat er methodologische parallellismen zijn in bijvoorbeeld het onderzoek van articulatie, stem, taal, gehoorstoornissen, enz. Zij zien in dat er gemeenschappelijke mechanismen werkzaam zijn in het ontstaan van articulatie-, stem-, taalstoornissen, enz.

Het aantal keuzevakken is beperkt en kan enkel opgenomen worden in Ba3, afstudeerrichting Logopedie. Deze beperking verantwoordt de opleiding vanuit de geringe opleidingsduur ten opzichte van het brede domein van de generalistische logopedie en audiologie.

Binnen de Associatie K.U.Leuven werd samen met de bacheloropleiding Logopedie en audiologie van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende en de masteropleiding van de K.U.Leuven een schakelprogramma uitgewerkt dat de overstap van professionele bachelors in de Logopedie en de audiologie naar het masterjaar mogelijk moet maken. Het schakelprogramma bedraagt zestig studiepunten en leidt tot het behalen van het niveau van de academische bachelor.

Het examenreglement bepaalt onder welke voorwaarden de overdracht van examencijfers, behaald in een andere instelling of opleiding, mogelijk is. Geslaagde studenten worden in principe vrijgesteld voor die opleidingsonderdelen waarvan het departement de gelijkwaardigheid erkent. De student moet hiertoe een gemotiveerde en gedetailleerde aanvraag indienen bij de departementale ombudsdienst, die een advies formuleert aan het departementshoofd. Het departementshoofd deelt de uiteindelijke beslissing mee aan de aanvrager.

Studenten kunnen een keuze maken tussen verschillende studietrajecten. Enerzijds zijn er de modeltrajecten voor welbepaalde groepen studenten, anderzijds bestaat de mogelijkheid tot het samenstellen van een geïndividualiseerd traject voor een bepaalde student.

Binnen de modeltrajecten zijn er twee varianten: een voltijds studietraject waarin de student per academiejaar tenminste 54 en ten hoogste 66 studiepunten opneemt, en een halftijds studietraject waarin de student ten minste 27 en ten hoogste 33 studiepunten opneemt.

Een geïndividualiseerd traject kan op grond van een toelating door het departementshoofd worden toegekend aan:

- studenten met oorspronkelijk een modeltraject, maar die een uitgesproken studieachterstand opliepen en die op basis daarvan beslissen een geïndividualiseerd studietraject aan te vragen;
- studenten met uitzonderlijke individuele omstandigheden. Dit geldt onder meer voor studenten met een handicap, voor erkende topsporters of om ernstige medische redenen;
- studenten die op basis van Eerder Verworven Competenties (EVC) en Eerder Verworven Kwalificaties (EVK) een groot volume aan vrijstellingen hebben verworven;
- studenten die voltijds werken of twee voltijdse studieprogramma's combineren.

Volgens de commissie heeft het curriculum een kwalitatief sterke inhoud en opbouw en komen theorie en praktijk evenwichtig aan bod in het programma.

Aanbevelingen ter verbetering:

- Volgens de commissie kan de opleiding dit facet versterken door het aanbod keuzevakken in het derde jaar te vergroten en door meer werk te maken van flexibilisering.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit 3 studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement heeft een hele traditie in het meten van de studietijd. In het verleden gebruikte het hiervoor verschillende meetmethoden. In 2004-2005 stapte het departement in het kader van de Associatie K.U. Leuven in een pilootproject van studietijdmetingen (KRONOS). Het betreft de methode van tijdschrijven, waarbij de student wekelijks de geïnvesteerde studietijd op de website van KRONOS invoert. Op die wijze kan men de reële studietijd vergelijken met de begrote studietijd.

De opleiding beschouwt de volgende factoren als studiebevorderend:

- de actuele informatie over de opleidingsonderdelen via Toledo;
- de gemakkelijke bereikbaarheid van de lectoren;
- de groepssessies over studiemethode;
- de vakmonitoraten voor bepaalde opleidingsonderdelen;
- de beschikbaarheid van de departementale dienst Studentenbegeleiding.

De opleiding haalt volgende studiebelemmerende factoren aan:

- Door de toenemende studentenaantallen moeten bepaalde hoorcolleges plaatsvinden in grotere leszalen en auditoria op andere campussen, wat tijdsverlies met zich meebrengt.
- Door de introductie van nieuwe werkvormen is de samenstelling van een vast collegerooster zo goed als onmogelijk geworden. De studenten ontvangen, indien mogelijk bij de aanvang van het semester, wekelijkse collegeroosters.
- Er is een toename van het aantal springuren en dit ervaren vooral de pendelstudenten als minpunt.
- Door de omvorming van het curriculum naar semestriële themata, kregen de studenten het cursusmateriaal vaak niet op voorhand.

De studenten beoordelen de studieomvang en studeerbaarheid als positief.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om een beleidsplan te ontwikkelen om het stijgend aantal studenten adequaat op te vangen. Ze denkt daarbij ondermeer aan zaken als infrastructuur, personeel en werkvormen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de opleiding komen verschillende onderwijsvormen aan bod: hoorcolleges, seminaries, vaardigheidstrainingen, oefeningen, zelfstudie, video's analyseren, ... al naar gelang de competenties die voor een bepaald opleidingsonderdeel, of een deel ervan, ontwikkeld moeten worden. De opleiding introduceerde twee nieuwe didactische concepten: de geïntegreerde taak in het eerste semester van het eerste bachelorjaar en de integratiedagen stage in het tweede bachelorjaar.

Via begeleide zelfstudie moeten de studenten leren om zelf informatie te verwerken, te beoordelen en te toetsen aan de reeds verworven kennis en vaardigheden. Dit wordt geleidelijk geïntroduceerd in het eerste bachelorjaar, zodat de studenten de tijd krijgen om zich aan te passen aan deze nieuwe leermethode. Elk opleidingsjaar neemt het aandeel van de begeleide zelfstudie toe. Voor sommige opleidingsonderdelen of delen ervan werden (en worden) specifieke zelfstudiepakketten ontwikkeld. Het is de bedoeling dat studenten tegen het eind van de bacheloropleiding zelfstandig nieuwe informatie kunnen verwerken.

Als ondersteunend leermateriaal beschikken de studenten doorgaans over een door de lector opgestelde cursustekst en/of een artikel of handboek. De verplichte leermiddelen zijn bijna allemaal in het Nederlands. Voor ongeveer alle opleidingsonderdelen raadt de opleiding de studenten aan actief gebruik te maken van aanvullende leermiddelen. De aanbevolen studieboeken, waaronder een aantal anderstalige, zijn alle aanwezig in de bibliotheek. In de programmagids staan alle verplichte en aanvullende leermiddelen per opleidingsonderdeel vermeld. De studenten ontvangen bij hun inschrijving ook een lijst van verplichte leermiddelen voor het studiejaar waarvoor zij zich inschrijven. Daarnaast beschikken de studenten over hand-outs van de presentaties (PowerPoint) die gebruikt werden tijdens de onderwijsactiviteiten (meestal aangeboden via Toledo). Voor de stages beschikken de studenten over een stagevademeccum en een stagemap.

De commissie onderzocht het schriftelijk studiemateriaal en stelt hier grote kwaliteitsverschillen vast. Ze vraagt de opleiding om via een cursusbeleid erover te waken dat alle cursussen actueel gehouden worden. Bovendien moet het cursusmateriaal het studeren ondersteunen. Daarom moet het goed gestructureerd zijn, informatie bevatten over doelstellingen en de evaluatiewijze en moet het bronnen vermelden voor verdere zelfstudie. De commissie heeft moeite met cursussen die enkel een losse verzameling van teksten bevat zonder structuur of samenhang. In de omslag naar een competentiegerichte onderwijspraktijk is het ook noodzakelijk dat de cursussen duidelijk in verband staan met de nagestreefde competenties.

Volgens de commissie heeft de afstudeerrichting Audiologie nog maar weinig stappen gezet in de richting van een competentiegericht onderwijsmodel.

De commissie merkte dat in een aantal opleidingsonderdelen het competentiegericht onderwijs reeds behoorlijk gerealiseerd is en beveelt aan dat alle lectoren werk maken van de omzetting naar het competentiemodel.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie raadt de opleiding aan om de aanzet, die zij gegeven heeft met de aanpassing van de cursussen aan de eisen van het competentiegericht onderwijs, onverkort toe te passen voor alle cursussen. Hetzelfde geldt voor het integreren van actuele wetenschappelijke informatie in het cursusmateriaal.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De algemene directeur legt voor elk opleidingsonderdeel de examenvorm op na advies van de departementale raad, overeenkomstig de procedure beschreven in artikel 29, eerste lid van het examenreglement. In de praktijk betekent dit dat de titularis van het opleidingsonderdeel of het lectorenteam verantwoordelijk voor een opleidingsonderdeel de evaluatievorm en de scoringswijze bepaalt en dat de departementale raad dit bekrachtigt. Hierdoor worden de studenten Logopedie en audiologie geconfronteerd met een brede waaier aan evaluatievormen: mondeling examen met korte schriftelijke voorbereiding, schriftelijk examen, open- en geslotenboekexamen, praktische proeven, papers, verslagen, opdrachten, oefeningen, multiple choice, essayvragen, enz.

Via de programmagids en via Toledo krijgen de studenten vooraf informatie over de doelstellingen, de competenties en de evaluatievormen per opleidingsonderdeel. Ook de weging van de verschillende evaluatievormen binnen één opleidingsonderdeel wordt via deze weg kenbaar gemaakt aan de studenten. Bij schriftelijke examens is de student meestal op de hoogte van de puntenverdeling over de verschillende examenvragen. De meeste lectoren lichten de aard, de criteria en het verloop van de evaluatie toe tijdens de colleges.

Ieder opleidingsonderdeel wordt gequoteerd op twintig punten. Dit eindcijfer is de synthese van de gewogen scores van de verschillende evaluatievormen voor dat opleidingsonderdeel.

Voor de meeste opleidingsonderdelen worden bij het opstellen van de evaluatieproeven ook meteen antwoord- en scorecriteria vastgelegd. Dit houdt in dat het lectorenteam, betrokken bij een bepaald opleidingsonderdeel, vooraf bepaalt welke elementen in een antwoord op een vraag/opdracht aanwezig moeten zijn, hoeveel punten of deelpunten aan elk facet van het gegeven antwoord/opdracht worden toegekend, waarvoor er zeker punten worden afgetrokken, etc.

De examencommissie hanteert de oriënterende deliberatiecriteria van de Lessius Hogeschool, geëxpliciteerd in de artikels 37 tot 42 van het examenreglement. Alle studenten en lectoren ontvangen deze regelgeving bij de aanvang van het academiejaar.

In elk departement wordt een ombuds(man/vrouw) (en een plaatsvervanger) aangesteld. De ombuds is de onderhandelaar tussen de studenten en de evaluatoren en tussen de studenten en de examencommissie. Hij bepaalt of en onder welke voorwaarden een student een examen kan uitstellen. Tijdens de deliberatie ziet hij toe op de rechtvaardige toepassing van het examenreglement. De ombuds neemt deel aan de beraadslaging, weliswaar zonder stemrecht. In geval van conflict tussen de evaluator en de student, treedt hij op als onafhankelijk bemiddelaar.

De commissie stelt vast dat de ombudsfunctie van de opleiding niet voldoende gescheiden is van de studiebegeleiding en vraagt zich af of de noodzakelijke neutraliteit gegarandeerd is. De studenten stellen zich trouwens dezelfde vraag.

Na de tweede en derde examenperiode staan alle evaluatoren, gedurende vijf werkdagen na de bekendmaking van de resultaten, ter beschikking van de studenten voor een bespreking van de resultaten. Studenten die dat wensen kunnen bij de docenten hun examenkopij inkijken.

Na de eerste examenperiode wordt er, per opleidingsonderdeel, plenair feedback gegeven over de voorbije evaluatie.

De studenten en de afgestudeerden geven aan dat ze doorgaans goed voorbereid worden op de examens op basis van duidelijke informatie. Ook voor de stage-evaluatie is er een grote examentransparantie.

Om de omslag naar een competentiegerichte onderwijspraktijk consequent te realiseren, vindt de commissie het noodzakelijk dat ook de toetsing en de examinering congruent gemaakt worden aan de competenties. Daartoe is een toetsbeleid noodzakelijk.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt dat de opleiding dringend werk maakt van een echt toetsbeleid dat congruent is met de ontwikkeling naar een competentiegerichte onderwijspraktijk.
- De commissie adviseert de opleiding om de ombudsfunctie bij voorkeur te scheiden van de opleiding en van de studiebegeleiding om de noodzakelijke neutraliteit te garanderen. Dat is trouwens ook een vraag van de studenten.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het studieprogramma van de opleiding gaat ervan uit dat de kandidaat-studenten de eindtermen van het TSO of ASO gehaald hebben. Qua moeilijkheidsgraad sluit het programma aan bij het niveau van de gemiddelde ASO-student.

Om de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs te vergemakkelijken en de studenten de kans te geven om kennis te maken met de veronderstelde voorkennis en competenties uit de vooropleiding, worden voor de aanvang van het academiejaar instapmodules georganiseerd. De leerinhouden van deze modules behoren tot de eindtermen van het ASO en een aantal richtingen uit het TSO. Deze modules zijn facultatief. De studenten kunnen intekenen voor de modules taalwetenschappen, fysica, medische wetenschappen, statistiek en Excel. De modules zijn voornamelijk gericht op het instapniveau van de ondersteunende wetenschappen.

Verder vinden er ook introductieactiviteiten plaats, waarbij de departementale studiebegeleidingsdienst onder meer een sessie organiseert met concrete informatie en tips over de studiemethode, het studeren en het verwerken van een cursus.

De studenten aan het departement Logopedie en Audiologie kunnen een keuze maken tussen verschillende studietrajecten. Naast de voltijdse en halftijdse modeltrajecten, bestaat de mogelijkheid tot het samenstellen van een geïndividualiseerd traject. Hiervoor moet de student een gemotiveerde aanvraag indienen bij het departementshoofd.

Als lid van de Associatie K.U. Leuven volgt de Lessius Hogeschool hiervoor de reglementering die werd goedgekeurd door de raad van bestuur van de associatie in mei 2005. Binnen de marges van deze regelgeving heeft de dienst Onderwijsontwikkeling van de Lessius Hogeschool een aanzet gemaakt tot de concretisering van de procedure voor de eerder verworven competenties en de eerder verworven kwalificaties (EVC/EVK) en dit zowel voor kandidaten die aan de vereiste toelatingsvoorwaarden (een diploma van het secundair onderwijs) voldoen als voor kandidaten die hieraan niet voldoen.

De laatste twee jaar is er een gevoelige stijging van het aantal eerstejaarsstudenten. Tijdens het academiejaar 2004-2005 meldden zich 154 studenten aan, bij de start van het academiejaar 2005-2006 waren er dat 193. Het valt op dat bijna uitsluitend vrouwelijke studenten zich inschrijven. Volgens de meest recente gegevens (2004-2005) heeft 79% van de eerstejaarsstudenten een vooropleiding in het ASO gevolgd.

Wat de doorstroom betreft, is het na de driejarige bacheloropleiding in de Logopedie en/of de Audiologie mogelijk door te stromen naar de masteropleiding in de Logopedische en audiologische wetenschappen. Het doorstroom- of schakelprogramma, georganiseerd door de universiteiten, bedraagt zestig studiepunten en is een voorwaarde om het masterjaar te kunnen aanvatten. De commissie vraagt zich af of de opleiding niet nog meer inspanningen kan doen om de doorstroming van haar afgestudeerden naar een masteropleiding op een hoger niveau te brengen.

De commissie waardeert de goede mogelijkheden die instromende studenten krijgen om zich voor te bereiden op het studietraject in deze opleiding. Vooral de inspanningen om bijzondere groepen kansen te bieden, verdient waardering.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Het programma is een adequate transformatie van de eindkwalificaties qua niveau, oriëntatie en de domeinspecifieke eisen. Het gewicht van de individuele opleidingsonderdelen is goed gebalanceerd. De inhoudelijke samenhang is goed. De opleiding heeft voldoende aandacht voor de studeerbaarheid van het programma. De afstemming tussen vormgeving en inhoud is voldoende. De inhoud van de cursussen zijn praktijkgericht en actueel. De beoordeling en de toetsing zijn gericht op de realisatie van de leerdoelen en tevens transparant.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement stelt onderwijzend personeel (OP) tewerk dat een hoofdopdracht vervult in de Lessius Hogeschool (meestal 75 à 100%). Voor een aantal specifieke lesopdrachten doet het departement een beroep op gastprofessoren en onderwijzend personeel van het departement Toegepaste psychologie. Het departement streeft in de samenstelling van zijn corps naar een evenwicht van praktijkgeoriënteerde personeelsleden (gegradueerde logopedisten en audiologen), academisch gerichte personeelsleden (licentiaten) en personeelsleden met een gespecialiseerde opleiding in de ondersteunende wetenschappen (bijvoorbeeld N.K.O.-artsen, psychologen). Het departement doet een beroep op onder meer vijf geneesheer-specialisten, vier psychologen, een pedagoog en een fysicus.

De commissie waardeert het dat de gastlectoren een sterke betrokkenheid bij de opleiding tonen en daardoor deel uitmaken van de lectorengroep en geen buitenstaanders zijn.

De commissie besluit uit de gesprekken met de lectoren en met de andere gesprekspartners en uit het onderzoek van het studiemateriaal dat de opleiding over geïnspireerde en bekwame lectoren beschikt die een grote individuele professionaliteit aan de dag leggen met een sterke zorg voor het eigen vak, wat ook zichtbaar wordt in publicaties. Die individuele kwaliteiten blijken samen te gaan met een goede teamgeest en samenwerking tussen de lectoren.

Het opstellen van vacatures voor onderwijzend personeel gebeurt op basis van de *functiebeschrijvingen onderwijzend personeel*. Het departement stelt criteria samen waaraan de kandidaten moeten voldoen.

Om de objectiviteit te verhogen, stelt de algemeen directeur voor de aanwerving een commissie samen die de meest geschikte kandidaten selecteert. De aanwervingcommissie bestaat uit het departementshoofd en één of twee personen die betrokken zijn bij de inhoudelijke aspecten waarop de vacature betrekking heeft. De aanwervingcommissie brengt een gemotiveerd advies uit bij de algemeen directeur.

Bij de aanwerving krijgt elk personeelslid een functieomschrijving. Deze omvat de individuele opdrachten voor een academiejaar. Bij het bepalen van de opdrachten probeert de opleiding een evenwicht te vinden tussen de opdrachten die binnen het departement uitgevoerd moeten worden en de competenties van het personeelslid. Om te evalueren in hoeverre de opdrachten naar wens verlopen, vindt er jaarlijks minstens één functioneringsgesprek plaats tussen het personeelslid en het departementshoofd.

Aanvankelijk krijgt een personeelslid een aanstelling voor een korte periode, meer bepaald één jaar. Afhankelijk van de evaluatie, volgt er daarna een aanstelling voor een periode van twee jaar die opnieuw vernieuwd kan worden. De benoemingen gebeuren binnen de decretaal toegestane marges, de bevorderingen binnen de begrote personeelsomkadering. De procedure voor benoemingen en bevorderingen staat omschreven in het H.O.C.

Opdat een nieuw personeelslid zijn taak zo goed mogelijk zou kunnen uitvoeren, besteedt het departement aandacht aan begeleiding. Bij de aanvang bespreekt het departementshoofd in een functioneringsgesprek de werking van het departement en licht hij de opdrachten toe. Voor collegeopdrachten wordt de nieuwe collega ingeschakeld in het team dat verantwoordelijk is voor het betreffende opleidingsonderdeel. Hierdoor krijgt hij de kans zich in te werken in een bepaald domein en kan hij overleggen omtrent didactische aspecten. Voor

stagesupervisie krijgt hij de begeleiding van een stagecoördinator en een collega stagesupervisor. De scriptiecoördinator informeert de nieuwe personeelsleden over de scriptie en over hun taken als scriptiebegeleider en corrector. Het nieuwe personeelslid krijgt ook een aantal organisatorische taken onder begeleiding van de betreffende coördinator. De nieuweling deelt steeds zijn kantoor met een personeelslid dat reeds langer in dienst is.

De taken van het onderwijzend personeel omvatten onderwijsopdrachten en studentenbegeleiding, projectmatig wetenschappelijk onderzoek, maatschappelijke dienstverlening en organisatorische taken.

De commissie waardeert zeer sterk dat meer dan de helft van de lectoren betrokken is bij nationale en internationale publicaties en bij de brede maatschappelijke dienstverlening. Om tot de score 'excellent' te komen, vindt de commissie dat de wetenschappelijke instelling van de lectoren ook zou moeten uitstralen naar de studenten, zodat meer studenten de overstap naar een master maken.

In het jaarlijkse functioneringsgesprek bespreekt men de opdrachten van het voorbije jaar en de mogelijke opdrachten voor een volgend academiejaar. Op basis hiervan bereidt het departementshoofd jaarlijks een functiebeschrijving (taakverdeling) voor, die hij ter bekrachtiging voorlegt aan de algemeen directeur.

Alle lectoren hebben een aantal opdrachten die zij samen met andere collega's uitvoeren, zowel op gebied van onderwijs als op andere vlakken. Dit stimuleert de betrokkenheid op de totale werking van het departement. Daarnaast zijn er enkele werkgroepen: de curriculumcommissie, de bibliotheekcommissie, de kerngroep stage en de werkgroep kwaliteitszorg. Deze werkgroepen bestaan uit personeelsleden die vanuit hun functie of opdracht bij deze materie betrokken zijn

Gezien de inhoud en de evolutie van het onderwijs, is voortdurende bijscholing noodzakelijk en dit zowel op vakinhoudelijk als op onderwijskundig vlak. Hiertoe organiseert het departement jaarlijks enkele studienamiddagen voor lectoren omtrent een bepaald thema zoals toetsvormen, nieuwe werkvormen, het visitatierapport en het curriculum. Daarnaast kunnen de lectoren ook cursussen of studiedagen volgen. Bij omvangrijke cursussen investeert het personeelslid zelf extra studietijd. De commissie kon de participatie van de lectoren aan navormingsactiviteiten inkijken.

De commissie merkte tijdens de gesprekken een sterke motivatie op, maar tegelijk ook de bezorgdheid voor de zware werkbelasting. Dit laatste is onder meer het gevolg van de overschakeling van het oude naar het nieuwe curriculum, die zowel de ontwikkeling van nieuwe inhoud als van nieuwe werkvormen vraagt.

De commissie stelt aan de hand van de beschikbare documenten vast dat het personeel een stevige expertise heeft om het programma adequaat te kunnen invullen.

De commissie waardeert dat de opleiding in de mate van het mogelijke een competentiegericht personeelsbeleid voert op basis van functiebeschrijvingen en functioneringsgesprekken.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de vacatures wordt beroepservaring gevraagd. Sommige leden van het onderwijzend personeel krijgen een deeltijdse betrekking (50 à 75%) zodat ze daarnaast het beroep van logopedist of audioloog kunnen blijven uitoefenen.

Daarnaast doet het departement een beroep op een aantal gastprofessoren. In het derde Logopedie en vooral in het derde jaar Audiologie is er een grote onderwijsinbreng vanuit het beroepsveld. Voor het derde jaar Audiologie is er bovendien een samenwerkingsverband met de N.K.O.-dienst van het A.Z. Sint-Augustinus.

Alle lectoren kunnen deelnemen aan het jaarlijks "Intensive Programme". Dit kan leiden tot verdere individuele professionele contacten. Verder is ook een lectorenuitswisseling in de loop van het academiejaar mogelijk.

De opleiding realiseert in beperkte mate 'Projectmatig wetenschappelijk onderzoek'. Drie lectoren mogen een percentage van hun opdracht (in totaal 35%) besteden aan de uitwerking van deze projecten. Een aantal studenten krijgt de gelegenheid hieraan mee te werken in het kader van hun scriptie. Sommige lectoren publiceren op eigen initiatief artikels of andere uitgaven.

Het departement gaat in op vragen van buitenaf naar informatieverstrekking over logopedie en audiologie of naar coaching op het vlak van spreektechnieken. Twee lectoren hebben in het departement Toegepaste taalkunde een lesopdracht in verband met spreek- en presentateertechnieken. Regelmatig geven de lectoren voordrachten op een congres of studiedag.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om een beleidsplan voor wetenschappelijk onderzoek te ontwikkelen zodat ze het onderzoek zowel in de opleiding als in de taakbelasting van de lectoren voldoende kan integreren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om de opdrachten te realiseren beschikt het departement over 15,75 voltijds equivalenten (VTE) onderwijzend personeel en 1,55 VTE gastprofessoren, samen 17,30 VTE. De ratio personeel/student bedraagt 1/15 wat beantwoordt aan het gemiddelde voor de opleidingen Logopedie en audiologie in Vlaanderen.

Aan het departement zijn 32 personen statutair verbonden. Daarvan behoren 25 personen tot het onderwijzend personeel. Deze groep bestaat uit 19 logopedisten en/of audiologen met een opdracht tussen 50 en 100% voltijds eenheden. Binnen de groep van logopedisten en audiologen (19) zijn er 10 licentiaten, 8 gegradueerden en één doctor. Dertien onder hen zijn praktijklectoren, één hoofdpraktijklector, twee lectoren, twee hoofdlectoren en één docent.

5 van de 25 personeelsleden zijn voltijds aan de opleiding verbonden en 20 deeltijds.

Het onderwijzend personeel bestaat uit 10 mannen en 15 vrouwen.

De leeftijdspiramide is evenwichtig: 4 personeelsleden zijn tussen 20 en 29 jaar oud, 6 tussen 30 en 39, 7 tussen 40 en 49 en 10 tussen 50 en 59.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om werk te maken van de loopbaanontwikkeling en een carrièrestructuur van de medewerkers.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding beschikt over gekwalificeerd personeel en voert een personeelsbeleid dat het mogelijk maakt om goed te functioneren in het onderwijsproces. Het aantal lectoren met praktijkervaring is relatief groot en er is aandacht voor de pedagogische, didactische en vakinhoudelijke vorming van de onderwijsgeevenden.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement maakt voor zijn werking vooral gebruik van de infrastructuur van campus Sanderus. De campus beschikt over leslokalen, een studeercentrum, kantoren, ontmoetings- en vergaderruimtes. De hogeschool heeft de voorbije jaren grote investeringen gedaan en beschikt over multimediale leslokalen van verschillende grootte, zowel met los als met vast meubilair. Verder zijn er ook enkele opleidingsspecifieke praktijklokalen: twee audiometrielokalen, een observatielokaal en drie computerlokalen.

Ter ondersteuning van het onderwijs en de zelfstudie bouwde de opleiding een multimediaal studeercentrum uit. Het studeercentrum vormt een leer- en informatiecentrum voor lectoren, studenten en afgestudeerden. Het studeercentrum, dat onlangs gerenoveerd werd, omvat een bibliotheek, een testotheek, twee seminarieruimtes en drie oefenruimtes. Hier staan computers ter beschikking. De bibliotheek beschikt over een uitgebreide collectie van boeken, tijdschriften, tests, onderzoeks- en therapiemateriaal op vlak van logopedie, audiologie en psychopedagogie en over de scripties van afgestudeerden. Daarnaast biedt de bibliotheek ook basisliteratuur voor ondersteunende wetenschappen en allerhande didactische audio- en videocassettes, cd-roms, dvd's en elektronische databanken aan.

De commissie vindt het erg positief dat lectoren die meer dan een halftijdse betrekking hebben, beschikken over een goed ingericht kantoor. Elk bureau beschikt over een telefoon, een computer met internetfaciliteiten en de nodige software in functie van de uit te voeren taken. Door de opendeurpolitiek is de drempel voor de studenten om contact te nemen met de lectoren klein.

Voor het beheer van de bibliotheek (de bestelling van boeken, het beheer van de tijdschriften, de registratie van de lezers) is de hogeschool aangesloten op het ALEPH-systeem van de K.U.Leuven. Via de online catalogus LIBISng kan de gebruiker informatie opzoeken, reserveringen plaatsen en uitleningen hernieuwen. Het meeste materiaal van de bibliotheek kan voor enkele weken en tijdens vakantieperiodes ontleend worden. Ook interbibliothecair ontlenen behoort tot de mogelijkheden. Studenten kunnen kosteloos ontlenen in de bibliotheken van de K.U.Leuven en UA. Het studeercentrum van campus Sanderus is toegankelijk tijdens de openingsuren van de hogeschool en verder ook één avond per week.

De commissie waardeerde het multimediaal studeercentrum zeer sterk, vanwege de rijke collectie en de beschikbaarheid van het materiaal.

De ontmoetings- en vergaderruimtes bieden de mogelijkheid tot informele contacten of overleg. Er is een ruime inkomhall met berichtenborden en monitors. In het vernieuwde studenten- en lectorencafetaria kan men terecht voor snacks en drank.

De hogeschool zorgt voor ICT-mogelijkheden om de informatieverstrekking te bevorderen en het didactisch proces te ondersteunen. Via de website informeert de hogeschool zowel de kandidaatstudenten als de studenten, de alumni, de personeelsleden en de geïnteresseerden. Onder de rubriek 'student', 'ad valvas' vindt men er onder meer het studiecontract en examenreglement, de programmagids, de lessenroosters en de examenroosters. Als didactische ondersteuning via e-learning heeft de hogeschool gekozen voor het gebruik van e-learning via de digitale leeromgeving Toledo, wat kadert in een samenwerkingsakkoord binnen de Associatie K.U.Leuven. Toledo

geeft een ruim aanbod aan leer-, oefen- en toetsmiddelen. Binnen Toledo kan er voor alle opleidingsonderdelen een cursus aangemaakt worden. Om gebruik te kunnen maken van de ICT-mogelijkheden krijgen lectoren en studenten een login die van thuis uit toegang verleent tot de leeromgeving Toledo. Iedereen beschikt tevens over een mailbox (netwerk en web based) en een e-mailadres. Dit versnelt en bevordert de communicatie- en informatieverstrekking.

De campus is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer.

Gezien de grote toevloed van studenten vindt de commissie de huidige infrastructuur nogal beperkt omdat ze aanleiding geeft tot studiebelemmering. Dat is bijvoorbeeld het geval bij verplaatsingen naar andere gebouwen in de stad.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vraagt de opleiding om te onderzoeken op welke manier ze de studiebelemmeringen als gevolg van de materiële situatie zoveel mogelijk kan beperken.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding tracht de abiturienten een duidelijk beeld te geven over de inhoud van de studies en de beroepsmogelijkheden, alvorens ze zich inschrijven. Om kandidaat-studenten te helpen bij een eerste oriëntatie naar hun studiekeuze vertegenwoordigen de lectoren het departement op verschillende SID-in's en op lokale informatieavonden. Ook de hogeschoolwebsite en een brochure over de opleiding bevatten relevante informatie. Voor de kandidaten die specifieke interesse vertonen voor logopedie en/of audiologie, vinden er jaarlijks vier infodagen plaats.

Abiturienten die beslissen zich in te schrijven, worden eind juni of begin september uitgenodigd voor een 'Advies eigen spreekgedrag'. Hiermee wil de opleiding hen voor de start van de studies informeren over de kwaliteit van hun eigen spreekgedrag: articulatie, stem, vloeiendheid, taalgebruik en non-verbale elementen. De gegevens vormen de basis voor een individueel dossier over het eigen spreekgedrag. Kandidaten met een stoornis worden doorverwezen naar een N.K.O.-arts en/of logopedist. Deze adviezen kunnen studenten niet uitsluiten om de studie aan te vatten.

Bij inschrijving heeft een student, in het kader van de flexibilisering van het onderwijs, de keuze tussen verschillende overeenkomsten. Studenten kunnen zich inschrijven voor een diplomacontract, een creditcontract of een examencontract.

Studenten die reeds een aantal credits of een diploma behaalden, kunnen een geïndividualiseerd studietraject volgen. De dienst studentenbegeleiding stelt samen met de student een dossier op dat ter goedkeuring voorgelegd wordt aan het departementshoofd. Meestal betreft het 'voorafnames' in een hoger studiejaar.

De ingeschreven studenten kunnen deelnemen aan een introductieweek. Deze omvat facultatief te volgen instapmodules en twee verplichte introductiedagen. De instapmodules hebben als doel de overgang van het middelbaar onderwijs naar het hoger onderwijs te bevorderen. Deze modules zijn facultatief. Er is een instapmodule taalwetenschappen, fysica, medische wetenschappen, statistiek en Excel. In dezelfde week vinden de introductiedagen (twee halve dagen) plaats. Deze moeten de studenten vertrouwd maken met de werking van het departement en geven de kans om kennis te maken met elkaar.

Studenten krijgen een inleiding over de inhoud van het programma en over de studiemethodes. Hierbij komen ook de programmagids en het studiecontract, waaronder het examenreglement, ter sprake. Deze documenten zijn terug te vinden op de website. Eerstejaarsstudenten ontvangen een gedrukt exemplaar van het studiecontract.

Van de studenten wordt verwacht dat zij in verzorgd Nederlands kunnen schrijven. Daarom leggen zij tijdens de introductiedagen een spellingsexamen af. Studenten met spellingsproblemen worden aangezet tot zelfstudie of worden doorverwezen naar een logopedist. Voor de zelfstudie stelt de opleiding oefenmateriaal ter beschikking.

Het departement beschikt over de dienst Studie- en studentenbegeleiding. Bij deze dienst kunnen studenten terecht voor specifieke begeleiding. De studiebegeleiding richt zich tot studenten van het eerste jaar en is gefocust op het zelfstandig leren studeren. De studentenbegeleiding is een eerstelijnszorg voor studenten met persoonlijke of psychosociale problemen.

Tijdens de examenperiodes neemt deze dienst de ombudsdienst waar. Studenten en lectoren kunnen hier terecht met problemen of klachten met betrekking tot de examens. In de loop van het academiejaar krijgen studenten informatie over het examenreglement en de werking van de ombudsdienst. Tijdens de examenperiodes is deze dienst elke dag bereikbaar.

In het academiejaar 2005-2006 ging een begeleidingsproject van meisjes uit de orthodox-joodse gemeenschap van start. Om hun studies mogelijk te maken, rekening houdend met hun religieuze waarden, was er regelmatig overleg en informatieverstrekking tussen het departement en vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap. Het departement trof organisatorische maatregelen met betrekking tot de groepsindeling en de examenplanning. De commissie waardeert deze inspanning van de opleiding ten zeerste.

Na het derde jaar stapt de meerderheid van de studenten in het beroepsleven. Een beperkt aantal studenten studeert verder. Studenten krijgen tijdens een startersnamiddag informatie over beide aspecten.

Op het eind van het academiejaar is er een informatiesessie over 'starten als zelfstandige' en verder studeren. De plaatsingsdienst van het departement plaatst vacatures, meegedeeld door het werkveld, op de website. Laatstejaars en afgestudeerden kunnen die raadplegen. Gezien het belang van navorming, krijgen afgestudeerden van de laatste tien jaar informatie toegestuurd over de posthogeschoolvorming van het departement. Deze informatie staat ook op de website. Om afgestudeerden de kans te geven elkaar te ontmoeten, organiseert het departement jaarlijks een alumniavond.

Dank zij de infrastructuur, eigen burelen voor lectoren, en de aanwezige begeleidingscultuur ervaren de studenten de eerste lijnsstudiebegeleiding als zeer positief.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Er zijn voldoende lokalen met een goede uitrusting en er is constant aandacht voor didactisch materiaal. De ict-ondersteuning is goed. De opleiding neemt ook diverse initiatieven voor een degelijke informatievoorziening en studiebegeleiding. Ze besteedt veel aandacht aan de instroom.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Met haar *Visie op kwaliteitszorg van de Lessius Hogeschool* wil de Lessius Hogeschool zowel de interne als de externe kwaliteit van haar opdracht bevorderen. Op het vlak van interne kwaliteitszorg omvat dit twee elementen: kwaliteitsbewaking en kwaliteitsbevordering. In het departement Logopedie en Audiologie weerspiegelt zich dit in jaarlijkse bevestigingen van zowel de in-, door-, als uitstroom. Enkele van deze bevestigingen zijn decretaal verplicht, andere zijn ontstaan uit de bekommernis van het departement om tijdig pijnpunten te registreren en het eigen functioneren te optimaliseren. In overeenstemming met de beleidsvisie vormen deze bevestigingen de eerste stap in een kwaliteitsbestendiging en –verbetering. Op basis hiervan worden met behulp van een sterkte-zwakteanalyse de noodzakelijke verbetermaatregelen gespecificeerd.

Het departement Logopedie en Audiologie hanteert de Deming-cirkel, zowel in zijn beleid als in zijn onderwijstaak en tracht daarbij elk personeelslid te betrekken en te informeren. Op beleidsvlak resulteert dit in de redactie van een jaarlijks zelfevaluatie-rapport in de vorm van een jaarverslag. Het eerste zelfevaluatie-rapport, waarbij de methode voor kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs naar het EFQM-model van TRIS (Transnationale institutionele samenwerking) gevolgd werd, verscheen in 2001. Sindsdien verschijnt er jaarlijks een update van dit rapport. Op onderwijsvlak weerspiegelt zich dit in de jaarlijkse samenstelling van een onderwijsontwikkelingsplan en van jaarplannen. Dit laatste betreft een forum dat over elke onderwijsactiviteit een gedetailleerd beeld geeft van de collegeplanning en -inhoud. Zowel het jaarverslag als de jaarplannen staan online en kunnen door alle personeelsleden van de opleiding geraadpleegd en geactualiseerd worden.

Bij de aanvang van het academiejaar bepaalt de opleiding welke evaluaties vereist zijn. Deze hebben betrekking op zowel de in-, de door-, als de uitstroom. De beschrijving van de resultaten van de evaluaties verschijnen in het jaarverslag. In 2005-2006 werden bijvoorbeeld volgende facetten geëvalueerd:

- instroom (informatiedagen, introductiedagen, evaluatie studiebegeleiding);
- doorstroom (enquête-ting in het kader van de eerstejaarsbegeleiding, studententevredenheidsonderzoek, evaluatie van opleidingsonderdelen, bevestiging over de stagebelasting, studietijdmetingen, evaluatie van de stagementoren en de stageplaatsen door de studenten en stagesupervisoren);
- uitstroom (bevestiging alumni, startbekwaamheidsonderzoek).

Het feit dat het zelfevaluatie-rapport (ZER) geen kritische analyse noch reflectie bevat, wijt de opleiding aan het feit dat ze bij het schrijven van het ZER nog volop in de omslag naar een competentiegerichte onderwijspraktijk zat en dat ze nog niet toe was aan de kritische reflectie. De opleiding is zich bijgevolg goed bewust van deze leemte en verwijst naar de hierboven vermelde jaarverslagen waarin jaarlijks wel een sterkte-zwakteanalyse vermeld stond. .

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie vindt dat de opleiding haar kwaliteitsdenken nog consequenter zou kunnen doortrekken onder meer door processen en procedures te formaliseren. Dat is geen bureaucratische oefening maar een noodzakelijke voorwaarde om de permanente ontwikkeling van de eigen kwaliteit te verzekeren en daardoor ook de eigen positie in het onderwijslandschap. Zo kan de opleiding de resultaten van de bevestigingen nog explicieter implementeren.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vooreerst kon de commissie vaststellen dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatie ter harte genomen heeft en dat ze een aantal verbeteringen heeft gerealiseerd. Deze verbeteracties hadden ondermeer betrekking op de betere dosering in functie van de begrote studietijd, de herstructurering van het curriculum, de invoering van het competentiegericht denken, de uitbreiding van ICT, de vernieuwingen in de accommodatie enz...

Verder kon ze in de verslagen van werkgroepen en raden opvolgen hoe de resultaten van de evaluaties tot verbeterinitiatieven geleid hebben. Ook de jaarverslagen documenteren deze manier van werken.

De resultaten van de bevragingen van lectoren en opleidingsonderdelen worden besproken tijdens functioneringsgesprekken.

De studenten merken tijdens de gesprekken met de commissie op dat ze wel veel bevroegd worden, maar dat ze geen feedback krijgen over de resultaten van die evaluaties. De lectoren bevestigen dat. De commissie vindt de terugkoppeling van resultaten van de bevragingen noodzakelijk, onder meer om de studenten gemotiveerd te houden om aan de evaluaties mee te werken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie beveelt de opleiding aan om de resultaten van de bevragingen en de daarop gebaseerde verbeteracties nog meer terug te koppelen naar de ondervraagde doelgroepen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Logopedie en Audiologie neemt initiatieven om zowel het werkveld als de studenten en afgestudeerden een discussieforum aan te bieden. Dit gebeurt via verschillende kanalen.

Externe medewerkers (bijvoorbeeld stagementoren) krijgen een stem tijdens de in-situbezoeken van de stagesupervisoren en in de stagementorenvergadering die om de twee à drie jaar plaatsvindt. Niet alleen vormen

deze vergaderingen een middel om informatie te laten doorstromen van de hogeschool naar de stageplaatsen, maar ook in omgekeerde zin wordt er informatie uitgewisseld.

Interne medewerkers kunnen hun suggesties formuleren op de verschillende lectorenvergaderingen die jaarlijks plaatsvinden. Daarnaast vindt overleg plaats in de vergaderingen van de lectorenteams. De verplichte aanwezigheid van personeelsleden stimuleert informeel overleg.

Studenten hebben een stem in de decretaal verplichte raden (departementale, academische en studentenraad). In de departementale raad zetelen eveneens vertegenwoordigers van het werkveld. Langs deze weg krijgen de studenten en de vertegenwoordigers van het werkveld informatie over het resultaat van de enquêtes en over de vooropgestelde verbetermaatregelen. De verslagen van de departementale raad zijn zowel voor lectoren als voor studenten beschikbaar via de website.

Om de twee à drie jaar vindt er een enquête plaats onder de afgestudeerden en de alumni.

De commissie vindt dat de opleiding de betrokkenheid van het werkveld, breder dan de stagementoren, nog kan versterken.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om op regelmatige basis een gestructureerd en geformaliseerd overleg met het werkveld te organiseren. Ook vindt ze het noodzakelijk om de studenten meer systematisch te betrekken bij de kwaliteitszorg.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	goed

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De opleiding beschikt over een geïntegreerd kwaliteitszorgsysteem. Er worden periodieke bevestigingen georganiseerd op diverse terreinen over het onderwijs met relevante doelgroepen. De resultaten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen. Er is duidelijk sprake van een verbeterbeleid. De studenten, de lectoren en het werkveld worden actief betrokken bij de interne kwaliteitszorg.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Een eerste belangrijke bron voor de eindresultaten is het startersbekwaamhedenonderzoek dat de opleiding uitvoerde in het kader van het Interreg III-project. Van de 68 bevraagde competenties worden er 57 beheerst (niveau voldoende en hoger). De 11 overige competenties worden beperkt tot voldoende beheerst. Aanpassingen in de opleiding zouden voor de respondenten vooral betrekking moeten hebben op de kennis van wettelijke en administratieve regels, het beheer van de beroepspraktijk, het geven van leiding en de communicatie en samenwerking in een multidisciplinaire omgeving. Ook een verdieping in de specifiek logopedische domeinen, zou een gunstige meerwaarde opleveren aan de opleiding. De aanpassingen die alumni zelf voorstellen in dit verband zijn onder meer het verzwaren van het pakket (meer leerstof aanbieden) en het inleggen van meer praktijk- en oefenmomenten.

Tijdens de gesprekken met de studenten en de afgestudeerden stelde de commissie een behoorlijk niveau van zelfreflectie en inzicht in de eigen beperkingen vast.

De opleiding heeft via het Interreg-rapport een zicht op het tewerkstellingsprofiel van haar afgestudeerden. Ruim 75% van de respondenten behandelt lees- en schrijfstoornissen en/of spraak- en taalontwikkelingsstoornissen, 45 % behandelt slikstoornissen of communicatiestoornissen, 41% behandelt rekenstoornissen en 39 % behandelt verworven spraak- en/of taalstoornissen. Vloeiendheids- en gehoorstoornissen komen in de uitoefening van het beroep het minste voor (resp. 15 en 19%). Van de logopedische taken die de respondenten verrichten, vormen diagnostiek en therapie de belangrijkste taken (84 resp. 89% van de respondenten maken hiervan melding); 60% van de respondenten verricht eveneens activiteiten met het oog op screening en preventie.

De vertegenwoordigers van het werkveld vermelden als sterke punten van de opleiding en van de afgestudeerden:

- De studenten zijn als beginnende beroepsbeoefenaars degelijk voorbereid op het beroep.
- De studenten zijn op het vlak van klinische audiologie meer in staat tot het linken en interpreteren van verschillende gegevens omdat ze hier werken met casuïstiek.
- De studenten hebben de basis van alle stoornissen gekregen als ze op stage komen.
- Elk jaar is er een vergadering waarin ze inlichtingen krijgen en ook kans krijgen om dingen bij te sturen.
- De opleiding biedt een goede basis waarop de student in de praktijk voort kan bouwen. .
- De meeste studenten kunnen zichzelf goed inschatten en zijn in staat tot zelfreflectie.

Wel vindt het werkveld dat de studenten te weinig voorbereid zijn op de administratieve aspecten en op een zelfstandige beroepsactiviteit. Bovendien blijken de tweedejaarsstudenten het nog moeilijk te hebben om zich een houding aan te meten tegenover patiënten op de stage, wellicht omwille van de onduidelijkheid van de stageopdracht in het tweede jaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van rendementscijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. De slaagcijfers aan het einde van het eerste jaar aan de opleiding Logopedie en audiologie van de Lessius Hogeschool liggen tussen 47 en 49% over de periode 2001-2005. Na het tweede jaar slaagt over de periode 2001-2005 91 à 93% van de studenten, wat een hoge doorstroom betekent.

Over de periode 2001-2005 slaagt in het derde jaar Logopedie 88 tot 94% van de studenten. In het derde jaar Audiologie slagen in 2001, 2002 en 2003 alle studenten.

De commissie betreurt dat de opleiding nog geen streefcijfers met betrekking tot de slaagcijfers, de gemiddelde studieduur en studieuitval bepaald heeft.

In totaal komt 79% van de studenten uit het ASO. Daarnaast komt 18% uit het TSO. Er zijn 101 generatiestudenten. Dit zijn studenten die voor de eerste maal hoger onderwijs aanvatten. Daarnaast zijn er 25 bisstudenten en 28 nieuwe niet-generatiestudenten.

De studierichting trekt voornamelijk meisjes (96%) aan. De meeste studenten wonen in de provincie Antwerpen (70%); 12% woont in Limburg en 14% in Vlaams-Brabant.

De commissie beschouwt het werken met streefcijfers niet als een bureaucratische oefening, maar wel als een noodzakelijke voorwaarde om een beleid te ontwikkelen dat de realisatie van zijn doelen afmeet aan en verantwoordt vanuit het rendement.

Aanbevelingen ter verbetering:

- De commissie adviseert de opleiding om de doorstroming van studenten naar de masteropleiding beter te stimuleren.
- Volgens de commissie moet de opleiding vooreerst werk maken van streefcijfers op het vlak van studierendement en vervolgens het werken met indicatoren integreren in het beleid.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Volgens de visitatiecommissie realiseert de opleiding haar doelstellingen voldoende. De opleiding levert breed inzetbare logopedisten en audiologen af. Het werkveld is tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie-rapport (ZER) en de bijlagen. Het zelfevaluatie-rapport is goed geschreven en leest vlot. Het bevat volgens de commissie evenwel te weinig informatie over wat de opleiding met de resultaten van de evaluaties doet. De commissie betreurt uitdrukkelijk dat het rapport niet kritisch is en geen sterkte-zwakteanalyse noch reflectie bevat, terwijl die toch uitdrukkelijk door het referentiekader gevraagd worden. Ook aanzetten over hoe men de problemen in de toekomst wil aanpakken, ontbreken. Tijdens het visitatiebezoek kon de commissie zich een adequater beeld vormen van de opleiding. De commissie waardeert de grote openheid van de verschillende gesprekspartners tijdens haar bezoek. Dit compenseerde ruimschoots de te algemene informatie uit het zelfevaluatie-rapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studiomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

- LESSIUS logopedie en audiologie
- logopedie afstudeerrichting logopedie
  - audiologie afstudeerrichting audiologie

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

bijlage 1 Curriculum vitae van de commissieleden

Rita Duchêne (1943) is licentiate in Lichamelijke opvoeding, motorische revalidatie en kinesitherapie. Zij heeft geruime tijd les gegeven in het hoger onderwijs en was enkele jaren verbonden aan de KU Leuven als deeltijdse assistente met een onderzoeksopdracht. Vanaf 1988 was zij verbonden aan het VVKHO, eerst als pedagogisch adviseur, daarna als directeur onderwijsverzorging. Naast de algemene opvolging en ondersteuning van onderwijsdossiers heeft ze specifiek de ontwikkelingen binnen het studiegebied gezondheidszorg en landbouw en biotechnologie van dichtbij opgevolgd. Zij heeft in het verleden meegewerkt aan visitaties binnen de hogescholen. Momenteel is zij gepensioneerd.

Marc De Bodt (1955) heeft eerst het graduaat in de Logopedie en audiologie gevolgd en behaalde daarna het diploma van licentiaat in de Logopedie en de audiologie. In 1997 behaalde hij zijn doctoraat in de Medische Wetenschappen. Hij heeft vooral ervaring in de ziekenhuis- en revalidatiesector. Hij werkte een tiental jaar in het Universitair Ziekenhuis van Gent als logopedist. Sinds 1992 is hij verbonden aan het Universitair Revalidatiecentrum voor Communicatiestoornissen van het Universitair Ziekenhuis Antwerpen, aanvankelijk als hoofdlogopedist. Sinds 1996 is hij directeur van het revalidatiecentrum. Daarnaast is hij onderzoeker en docent aan de UA en gastprofessor aan de Universiteit Gent in de faculteiten Geneeskunde en Sociale Gezondheidswetenschappen. Hij is lid van de Vlaamse Vereniging voor Logopedisten en was gedurende 10 jaar hoofdredacteur van het tijdschrift Logopedie. Actueel is hij voorzitter van de Commissie van Advies van de V.V.L. Daarnaast is hij ook lid van de departementsraad Gezondheidszorg van de Hogeschool Gent als vertegenwoordiger van de socio-economische milieus.

Theo Kapteyn (1936) is doctor in de wis- en natuurkunde en was als fysicus-audioloog vele jaren hoofd van de klinische audiologie van de KNO-afdeling van de Vrije Universiteit Amsterdam. Daarnaast heeft hij een lange ervaring als audioloog bij het Audiologisch Centrum van de Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind in Amsterdam. Hij was lid van de wetenschapscommissies van de Medische Faculteit van de Vrije Universiteit van Amsterdam voor de beoordeling van onderzoeksprojecten. Hij heeft meegewerkt aan de oprichting in Nederland van de opleiding Klinische fysische audiologie. Sinds zijn pensionering is hij docent in de verkorte opleiding tot audicien.

Nele Neukermans (1986) studeerde Logopedie aan de Hogeschool Gent en beëindigde in juli 2007 met succes de opleiding..

Fanny Scherf (1976) is gegradueerde in de Logopedie en audiologie en licentiaat in de Audiologie. Zij is sinds 2002 werkzaam als audioloog/logopedist in het Universitair Ziekenhuis Antwerpen. Sinds 2005 werkt zij aan haar doctoraat.

Natalie Vanderlinden (1968) is gegradueerde in de Logopedie en behaalde een MBA aan de University of Birmingham. Zij werkte een tiental jaren als logopediste in België, Singapore en het Verenigd Koninkrijk. Sinds 1998 is zij hoofd van de logopedische dienst bij de National Health Service. Zij is commissielid van het Royal College of Speech & Language Therapists – Welsh Board.

bijlage 2 Onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding logopedie en audiologie

van de heer / mevrouw Rita Duchêne .....

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

geen .....

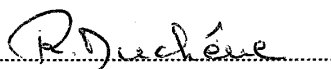
.....

.....

.....

naam: Rita Duchêne .....

datum: 5 mei 2006 .....

handtekening: .....

binnengekomen op	10 MEI 2006
inschrijvingsnummer	0674
bestemming	
opvolging	ja / nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding Logopedie en audiologie

van de heer / mevrouw Rita Declère

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Rita Declère

datum: 2 juli 2008

handtekening: R. Declère

blomingskomen op	3 / JULI 2008
inschrijvingsnummer	000662
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding logopedie en de audiologie

van de heer / mevrouw T.S. KAPTEYN

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Geen

naam: T.S. KAPTEYN

datum: 10-5-2006

handtekening: [Handwritten signature]

Vlaamse Hogeschoolenraad

HORA

0032 02 211 4199

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding Logopedie en audiologie

van de heer / mevrouw ..... T.S. KAPTEYN .....

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedure en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: ..... T.S. KAPTEYN .....

datum: ..... 30/6 00 .....

handtekening: ..... [Handwritten Signature] .....

binnengekomen op	27 JULI 2008
inschrijvingsnummer	000640
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding logopedie en de audiologie

van de heer / mevrouw Natalie Vanderlinden

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
 .....
 .....
 .....

naam: Natalie Vanderlinden

datum: 10/5/06

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding logopedie-audiologie

van de heer / mevrouw Natalie Vanderlinden

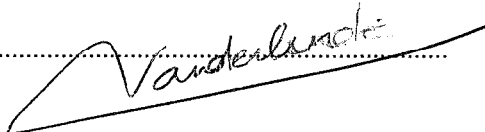
Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisitteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisitteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: NATALIE VANDERLINDEN

datum: 19/08/2008

handtekening:

binnengekomen op	25 AUG. 2008
inschrijvingsnummer	000830
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding logopedie en de audiologie

van de ~~heer~~ / mevrouw Fanny Scherj.....

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

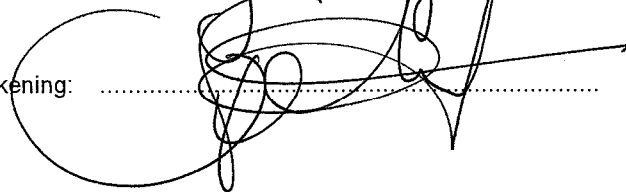
.....

.....

.....

naam: 10.05.06.....

datum: Fanny Scherj.....

handtekening: .....

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding Logopedie en audiologie

van mevrouw Fanny Scherf

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

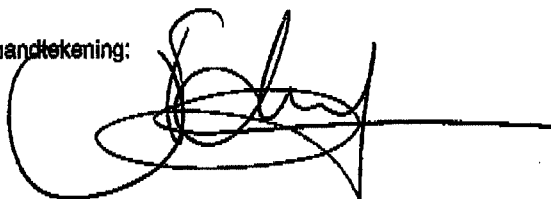
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Fanny Scherf

datum: 16/07/08

handtekening:

binnengekomen op	10 JULI 2008
inschrijvingsnummer	000731
bestemming	
opvolging	ja / nee

binnengekomen op	09-Mei 2006
inschrijvingsnummer	0657
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding logopedie en audiologie

van de heer / ~~mevrouw~~ DE BODT Marc

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Lid van de Departementsraad van de Hogeschool Gent (Vedius)
als zgn "vertegenwoordiger van de socio-economische
Milieus" (wordt reeds gemeld in het C.V.)

naam: De Bodt Marc

datum: 04/05/2006

handtekening: M. De Bodt

Prof. dr. M. De Bodt
 Afdelingshoofd Revalidatie NKO
 Universitair Ziekenhuis Antwerpen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding Logopedie en audiologie

van de heer / mevrouw ..... *De Boolt Mauc* .....

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: ..... *De Boolt Mauc* .....

datum: ..... *29/06/08* .....

handtekening: ..... *Maudtuler* .....

binnengekomen op	21 JULI 2008
inschrijvingsnummer	000638
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	10 MEI 2006
inschrijvingsnummer	0665
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding logopedie en audiologie

van de heer / mevrouw Melle Meukermans.....

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Student aan Hogeschool Gent
 .....
 .....
 .....

naam: Melle Meukermans.....

datum: 3 mei 2006.....

handtekening: .....

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding Logopedie en audiologie

van de heer / mevrouw Hele Heukersmans

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Hele Heukersmans

datum: 20/08/2008

handtekening: Hele Heukersmans

binnengekomen op	21 AUG. 2008
inschrijvingsnummer	000819
bestemming	
opvolging	ja nee

0341_-_onafhankelijkheidsverklaring-n%C3%A0_visitatie-invulformulier[1]

bijlage 3 Beslissing Erkenningscommissie Hoger Onderwijs

Aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de professionele bacheloropleidingen “bachelor in de logopedie en de audiologie”.

1. Algemeen

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 15 mei 2006 een aanvraag, gedateerd op 12 mei 2006, vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de professionele bacheloropleidingen “bachelor in de logopedie en de audiologie”. De Erkenningscommissie dient zich voor dergelijke aanvragen uit te spreken binnen een termijn van 30 dagen na ontvangst ervan. De beoordeling van de aanvraag en de bekrachtiging van de samenstelling betreffen enkel de onafhankelijkheid van de visitatiecommissie(s).

2. Nazicht van de criteria van onafhankelijkheid, vervat in het besluit van de Erkenningscommissie van 20 oktober 2004.

2.1. Art. 2 – Algemene onafhankelijkheid van de visitatiecommissies

De regels vastgesteld in de “Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA” die geldt als protocol voor de onderwijsvisitaties georganiseerd ten behoeve van universiteiten en hogescholen, garanderen in voldoende mate de onafhankelijkheid van de visitatiecommissies tegenover de VLHORA en tegenover de betrokken hogescholen en de opleidingsverantwoordelijken in de verschillende stadia van de visitatie en in de redactie van het verslag.

2.2. Art. 3 – Procedurele regels voor de samenstelling van de visitatiecommissie

De procedure voor de samenstelling van visitatiecommissies vastgesteld in de vermelde handleiding voldoet aan de voorwaarden gesteld in het vermelde besluit van de Erkenningscommissie.

Uit de meegedeelde documenten met betrekking tot de raadpleging van de opleidingsverantwoordelijken, de samenstelling van de lijsten van kandidaat-voorzitters, van kandidaat-vakdeskundige leden en van kandidaat-onderwijsdeskundige leden, blijkt dat voor de opleidingen een ruime raadpleging omtrent mogelijke leden van de visitatiecommissie plaatsvond. De Raad van bestuur van de VLHORA keurde de lijst van mogelijke kandidaat-voorzitters, van mogelijke kandidaat-leden deskundigen, van kandidaat-leden onderwijsdeskundigen goed. De overkoepelende studentenvereniging, de Vereniging van Vlaamse Studenten stelde vier kandidaten student-leden voor, waarvan er slechts één kon worden voorgesteld voor de lijst van kandidaat-leden, omdat de drie anderen nog niet de volgens het visitatieprotocol vereiste aantal studiepunten in de opleiding hadden voltooid (eerstejaars in de opleiding).

Hoewel er aanvankelijk onzekerheid bleek te bestaan of de eerst gerangschikte kandidaat-voorzitter deze taak op zich zou kunnen nemen hebben de verantwoordelijken van de cel kwaliteitszorg een voorstel van samenstelling van de visitatiecommissie uitgewerkt en dat ter goedkeuring voorgelegd aan de eerst gerangschikte-kandidaat-voorzitter; daarnaast hebben zij tevens een alternatief

voorstel uitgewerkt voor het geval de eerst gerangschikte voorzitter niet zou kunnen optreden; in dit tweede voorstel werd voorzien in één bijkomend lid.

De beide voorstellen werden op 5 mei 2006 goedgekeurd door de Raad van bestuur van de VLHORA, met dien verstande dat de tweede alternatieve samenstelling slechts zou gelden en ter bekrachtiging voorgelegd worden aan de Erkenningscommissie als de eerst aangewezen voorzitter zou afzien van deelname.

Nadien, op 11 mei 2006, deelde de eerst aangewezen voorzitter mede dat hij niet zou deelnemen aan de visitatie. De reservekandidaat-voorzitter had zich voordien reeds bereid verklaard om desgevallend het voorzitterschap op te nemen; zij ontving nu de lijst van kandidaten en de samenstelling van de visitatiecommissie en gaf haar instemming daarmee.

Voor twee leden-deskundigen van de visitatiecommissie wordt bepaald dat ze ieder slechts aan de visitatiebezoeken in twee hogescholen zullen deelnemen.

Voor het enige alsnog aangestelde student-lid is bepaald dat ze enkel zal deelnemen aan de visitatiebezoeken van de opleidingen van ander hogescholen dan deze waarin zij de opleiding volgt.

Te noteren is dat er nog een bijkomend kandidaat student-lid op grond van een oproep via de hogescholen werd voorgesteld aan de VVS met de vraag om zo snel mogelijk goedkeuring te geven.

2.3. Art. 4 – onverenigbaarheden

Uit het nazicht van de curricula blijken er geen eigenlijke onverenigbaarheden aanwezig te zijn in hoofde van de aangewezen leden van de visitatiecommissie.

Wel blijkt één lid een binding te hebben met de opleiding van de Hogeschool Gent (lid van departementsraad van departement gezondheidszorg); dit lid zal niet deelnemen aan het visitatiebezoek van deze opleiding. Van deze binding moet tevens melding worden gemaakt in de eerste vergadering van de visitatiecommissie.

2.4. Art. 5 – onafhankelijkheidsverklaringen

De door de voorzitters en de leden ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn aan het dossier toegevoegd.

Een van de leden vermeldt daarbij dat er geen formele bindingen bestaan met een opleiding maar dat zij soms stages begeleidt van uiteenlopende opleidingen; van hetzelfde commissielid meldde de Hogeschool Gent dat ze betrokken is als stagebegeleidster. Omtrent de betrokkenheid bij stages en eventueel bij evaluatie van studenten is per mail van 12 mei 2006 door de cel kwaliteitszorg nog nadere informatie gevraagd aan dit lid en aan één ander lid. Uit de bekomen antwoorden blijkt dat deze leden wel stages hebben begeleid, maar dat dit geen vaste betrokkenheid bij de opleiding inhoudt en geen regelmatige deelname aan evaluaties. De Erkenningscommissie wijst er op dat het loutere begeleiden van stages, overeenkomstig haar besluit van 20 oktober 2004 en de toelichting daarbij, niet geldt als een eigenlijke onverenigbaarheid; maar dat dit wel moet aangezien worden als een “binding” waarvan normalerwijze melding moet worden gemaakt in de onafhankelijkheidsverklaring en die moet worden meegedeeld bij de eerste vergadering van de visitatiecommissie zodat deze omstandigheid volkomen transparant is voor alle leden..

3. Conclusie

De Erkenningscommissie bekrachtigt de samenstelling van de visitatiecommissie voor de opleidingen “bachelor in in de logopedie en de audiologie”.

De commissie is als volgt samengesteld:

Voorzitter: Rita Duchêne

Leden: Theo Kapteyn, Natalie Vanderlinden, Fanny Scherf (enkel voor opleidingen van Hogeschool Gent en Artevelde Hogeschool), Marc de Bodt (enkel voor opleidingen van Lessius Hogeschool en Katholieke Hogeschool Brugge – Oostende), Nele Neukermans (enkel voor opleidingen van Artevelde Hogeschool, Lessius Hogeschool en Katholieke Hogeschool Brugge – Oostende).

Brussel, 1 juni 2006

bijlage 4 Bezoekschema's

Bezoekschema voor een opleiding met één locatie

Dag 1

11.00-16.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
16.30-17.00	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
17.00-18.30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie-rapport (ZER) en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
18.30-19.00	intern overleg
19.00-20.00	informeel ontmoetingsmoment
20.00	avondmaal voor de commissie

Dag 2

09.00-09.45	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.00-10.45	studenten eerste jaar en tweede jaar (maximaal tien, representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.00-11.45	studenten derde jaar (maximaal tien, representatief samengesteld uit de verschillende afstudeerrichtingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
12.00-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.45	bezoek lokalen ¹
15.00-15.45	docenten eerste en tweede jaar (maximaal tien, representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
16.00-16.45	docenten derde jaar (maximaal tien representatief samengesteld inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
17.00-18.00	intern overleg en inzage werkdocumenten
18.00-19.00	vertegenwoordigers werkveld (maximaal tien, gedifferentieerd samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het opleidingsprogramma)
19.00-19.45	afgestudeerden (maximaal tien uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de afstudeerrichtingen)
20.00	avondmaal voor de commissie

---

¹ De commissie vraagt dat het administratief-technisch personeel stand-by is voor eventuele toelichting.

Dag 3

09.00-09.45	ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (maximaal tien, . representatief samengesteld uit de afstudeerrichtingen)
11.15-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00	vrij spreekuur ¹
15.00-17.00	voorbereiding mondelinge rapportering
17.00	mondelinge rapportering

---

¹ De commissie vraagt om het vrij spreekuur op ruime schaal binnen de hogeschool aan te kondigen. Aanmelding geschiedt rechtstreeks bij de secretaris van de visitatiecommissie tijdens het bezoek (cfr. Pag 54 van de *handleiding onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA*)

bijlage 5   Lijst van afkortingen en letterwoorden

AP	Administratief personeel
ASO	Algemeen Secundair Onderwijs
ATP	Administratief en technisch personeel
AUHA	Associatie Universiteit Hogescholen Antwerpen
BAMA	Bachelor-Master
BESTT	Begeleiding studietraject
BSO	Beroepssecundair Onderwijs
BZL	Begeleid zelfstandig leren
CKC	Centrum voor Kwaliteits Controle
CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding
COBEK	Centrum voor de ontwikkeling en beoefening der kunsten
CTO	Centrum voor Toegepast Onderzoek en Dienstverlening
DH	Departementshoofd
DOC	Departementaal onderhandelingscomité
DR	Domeinspecifiek referentiekader
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation for Quality Management
EVC/EVK	Eerder verworven competenties: kwalificaties
FTE	Voltijds equivalent
IKZ	Integrale Kwaliteits Zorg
KHK	Katholieke Hogeschool Kempen
NVAO	NederlandsVlaamseAccreditatie Organisatie
OER	Onderwijs en examenreglement
OP	Onderwijzend personeel
PDCA	Plan-Do-Check-Act
PE	Permanente evaluatie
PWO	Projectmatig wetenschappelijk onderzoek
RVB	Raad van Bestuur
SERV	Sociaal-Economische Raad voor Vlaanderen
SID-IN	Studie-informatiedagen
SOVOREG	Sociale Voorzieningen Regionaal

SWOT	Strengths Weaknesses Opportunities Threats analyse
TRIS	Transnationale Institutionele Samenwerking
TSO	Technisch Secundair Onderwijs
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VTE	Voltijds equivalent
VVKHO	Vlaams Vervond van Katholieke Hogescholen
ZER	Zelfevaluatie rapport